

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ERTRAND RUSSEL EVLİLİK VE AHLAK

cem yayinevi

NOBEL 1950

Bertrand Russel

Evlilik ve Ahlak

EVLİLİK VE AHLAK

BERTRAND RUSSELL

EVLİLİK VE AHLAK

Türkçesi:

ENDER GÜROL

BÖLÜM I

GİRİŞ

Geçmiş zamanlardaki, ya da günümüzdeki bir toplumun özelliklerini belirtirken, son derece önemli, birbirine yakından bağlı iki unsur görürüz: Biri, ekonomi sistemi, öteki, aile sistemi. Günümüzde iki faal düşünce ekolü var: Bunlardan biri her şeyi ekonomiye bağlıyor, ötekiyse aileye, ya da cinsel birleşmeye: İlki Marx'ın ekolü, ikincisi Freud'un. Ben ne birine bağlıyım, ne ötekine, çünkü cinsiyetle ekonomi arasındaki bağıntılar, tesir edici sebep bakımından, birbirinden üstün değil gibime geliyor. Örneğin, endüstri devriminin cinsel ahlak üzerindeki etkisi elbette büyük, bu etki devam da edecek, ama öte yandan Puri-ten'lerin iffeti, endüstri devriminin sebeplerinden biri olarak, psikolojik bakımdan gerekliydi. Ben, ne ekonomik unsurda bir üstünlük görüyorum, ne cinsel unsurda, ne de bu iki unsurun birbirinden kesin olarak ayrılabilceğini sanıyorum. Ekonominin baş kaygısı yiyecek elde etmektir; yalnız, insanlar yiyeceği, onu elde edenin faydalanması için istemezler, aile için isterler; aile sistemi değişti mi,

ekonomik amaçlar da değişir. Çocuklar, ana-babalarının elinden alınıp da, Eflatun'un "Devlet"indeki gibi, Devletçe yetiştirilecek olursa, sadece hayat güveni gme gitmiş olmaz, insanların para biriktirme yollarının çoğu da hemen hemen kapanmış olur: Yani, Devlet baba rolünü benimserse, Devletin kendi kapitalist olur çıkar. Koyu komünistler, ikide bir, bunun tersini ileri sürerler, biricik kapitalist Devlet olursa, bildiğimiz ailenin ömrü uzun sürmez; bunun aşırı gitme olduğu düşünülse bile, karşılıklı bir bağ olan, şahsi mülkiyetle, alie arasındaki yakın bağın varlığı inkar edilemez; böylece, birine sebep, ötekine sonuç diyerek, birbirinden ayıramayız bunları. İnsan topluluğunun cinsel ahlakı, türlü katlardan meydana gelmiştir. Bir kere, kanunun tanıdığı birtakım olumlu kuruluşlar vardır; örneğin bazı ülkelerde, tek-karılı aile düzeni varken, bazılarında çok-karılı aile düzeni vardır. Teoride olmasa bile, pratikte, kişinin keyfine bırakılmış bir kat daha vardır. Sovyet Rusya bir yana, dünyanın hiçbir ülkesinde ve tarihin hiçbir çağında, rasyonel birtakım düşüncelerle, cinsel ahlak ve cinsel kuruluşlar tayin edilmemiştir. Sovyet Rusya'daki kuruluşların bu bakımdan mkemmел olduğunu söylemiyorum; başka ülkelerde, ağlar boyunca olduğu gibi, bu kuruluşlar, hiç olmazsa bir bakıma, geleneklerden ve boş inançlardan meydana gelmiş değildir. Genel mutluluk ve esenlik bakımından, en iyi cinsel ahlakın hangisi olduğunu belirtmek gttr; bu, durumlara göre değişir. Endüstri alanında ilerlemiş bir toplulukta başka, ilkel bir tarım rejiminde başkadır. Ölüm nisbetini düşüren, tıp biliminin ve sağlık bilgisinin güçlü olduğu yerde başka, veba ve felaketlerin nüfusun çoğunu ergenliğe ermeden götürdüğü yerde başka olacaktır. Belki, bilgimizi

genişlettikçe, en iyi cinsel ahlakın, bir iklimden, ötekine, bir rejimden, ötekine, değişeceğini söyleyebileceğiz.

Cinsel ahlakın etkileri türlü türlüdür; kişinin, karı-koca bağlarının, ailenin, ulusların ve uluslararasının üstündeki etkiler, başka başkadır. Bu etkiler, bazı yerlerde iyi olur, bazı yerlerde kötü. Bir sistemi tartmadan önce, her şeyi göz önüne getirmek gerekir. Bunların en önemlisi, kişiye özgü olan, psikanalizmin uğraştığı etkilerdir. Burda, sadece belli kanunlar altında yetişen ergin kişinin davranışını değil, aynı zamanda, o kanunlara boyun eğdirten ilk cęiti-mi de göz önüne getirmemiz gerekir, ki bu alanda, herkesin bileceği gibi, ilk yasakların etkileri, pek tuhaf ve dolaylı olur. Burda söz konusu olan, kişinin huzurudur. Konunun öteki yüzü, kadın erkek bağıntılarını göz önüne getirdiğimizde çıkıyor ortaya. Bazı cinsel bağıntıların, öteki-lerden daha değerli olduğu bellidir. Bir cinsel birleşmede, ruhi unsur, fiziki unsurdan daha ağır basıyorsa, o birleşmenin, berikinden daha değerli olduğu konusunda, herkes aynı düşünceededir. Uygar erkek ve kadınların ortak bilincine şairlerden geçmiş bulunan görüşe göre, aşk, ilgili kişilerin kişiliklerinin katıldığı çapta değer kazanıyor ve şiddeti artırıyor. şairler, aşkı, şiddetine göre değerlendirmeyi öğretilmişlerdir; yine de bu tartışma konusudur. Günümüzün insanların çoğu, aşkın, karşılıklı eşit bir bağ olması gerektiği konusunda aynı düşünceededir; örneğin, başka sebepler bir yana, sırf bu sebepten, çok-karılı aile düzeni ideal bir sistem olarak görülmez. Burada, evlilik bağıntılarını da göz önüne getirmemiz gerekir; çünkü, evlilik düzenine göre, evlilik dışı bağıntılar da değişir.

şimdi aileye geliyoruz. Türlü çağlarda, türlü yerlerde,

türlü aile toplulukları yaşamıştır, ama en geniş yeri ataerkil (pederşahi) aile kaplamaktadır: Tek-karılı ataerkil aile, çok-karılı aileye göre gittikçe üstünlük kazanmıştır. Batı uygarlığında, cinsel ahlakın baş amacı, kadının iffetini sağlamaktı, onsuz, baba belirsiz olacağından, ataerkil aile de varolamazdı. Hıristiyanlığın erkek iffeti üstünde de durması, psikolojik bakımdan asetisizm'den (riyazetten) ileri geliyordu; yine de bu amaç, pek yakın zamanlarda, kadınların haklarına kavuşmasıyla, gittikçe güçlenen bir kadın kıskançlığıyla desteklenmiştir. Bir var ki, bu amaç, geçici gibi görünüyor, çünkü tanıklık ettiğimiz şeylerden bir yargı çıkarmaya kalkacak olursak, kadınlar, her iki cinse serbestlik tanıyan bir düzeni, şimdiye dek kadınların uğradığı yasakları sadece erkeklere tanıyacak olan bir düzene üstün tutacaklardır.

Yalnız, tek-karılı aile sistemi de, türlü türlü kurulmaktadır. Eşler, ya birbirlerini kendileri seçiyor, ya da ana-babalar tarafından seçiliyor. Bazı ülkelerde gelin, bazılarındaysa, örneğin Fransa'da olduğu gibi, güvey satın alınır. Boşanmada da türlü ayrılıklar vardır, koyu katoliklikte boşanma yoktur; eski Çin kanununa göre, erkek, karısını gevezelikten boşayabilir. İnsanlardaki cinsel birleşmelerde, eşlerin birbirlerine bağlı kalması, ya da yarı yarıya bağlı kalması, hayvanlarda da vardır, cinslerin kalımı ve yavrunun yetiştirilmesi için epey zaman gerekir. Bu iki işi aynı zamanda yapabilmek, birçok kuş türlerinde, tek kuşun yeteneğini aşar; bu yüzden, erkeğin yardımı ille de gerektir. Bunun bir sonucu da, kuşların çoğunun iffet sembolleri olmasıdır. İnsanlarda, babanın ortaklığı, çocuk için biyolojik bakımdan büyük fayda sağlar, hele belli bir

yere yerleşilmeyen zamanlardaki karışık topluluklarda. Ama günümüzde uygarlık geliştikçe, babanın rolü, gittikçe Devlet tarafından alınmaktadır; özellikle işçi sınıflarında, babanın, çok geçmeden biyolojik bakımdan faydalı olmaktan çıkacağı, düşünülebilir. Bu gerçekleşecek olursa, geleneksel ahlakın tamamıyla bozulacağını bilmeliyiz; çünkü o zaman, bir annenin, çocuğunun babasının kim olduğunu bilmesi için, sebep ortadan kalkmış olacaktır. Eflatun, bir adım daha ileri gitmemizi, Devleti, yalnız babanın değil, annenin yerine de koymamızı isterdi. Ben kendim, Devletin hayranlarından değilim pek, öksüz yuvaların ihtişamı, bu tasarının tarafçısı olacak kadar etkilememiştir beni. Yine de, ekonomik kuvvetler, bunu bir dereceye kadar zorla benimsettirebilir.

Kanun, cinsiyetle iki bakımdan ilgilenmektedir: Bir yandan söz konusu olan toplulukça benimsenen, herhangi cinsel bir ahlakı yürütmek, öte yandan, cinsiyet alanında, kişilerin haklarını korumak. Bu sonuncusu ikiye ayrılmaktadır: Bir yandan kadınların ve çocukların herhangi bir saldırıdan ve yıkasıya sömürölmekten korunması, öte yandan zührevi hastalıkların önlenmesi. Bunlardan hiçbirisi sadece erdem açısından ele alınmıyor, bu yüzden de hiçbirisi gerektiği kadar dikkatle incelenmiyor. Bunlardan birincisini ele alırsak; beyaz kadın ticareti uğruna girişilen isterik savaşlar, zavallı kimselere karşı şantaj fırsatı sağlayarak, meslekten birtakım kötölerce kolayca kaçınılabilen, bazı kanunların çıkmasına yol açıyor; ikincisiyse, zührevi hastalığın, işlenmiş bir günahın cezasından başka bir şey olmadığı düşüncesi, tedbir alınmasına engel oluşuyor, böylece tıp, bunu ortadan kaldıracıebilecekken, zührevi has-

talığa karşı genel davranış, bu hastalığın utanç verici bir şey olduğu düşüncesi uyandırdığından hastalık gizli tutuluyor, çabuk, ya da kökünden iyi edilmesine engel olmuş oluyor.

Şimdi de nüfus konusuna geliyoruz. Bu, başlı başına geniş bir konu olduğu için, türlü açılardan bakılmasını gerektirir. Annelerin sağlığı, çocukların sağlığı, küçük ve büyük ailelerin çocukların huyları üstünde yaptığı psikolojik etkiler. Buna, meselenin sağlık bilgisi bölümü denebilir. Sonra ekonomik sorunlar çıkar ortaya, hem kişisel, hem kamusal ekonomik sorunlar: Ailenin büyüklüğüne, ya da topluluktaki doğum oranına göre, ailenin, ya da topluluğun bireyine düşen servet sorunu. Bununla yakından ilgili bir şey daha var; nüfusun, uluslararası politikada ve dünya barışının gerçekleştirilebilmesi konusunda oynadığı rol. Ayrıca, topluluğun türlü katlarındaki türlü doğum ve ölümlerin soyu düzeltmesi, ya da bozmasıyla ilgili, Eugenic's'in¹ oynadığı rol. Yukarda saydığımız görüşler, bir bir incelenmeden, hiçbir ahlak, sağlam temellere dayanılarak doğrulanamayacağı gibi, yalanlanamaz da. Evrimciler olsun, gericiler olsun, kanunun bir, ya da iki bölümünü ele alıyorlar. Kişisel ve politik görüşlerin karışımı pek görülüyor, yine de bunlardan biri, ötekine üstün, demek, pek tutarlı olmaz. Kişisel görüşü doğru bulan bir sistemi, politik görüşün de uygun bulacağı, ya da politik görüşü doğru bulan bir sistemi, kişisel görüşün de doğru bulacağı konusunda, a priori, kesin bir şey söyleyemeyiz. Kendi inancıma göre, birçok çağlarda, birçok yerlerde, birtakım, psi-

1 İnsan veya hayvan türünü ıslah edecek şartları tayin eden bilim.

kolojik kuvvetler, insanları boşu boşuna bir sürü zalim davranışlara sürüklemiştir; bu, bugün de, en uygar ırklar-da bile sürmektedir. Sağlık bilgisindeki ve tıptaki ilerlemelerin, cinsel ahlakta, hem kamunun, hem de bireyin istediği, bazı değişiklikler yaptığına inanıyorum; bir kere, yukarıda ileri sürüldüğü gibi, eğitimde Devletin oynadığı rolün artması, babayı, gittikçe, tarihtekinden daha az önemli bir duruma getirmiştir. Bu yüzden, günümüzün ahlakını eleştirirken ödevimiz iki: Bir yandan bilinç altına işleyen boş inanç unsurlarını gidermemiz, öte yandan geçmişin bilgeliğini, günümüzün bilgeliği gibi benimseyeceğine, saçma gösteren, yepyeni unsurları göz önüne getirmemiz gerekmektedir.

Şimdiki sistemi bütün yüzleriyle görebilmek için önce geçmişteki, ya da insanlığın daha az uygarlaşmış katlarındaki bazı sistemleri ele alacağım. Sonra, Batı uygarlığında gözde olan sistemin özelliklerine geçeceğim, daha sonra da, bu sistemde yapılacak değişmelerin gerçekleşeceğini umut etmemizin sebeplerini gözden geçireceğim.

BÖLÜM II

ANAERKİL (MADERŞAHİ) TOPLUMLAR

Evlilik töreleri, üç unsurun karışımından meydana gelmiştir: Bunlara, sırasıyla, içgüdüsel, ekonomik ve dinsel unsurlar diyebiliriz. Başka alanlardaki gibi, bunların kesin olarak ayrılabilceğini söylemiyorum. Dükkanların pazarları kapalı olması, dinsel bir kaynağa bağlıdır; cinsiyetle ilgili birçok kanun ve töreler gibi, bu da, ekonomik bir gerçek olmuştur şimdi. Dinsel bir kaynağı olan, faydalı bir töre, dinsel temeli sarsıldıktan sonra bile, faydalı olduğundan, yaşamasına devam eder. Dinsel olanla, içgüdüsel olanı ayırmak, güç bir iştir. İnsanların eylemleri üstünde güçlü olan her din, genel olarak içgüdüsel bir temele dayanır. Yine de, bu dinler, geleneklerin önemine göre, içgüdüce olağan türlü eylemlerden bazılarını daha bir benimsemesine göre, ayrılırlar; örneğin, aşk ve kıskançlık; her ikisi de içgüdüsel duygulardır, ama din, kıskançlığı topluluğun desteklemesi gereken erdemli bir duygu olarak açıklamıştır, bu arada aşka da haydi haydi izin verilmiştir. İçgüdü unsuru, cinsiyette, çoğunluk sanıldığından daha

azdır. Antropolojiye, günümüzün sorunlarını canlandıracak kadar dokunacağım ancak, ama bu bilimin pek önemli olduğu bir nokta vardır; içgüdüye aykırı olduğunu sandığımız nice törelerin, içgüdüyle açıktan açığa çatışmadan, uzun süreler boyunca devam ettiğini doğrulamak sorunudur bu. Örneğin vahşilerde olduğu gibi, bir bakıma uygar ırklarda da sık görülen bir töredir bu, –kızlığın, açıkça (ya da halkın gözü önünde) rahipler tarafından bozulması–. Hristiyan ülkelerde, kızlığın bozulması, güveyin ayrıcalığıdır. Hristiyanların çoğunda, hiç olmazsa yakın zamanlara kadar, bu böyleydi; dinsel kızlığı bozma töresine karşı duydukları tiksintinin, içgüdüsel olduğunu ileri sürerlerdi. Konukseverlik gösterisi olarak, kişinin, karısını konuğuna sunması, günümüzün Avrupalıları tarafından içgüdüsel bir tiksintiyle karşılanıyor gibidir, yine de, bu töre pek yaygındır. Okumamış bir beyaz adam, çok-kocalılık'ın insan tabiatına aykırı olduğunu sanır. Yeni doğan çocuğun öldürülmesi, daha da aykırı gelir onlara, ama olayların gösterdiğine göre, ekonomik bakımdan faydalı görülen durumlarda, buna başvurulmaktadır. Gerçek şu ki, söz konusu insanlar oldukça, içgüdü son derece belirsiz olup, tabii akımını kolayca başka bir yola sokabilir. Bu hem vahşiler için, hem de uygar topluluklar için varittir. Aslında "içgüdü" kelimesinin, cinsel konulardaki insanın davranışı gibi, kesinleşmiş olmaktan uzak bir şey için, kullanılmaması gerekir. Bütün bu alanda, dar psikolojik anlamda içgüdüsel diyebileceğimiz tek hareket, bebeğin meme emmesidir. Vahşilerde nasıl olduğunu bilmiyorum, ama uygar insanlar cinsel birleşmeyi öğrenmek zorundadır. Birkaç yıllık evli çiftler tarafından doktorlara, nasıl çocuk yapılır, diye sorulması –ve inceleme sonucu, cinsel birleşmenin nasıl

yapıldığını bilmedikleri ortaya çıkması— sık sık görülen şeylerdendir. Cinsel birleşme, bu bakımdan, dar anlamda, içgüdüsel değildir, yalnız bu eyleme doğru, kendiliğinden gelen bir eğilim ve onusuz kolayca tatmin olmayacak bir ister vardır. İnsanlar için, hayvanlarda görülen kesin davranış örnekleri, elimizde yoktur; bu anlamda, içgüdü'nün yerini başka bir şey almaktadır. İnsanlarda şöyle oluyor: Hemen hemen gelişigüzel ve eksik yapılan birtakım eylemlere yol açan bir hoşnutsuzluk, ama, sonra, yavaş yavaş –kendiliğinden diyebileceğimiz– tatmin edici bir sonuca vardığı için, yenilenen bir hareket. İçgüdüsel olan, öğrenmek konusundaki içtepi gibi, bitmiş bir hareket değildir; ve tatmin edici eylem hiçbir zaman önceden belirtilmiş değildir, yine de, genel olarak, biyolojik bakımdan en faydalı eylem, yanlış alışkanlıkların gelişmemiş olması şartıyla, tam tatmin edecektir.

Günümüzdeki bütün uygar toplumların ataerkil aileye dayandığı ve bütün kadın iffeti düşüncesinin ataerkil ailenin gerçekleşmesi için ortaya çıkmış olduğu göz önüne getirilecek olursa, hangi tabii içtepilerin, babalık duygusunu doğurduğunu araştırmak önemlidir. Kafa yormayan kimselerin, sanacağı gibi pek kolay bir iş değil bu. Bir anenin, çocuğuna karşı olan duygusunu anlamak, güç iş değildir, çünkü yakın fiziksel bir bağ vardır aralarında, hiç olmazsa memeden ayırma zamanı gelinceye dek. Ama babanın, çocuğuna karşı olan bağı, dolaylı ve varsayımlı olduğundan anlaşılacak cinstendir: Kadının iffetine karşı olan inançlarla karışmıştır, bu yüzden, tam içgüdüsel diyemeyeceğimiz, pek zihinsel bir alana aittir. Babalık duygusunun, aslında bir erkeğin kendi çocuklarına yöneltilmesi gerektiği sanılırsa, bu böyle görünür. Bu, ille de ger-

çek durum olmayabilir yine de. Malinezyalılar, insanların babası olduğunu bilmezler, ama babalar, çocuklarını, en az kendi çocuklarını sevenler kadar severler. Malinowski'nin Trobrian Adalıları üstüne yazdığı kitaplar, babalık psikolojisi üzerine bir ışık seli tutmuştur. Bu konuda yazılmış olan kitapların en önemli üçü: Sex and Repression in Savage Society, The Father in Primitive Psychology, The Sexual Life of Savages in North-West Malenesia; bu kitaplar, babalık duygusu dediğimiz çetrefil duygusunun anlaşılması için pek gereklidir. Bir insanın çocuğa karşı ilgisini çeken, iki ayrı sebep vardır aslında; çocuk kendi çocuğu olduğu için ilgilenebilir, bir de karısının çocuğu olduğu için ilgilenebilir. Neslin üremesinde, babanın rolü tanınmayan yerde bu sebeplerin sadece ikincisi rol oynamaktadır. Trobrian Adalılarınca insanların babalarının olmadığı düşüncesinin gerçekliği, Malinowski tarafından şüphe götürmez bir şekilde belirtilmiştir. Örneğin, bir yıl, ya da daha uzun bir zaman için yolculuğa çıkan bir erkeğin, döndüğünde karısının yeni bir çocuk dünyaya getirmiş olduğunu görünce, çok sevindiğini ve karısının iffeti konusunda Avrupalıların aşılamaaya çalıştığı şüpheleri hiç anlayamadığını Malinowski bulmuştur. İnandırıcı bir şey daha, üstün bir domuz cinsine sahip olan bir adamın bütün erkek domuzları hadım ettiğini ve bunun cinsin bozulmasına sebep olacağını anlayamadığını görmüştür. Çocukları, ruhların getirip, anaların içine soktuklarına inanırlar. Kızların, çocuk doğurmadıkları bilinmektedir, ama bu, kızkılık zarının, ruhların hareketlerine fiziksel bir engel olduğunu sandıklarından, ileri geliyor. Evlenmemiş erkek ve kızlar, istedikleri gibi aşk hayatı yaşarlar, ama bilinmedik bir sebepten dolayı, evlenmeyen kızlar pek az gebe ka-

lırlar. Yerli felsefesine göre, kendilerinin yapmış olduğu hiçbir şeyin kızların gebe kalmalarına sebep olamayacağına inanmalarına karşılık, böyle gebe kalmalarının nefretle karşılanması acayibimize gider. Bir kız, er geç, eş değiştirmekten bıkip evlenir. Kocasının köyünde yaşamak üzere ayrılır, ama kendi olsun, çocukları olsun, gelmiş olduğu köye bağlı sayılır. Kocasının çocuklarıyla herhangi bir kan bağı olduğu düşünülmemekte ve neslin sadece ana tarafından geldiği sanılmaktadır. Başka yerlerde görülen babaların, çocuklar üstündeki yetkileri, Trobrian Adalılarında dayıdadır. Yalnız, burda tuhaf bir karışıklık çıkıyor ortaya. Erkek kardeşle kız kardeş arasındaki tabu pek sıkıdır, öyle ki, büyüdükten sonra bile, ne kadar uzaktan ilgisi olursa olsun, hiçbir cinsiyet konusunda birlikte konuşmazlar. Bu yüzden çocukların üstünde her ne kadar dayının yetkisi varsa da, çocukları, annelerinden, ya da evlelerinden uzakta olduğu zaman, biraz görebilirler ancak. Bu hoş sistem, çocuklar için, başka yerde görülmemiş derecede disiplinsiz bir sevgiye sebep olur. Babalar, çocuklarıyla oynar, onlara iyi davranır, ama şunu bunu yap diye emredemez, öte yandan emretme hakkı olan dayının, orda bulunmaya yetkisi yoktur.

Tuhaf bir şey daha var; çocukla annenin kocası arasında kan bağı olmadığı inancına rağmen, çocukların, annelerinden, erkek ve kızkardeşlerinden çok, annenin kocasına benzediği sanılmaktadır. Bir oğlanı kızkardeşine benzetmek, ya da çocuğu annesine benzetmek, çok kötü karşılanır. Malinowski, babaların çocuklarına karşı olan sevgilerinin, çocuğun, anadan çok babaya benzemesi inancından ileri geldiğini düşünüyor. Malinowski, babanın oğlulla olan bağının, uygar insanlarınkinden daha ahenkli ve

daha sıkı olduğunu görmüş ve umut ettiği Ödipus Kompleksinin izine rastlanamamıştır.

Malinowski, kullanabildiği en iyi telkin yollarına başvurmasına rağmen, adalardaki dostlarına, babalık diye bir şeyin var olduğunu, bir türlü anlatamamıştır. Bunu, misyonerler tarafından ortaya çıkarılan saçma bir hikaye olarak dinliyorlar. Hıristiyanlık ataerkil bir dindir, babalığı tanımayan kimselere, ne duygu yoluyla, ne de akıl yoluyla anlatılamaz. "Baba, Tanrı" yerine, "Dayı, Tanrı" sözü kullanılması gerekecek ki, bu da anlamın tam inceliğini vermeyecektir; çünkü babalık, hem kudreti, hem sevgiyi içine alır; oysa Malinezya'da kudret dayıda, sevgiyse babadadır. İnsanların, Tanrının çocukları olduğu düşüncesi, Trobrian Adalarına aşılamaz; çünkü, herhangi bir erkeğin çocuğu olabileceğine inanmıyorlar. Misyonerler, bu yüzden, din üstüne açıklamalar yapmadan önce, fizyolojik gerçekleri ele almakla işe başlıyorlar. Malinowski, bunu da anlamadıklarını söylüyor, böylece İncil'in dediklerini anlamak imkansız oluyor. Malinowski'nin şunda da haklı olduğunu sanıyorum: Bir erkek, karısı gebeyken ve çocuğunu doğururken evinden ayrılmamışsa, çocuk doğduğunda, çocuk sevgisine karşı, içgüdüsel bir eğilimi oluyor, bu da babalık duygusunun temelini sağlıyor. "İnsan babalığı" diyor, "ilkin hiçbir biyolojik temele dayanmıyor gibi geliyorsa da, tabiat vergisine ve organik ihtiyaca kökten bağlı olduğu ispat edilebilir." Erkek, karısının gebeliğinde evde bulunmazsa, ilkin, çocuk için içgüdüsel bir sevgi duymaz, yalnız, töreler ve oymak ahlakı, onu anneyle, çocuğuyla kaynaştırırsa, annenin yanından hiç ayrılmamış gibi, sevgisi gelişir. Bütün önemli insan bağıntılarında, her zaman

zorlayıcı derecede kuvvetli olmayan, bir içgüdünün var olduğu toplumca istenen fiiller, toplumsal ahlak tarafından yürütülür; vahşiler arasında da bu böyledir. Törelere buyurduğuna göre, annenin kocası, çocuklara bakmakla ve onları korumakla ödevlidir, yürütülmesi güç bir töre değildir bu, çünkü bu, genel olarak, içgüdüselidir. Malinezyalılardaki, bir babanın çocuklarına karşı olan davranışını açıklamak için, başvurulmuş içgüdü, bazılarındakinden daha genel gibi geliyor bana. Kadın olsun, erkek olsun, bakmakla ödevli oldukları her çocuk için, sevgi duymaya eğilimlidir. Birinci örnekte görüldüğü gibi, sadece töre, çocuğa bakmaya zorluyorsa da, sırf bu bakış, birçok durumlarda sevginin gelişmesini sağlar. Çocuk, erkeğin sevdiği bir çocuksa, bu duygu daha da güçlenir. Vahşilerin karılarına, çocuklarına karşı büyük sevgi göstermesi, böylece kolayca anlaşılır, bunun, uygar erkeklerin çocuklarına karşı gösterdiği sevgide önemli bir unsur olduğu şüphe götürmez. Malinowski'nin ileri sürdüğüne göre, –bunun tersini söylemek hemen hemen imkansızdır,– bütün insanlığın Trobrian Adalılarının şimdi içinde bulundukları çağdan geçmiş olmaları gerekir. Hayvan türlerinde –baba olduğu zaman– aynı temel vardır, başka temeli olamaz. Babalık gerçeği bilindiği zaman ancak, insanlar arasında babalık duygusu, bizim bildiğimiz biçimi alabilir.

BÖLÜM III

ATAERKİL (PEDERŞAHİ) SİSTEMLER

Babalığın fizyolojik gerçeği tanınır tanınmaz, babalık duygularına yepyeni bir unsur katılıyor, bu unsur, hemen hemen her yerde ataerkil toplumların meydana gelmesine sebep olmuştur. Bir baba, çocuğunu, Kitab-ı Mukaddes'in dediği gibi "tohumu" olarak tanır tanımaz, çocuğa karşı olan duygusu, iki unsur tarafından desteklenir; iktidar aşkı ve neslin kalımı. Bir erkeğin çocuklarının başarıları, bir bakıma kendi başarıları, hayatları da kendi hayatının devamı oluyor. Tutku, mezarda son bulmuyor, nesillerle alabildiğine uzuyor. Tohumunun, Kanaan ülkesine yayılacağını duyan İbrahim'in sevincini düşünün bir. Anaerkil bir toplumda, aile tutkularının kadınlara özgü olması gerektir, çarpışan kadınlar olmadığı için, bu türlü aile tutkuları, erkeklerinkinden daha az etkili olabilir. Bu yüzden, babalığın anlaşılmasının, insan toplumunu, anaerkil aile sisteminden daha yarışır, daha güçlü, daha faal, daha çalışkan yapacağı beklenir; bir bakıma varsayımlı olan bu etkiden başka, kadınların iffeti üzerinde durmakta yeni ve pek

önemli bir sebep vardır. Kıskançlıktaki salt içgüdüsel unsur, günümüzdeki insanların çoğunun sandığı kadar güçlü değildir. Ataerkil toplumlardaki son derece güçlü kıskançlık, neslin sahteleştirilmesi korkusundan ileri gelmektedir. Şu gerçek, konuyu canlandırabilir bize: Karısından bıkan, iyiden iyiye metresine tutkun bir erkek, karısını seven bir başkasını, metresini seven başka bir erkekten daha çok kıskanır. Meşru bir çocuk, erkeğin benliğinin devamıdır; çocuğa karşı olan sevgisi de bir türlü bencilliktir. Çocuk meşru değilse, farazi baba biyolojik bağlantısı olmayan çocuğa, yalandan sevgi gösterileri yapar. Bu yüzden, babalığın anlaşılması, iffetlerinin güven altına alınması için kadınların boyunduruk altına girmesine yol açmıştır - bu, önce fizik alanında sonra zihin alanında olmuş, en yüksek noktasına da Viktorya çağında erişmiştir. Kadınların boyunduruk altına girmesi yüzünden, birçok uygar toplumlarda, kocalar ve karılar arasında gerçek bir arkadaşlık doğmamıştır; aralarındaki bağ, birinin tenezzül etmesi, ökekininse ödevini yerine getirmesi biçiminde ortaya çıkmıştır. Erkek, bütün ciddi düşünce ve niyetlerini kendine saklamıştır; çünkü, sağlam bir düşünce, karısının kendisini aldatmasına yol açabilirdi. Kadınlara hemen hemen bütün dünya yaşantıları ve ödevler yasak edilmişti. Zorla aptal durumuna düşürülmüş, bu yüzden de ilginç bir varlık olmaktan çıkmıştır. Eflatun'un Diyaloglarından edinilen izlenim, kendinin ve arkadaşlarının, erkeklere biricik ciddi aşk varlıkları diye baktığıdır. İlgilendikleri bütün konuların, saygıdeğer Atina'lı kadınlardan tamamıyla uzak tutulduğu düşünülürse, buna şaşmamak gerektir. Yakın zamanlara kadar, Çin'de de durum böyleydi, İran şiirinin parlak çağında İran'da olduğu gibi, daha birçok çağ ve

yerlerde de bu böyleydi. Erkek ve kadınlar arasında bir bağ olan aşk, çocukların meşru olduğundan emin olmak isteği yüzünden kopmuştu. Sadece aşk değil, kadınların uygarlığa yapabileceği bütün yardım, bu yüzden dumura uğramış oldu. Nesli hesap etme yolu da, ekonomik sistem de, ister istemez değişti. Anaerkil bir toplumda, insan dayısının mirasına konar, ataerkil bir toplumdaysa, babasının mirasını alır. Ataerkil toplumda, baba-oğul bağıntısı, anaerkil toplumdaki insanlar arasındaki bağıntılardan daha yakındır, çünkü görmüş olduğumuz gibi, tabii olarak babaya yüklediğimiz ödevler, anaerkil toplumda, babayla dayı arasında bölünür, sevgi ve bakım babadan, yetkiyle malsa dayıdan gelir. Ataerkil aile, bu bakımdan, daha ilkel bir aileye göre, daha karışık bir problem çıkarmaktadır ortaya. Ataerkil sistemin ortaya çıkışıyla, erkeklerin evlenecekleri kızda kızlık aramaya başladığı görülüyor. Anaerkil sisteminin var olduğu yerde, genç kadınlar, erkekler kadar çılgınlık yaparlar. Kadınları, evlilik dışı her türlü cinsel birleşmenin kötü olduğuna inandırdıktan sonra, buna imkan kalmamıştır.

Varlıklarının durumunun farkına varan babalar, kadınları her yerde ellerinden geldikleri kadar kötüye kullanmışlardır. Uygarlık tarihi, aslında baba yetkisinin gittikçe azalmasının hikayesidir, bu baba yetkisi, birçok uygar ülkelerde tarihi kayıtların başlangıcından az önce en yüksek noktasına çıkmıştı. Çin ve Japonya'daki günümüze kadar gelen atalara tapmanın, ilk uygarlıkların evrensel bir özelliği olduğu anlaşıyor. Babanın, çocukları üstünde mutlak yetkisi vardı. Roma'daki gibi birçok durumlarda, çocuğun hayatına, ölümüne buyurabiliyordu. Uygarlıklar boyunca kızlar ve birçok ülkelerde oğlanlar da, babalarının izni ol-

maksızın evlenemezlerdi, ekseri babalar seçerdi evlenecekleri kimseleri. Kadın, ilkin babasının, sonra da kocasının boyunduruğu altında olduğundan, hayatının hiçbir çağında, kendine özgü bir varlığı olmamıştır. Bu arada yaşlı bir kadın da, hemen hemen zorba gibi davranırdı; oğulları, oğullarının karıları, onunla birlikte, aynı dam altında yaşarlardı, gelinler de tamamıyla yaşlı kadının boyunduruğu altındaydı. Bugün dahi, Çin'de, genç evli kadınların kaynanalarının azabından hayatlarına son verdikleri biliniyor. Çin'de görülen bu duruma, pek yakın zamanlara kadar Avrupa ve Asya'nın uygar bölgelerinde de sık sık rastlanıyordu. İsa, oğlu babaya, gelini kaynanaya karşı koymaya geldiğini söylediğinde, bugün dahi Uzak Doğu'da görülen böyle ev düzenlerini düşünüyordu. Verilen ilk örnekte, babanın, üstün kuvveti sayesinde elde etmiş olduğu güç, din tarafından destekleniyordu, ki buna Tanrıların hükümetlerden yana oldukları inancı diyebiliriz. Atalara tapma gibi şeyler pek yaygındı. Hristiyanlığın dinsel düşünceleri, görmüş olduğumuz gibi, babalık ihtişamıyla yoğrulmuştur. Toplumun monarşik ve aristokratik düzeni ve miras sistemi, her yerde babanın iktidarına dayanmaktaydı. İlk zamanlarda, bu sistemi ayakta tutan, ekonomik sebeplerdi. Tekvinde, erkeklerin nasıl kalabalık bir nesile sahip olması gerektiğini ve bunun kendileri için ne kadar faydalı olduğunu görmekteyiz. Oğulların çoğalması, hayvan sürülerinin çoğalması kadar faydalıydı. İşte bu yüzden Yahve o günlerde çoğalmayı, artmayı emrediyordu.

Fakat uygarlık ilerledikçe, ekonomik durumlar değişti, öyle ki, bir zamanlar menfaatçiliğe kışkırtan dinsel öğütler, iğrenç gelmeye başladı. Roma, refaha kavuşuktan sonra, zenginlerin büyük aileleri olmamaya başladı.

Roma ihtişamının son yüzyılları boyunca, eski asılzade soyu, ahlakçıların öğütlerine rağmen, gittikçe ölüyordu. Boşanma, kolay ve sık olmaya başladı; üst sınıflardaki kadınlar, hemen hemen erkeklerin durumuna çıktılar, onlarla eşit oldular, baba yetkisiyse azaldıkça azaldı. Bu gelişme birçok bakımdan günümüzdekine benziyor, yalnız bu, üst sınıflara özeldi, ve ondan faydalanabilecek kadar zengin olmayanları sarsıyordu. Bizimkine karşıt olan Antikite uygarlığı, nüfusun çok az bir yüzdesine özeldi sadece. Budur onu süresince asılsız yapan. Sonunda da, aşağılardan gelen büyük bir boş inanç seli ile yıkılmıştır. Hristiyanlığın ve barbarların saldırması, düşüncelerin Greko-romen sistemini yıkmıştır. Ataerkil sistemin kalmasına ve ilkin aristokratik Roma'dakine nazaran daha kuvvetlenmesine rağmen, ne de olsa yeni unsura kendini uydurması gerekti, bu yeni unsur da, cinsiyetin ve Hristiyanlığın ruh ve kurtuluş doktrininden türeyen bireycilik ve Hristiyanlığın cinsiyet üstündeki görüşüdür. Hiçbir Hristiyan topluluğu, Antikite, Uzak Doğu uygarlıkları kadar açıktan açığa biyolojik olamaz. Üstelik, Hristiyan topluluklarının bireyciliğı, Hristiyan memleketlerinin siyasetini yavaş yavaş etkiledi, bir yandan kişinin ölümsüzlüğü vaadi, insanların, çocuklarının hayatlarının devamına karşı olan ilgisini azalttı; oysa bu, onlara, bir zamanlar ölümsüzlüğün en iyi çaresi gibi görünüyordu. Günümüzün toplumu, her ne kadar ataerkilse de, aile hâlâ varsa da, eski toplumlarla karşılaştırılacak olursa, babalığa çok daha az önem verildiğı görülür. Ailenin kuvvetiye, eskisine göre son derece azdır. İnsanların günümüzdeki umut ve tutkuları, Tekvin'deki atalarinkinden tamamıyla ayrıdır. Kalabalık bir nesil bırakmaktan çok, Devletteki mevkileriyle büyüklük peşindedirler. Ge-

leneksel ahlak ve teolojinin, eskisinden daha az gücü olması sebeplerinden biri de, bu değişmedir. Yine de değişmenin kendisi, aslında Hıristiyan teolojisinin bir bölümüdür. Şimdi bunun nasıl ortaya çıktığını, dinin, insanların aile ve evlilik üstündeki görüşlerini nasıl etkilediğini incelememiz gerek.

BÖLÜM IV

ERKEKLİK ORGANINA TAPMA, ASETİSİZM (RİYAZET) VE GÜNAH

Babalığın anlaşıldığından beri, cinsiyet, dini yakından ilgilendirmiştir. Bu beklenirdi zaten, çünkü din, gizli ve önemli, her şeyle ilgilenmektedir. Ürün elde etme –ister ekinden, ister hayvan sürüsünden, ister kadından olsun– tarımla uğraşılan ve kırlarda yaşanılan çağların başlangıcında, insanlar için pek önemliydi. Ekin her zaman ürün vermezdi, cinsel birleşme de kadını her zaman gebe bırakmazdı. İstenilen amaca varmak için, dine ve büyüye başvurulurdu. Duygudaşlık yoluyla yapılan büyüün düşüncelerine uyarak, insanın verimliliği artarsa, toprağın verimliliğinin de artacağı sanılırdı; birçok ilkel toplumlarda istenilen insan verimliliğinin de artacağı sanılırdı; birçok ilkel toplumlarda istenilen insan verimliliğinin kendisi de, türlü dinsel ve büyüsel törenlerde arttırılırdı. Tarımın, anaerkil çağ sona ermeden ortaya çıktığı görünen Mısır'da, dindeki cinsel unsur, ilkin erkeklik organına tapma değildi, kadın-

lık organıyla ilgiliydi, biçiminin bir türlü salyangoz kabuğundan alındığı sanılıyordu, bu kabuğun sihirli güçleri olduğuna inanılır, para gibi kullanılırdı. Bu çağ geçti, daha sonraki Mısır'da, tıpkı birçok eski uygarlıklarda olduğu gibi, dindeki cinsel unsur, erkeklik organına tapmaya döndü. Bu konuda en göze çarpan olayların kısa bir hikayesi Robert Buffaut'nun "Medeniyette Cinsiyet" adlı kitabında bulunabilir.

Tarım şölenleri (diyor), özellikle de tohumun ekilişi ve harmanın kaldırılışı dünyanın her yerinde vardır, her çağda genel cinsel serbestliğin en göze çarpan örnekleri... Cezayir'in tarımla uğraşan halkı, cinsel ahlak üstüne her türlü zorla konacak yasak teşebbüsünün, tarım çalışmalarının başarısına engel olacağını ileri sürerek, kadınların cinsel serbestliğine konacak her türlü yasağa kızar. Atina'nın Thesmophoria'sı, yani ekim bayramları, verimlilik sihrinin esas özelliğini biraz saklamıştır. Kadınlar, erkeklik organı biçiminde semboller taşır ve açık saçık şeyler söylerlerdi. Saturnalia denilen, Roma'nın ekim bayramları, Güney Avrupa'nın Carnaval'ı devam ettirmiştir. Bu bayramlarda, Dahomey'de ve Sioux'larda moda olandan biraz ayrı olmak üzere, yakın yıllara kadar, erkeklik organları görünürdü.¹

Dünyanın birçok yerinde, Ay'a erkek diye bakılmakta,

1 Havelock Ellis'in önsözü ile V.F. Claveton ve S.D. Schmalhausen tarafından Londra'da George Allen ve Unwin Ltd. (1929) tarafından yayınlanmıştır.

bütün çocukların asıl babasının Ay olduğu düşünölmektedir¹.

Bu görüş, elbette Ay'a tapmayla ilgilidir. Konumuzla doğrudan doğruya ilgisi olmayan Ay ve Güneş papazlığıyla, Ay ve Güneş takvimleri arasında tuhaf bir çatışma olmuştur. Takvimin dindeki rolü, her zaman büyük olmuştur. İngiltere'de XVIII. yüzyıla kadar ve Rusya'da 1917 devrimine kadar, –Gregorien takvimi Katolik kilisesine uygun olduğu için– yanlış bir takvim kullanılmıştır. Aynı şekilde, Ay'a tapan papazlar tarafından pek yanlış Ay takvimleri ortaya çıkarılmıştır. Güneş takviminin zaferi, yavaş yavaş ve bölge bölge olmuştur. Mısır'da bu konu üzerinde çatışma, iç savaşa sebep olmuştur. Bunun, "Ay" kelimesinin kadın mı, erkek mi konusundaki gramer kavgası yüzünden olduğunu sanıyorum, "Ay" kelimesi Almanca'da bugüne kadar erkek kalmıştır. Hem Güneşe tapma, hem Aya tapma, Hristiyanlıkta iz bırakmıştır. İsa kışın en uzun gecesinde doğmuştur, dirilmesiye Paskalya'da, dolunayda olmuştur. İlkel uygarlıkta herhangi bir akılcılık görmek aceleci davranmak olursa da, yine de, her yerde, güneşe tapanların elde ettiği zaferin, güneşin ekinler üstünde aydan daha etkili olduğu gerçeğine dayandığı sonucunu benimsemek zor. Böylece Saturnalia çoğunluk ilkbaharda yer alırdı.

1 Moori Devletinde "Ay bütün kadınların devamlı ve esas kocasıdır. Büyüklerimiz ve atalarımızın bilgisine göre, erkekle kadının evlenmesi önemsizdir, gerçek koca ay'dır." Dünyanın başka yanlarında da aynı görüşler yaşamıştır ve babalığın tanınmadığı bir çağdan, tanındığı bir çağa geçişi göstermektedir. Briffault, aynı kitap, sayfa 37.

Erkeklik organına tapmadaki birçok unsur, Antikite'nin bütün putperest dinlerinde vardı, rahipler de birçok polemik silahlarla donatılmıştı. Polemiklerine rağmen, erkeklik organına tapma, ortaçağda devam etmiş, yalnız Protestanlık, bütün izlerini söküp atmaya başarmıştır.

Flandres ve Fransa'da erkeklik organlarına tapan birtakım azizler görünürdü, Britanya'daki St. Giles, Anjou'lu St. René, Bourges'lu St. Giles, Anjou'lu St. René, Bourges'lu St. Greluchon, St. Regnard, St. Arnaud. Güney Fransa'daki en ünlüsü St. Fontin idi ki, Lion'un ilk piskoposu olduğu söylenir. Embrun'deki türbesi, Huguenots'lar tarafından yıkıldığında, kutsal kişinin hayret verici erkeklik organı, yıkıntılar içinden kurtarılmış, bol şarapla kırmızıya boyanmış, —ona tapanlarda üstüne şarap dökme töresi varmış— sonra da kısırlık ve iktidarsızlığa karşı şaşmaz bir ilaç olarak kullanılmaya başlanmış¹.

Antikite'de çok yaygın olan bir kuruluş da, kutsal fahişeliktir. Bazı yerlerde bayağı saygıdeğer kadınlar, tapınağa giderler, ya rahiplerle, ya da orada karşılaştıkları yabancılarla, cinsel birleşmede bulunurlardı. Bazı durumlarda rahibelerin kendileri kutsal fahişeydiler. Bütün bu töreler, kadınların verimliliğini, Tanrıların inayetiyle, ya da ekinlerin verimliliğini duygudaşlık yoluyla yapılan büyüyle, sağlamak için doğmuş olsa gerek.

Şimdiye dek cinsiyet tarafçısı unsurları inceledik; bu arada cinsiyete karşı olan unsurlar da, ta eski zamanlardan

1 Briffault, aynı eser, sayfa 40.

beri ötekilerle yan yana yürümüştür, sonunda da bu cinsiyet karşıtı unsurlar, Hıristiyanlık ve Budizmin üstün geldiği yerlerde tam bir zafer elde etmiştir. Westmarck, "Genel olarak, cinsel birleşmelerde olduğu gibi, evlilikte de saf olmayan, günah bir yan olduğunu ileri süren acayip düşünceden" birçok örnek vermektedir. Hıristiyan ve Budist etkisinden uzak, dünyanın türlü yerlerinde kendilerini bakireliğe adanmış türlü rahip ve rahibeler olmuştur. Yahudilerdeki Essenes'ler mezhebi, hiçbir cinsel birleşmenin saf olmadığını ileri sürmektedir. Bu görüş, Hıristiyanlığa en çok düşman olan yerlerde bile, Antikite'de tutunmuştur. Roma İmparatorluğu'nda da riyazete karşı gelen bir eğilim vardı. Kültürlü Romalı ve Yunanlılar arasında Epikürcülük, hemen hemen çökerek, yerini stoacılığa bırakmıştı. Apokrif'a'nın birçok kısımları, kadınlara karşı hemen hemen rahibimsi bir davranış öğütüyor; bu Tevrat'ın ilk kitaplarındaki sağlam erkeklikten çok ayrıdır. Yeni-Platoncular, Hıristiyanlar kadar riyazetçi idiler. Maddenin kötülüğünü ileri süren doktrin, İran'dan Batı'ya geçmiş, ve birlikte bütün cinsel bağınların saf olmadığı inancını getirmiştir. Pek o kadar ileri gitmiyorsa da, kilise de, böyle düşünmektedir, ama Kiliseyi gelecek bölümde ele alacağım. Belli olan bir şey var, bazı durumlarda insanlar, cinsiyet karşısında, kendiliğinden gelen bir dehşet duyuyorlar. Cinsiyetin normal çekiciliği kadar, bu da, tabii bir içtepi oluyor ortaya çıktığında. Bunu göz önüne getirmemiz, ve psikolojik bakımdan anlamaya çalışmamız gerek; tabii, insan tabiatını hangi cinsel sistemin tatmin edeceğine karar vermek istiyorsak.

İlkin şunu söylemeliyiz ki; inançlara, bu gibi davranışın kaynağı olarak bakmak boşunadır. Bu türlü inançları;

ilkın bir ruh haleti tarafından ilham edilmiş olması gerekir; varoldu mu bir kere, ruh haletini, ya da ona, uygun eylemleri devam ettireceği gerçektir; ama cinsiyete karşı davranışın başlıca sebeplerinden biri olmaktan uzaktır. Bu davranışın iki ana sebebi, kıskançlıkla cinsel yorgunluk olsa gerek. Kıskançlık doğar doğmaz, küçük bir kıskançlık bile olsa, cinsel birleşme hareketi nefretle karşılanıyor, o harekete götüren iştahsa, iğrenç görünüyor. Tamamıyla içgüdüleriyle yaşayan bir erkek, kendi haline bırakılırsa, bütün kadınların, kendisini, sadece kendisini sevmesini ister; kadınların öbür erkeklere verecekleri her türlü aşk, ahlak açısından kolayca suçlandırılabilir duyular doğurur. Hele bu kadın kendi karısı olursa. Örneğin, Shakespeare'deki erkekler, karılarının tutkulu olmalarını istemezler. Shakespeare'e göre ideal kadın, kocasının öpücüklerine bir ödev duygusuyla boyun eğen, cinsiyet, kendisine hoş görünmediği için ve ahlak kanunlarının bunun böyle olmasını gerektirdiği için, bir aşık bulmayı düşünmeyen kadındır. İçgüdüsel koca, karısının aldattığını öğrenince, hem karısına, hem de karısının sevgilisine karşı nefret duyar ve cinsiyetin her bakımdan hayvani bir şey olduğuna karar verebilir. Aşırı gitmekten, ya da yaşlılıktan cinsel gücünü kaybetmişse, bu daha da kuvvetli olur. Çoğu toplumlarda, yaşlılar, gençlerden daha ağır bastığına göre, cinsel konular üstüne resmi ve doğru düşünce delikanlıların elinde olamaz.

Cinsel yorgunluğu uygarlık çıkarmıştır ortaya, hayvanlar arasında yorgunluk denen şey bilinmez herhalde, medeni olmayan kişilerdeyse az görülür. Tek-karılı evlilik sisteminde, pek az görülür; çünkü, çoğu insanın, fizyolojik bakımdan aşırı gitmesi için, yeniliğin kışkırtması ge-

rektir. Kadınlar kendilerine karşı gösterilen tatlı davranışlardan kaçınmakta serbestseler, bu yorgunluk ortaya çıkmayabilir, çünkü bu durumda, dişi hayvanlar gibi, her cinsel birleşmeden önce iltifat bekleyecekler, erkeğin ihtirası alevleninceye kadar kendilerini vermeyeceklerdir. Bu içgüdüsel duygu ve davranış, uygarlık tarafından azaltılmıştır. Bunu ortadan kaldıran sebeplerin en büyüğü, ekonomik unsurdur. Evli kadınlar, tıpkı fahişeler gibi, cinsel çekicilikleriyle hayatlarını kazanırlar, bu yüzden sadece içgüdülerine kulak veremezler. Cinsel yorgunluğa karşı tabiatın koruyucusu olan iltifatın oynadığı rolü, bu, pek azaltmıştır. Bundan dolayı oldukça sıkı bir ahlak sistemiyle bağlı olmayan erkekler, aşırı gitmeye yatkındır; bu da sonunda birtakım riyazet inançlarına yol açan bir yorgunluk ve iğrenme doğurur. Kıskançlıkla, cinsel yorgunluk, birlikte iş görürse, ki bu sık sık olur, cinsiyete karşı gelen tutku gücü alabildiğine artabilir. Riyazetin, cinsiyetin alabildiğine serbest olduğu toplumlarda gelişmesinin sebebi, bu olduğuna inanıyorum. Bakirlik, tarihsel bir olay olarak başka kaynaklara da bağlıdır. Tanrılara kendilerini adanmış rahip, ve rahibelere, tanrılarla evli diye bakılabilir, bu yüzden, ölümlerle her türlü cinsel birleşmede bulunmaktan kaçınırlar. Böylece ister istemez son derece kutsal görünürler, böylece kutsallıkla bakirlik arasında bir birleşme ortaya çıkar. Katolik Kilisede, günümüze kadar, rahibelere İsa'nın gelinleri diye bakılmıştır. Ölümlülerle birleşmenin kötü olduğu düşüncesinin sebeplerinden biri de elbette budur. Eski dünyanın son zamanlarda artan riyazetinin şimdiye dek göz önüne getirmemiş olduğumuz daha karanlık sebeplerden ileri gelebileceğinden şüpheliyim. Hayatın neşeli, insanların güçlü olduğu ve bu dünya varlı-

ğının sağladığı tadların insanları yetindirdiği çağlar var. İnsanların yorgun olduğu dünya ve zevklerinin tatmin edici olmadığı, insanların bu ay altındaki sahnenin tabii boşluğunu dolduracak ruhi bir avuntu ve gelecek bir hayat aradığı çağlar da var. Süleyman'ın "Türklülerin Türküsü" ile Ecclesiastes'ların Süleyman'ını karşılaştıran bir, biri eski dünyayı baharında, ötekiyse ölmekte gösteriyor. Bu ayrılığın sebebini bilmiyorum. Belki durgun bir şehir hayatının açık havadaki faal bir hayatın yerine geçmesi gibi basit, fizyolojik bir şeydir; Stoacılar da karaciğer kifayetsizliği vardı belki de; Belki Ecclesiastes'ı yazan, yeter derecede idman yapmadığı için, her şeyi boş görüyordu. Ne olursa olsun, böyle bir davranış, cinsiyeti kolayca mahkum edebilir. İleri sürmüş olduğumuz sebepler, başka bir sürü sebeplerle birlikte Antikite'nin son yüzyıllarının genel yorgunluğunun ortaya çıkmasına yardım etmiş olabilir, bu yorgunluğun bir özelliği de riyazet olmuştur. Ne yazık ki, çürümekte olan bu hasta çağda düzenlenmiştir: Hıristiyan Ahlakı. Daha sonraların güçlü insanları, bütün biyolojik değerlerin ve insan hayatının devamının anlamını tamamıyla yitiren, hasta, yorgun ve hayal kırıklığına uğramış insanların hayat görüşüne ayak uydurmak için, ellerinden geleni yapmışlardır. Bu konuyu gelecek bölümde ele alacağız.

BÖLÜM V

HİRİSTİYAN AHLAKI

"Evliliğin kökü ailededir, aileninki evlilikte değil" diyor Westmarck. Bu görüş Hıristiyanlık öncesi zamanlarında belli bir şeydi, ama Hıristiyanların doğuşundan beri üstünde önemle durarak belirtilmesi gereken bir önerme olmuştur. Hıristiyanlık, özellikle de St. Paul, yepyeni bir evlilik görüşü atmıştır ortaya, evliliğin sadece çocuk yapmak için değil, aynı zamanda zina suçunu önlemek için de var olduğunu ileri sürmüştür. St. Paul'ün evlilik üstündeki görüşleri, Korintoslulara Birinci Mektup'ta açıklanmıştır. Anlaşıldığına göre Korintoslular üvey analarıyla gayri meşru münasebetlerde bulunuyorlarmış (Korintoslular 1, V, 1) o da durumun kökten halledilmesi gerektiğini düşünmüş. Şöyle deniyor.

1. İmdi yazdığınız şeylere gelince: Adam için kadına dokunmamak iyidir.

2. Fakat zinalardan dolayı herkesin kendi karısı olsun ve her kadının kendi kocası olsun.

3. Koca karısına ve böylece de karı kocasına hakkını eda etsin.

4. Kendi bedeni üzerine karının değil, ancak kocasının hakimiyeti vardır ve böylece de kendi bedeni üzerine kocanın değil, ancak karısının hakimiyeti vardır.

5. Birbirinizi mahrum etmeyin, meğer ki dua ile meşgul olmanız için iki tarafın rızasıyla muvakkaten olsun, ve tekrar birleşin, ta ki imsaksizliğinizden dolayı Şeytan sizi iğva etmesin.

6. Fakat emir olarak değil, müsaade olarak bunu diyorum.

7. Lakin bütün insanların benim kendim gibi olmalarını istiyorum: fakat kimi böyle, kimi şöyle, herkesin Allah-tan kendi mevhibesi vardır¹.

Bu bölümde görüldüğü gibi, çocuklardan hiç söz etmiyor, evliliğin biyolojik amacı tamamıyla önemsiz gibi geliyor ona. Bu pek tabii, çünkü ikinci gelişin kaçınılmaz olduğunu, dünyanın sonu geldiğini sanıyordu. İkinci gelişte insanlar, koyun ve keçi olarak ikiye ayrılacaktı, önemli olan tek şey, o sırada kendini koyunlar arasında bulmaktı. St. Paul cinsel birleşmenin, evlilikte bile, kurtuluşa varmak için bir engel olduğunu ileri sürüyor. (1 Korintoslular VIII 32-34). Yine de evliler için kurtuluş olabilir, ama zina öldürücü bir günahtır; nedamet göstermeyen, zina eden, mutlaka keçiler arasında bulur kendini. Sigarayı bırakmam için, doktorun biri bana, canım sigara çektiğinde ağzıma bir asit damlası akıtmamı söylemişti.

1 (1 Korintoslular VII 1-9)

St. Paul evliliğe salık verirken, bu zihniyette işte. Evliliğin, zina kadar tatlı olduğunu söylemiyor; zayıf karakterli kardeşlerimizin ayartılmaması için tek çare olarak görüyor, evliliğin olumlu bir yanı olacağından söz etmediği gibi, karı koca arasındaki sevginin güzel ve hoş bir şey olduğunu da söylemiyor; ailenin de ilgilendirdiği yok onu; düşüncelerinin sahnesinde orta yeri kaplayan zinadır, bütün cinsel ahlakı buna dayanıyor. Sanki ekmek içinmiş gibi bir şey bu. St. Paul zinanın neden kötü olduğunu söylemeğe tenezzül etmiyor. Sanki Musa'nın yasasını ortadan kaldırdıktan sonra, domuz eti yeme özgürlüğüne kavuşmasına rağmen, ahlak sisteminin, yine de koyu Yahudilerinki gibi kuvvetli olduğunu göstermek istiyor. Domuz etinin yasak olduğu uzun çağlar boyunca, Yahudilere, domuz eti, herhalde zina kadar tatlı geliyordu, bu yüzden mezhebinde riyazet unsurları bulundurmamak istiyor gibi.

Her türlü zinayı suçlamak, Hıristiyan dininde bir yenilikti. İlk uygarlığın bütün yasaları gibi, Tevrat da, zinayı yasak ediyor, ama bu zinadan anlaşılan, evli bir kadınla olan cinsel birleşmedir. Tevratı dikkatle okuyan bunu açıkça görür. Örneğin, İbrahim, Mısır'a saraya gittiğinde, Firavun'a, Sara'yı, kızkardeşi diye tanıtıyor, Firavun da buna inanarak, onu haremine alıyor; sonunda, İbrahim'in karısı olduğu meydana çıkınca, Firavun bilmeden günah işlediğini görerek, altüst oluyor, durumu gizlediği için İbrahim'e çıkışıyor. Antikite'nin her zamanki yasası buydu. Evlilik dışı birleşmelerde bulunan kadınlara kötü gözle bakılıyordu, ama bir erkek, başka birisinin karısıyla yatmadıkça ki bu mülkiyete karşı olan bir tecavüzdü, suçlanmıyordu. Evliliğin dışındaki her türlü cinsel birleşmenin ahlaka aykırı olduğunu söyleyen Hıristiyan görüşü, St. Pa-

ul'un yukardaki yazılarında gördüğümüz gibi, bütün cinsel birleşmelerin, evlilikte bile olsa, kötü bir şey olduğu düşüncesine dayanıyordu. Biyolojik gerçeklere aykırı bu tür-
lü görüşün, akli yerinde olan herkes tarafından hastalık derecesine varmış bir yanlışlık olduğu görünür. Bunun Hıristiyan ahlakı içine temel atmış olması, Hıristiyanlığı tarihi boyunca akli dengesizliklere ve sağlığa aykırı hayat görüşlerine sürüklemiştir. St. Paul'un görüşlerine ilk kilise tarafından fazla önem verilerek aşırı gidilmiştir; bakirliğe kutsal bir şey diye bakılıyordu, Şeytan, bir yandan hayallerini şehvetli görüntülerle doldururken, onlar Şeytan'la boğuşmak için çöllere çekiliyorlardı. Kilise, vücudun çekiciliğini arttıran her şeyin insanı günaha götürdüğü için, yıkanmaya da saldırmıştı. Pislik övülür bir şey olmuştu, kutsallık kokusu gittikçe keskinleşiyordu. "Vücudun ve giyeceklerin temizliği, ruhun pisliğidir" diyordu St. Paul¹. Bite, Tanrı'nın incisi diye bakıyorlardı, bitle kaplanmak ise kutsal kişinin damgasıydı.

Dinini değiştirdikten sonra, elli yıl daha yaşayan keşiş Abraham, o günden sonra ellerini yüzünü yıkamayla toptan bırakmıştı. Dediklerine göre, az görülür bir güzelliği varmış, hayatını yazan, tuhaf bir şekilde şöyle diyor: "Yüzü ruhunun duruluğunu yansıtıyordu." St. Ammon hiç çıplak görmemişti kendini, Silvia adında ünlü bir bakire, altmış yaşında olmasına ve vücudundaki hastalığın da bu alışkanlığından doğmuş olmasına rağmen, dinsel ilkelere dayanarak,

1 Havelock Ellis, Cinsiyet Psikolojisi Üstüne İncelemeler, Cilt IV, s. 31.

parmaklarından başka vücudunun herhangi bir yerini yıkamayı kesin bir şekilde reddetmişti. St. Euphraxis, ayaklarını hiç yıkamayan, ve yıkanmaktan söz açıldığında tir tir titreyen yüz otuz rahibelik bir manastıra girmişti. Bir zamanlar, beyaz saçları rüzgârda dalgalanan, pislikte ve yılların bıraktığı izlerle kapkara, çıplak bir yaratığın, çölde, önünde geçip gittiğini gören bir keşiş, Şeytanın böyle asılsız bir şey göstererek kendisiyle alay ettiğini sanmıştı. Kırk yedi yıldır günahlarını bu şekilde bağışlatmaya çalışan Mısırlı St. Mary, bir zamanlar güzel bir kadındı. Rahiplerin ara sıra normal hareket etmesine pek kötü gözle bakılıyordu. Papaz Alexander geçmişe doğru dönerek esefle şöyle demişti: "Babalarımız yüzlerini hiç yıkamazlardı, bizse hamamlara gidiyoruz." Çöldeki manastırların birinde, rahipler içecek su bulamıyorlarmış, fakat baş rahip Theodosius dua ederken bir su fışkırmış. Ama çok geçmeden bu bol suyu gören rahipler, eski ağırbaşlılıklarını bırakarak, bir hamamın kurulması için baş rahibi kandırmışlar. Hamam kurulmuş. Bir kerecik, yalnız bir kerecik, yıkanabilmiş rahipler, çünkü dere kurumuş. Dualar, yalvarıp yakarmalar, oruçlar boşa çıkmış hep. Böylece bir yıl geçmiş aradan. Sonunda, baş rahip Tanrı'nın gücüne giden hamamı yıktırmış. Sular da yeniden akmaya başlamış¹.

Cinsiyet üstünde bu görüşlerin üstün geldiği yerde, cinsel birleşmeler yer aldığı zaman, içki yasağındaki içki-

1 W.E.H. Lecky, Avrupa Ahlakının Tarihi, Cilt II, s. 117-118.

ye düşkünlükte olduğu gibi, bu birleşmelerin vahşi, kaba olacağı bellidir. Aşk sanatı böylece unutulmuş, evlilik zalim şeklini almıştır.

İnsanların zihinlerine bakirliğin önemi üstündeki derin ve devam edici bir inanç aşılama riyazetçilerinin rolü büyükse de, evlilik üstündeki kötü ahlak sistemleri ile, karşı denge epey sağlanmış oluyordu. Bu kuruluşun birkaç güzel tasviri, kilise babalarının yazılarından çıkarılmıştır, ama genel olarak, onların bu görüş biçiminden daha kaba ve iğrenç bir şey düşünebilmek güçtür. Linnaeus'un gösterdiği gibi çiçekler dünyasına kadar uzanan, ölümün meydana getirdiği zararı onarmak için tabiatın çizdiği asil amaç, Adem'in kovuluşunun bir sonucu olarak ele alınıyor, evliliğe de hemen hemen istisnasız olarak en aşağı cephesi olarak bakılıyordu. Uyandırdığı samimi aşk, ve birlikte getirdiği kutsal ve güzel yuva özellikleri, akla getirilmiyordu bir türlü. Riyazetçinin amacı insanı bakirlik hayatına çekmekti. Bu yüzden, evliliğe, aşağı bir kat diye bakılıyordu. Yine de, insanların üremesi ve kötülüklerinin engellenmesi bakımından, gerekli ve bu yüzden de haklı çıkarılabilir olduğu kabul ediliyordu: Bütün bunlara rağmen yine de kutsallığa erişmek isteyenlerin kaçabileceği aşağı bir seviye sayılıyordu. "Bakirelik baltasıyla evlilik odununu kırmak" St. Jerome'un güçlü diliyle azizliğin sonuydu; evliliğin övülmesine razı gelmesi, evliliğin aynı zamanda bakir kişiler meydana getirdiğindendir. Bağ kurulduktan sonra bile, riyazet tutkusu, iğnesini içinde saklardı. Bunun, ev

hayatının başka yönlerinde ne denli zehir aşıldığını gördük. Hepsinin en kutsalı olan evlilik hayatına on misli zehir aşılamıştır. Bir karı veya kocaya güçlü bir dinsel duygu geldi mi, ilk sonucu, mutlu bir birleşmeyi imkansız yapmaktır. Daha dindar olan eş, yalnız riyazet hayatı yaşamayı arıyordu, ya da hiç değilse, göze görünür bir ayrılık olmasa bile, evlilikte tabii olmayan bir ayrılık istiyordu. Bu düşünce düzeninin, rahiplerin öğüt yollu yazılarında kapladığı geniş yer, edebiyatın bu bölümünde biraz bilgisi olanlarca bilinir. Böylece –birkaç örnek vermek gerekirse– St. Nilus iki çocuk sahibiyken, canı, üstün gelen riyazeti çekmiş, yıllar sonra ayrılmak için karısını kandırmıştı. St. Ammon, zifaf gecesi, karısı olacak kızı, evliliğin kötülükleri üstüne bir nutuk çekerek, selamlamaya kalkmış, bunun sonucu olarak da hemen ayrılmaya karar vermişler. St. Malenia, kocasını, yatağından kaçmak için razı edinceye kadar, uzun zaman harcamıştır. St. Abraham evliliğin ilk gecesi karısından kaçmıştır. St. Alexis, daha sonraları çıkan bir efsaneye göre, aynı şekilde hareket etmiş, ama birçok yıl sonra Kudüs'ten karısının, kocası kaçtığı için hâlâ feryat etmekte olduğu, babasının evine dönmüş, yalvararak, acınılan bir yoksul gibi dam altında barınmasına izin verilmiş, ölünceye dek orada, herkes tarafından nefret edilerek, tanınmadan yaşamıştır¹.

Katolik kilisesi, yine de St. Paul ve Thébaïd keşişleri

1 W.E.H. Lecky, aynı eser, Cilt II, s. 339-41.

kadar, biyolojiye aykırı gelmemiştir. St. Paul'den anlaşıldığına göre, evliliğe, sadece, şehvete karşı meşru bir çare diye bakılıyordu. Doğum kontrolüne karşı davranış yok sözlerinde; tersine, gebelik ve doğum sırasındaki perhiz devrelerini tehlikeli görüyor gibi. Kilise başka bir yola sapmıştır. Koyu Hristiyan doktrininde evliliğin iki amacı vardır: Biri St. Paul'ün söylediği; ötekisiyse çocuk yetiştirmek. Bunun sonucu, cinsel ahlakı St. Paul'ünkünden daha sıkılaştırmak olmuştur. Evlilikte, cinsel birleşme, sadece meşru olmakla kalmıyor, gebe bırakmak amacıyla yapılmadığında, karı kocanın işlediği bir günah oluyor. Meşru çocuk edinme arzusu, aslında katolik kilisesine göre, cinsel birleşmeyi haklı çıkaran biricik sebep oluyor. Bu sebep, ne gibi zalimlik getirirse getirsin daima haklı çıkarıyor onu. Kadın cinsel birleşmeden nefret ediyorsa, çocuğun hastalıklı, ya da aklından sakat doğması ihtimali varsa, son derece yoksulluğa düşmeyi önleyecek, yeter derecede para yoksa, çocuk yapmak amacı yoksa, bir erkeğin evlilik haklarını kullanabilmesine izin vermiyor.

Bu konuda, Katolik öğretimi iki temele dayanıyor: Biri St. Paul'de gördüğümüz riyazet, ötekisiyse, her ruh kurtuluş kabiliyetine sahip olduğu için, dünyaya ne kadar ruh getirebilirse sevaptır, görüşü. Anlamadığım bir sebepten dolayı, ruhların aynı derecede lanetlenebileceği hesaba katılmamıştır, oysa bu pek yerinde bir düşüncedir. Katolikler, örneğin, protestanların doğum kontrollerini önlemek için, politik ahlaka başvuruyorlar, ama politik hareketlerinin etkisiyle meydana gelen protestan çocukların büyük bir çoğunluğunun, öteki dünyada sonsuz işkence çekeceklerini de göz önüne getirmeliler. Bu, hareketlerini biraz zalim yapıyor, ama bunlar şüphesiz ki dinsizlerin

anlayamayacağı sırlardır. Çocukların evliliğin amaçlarından biri olarak tanınması, katolik doktrininde pek eksik bir taraftır. Cinsel birleşmenin amacı, çocukları günaha götürmek değildir, derken, kendi kendini yok ediyor. Kısırlıktan dolayı evliliğin bozulmasına izin verecek kadar ileri gitmemiştir. Bir erkek, ne denli tutkuyla çocuk isterse istesin, karısı kısır, Hristiyan ahlakına göre çare yoktur. Şu sonuç çıkıyor, evliliğin pozitif amacı, yani çocuk yetiştirme, çok az bir rol oynuyor, esas amacı, St. Paul'un amacı olan, günahın önlenmesi kalıyor. Zina, hâlâ sahnenin ortasındadır, evlilikse, hâlâ, aslında kötü bir çare den başka bir şey değil...

Katolik Kilise, evlilik, kutsal bir bağdır, diyen doktrinle, evliliğin bu kadar hor görülmesini düzeltmeye çalışmıştır. Bu doktrinin pratik bakımdan gerçekleştirilen şekli, evlilik bozulamaz, sözünden çıkan sonuçtadır. Eşler ne halt karıştırırlarsa karıştırsınlar, akıllarını kaçırsalar, fren giye tutulsalar, ayyaş olsalar, ya da göz göre göre başka bir eşle yaşasalar, aradaki bağ kutsal olarak kalıyor, ve her ne kadar bazı durumlarda bir mensa foro ayrılık bahşediliyorsa da, yeniden evlenmeye izin verilmiyor. Bu, tabii birçok durumlarda şefaletlere yol açıyor, ama bu sefaletlere, Tanrının iradesi olduğundan, tahammül edilmesi gerekiyor.

Bu son derece dar teoriye rağmen, Katoliklik, günah gördüğü şeylerde bir derece göz yumar olmuştur. Kilise normal insan tabiatının ilkelerine göre yaşanması bekleneceğini kabul etmiş, günahkar, günahını itiraf edip de kefareti yerine getirdiği takdirde zinayı bağışlamıştır. Pratikteki bu göz yumma, kilise üyelerinin kuvvetini art-

tırmak için bir yoldu, çünkü sade onlar bağışlayabilirdi. Bağışlama olmazsa da, zina, ebedi lanetlenmeye sebep olacaktı. Protestanlığın görüşü biraz daha ayrıdır; teori bakımından daha az sıkı olmuştur. Luther, "yanmaktansa evlenmek daha iyidir" diyen metni çok sevmiştir, kendi de bir rahibeye aşıktı. Bekarlık için yapılmış olan yeminlere rağmen, rahibeyle evlenmeye hakkı olduğu sonucunu çıkarıyordu, çünkü bunun tersi olduğu takdirde, tutkularının gücüne kendini koyuverecek olursa, öldürücü günaha atılmış olacağını söylüyordu. Protestanlık, Katolik kilisesinin özelliği olan bakirliği övmeyi bırakmıştır, bunun kuvvetli olduğu yerde de evliliğin kutsal bir bağ olduğu doktrinini bırakmış, bazı durumlarda boşanmaya izin vermiştir. Ama zina, Protestanları, Katoliklerden daha çok altüst etmiştir; ahlaksal yargılara daha sıkıdır bu bakımdan. Katolik kilise işlenen birkaç günahı yadırgamaz, bu yüzden günahlarla baş etmek için yollar bulmuştur; öte yandan Protestanlar, Katoliklerin itiraf ve günah çıkarma alışkanlıklarını bırakmıştır, böylece günah işleyeni, Katolik kilisesindeki durumundan çok daha umutsuz bir durumda bırakmıştır. Boşanmanın alabildiğine kolay olduğu, ama zinanın birçok katolik ülkelerdekine nazaran çok daha ağır yargılandığı, günümüzün Amerika'sında, her iki yanı da görmekteyiz. Katoliklikte olsun, Protestanlıkta olsun, bütün Hristiyan ahlakının –Hristiyanca yetiştirilmek çoğumuzu önyargılı yaptığından– önyargısız yeniden incelenmesi gerektiği bellidir. Hele çocukluk çağında, üstünde önemle durulan, sık sık tekrarlanan düşünceler, birçok kimselerde bilinçaltına işlenecek kadar şaşmaz bir inanç sahibi yapıyor, koyu dindarlığa karşı davranışımızın özgürlüğe kavuştuğunu sanan çoğumuz, hâlâ aslında almış olduğumuz

eski eğitimin öğütleriyle bilinçaltından yönetilmekteyiz. Kilisenin zinayı mahkum etmesine sebep nedir diye açıkça sormalıyız kendimize? Bunu sağlam sebeplere dayanarak mı yapıyor acaba? Böyle olduğunu düşünmüyorsak, kilisenin ileri sürdüklerinde başka sebepler var da, bizi aynı sonuca mı götürüyor? Her ne kadar, bazı ilk şartlar yerine getirildikten sonra yapıldığında, bu hareket bağışlanırsa da, ilk kilisenin davranışına göre, cinsel birleşmede, aslında temiz olmayan bir şey vardır. Bu davranış yeter, bunun boş inançtan başka bir şey olmadığını göstermek için; bu düşüncelerin benimsenmesinin sebebi herhalde, geçen bölümde cinsiyete karşı bir davranışa sebep olabilir diye göz önüne getirilen sebeplerdir, yani böyle bir görüşü ilk aşılamanlar, vücutça veya zihince, ya da her iki bakımdan hastaydılar herhalde. Bir düşüncesün herkesçe benimsenmesi, onun saçma olmadığını göstermez; nitekim, insanlığın çoğunun budalalığı göz önünde tutulursa, yaygın bir inancın, akla yatkın bir inançtan daha saçma olacağı bellidir. Pelew adalıları burunun delinmesinin mutluluğa ermek için gerekli olduğuna inanır¹. Avrupalılar aynı amaca bazı sözler söyleyerek ve baş ıslatarak erişeceklerini sanıyorlar. Pelew adalarındaki boş bir inanç; Avrupalıların inancıysa kutsal dinimizin gerçeklerinden biri.

Jeremy Bentham, eylemlerin kaynağının bir listesini yapmış, orada her insan isteği, insanların onu övmesine, yermesine, ya da ilgisiz davranmasına göre birbirine paralel üç sütuna ayrılmış. Örneğin, sütunun birinde "oburluk" var, karşısındaysa "toplumsal yeme içmenin tadı", yine, içtepilelere övücü adlar veren sütunda "kamu ruhunu" bulu-

1 Westmarck, aynı eser, s. 170.

yoruz, karşısındaki sütundaya "kin" kelimesi var. Ahlakı ilgilendiren herhangi bir konuda açıkça düşünmek isteyen herkese, bu bakımdan, Bentham'ı izlemelerini öğütüyorum, yeric her sözün, aynı zamanda övücü bir eş anlamı sözü olduğunu gördükten sonra, yeric, ya da övücü sözler kullanmamaya alışmalıdır. "Evliyken zinada bulunmak" veya "Evli olmadan zinada bulunmak" terimlerinin her biri öyle güçlü ahlaksal suçlamalar ki, bunlar kullanıldığı zaman insan açıkça düşünemiyor. Ahlak yasalarını bozmak isteyen müstehcen yazarlar tarafından kullanılan başka kelimeler de var: Bunlar "çapkınlık"tan söz açarlar, ya da "yasanın soğuk zincirlerine vurulmamış aşktan". Her iki terim de önyargı vermeye sebep olur; tutkuyu bir yana bırakarak düşünmek istiyorsak, her iki terimden de kaçınmalıyız. Yazık ki, bu, edebi üslubumuzu ister istemez bozacaktır. Övücü kelimeler olsun, yeric kelimeler olsun renklidir, ilginçtir. Okuyucu sövüp sayabileceği gibi, alabildiğine över de; yazarın küçük bir ustalığı ile okuyucunun duyguları istenilen yöne çevrilebilir. Bizse akıla hitap ediyoruz, bu yüzden "Evlilik dışı cinsel birleşmeler" gibi tatsız tuzsuz kelimeler kullanmak zorundayız. Ama fazla ciddi bir ilke olabilir bu, çünkü ne de olsa insan duygularının büyük rol oynadığı bir konuyla uğraşıyoruz, yazımızdan duyguyu kaldırırsak, ne cins konuyla uğraştığımızı belirtmeyebiliriz. Bütün cinsel konularda, işe karışan kişilerle, dışardan bakan kıskançlar arasında görüş karşıtlığı vardır. Biz kendimiz yaparsak, "çapkınlık" oluyor, ötekilerinkiyse "zina". Duygu bakımından renkli kelimeleri aklımızdan çıkarmamalı, fırsat düştükçe kullanmalıyız, ama bunu yaparken aşırı gitmemeliyiz, genel olarak, tarafsız bilimce doğru terimler kullanmalıyız.

İffetin üstünde duran Hıristiyan ahlakı, kadınların durumunu alçaltmakta büyük rol oynamıştır. Ahlakçılar erkek olduklarından, kadına, ayartıcı diye bakılmıştır, bunun tersi olsaydı, erkekler düşerdi bu duruma. Ayartıcı, kadın olduğundan, erkeklerin baştan çıkmaması için, kadınların imkanlarını azaltmak gerekmiştir; bu yüzden, hanımlar yasaklar içinde kalmış, hanım olmayanlarsa, günahkar sayılarak hor görülmüştür. Pek yakın zamanlarda ancak, kadınlar Roma'daki serbestliklerini yeniden kazanmışlardır. Görmüş olduğumuz gibi, ataerkil sistem, kadınları esir etmek için çok çalışmıştır, ama çoğu, Hıristiyanlığın doğuşundan az önce bozulmuştu. Konstantin'den sonra, kendilerini günahattan korumak amacıyla, kadınların serbestliği yeniden kısılmıştı. Yeni çağlarda günah kavramının kalkmasıyla ancak, kadınlar serbestliğe yeniden kavuşmaya başlamışlardır.

Kilise babalarının yazıları, kadınlara karşı sövüp saymalarla doludur.

Kadın, cehennemin kapısı ve insanlığın bütün kötülüklerinin anası olarak gösteriliyordu. Sadece kadın olmalarından utanmalıydılar. Dünyaya getirmiş oldukları lanetler yüzünden hep nedamet halinde yaşamaları gerekti. Kadın, cennetten kovuluşu hatırlattığı için elbisesinden utanması gerekti. Şeytanın en güçlü aleti olduğu için, hele güzelliğinden utanmalıydı. Fiziksel güzellik kilisenin baş hedefiydi, yine de bir istisna vardı bu konuda, çünkü ortaçağda pis-koposların güzelliklerinin mezarları üstüne yansıdığı görülmüştü. Dar kafalı bir kurul, VI. yüzyılda, te-

miz olmadıklarından kadınların çıplak elle İsa'yı tutmasını yasak etmişti. Aşağı durumları sürdürülmekteydi¹.

Mülkiyet ve miras kanunları da kadınların aleyhine değiştirilmişti, ancak Fransız devriminin özgür düşünürleri tarafından, kızlar miras haklarını yeniden kazanmışlardır.

1 W.E.H. Lecky, The History of European Morals, Cilt II. s. 357-8.

BÖLÜM VI

ROMANTİK AŞK

Hıristiyanların ve barbarların zaferiyle, kadın erkek arasındaki ilişkiler yüzyıllardır eşi görülmemiş derecede kötü bir hal almıştı. Eski dünya şeytandı, ama zalim değildi. Karanlık çağlarda, dinle barbarlık birleşerek, hayatın cinsel yanını alçaltmıştı. Evlilikte kadına hak tanınmıyordu; evlilik dışında, her şey, günah olduğundan, uygarlaşmamış erkeğin, hayvansılığını eğitmek boşunaydı. Ortaçağların ahlaksızlığı pek yaygın ve iğrençti; piskoposlar kendi öz kızlarıyla açıktan açığa günah işlerler, başpiskoposlarsa erkek gözdelerini çevredeki yüksek makamlara tayin ederlerdi. Kilise üyelerinin bekarlığına karşı olan inanç gittikçe artıyordu, ama tatbikat, ilkelere ayak uyduramıyordu. Papa Greguar VII metreslerini kovmaları için rahiplere çok baskı yapmıştı; yine de Abélard'ın zamanında, –ki nice sonra– Eloiz'le evlenmesi her ne kadar büyük dedikodulara yol açmışsa da, rahiplerin evlenmesinin mümkün olacağını düşündüğünü görüyoruz. Ancak XIII. yüzyılın sonuna doğru, kilise üyelerinin bekarlığı üstünde

önemle durulduğunu görüyoruz. Kilise üyeleri, tabii kadınlarla düşüp kalkıyorlardı, kendileri ahlaka aykırı, ve kötü olduğunu düşündüklerinden, bu gibi birleşmelerde, bir vakar ve güzellik bulmuyorlardı. Cinsiyete karşı riya-zetçi bakışları yüzünden aşk kavramını güzelleştirmek için herhangi bir şey yapmamışlardır. Bunu yapmak laiklere düşmüştür.

Yeminlerini bozup ta, günahkar yaşayışlarını bir alışkanlık haline getiren kilise üyelerinin, kilise dışı kimselerin çok daha aşağısına düşmesinde şaşılacak bir şey yok. Papa John XXIII, işlemiş olduğu başka suçlar bir yana, zina ve kızılbaşlıktan mahkum olmuştu; Canterbury'deki St. Augustine'nin gözde papazının 1171 yılında araştırmalar sonunda bir köyde 17 piçi olduğu meydana çıkmıştı; İspanya'da St. Pelayo'nun baş papazlarından birinin 1130 yılında 70 metresi olduğu çıkmıştı ortaya; Liege piskoposu, 65 piçi olduğundan yerinden atılmıştı. Bütün bu tek tek örneklerden büyük bir şey çıkaramayabiliriz, ama, basit bir metres hayatından çok daha şeytanca kötülükler işlemek için birleşmiş uzun bir zincir teşkil eden kilise kurullarının işlerini görmemezlikten glemeyiz. Rahipler gerçekten evlendikleri zaman, evlilik bağının aslında kanuna aykırı olduğunu bildiklerinden, karılarını kolayca aldatabiliyorlardı. Ortaçağ yazarları, genelevden farkı olmayan rahibe manastırlarından, duvarları arkasındaki bol bebek katlinden, rahiplerin analarıyla, kızkardeşleriyle cinsel birleşmede bulunmamaları için sıkı sıkı kanunlar çıkmasına sebep olan kilise üyeleri arasındaki kızıl-

başlıklardan, sık sık bahsederler. Hıristiyanlığın (yapmış olduğu büyük yardımlardan biri olarak) hemen hemen ortadan kaldırdığı, tabii olmayan aşkın, manastırlarda devam ettiğinden sık sık bahsediliyordu; Reformdan az önce, günah çıkartmanın birçok ayartılmalara sebep olduğu açıktan açığa söylenip duruyordu¹.

Ortaçağ boyunca kilisenin Greko-romen gelenekleriyle, aristokrasinin cermen gelenekleri arasında tuhaf bir ayrılık var. Her ikisi de uygarlığa yardım etmiştir, ama bu yardımlar birbirinden tamamıyla ayrıdır. Kilise, öğretime, felsefeye, dinsel hukuka, Hıristiyanlığın birliğine yardım etmiştir ki, bunların hepsi, Akdeniz Antikitesi'nden miras kalan geleneğin sonuçlarıdır. Kilise dışı kimselerse, "örf ve adet hukukuna" laik hükümet biçimlerine, şövalyeliğe, şiire ve romana yardım etmiştir. Bizi özel olarak ilgilendiren romantik aşktır.

Romantik aşk ortaçağdan önce bilinmiyordu demek, doğru olmaz, ama ancak ortaçağda, herkesçe tanınan bir aşk şekli olmuştur. Romantik aşkın esası sevilen kişiyi, elde edilmesi pek güç, ve pek değerli görmektir. Sevgilinin aşkını kazanmak için, birçok yollara başvurulur, şiire, türküye, kahramanca işlere, ya da küçük hanımın hoşuna gidecek her şeye. Küçük hanımın eşsiz değerine olan inanç, onu elde etmedeki zorluğun psikolojik bir etkisidir. Şöyle de denebilir sanıyorum; bir erkek, bir kadını elde etmek için zorluk çekmezse, ona karşı olan duygusu romantik aşka çevrilemez. Romantik aşk, ortaçağdaki romantik aşk,

1 W.E.H. Lecky, The History of European Morals, Cilt II, s. 350-351.

önceleri, meşru olsun olmasın, cinsel birleşmede bulunabilecek kadınlara karşı değil, aşılamayacak töre ve ahlak engelleri tarafından romantik aşıklarından ayrı düşen hanımefendilere karşıydı. Kilise, insanlara, cinsiyetin temiz olmadığını aşlamak ödevini öyle iyi başarmıştır ki; elde edilemeyecek cinsten olmadıkça, bir kıza karşı şairane duygular beslemek imkansızlaşmıştı. Böylece aşkın, güzel bir yanı olması isteniyorsa, platonik olacaktı. Günümüzün insanının ortaçağdaki şair aşıkların psikolojisini hayal etmesi çok güçtür. Herhangi bir yaşama isteği olmadan birine tutkuyla bağlanmak, günümüzdeki insana öyle tuhaf gelir ki, o aşklara sadece edebi bir gelenek diye bakar. Ara sıra böyle oluyordu şühpesiz, edebi ifadesi geleneklerle yöneltiliyordu. Ama Vita Nuova'da ifade olunan Dante'nin Beatrice'ye karşı olan aşkı, sadece geleneksel değildir; tersine, günümüzdeki insanların birçoğunun sandığından daha çok tutkulu bir duygudur. Ortaçağın daha asilce olan ruhları, bu yeryüzü hayatını hor görüyorlardı; insani içgüdülerimiz, onlara, ahlak bozukluğu gibi, ilk günahattan çıkma gibi geliyordu. Vücuttan ve vücudun şehvetli isteklerinden nefret ediyorlardı; salt kıvanç, onlara her türlü cinsel karışımdan uzak görünen bir cinsin karşısında hayale dalmak ile elde edilebilirdi. Aşk alanında bu görüş, ister istemez Dante'nin bu şekilde davranmasını gerektirecekti. Bir kadına gerçekten aşık ve saygı besleyen bir erkek, o kadınla cinsel birleşmede bulunmayı düşünmezdi, çünkü her türlü cinsel birleşme kötü gelirdi ona; aşkı, ister istemez, şairane, hayali biçimler alacak sembolizmle dolardı. Bütün bunların edebiyat üstündeki etkisi hayran kalınacak derecedeydi. İmparator Frederik II'nin sarayında başlayan ve Rönesans'ta bol meyve veren aşk

şiiirinin ağır ağır gelişmesinde görülür bu etki. Ortaçağın sonlarındaki aşkı en iyi anlatanlardan biri Huizinga'dır; (The Waning of The Middle Ages, 1924).

XII. yüzyılda (diyor) tatmin olmayan istek, Provence'ın saz şairleri tarafından, aşkın şairane kavramının baş tema'sı olduğu zaman, uygarlık tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Antikite, aşkın acılarını türkülerle söylemişti, ama bu acıları hiçbir zaman bir mutluluk ümidi, ya da hayal kırıklığı olarak görmemişti. Pyramus'la Thysbe'nin, Cephalus'la Procris'in duygulu tarafı, trajik sonundadır; erişilmiş bir mutluluğun yürekler parçalayıcı kaybındadır. Saray şiiiriyse, öte yandan, isteğin kendisini, asıl amaç yapıyor, böylece aşk kavramına olumsuz bir önem veriyordu. Maddi aşkla bütün bütün bağıını koparmadan, yeni şiiirsel ülkü, her türlü ahlaksal emelleri kapsayacak gibiydi. Aşk, bütün ahlaksal ve kültürel tamlığın çiçek açtığı bir tarla oldu. Çapkın aşık, aşkı yüzünden temiz ve erdemlidir. Manevi unsur, XIII. yüzyılın sonlarına kadar gittikçe kuvvetlenerek devam etmiştir. Dante'nin *Dolce stil nuovo*'su ve arkadaşları, sonunda, manevi unsurun, aşkta bir din havası, kutsal bir içgüdü meydana getirdiğine inanıyorlar. Böylece sonuna kadar gidilmiş bulunuluyordu. İtalyan şiiiri yavaş yavaş gerisin geri gitmeye, cinsel duygudan uzaklaşmaya başlamıştı. Petrark, manevileştirilmiş aşk ülküsüyle, antik modellerin daha tabii güzelliği arasında ikiye bölünmüştü. Çok geçmeden, çapkın aşkın yapma sistemi, bırakıldı, önce ayrılıklar artık canlanmayacaktı, bir daha, çapkın

aşk kavramında uyur bir durumda bulunan Rönesans Platonizmi, maneviliğe eğilimi olan yeni erotik şiir biçimleri meydana getirecekti.

Fransa ve Burgondide, elişme böyle olmamıştır ama, çünkü Fransızların aristokratik aşk düşünceleri şövalyece aşktan söz eden, ama tatmin olmuş olmamış, umursamayan *Roman de la rose*'un etkisi altındaydı. Bu, aslında, kilisenin öğretimine karşı bir davranış ve aşkın hayattaki yerinin kuvvette olup, fiile çıkmamış putperest bir iddiasıydı.

Zihin ve ahlak alanındaki, bilgilerinin bir *ars amandi* (aşk sanatı) halinde saygıyla saklandığı bir üstün sınıfın varlığı, tarihte oldukça az görülen bir olgu olarak kalıyor. Başka hiçbir çağda uygarlık ülküsü, aşk ülküsüyle bu denli birbirinin içine girmemiştir. Skolastisizm, nasıl, bütün felsefi düşünceleri bir merkezde toplamak için ortaçağ ruhunun büyük çabasını gösteriyorsa, çapkın aşk kuramı da, daha az yüksek bir alanda asil hayata ait olan her şeyi kapsamak eğilimindedir. *Roman de la rose*, sistemi yıkmadı, sadece eğilimlerini değiştirdi ve içindekileri zenginleştirdi¹.

Çağ alabildiğine kabalıklarla doluydu, ama *Roman de la rose* tarafından övülen aşk cinsi, rahiplerin görüşüyle erdemli değilse de, incelmış, kibar ve nazikti. Bu düşünceler tabii sadece aristokrasi içindi: Her şeyden önce boş zaman gerekti, üstelik kilisenin boyunduruğundan biraz-

1 Huizinga, *The Waning of The Middle Ages*, s. 95-6.

cık olsun kurtulunmuş olması gerekti. Aşk uğruna yapılan turnuvalardan kilise nefret ediyordu, ama bunları ortadan kaldıracak kudrette değildi; aynı zamanda şövalyece aşkı da kaldıramıyordu ortadan. Günümüzün demokratik çağında, türlü zamanlardaki aristokrasilere neler borçlu olduğumuzu unutuyoruz ara sıra. Yol, şövalyece aşk hikayeleriyle hazırlanmamış olmasaydı, Rönesans, aşkı yeniden canlandıramazdı. Rönesansta putperestliğe karşı davranış yüzünden, aşk, genel olarak platonikliğini kaybetti, yalnız, yine şairane kaldı. Ortaçağ geleneği hakkında ortaçağın ne düşündüğü, Don Kişot'un Dulsinc'yi anlatışında görülür. Yine de ortaçağ geleneği etkisiz kalmadı. Sydney'in "Astrophel and Stella"sı bununla doludur; Shakespeare'in Mr. W. H.'e yazdığı sonelerde büyük etkisi olmuştur. Bu arada, genel olarak, Rönesans aşk şiiri neşeli ve samimidir.

*Yatağında alay edip durma benimle
Bu soğuk geceler beni dondururken*

diyor bir Elizabeth devri şairi. Bu duygu, kabul edelim ki, samimidir, gizli yanı yoktur, platoniklikle de ilgisi yoktur. Rönesans, ortaçağın platonik aşkından, şiiri bir flört vasıtası gibi kullanmayı öğrenmişti. Cloten, Cymbeline'de kendi aşk şiirini kendisi yazamadığı için parayla mısra yazan şair tutuyor. Çok tuhaftı ki, ortaçağdan önce her ne kadar aşkla ilgili bir sürü şiir varsa da, doğrudan doğruya flörtle ilgili pek az şiir vardır. Efendisinin evden ırak oluşundan dolayı acı duyan bir hanımı anlatan bir Çin şiiri vardır; ruhun, Tanrı olan güveyi dörtgözle bekleyen bir gelin gibi gösterildiği mistik bir Hint şiiri vardır; ama, erkekler canlarının çektiği kadınları elde etmekte o kadar az

güçlükle karşılaşıyorlardı ki, onlara müzikle, şiirle ilanı aşk etmenin gereksiz olduğunu görüyor insan. Sanatçı gözüyle, kadınların kolayca elde edilebilmesi esef edilecek bir şeydir, istenen şey elde edilmesi güç, ama imkansız olmayandır. Rönesanstan beri, hemen hemen bu durum devam ediyor. Güçlükler bir bakıma dıştan, bir bakıma da içtendir, i ten gelenler, töresel ahlak eğitiminin doğurduğu kuşkuların ileri gelmektedir.

Romantik aşk, en yüksek noktasına Romantizm akımı ile erişmiştir. Shelley ilk başta gelendir belki de. Shelley aşık olunca, heyecanla, hayali düşüncelerle dolmuş, bu duygular da şiirlerinde belirmiştir; bu sonuçları doğuran duyguların tamamıyla iyi olduğunu anlamış; aşkın sınırlanması için hiçbir sebep görmemiştir. İleri sürdüğü düşünceler kötü bir psikolojiye dayanıyordu, ama isteklerine karşı duran engeller ona şiir yazdırtıyordu. Asil ve kara bahtlı Emilla Viviani, bir manastıra kapatılmasaydı, Epipsychidion'u yazmak gereğini duymayacaktı; Jane Williams hafif meşrep bir kadın olmasaydı, "The Recollection"ı yazmış olmazdı; k frettiği sosyal engeller, en iyi eserlerini meydana getiren önemli bir sebepti. Shelley'deki romantik aşk, kararsız bir dengeye bağlıdır, töresel engellerin olmasına rağmen, bunlar aşılamayacak cinsten değildir, engeller pek sıkı değildir, yoksa romantik aşk nasıl doğardı? Aşırı bir örnek olarak Çin sistemini ele alalım: Bir erkek, kendi karısından başka hiçbir saygıdeğer kadınla karşılaşmaz, karısını yetersiz bulunca geneleve gider; karısını başkaları seçer onun için, düğün gününe kadar kiminle evleneceğini bilmediği de olur; bu yüzden bütün cinsel birleşmeleri, romantik anlamda aşktan tamamıyla yoksundur, böylece aşk şiirini doğuran fl rte hiç

fırsat bulamaz.Tam serbest bir durumda, büyük aşk şiiri yazabilecek bir erkek, kendi yakışıklılığı sayesinde öyle gözde olabilir ki, bir gönlü fethetmesi için yüksek hayal gücüne ihtiyaç duymaz. Böylece aşk şiiri töreyle serbestlik arasındaki ince bir dengeye bağlı olduğundan, kefenin biri bir yana eğilirse şiir doğmamaktadır.

Aşk şiiri, yine de aşkın biricik amacı değildir, romantik aşk, sanat yoluyla ifade edilmeden de gelişebilir. Ama ben, romantik aşkın, hayatın verebileceği en büyük zevk kaynağı olduğuna inanıyorum. Tutkuyla, hayalle, şefkatle birbirini seven kadın-erkek bağıntısında, bilinmemesi her insan için büyük bir kayıp olacak, eşsiz değerde bir şey var; sosyal bir sistemin bu zevke yer verebilmesi gerektir, bu, hayatın amacı olmayıp tuzu biberi olsa bile.

Günümüze yakın zamanlarda, yani Fransız Devriminden beri, evliliği romantik aşkın doğurması gerektiği hakkında bir düşünce çıkmıştır ortaya. Günümüzdeki birçok insan, hiç olmazsa İngilizce konuşulan memleketlerde, bunu normal karşılıyor, bunun bir zamanlar devrimci bir yenilikten çıktığını bilmiyorlar. Yüz yıl önceki roman ve oyunlar, yeni neslin, bu yeni evlilik temelini kurabilmesi için, anne-babanın karar verdiği geleneksel evlilik düşüncesine karşı giriştikleri çabalarla doludur. Bunun etkisinin, bu yeniliği ortaya atanların sandıkları kadar, iyi olup olmadığı belli değildir. Mrs. Malaprop'un ilkesi için söylenecek bir şey var. Evlilikte aşk da yıpranıyor, nefret de, bu bakımdan, işe birazcık nefretle başlamak daha iyi. Romantik aşkın etkisi altında, cinsiyet konusunda birbirinin neler bildiğini bilmeyerek evlenenlere, karşı eşte ölümlü güzelliklerden çok daha fazla şeyler olduğunu hayal eder

ve evliliğin uzun bir mutluluk düşü olduğuna inanır. Hele bilgisiz ve saf yetişmiş, cinsiyet açlığını, tabiatların uygunluğundan ayıramayacak durumda bir kadın olursa. Evliliğin romantik görüşünün, başka yerlerden daha ciddi olarak ele alındığı, yasa ve törelerin, evde kalmış kızların rüyalarına dayandığı Amerika'da, boşanma bolluğu ve mutlu evlilik kıtlığı vardır. Evlilik, iki kişinin birbirinden zevk almalarından daha ciddi bir şeydir; öyle bir kuruluştur ki bu, çocuk meydana getirmesi olgusu toplumun dokusunun bir parçasıdır ve karı-kocanın kişisel duygularından öte giden bir önem taşır. Romantik aşkın, bir evliliğin sebebi olması iyi bir şey sanıyorum, ama anlaşılması gerektir ki, mutluluk getiren ve sosyal amacını gerçekleştiren aşk cinsi, romantik değildir, daha bir samimi, sevgi dolu ve gerçekçi olandır. Romantik aşkta, sevilen iyi görülemez, çevresinde aldatıcı bir sis vardır. Elbette, belli bir tipte kocası olduğu süre, bazı kadınların evlilikten sonra da bu sis içinde kalmaları mümkündür; ama bu, kadın kocasıyla tamamıyla samimi değilse, düşünce ve duygularının arkasından sfenks gibi bir sır saklarsa, vücudunu uluorta göstermezse olur. Bir var ki, bu gibi manevralar, sevgi dolu bir samimiyete dayanan evlilikten beklenen en iyi imkanların gerçekleşmesine engel olur. Üstelik, romantik aşkın evlilik için gerekli olduğu pek anarşiktir ve St. Paul'un görüşü gibi, ters anlamında ama, evliliği önemli yapan şeyin çocuklar olduğu unutuluyor. Çocuklar olmasaydı, cinsiyetle ilgili herhangi bir kuruluş olmazdı, ama işin içine çocuk girer girmez, karı-koca birbirlerine karşı olan duygularının artık en önemli şey olmadığının farkına varmak zorundadırlar.

BÖLÜM VII

KADINLARIN HAKLARINA KAVUŞMASI

Cinsiyet ahlakının günümüzdeki bu durumu, aslında iki sebebe dayanıyor, biri gebeliği önleyen şeylerin ortaya çıkması, öteki, kadınların haklarına kavuşması. Bu sebeplerin ilkinin daha sonra ele alacağım, ötekiyse bu bölümün konusudur.

Kadınların haklarına kavuşması demokratik akımın bir bölümüdür, görmüş olduğumuz gibi, miras hukukunu, kızların lehine çeviren Fransız Devrimiyle başlar bu hareket, Mary Wollstonecraft'ın "Vindication of the Right of Women" (1792) Fransız Devrimine sebep olan ve Fransız Devriminin sebep olduğu düşüncelerden doğmuştur. Onun zamanından, günümüze kadar, kadınların erkeklerle eşitlik isteği gittikçe daha kuvvetlenmiş ve gittikçe daha başarı kazanmıştır. J.B. Mill'in "Subjection of Women" adlı kitabı, inandırıcı ve iyi tasarlanmış bir kitaptır, kendinden sonra gelen nesildeki akıllı kimseler üstündeki etkisi büyük olmuştur. Annemle babam onun müritleriydi, annem daha 1916'da kadınların oy kullanması için nutuklar veri-

yordu. Feminizm'i o kadar ateşliydi ki, beni ilk kadın doktoruna doğurtmuştur. Dr. Garnette Anderson'dur beni doğurtan, o zamanlarda pratisyen doktor unvanı verilmeyordu daha, diplomalı ebe deniyordu. O başlangıç günlerinde, feminizm hareketi, üst ve orta sınıflara özgüydü, bu yüzden fazla politik kuvveti yoktu. Her yıl, Parlamento'ya kadınlara oy hakkı tanınması için önerge sunulurdu. Ama her ne kadar Mr. Faithfull Begg tarafından sunulup, Mr. Strangsway Pig tarafından destekleniyorduysa da, o zaman kanunlaşmak fırsatını bulamamıştı. O günün orta sınıf feministleri, yine de kendi alanlarında başarı elde etmişlerdi, *Evli Kadınların Mülkiyet Kanunu*'nu (1882) çıkartmışlardı. Bu kanunun kabulüne kadar, evli kadının sahip olduğu ne varsa kocası tarafından idare edilirdi, yalnız bir tröst olduğu zaman sermayeyi sarfedemezdi, politik yönde, kadınlar hareketi tarihinin devamı, pek yakın bir zamanda olmuştur; çok iyi bilindiği için bir daha söylemek gerekmez. Yine de, dünya genel görüşündeki büyük değişikliği göz önüne getirirsek, kadınların birçok uygar ülkelerde politik haklarına kavuşmalarındaki süratin, tarihte eşine rastlanmadığını görürüz. Esaretin kaldırılması da hemen hemen aynı şekilde olmuştur, ama yakın zamanlarda esaret, Avrupa'da yoktu ve bunun kadın-erkek bağıntıları kadar samimi bir duyguyla ilgisi yoktu.

Bu birdenbire değişmenin iki türlü sebebi olduğunu sanıyorum; bir yandan kadınların isteklerine karşı akla yatkın bir cevap vermeye imkan göremeyen demokrasi teorisinin doğrudan doğruya etkisi, öte yandan sayısı gittikçe artan bir kadın topluluğunun kendi hayatlarını evden dışarda kazanmaya başlamaları ve günlük hayatlarının babaları ve kocaları tarafından sağlanmasına dayanmaması.

Bu durum, tabii, en son noktasına savaşta ulaştı, genel olarak, erkekler tarafından yapılan işin büyük bir kısmını, kadınların yapması gerekiyordu. Savaştan önce, kadınların oy kullanması aleyhine ileri sürülen itirazlardan biri, kadınların barışçı olmaya karşı eēilim g sterecekleriydi. Savaşta bu ithama şiddetle karşı koydular ve kanlı işlerdeki başarıları için oy hakkı kazandılar. Kadınların politikanın ahlaksal havasını y kselteceklerini hayal eden idealist öncüler için bu sonuç hayal kırıklıēı vermiş olabilir, ama savaştıkları şeye ideallerini yıkan bir şekilde ulaşmak, idealistlerin kaderi gibi görünüyor. Kadınların hakları, tabii aslında, kadınların ahlak a, ya da başka bir şekilde erkeklerle üstün olduēu inancına dayanmıyordu; sadece insan olarak sahip oldukları haklara dayanıyordu, ya da demokrasi lehindeki genel düşüncelere. Baskı altında olan bir sınıf ya da bir ulus, hak iddia ettiēi zamanki gibi; bu davanın savunucuları, kadınların hak iddia etmelerini haklı  ıkarlamak için kadınların kendilerine özgü erdemleri olduēunu ve bu erdemlerin, genel olarak ahlaka ait olduēunu ileri sürerek, davayı daha bir kuvvetlendirdiler.

Kadınların politik haklarına kavuşmaları, konumuzu dolayısıyla ilgilendiriyor; evlilik ve ahlak ile ilgili y n yse sosyal haklarına kavuşmalarıdır. İlk zamanlarda ve günümüze kadar, Doēuda kadınların iffeti,  ekimserlikleriyle elde ediliyordu. Onlara, kendi kendilerini yönetebilecek bir şey vermek için uērařılmamıřtı, yalnız her türlü günah fırsatını ortadan kaldırmak için elden gelen her şeyi yapmışlardı. Batıda bu metod hiçbir zaman benimsenerek kabul edilmemiştir, ama hanımlar küçükten evlilik dışı cinsel birleşmelerden dehşete düşecek şekilde yetiştiriliyordu. Bu eēitim biçiminin metodları m kemmelleştik e dış

engeller gittikçe kaldırıldı. Dış engelleri kaldırmak için çalışanlar, iç engellerin yeteceğine inanmışlardı. Örneğin, şaperonun gereksiz olduğu düşünüldü, çünkü iyi yetişmiş, iyi bir kız, eline ne fırsat geçerse geçsin bir genç adamın ayartmalarına kulak asmayacaktı. Gençken ben, hanımefendiler konuşurlardı da duyardım, cinsel birleşme kadınların çoğunun hoşuna gitmezmiş, evlilikte sadece bir ödev olarak yapıyorlarmış; her ne kadar bu görüşe katılıyorlardıysa da, yine de kızlarına daha gerçekçi çağlardaki gibi serbestlik fırsatı vermeyi göze alıyorlardı. Bunun sonucu, beklenenden biraz değişik oldu belki, bu değişiklik hem evli kadınlarda, hem de evli olmayan kadınlarda olmuştur. Viktorya çağının kadınları, şimdiki birçok kadınlar gibi, zihin hapsindeydiler. Bu hapisane bilinçli değildi, bilinçdışının gizlediği şeylerdi bunlar. Bu gizli korkuların günümüzün gençliğinde yok olması utangaçlık dağlarının altına gömülmüş duran içgüdüsel isteklerin bilinçte yeniden belirmesine sebep oldu. Bu, cinsiyet ahlakı üzerine büyük, devrimsel bir etki yapmaktadır; sadece bir ülkede, bir sınıfta değil, bütün uygar ülke ve sınıflarda.

Kadınlarla erkekler arasında istenen eşitlik, baştan beri yalnız politik konularda değil, aynı zamanda cinsel ahlakla da uğraşıyordu. Mary Wollstonecraft'ın davranışı çağımıza tamamiyle uygundur, ondan sonraki, kadınların haklarını savunanlar, onun izinden gitmemişlerdir. Tersine, çoğu, sıkı yasalar koyan ahlakçılardı, şimdiye dek kadınların bağlı olduğu zinciri, erkeklere takmaktı amaçları. Yine de, 1914'ten beri fazla teoriye girmeksizin başka bir yola saptılar. Savaşın verdiği duygu dolu heyecan, bu yeni yola sapışın başlıca sebebiydi, ama nasıl olsa er geç çıkacaktı bu ortaya. Geçmişteki kadın namusunun başlıca

sebebi cehennem ateşi ve gebelik korkusuydu; biri koyu dindarlığın çürümesiyle ortadan kalktı, ötekiyse gebeliği önleyen şeylerle. Geleneksel ahlak, bir süre, töreler ve zihin tembelliği sayesinde ayakta durdu, ama savaşın darbesi bu engelleri yıktı. Günümüzün feministleri otuz yıl önceki feministler gibi erkeklerin "kötülüklerini" kırmak kaygısında değil; aslında erkeklere tanınanın kadınlara da tanınmasını istiyorlar. Öncüler ahlaksal esarete eşitlik arıyorlardı, bunlarsa ahlaksal özgürlükte eşitlik arıyorlar.

Bütün bu akım daha başlangıç noktada, nasıl gelişeceği belli değil. Bu akımı tutanlar ve gerçekleştirmeye çalışanlar daha pek genç. Önemli ve sözü geçen kişiler arasında pek az savunucuları var. Polis, kanun, kilise, ana-babalar, hepsi karşı çıkmakta; ama gençler, genel olarak bu gibi kimselerden saklamak lütfunda bulunuyorlar bunları. Gerçekleri ortaya koyan yargıç Lindsey gibi yazarlar için, gençlere iftira ediyor deniyor, yaşlılar da, gençlerin bu iftiradan haberleri de yok, diyorlar.

İstikrarsız bir durum elbette, mesele iki şeyden hangisinin ilk olacağı: Ya yaşlılar gerçekleri görecekler ve gençlerin yeni kazanmış oldukları serbestlikleri ellerinden almaya çalışacaklar, ya da gençler büyüyüp, önemli mevkilere geçecekler ve yeni ahlaka yer verecekler. Sanırım, bazı ülkelerde bunlardan birini, bazılarındaysa ötekini göreceğiz. Her şey gibi, ahlaksızlığın da hükümetin bir imtiyazı olduğu İtalya'da, namusu kuvvetlendirmek için sıkı tedbirler alınıyor. Rusya'da bunun tam tersi, çünkü hükümet yeni ahlaktan yana. Almanya'nın protestan bölgelerinde serbestliğe kavuşabilir, katolik bölgelerinde kavuşacağı şüpheli. Fransa'nınsa, ahlaksızlığın bazı hoş görülen şekillerini kabul eden ve onsuz edemeyen, çağlardır saygı gö-

ren geleneğinden kurtulabileceğini sanmıyorum. İngiltere ve Amerika'da, ne olacağını kestiremiyorum.

Yine de biz, biraz duralım da, kadınların erkeklere eşit olma iddiasının mantıki neticelerini gözden geçirelim. Erkeklerin, ta eski zamanlardan beri, teoride değilse bile, tatbikatta, evlilik dışı cinsel birleşmelerde bulunmasına izin verilmiştir. Evlenen bir erkekte bakirlik aranmamıştır; evlendikten sonra bile, karısı ve komşuları tarafından bilinmedikçe sadakatsizliklerine pek kötü gözle bakılmamaktadır. Bu sistem, fahişelikle mümkün olmuştur. Yine de, bu kuruluşu, günümüzdeki kişinin savunması zordur ve kadınların erkeklerin haklarına sahip olması ve kocaları gibi, namuslu görünerek, aralarında isteyecek olanların kendilerini tatmin etmesi için, bir erkekler genelevi kurulmasını ileri sürecek kimselere pek rastlanmaz. Ama şunu da unutmamalıyız ki, geç evlenmelerin yer aldığı günümüzde, kendi ayarındaki bir kadınla, bir ev kuruncaya kadar, pek az erkeğin bakir kalacağı açıktır. Evli olmayan kadınlar da namuslu kalmalarının gerekmeceğini ileri süreceklerdir. Ahlakçılar için bu durum şüphesiz ki esefle karşılanacaktır. Düşünmek zahmetine katlanacak her ahlakçı, ister istemez bir çıkmaza girdiğini görecektir, iffe-
tin, kadında, erkekten daha çok aranır görüşünü savunmak güç olacaktır. Oysa onlar, erkeğin de bakir kalmasını ileri sürerler üstelik. Ama tabii bu, erkeklere pek kabul ettirilemez, onlar için daha kolaydır işledikleri günahı saklamak. Böylece geleneksel ahlakçı, kadınlarla erkekler arasındaki eşitliğe, ister istemez cephe almış oluyor. Ama bu arada şu düşünceyi de hoş görüyor demektir: Her ne kadar fahişelerle değilse de, kızlarla olan birleşmeleri ücret karşılığı olmayıp sevgi dolu olabilirse de, kendi ayarındaki kızlarla

düşüp kalkmaktansa, fahişelerle yatmak bir genç için daha iyidir. Tabii, ahlakçılar, itaat edilmeyeceğini bildikleri bir ahlak sistemini savunmanın doğuracağı sonuçları düşünmüyorlar; öyle sanıyorlar ki, onlar, fahişeliği savunmadıkça, fahişeliğin, kendi öğretimlerinin kaçınılmaz sonucu olmasından sorunlu değiller. Bu, çok iyi bilindiği gibi, günümüzdeki profesyonel ahlakçının ortadan daha aşağı bir zekaya sahip olduğunun canlı bir örneği.

Yukardaki durumları göz önüne alırsak, ekonomik sebeplerden dolayı erken evlenemeyen birçok erkek var, bazı kadınlar da hiç evlenmediklerine göre, kadınlarla erkekler arasındaki eşitlik, kadın namusluluğunun geleneksel olarak kabul edilen şeylerde gevşemesini gerektirecektir. Erkeklerle, evlenmeden önce cinsel birleşmede bulunmalarına izin verildiğine göre, kadınlara da aynı izin verilmelidir. Kadınların nüfusun çoğunluğunu teşkil ettiği bütün ülkelerde, aritmatik zorunluktan dolayı evlenemeyecek kadınların cinsel yaşantıdan yoksun bırakılması, açıktan açığa bir haksızlıktır. Şüphesiz, kadınlar hareketinin öncüleri, böyle sonuçlar beklemiyordu, ama onların izinden gelen günümüzdeki savunucuları bunu açıkça görüyorlar. Kadın veya erkek, bu tümevarıma karşı gelen kimsenin, kadının lehinde konuşmadığını bilmesi gerektir. Eski ahlak sisteminin karşısına yeni ahlak sistemi çıkınca, kesin bir cevap bekleyen bir soru çıkıyor ortaya: Kızların baki-religi ve kocaların sadakatı aranmıyorsa artık, ya aileyi koruyacak yeni yollar bulmak gerek, ya da ailenin bozulmasını kabul etmek. Şöyle bir şey ileri sürülebilir: Çocuklar, yalnız ve yalnız aile içinde yetiştirilmelidir ve bütün evlilik dışı cinsel birleşmeler, gebelik önleyici şeylerle kısır bırakılmalıdır. Bu durumda kocaların, Doğuluların ha-

rem ağalarına göz yumduğu gibi, karılarının aşıklarına da göz yummaları gerekecektir. Böyle bir planın zorluğu şimdilik şudur; gebelik önleyici şeylere karşı daha bir güvenmemiz gerekecektir ve kadınların sadakatine karşı olan inancımıza aklın alacağından daha fazla bel bağlamamız gerekecektir, bu güçlük yine de zamanla düzelebilir. Yeni ahlak sistemine uygun öteki nokta, önemli bir sosyal kuruluş olan babalığın ortadan kalkması ve babanın ödevlerini de Devlet kendi üstüne almasıdır. Çocuğun, kendi çocuğu olduğundan emin olan bir erkek, seviyorsa çocuğu, isterse, şimdiki bir baba gibi karısına ve çocuğuna para yardımında bulunabilir; ama kanun yoluyla buna zorlanmayacaktır. Babaları belli olmayan gayrimeşru çocukların durumu, şimdi neyse, o zaman da öyle olacak, ancak Devlet bunu normal karşılayacağı için, çocuklar şimdikinden daha iyi besleneceklerdir.

Ama eski ahlak sistemi yeniden kurulacak olursa, bazı şeylerin yerine getirilmesi ille de gerektir; bunlardan bazıları yapılmıştır, ama tecrübelerin gösterdiğine göre, sadece bu yetmiyor. Kızlar öyle eğitim görmelidir ki, aptal, boş inançlı ve bilgisiz olabilsin; bu şart, şimdi okullarda gerçekleştirilmekte, öteki şartsa, cinsiyetle ilgili kitaplara sıkı bir sansür koymakla sağlanmakta, bu da İngiltere ve Amerika'da yerine getirilmekte, sansür, polisin git tikçe artan işgüzarlığıyla, sıkılaştıkça sıkılaşıyor. Bütün bu şartlar yürürlükte şimdi, ama yine de yetersiz kalıyor. Bunun biricik çözüm yolu; kadınları erkeklerden ayırmaktır, kızlar ev dışında hayatlarını kazanmamalıdır; yanlarında anneleri, ya da teyzeleri olmadan dışarıya çıkmalarına izin verilmemeli; danslara şaperonsuz gitme alışkanlığı silinip atılmalıdır. Elli yaşından küçük olan, evli olmayan

bir kadın için otomobil edinmesi yasak edilmeli ve bütün evli olmayan kadınların, ayda bir, polis doktorlar tarafından tıbbi muayeneye sevkedilmeleri, bakire olmayanların da ıslahaneye gönderilmesi belki iyi olur. Gebelik önleyici şeylerin kullanılması, ortadan kaldırılmalı, evli olmayan bir kadınla konuşurken, ebedi lanet doğma'sı üzerine şüphe telkin edilmemelidir. Bu tedbirler yüz yıl veya daha uzun bir süre tatbik edilirse, yükselmekte olan ahlaksızlığı budamak için, bir şeyler yapılmış olabilir. Yine de, ortaya çıkabilecek her türlü suistimali önlemek amacıyla ne kadar polis ve doktor varsa hadım yapmak gerekeceğini sanıyorum. Belki de, bu yolu biraz daha ileri götürmek iyi olur, erkek huyunun kötü olduğunu unutmamalıyız. Ahlakçılar bütün erkeklerin, din üyeleri bir yana, hadım edilmelerini ileri sürseler fena olmaz¹.

Görüldüğü gibi, hangi yola saparsak sapalım, bir takım zorluklarla ve itirazlarla karşılaşacağız. Yeni ahlak sistemini kabul edecek olursak, şimdikinden çok daha aşırı gidecektir, tahmini güç zorluklar çıkaracaktır ortaya. Öte yandan eski bir çağda geçerli olan ahlak sistemini uygulamaya kalkacak olursak, insan tabiatının, er geç karşı duracağı birtakım sıkı kanunlarla zincirlenmiş olacağız. Açık olan bir şey var; tehlike ve zorluklar ne olursa olsun; geri gideceğine, bırakalım ileri gitsin dünya. Bu amaç için gerçekten yeni bir ahlak sistemine ihtiyacımız var. Şunu demek istiyorum; geçmiştekenden ayrı bile olsa, birtakım zorunluklar ve ödevler yüklenecek kişiye. Ahlakçılar ölmüş bitmiş bir sisteme dönmek için vaazlarda bulunduk-

1 Elmer Gantry'yi okuduğumdan beri bu istisnanın da pek akıllıca olmadığını sanıyorum.

a yeni özgürlüğü ahlak çerçevesine alamazlar, ya da bunun ortaya çıkardığı yeni ödevleri gösteremezler. Yeni sistemin, eski sistemden farklı olarak gemi azıya almaya sebep olacağını sanmıyorum, içtepilerin ve yöneldikleri noktaların bağka bir yola sokulabileceğine inanıyorum. Aslında cinsel ahlak sisteminin ortaya çıkardığı sorun, bağtan bağa, yeniden ele alınmalıdır. İlerdeki sayfalar, küçük çapta da olsa, bu amaca yardım için yazılmığtır.

BÖLÜM VIII

CİNSİYET BİLGİSİ ÜSTÜNDEKİ TABU

Yeni bir cinsel ahlak sistemi kurmaya girişirken, kendi kendimize sormamız gereken soru, cinsler arasındaki bağıntıların nasıl düzenlenmesi değil, erkeklerin, kadınların, çocukların cinsel konularla ilgili gerçeklerden suni bir bilgisizlik içinde tutulması iyi midir? sorusudur. Bu soruyu öne almamın sebebi, okuyucuyu bu bölümde inandırmaya çalışacağım gibi, bu alandaki bilgisizliğin kişiye son derece zararlı olduğundandır, bu yüzden, varlığı böyle bilgisizliğe dayanan bir sistem, hiç de istenilecek bir şey değildir. Cinsel ahlak sistemi öyle olmalı ki, çekiciliği bilgisizliğe dayanmamalı, her okumuşa hitap etmeli. Her ne kadar, hükümetler ve polis tarafından desteklenmemişse de, aklın ışığı altında hiçbir şüpheli yanı olmadığı görünen daha geniş bir doktrinin bir parçasıdır bu. Bu doktrin doğru davranışın birkaç istisna bir yana, bilgisizlikle yeşermeyeceğini veya bilgiyle önüne geçilemeyeceğini söyleyen bir doktrindir. B'nin değil, A'nın menfaatine olan bir davranışı, A, B'ye davrandırırsa, B'ye gerçek faydanın

nerde olduğunu gösteren olgulardan B'nin, A tarafından bilgisiz tutulması, faydalı olabilir. Bu olgu, borsa tarafından iyi anlaşılmaktadır, ama genel olarak ahlakın yüksek bölümlerinden sayılmıyor. Bu, hükümet faaliyetinin, olayları saklamakta, büyük bir kısmını teşkil ediyor. Örneğin, hükümetin, savaştayken herhangi bir yenilgiden söz edilmesini önleme çabası, çünkü yenilgiden söz açma, hükümetin düşmesine sebep olur, buysa her ne kadar genel olarak milli bir menfaatse de, tabii hükümetin menfaati değildir. Cinsel gerçekleri gizli tutma, her ne kadar başka bir bölüme aitse de, başlangıcını, hiç olmazsa bir bakıma, aynı sebebe borçludur. Önceleri sadece dışilerin bilgisiz bırakılmalarına bakılıyordu, bilgisizlikleri de erkeklerin hakimiyetine bir yardım oluyordu. Yavaş yavaş, kadınların bilgisizliğinin, iffetleri için elzem olduğunu kabul ettiler, ve kısmen onların etkisiyle, çocukların ve gençlerin, kadın olsun, erkek olsun, cinsel konularda mümkün olduğu kadar bilgisiz kalması gerektiği düşünülmeye başlandı. Bu durumda amaç, hakimiyet olmaktan çıktı ve akıldışı tabu bölgesine geçti. Bilgisiz kalmak, istenilenecek şey midir, konusu, hiç incelenmedi ve bilgisizliğin zararlı bir şey olduğunu düşünmek de kanuna aykırı bir şey oldu. Bu konuda 25 Nisan 1929 tarihli "Manchester Guardian" gazetesi bakın ne diyor:

Amerikan liberalleri, Mrs. Mary Ware Dennett'in yargılanması sonucu altüst olmuşlardır. Postayla müstehcen edebiyat göstermekten sanık Mrs. Maray, Brooklyn'deki federal bir jüri tarafından mahkum edilmiştir. Kendisi çocuklara cinsiyet hakkında temiz bir dille temel bilgiler veren, çok övülen ve çok

okunan bir broşürün yazarıdır. Beş yıla mahkum olması, ya da 1000 lira para cezasına çarptırılması, ya da her iki cezadan birden hüküm giymesi beklenmektedir.

Mrs. Dennett, tanınmış bir ücretli memurdur, iki büyümüş oğul sahibidir, broşürü aslında on bir yıl önce kendi çocukları için yazmıştı. Önce bir tıp dergisinde çıkmış , sonra basının ricası üzerine broşür gibi yayınlanmıştır. Bir sürü ileri gelen doktorlar, kilise üyeleri, sosyologların tasvibinden geçmiş ve Genç Erkek ve Kadınlar Hristiyan Cemiyeti tarafından binlerce nüsha dağıtılmıştır. New York'un gözde bir sayfiye yeri olan Bronxville'de, belediye okulu programında yer almıştır. Duruşmayı yöneten New England'lı Federal Yargıç Warren B. Borrows, yukardaki olguları silip atmış ve tanıklık için bekleyen seçkin eğitimcileri, doktorları, tanık kürsüsüne çıkarmamış veya jürinin karşısında Mrs. Dennett'in eserinin, ileri gelen yazarlar tarafından savunulmasına izin vermemiştir. Mahkemede hiçbiri, Mencken veya Havelock Ellis'in eserlerini okumamış olduğu için, Brooklyn'nin evli erkeklerinden meydana gelen jüriye broşür okunmakla yetinilmiştir; bunu savcı teklif etmiştir. Mrs. Dennett'in eserinin yayılmasına izin verilmezse, Amerika'daki gençlerin önüne cinsiyet konusunda açık ve doğru bir bilgi konulamayacak diyen New York World gazetesinin haklı olduğu belli. Dava daha yüksek bir mahkemeye intikal edecektir, verilecek karar ilgiyle beklenmektedir.

Bu, Amerika'da geçiyor, ama İngiltere'de de olabilirdi

pekâlâ, çünkü İngiliz hukukunun, Amerikan hukukundan hemen hemen farkı yok. Kanun, gençlere cinsiyet bilgisi veren birinin, uzmanların, cinsiyet bilgisi gençler için gereklidir düşüncesini ortaya koymasını bırakmıyor. Bu gibi bir davayı yargılayacak kişilerin dava konusunda mantıklı bir hüküm verebilmesi için, o konuda hiçbir şey okumamış insanlardan teşkil edecek bir jüri üstünde durmuştur savcılık. Kanunun açıkça belirttiğine göre, çocuklar ve gençler cinsiyet hakkında bir şey bilmeyecek, bu bilgilerin, onlar için iyi mi, kötü mü olduğu sorusu, tamamen yersiz olacaktır. yine de biz bir mahkemede bulunmadığımız ve bu eser çocuklar için yazılmamış olduğuna göre, çocukları resmen bilgisiz bırakma geleneksel alışkanlığı iyi midir, kötü mü, diye tartışabiliriz.

Anne-babalar ve öğretmenler, çocukları ellerinden geldiği kadar bilgisiz bırakmak istemişlerdir. Annelerini, babalarını çıplak gördükleri yoktu ve daha pek küçükken bile (ev düzenine göre) kız veya erkek kardeşlerini de çıplak görmezlerdi. Cinsel organlarına el götürmemeleri, onlar üstünde konuşmamaları tembih edilmişti, her türlü cinsiyetle ilgili sorulara, belli belirsiz bir sesle, "Sus bakalım!" diye cevap veriliyordu. Çocukları leyleklerin getirdiği, ya da bir çalının dibinden çıkarıldığı söyleniyordu. Olan bitenleri, er geç başka çocuklardan öğreniyorlardı onlar da, ekseri de yanlış bir şekilde; gizli gizli anlatılıyor, anne-babaların öğretimi sonucu bunlara, "pis şeyler" diye bakılıyordu. Çocuklar ana-babasının kendilerinin bile utandığı pis şeyler yaptığını sanıyordu. Kılavuz tanıdıkları kişiler tarafından, bir düzen üzere aldatıldıklarını görüyorlardı. Ana-babalarına, evliliğe, cinsiyete karşı davranışları, düzeltilemeyecek bir biçimde zehirlenmiş

oluyordu. Geleneksel bir yetişme sistemi içinde büyümüş, pek az kadın veya erkek vardır ki, cinsiyet ve evlilik konusunda normal şeyler duysun. Aldatma, yalan söyleme, ana-baba ve öğretmenler tarafından bir erdem olarak gösterilmiş oluyordu; cinsel birleşmelerinse, evlilik içinde bile, hemen hemen iğrenç bir şey olduğu, ocuk yapmak için, erkeklerin, hayvani tabiatlarına boyun eğdiği, kadınların da acı veren bir dev yerine getirmek zorunda kaldığı ğretililiyordu. Bu durum, evliliği, hem kadın, hem erkek için tatmin edici yapmıyordu, iğdsel tatminsizlik de, ahlak diye geçinen zalimlik olup çıkmıştı.

Koyu ahlakçının, cinsiyet bilgisi verme konusundaki görüşü, aşağı yukarı şöyledir:

Cinsel içtepi, gelişmelerin türlü safhalarında, türlü biçimlerde beliren, pek güçlü bir itici kuvvettir. Bebeklikte, vücudun orasıyla burasıyla oynamak isteği halinde belirir; çocuklukta "pis" sözler merakına ve sevgisine döner; delikanlılıkta, ya da genç kızlıktaysa bu daha bir olgunlaşır. Yanlış cinsel davranışın, cinsel düşüncelerle arttığına şüphe yoktur, iffeti sağlamanın en iyi yolu da; gençlerin zihinlerini ve vücutlarını cinsiyetle hiç ilgisi olmayan konularla meşgul etmektir. Bu bakımdan, cinsiyetle ilgili hiçbir şey sylenmeyecektir çocuklara; mümkün olduğu kadar, aralarında bu konuyu konuşmalarına da engel olmalıdır, büyükler de böyle bir konu yokmuş gibi davranmalıdır. Bu yolda giderek, bir kızı, zifaf gecesine kadar bilgisiz bırakmak mümkündür, böylece, karşılaşacağı olay, onu öyle altüst edecektir ki, davranışları sağlam bir ahlakçının davranışlarından farklı olmayacaktır. Bu iş, oğlanlarda daha zordur; çünkü, en geç 18-19 yaşlarından sonra, bu ko-

nuda bilgisiz tutamayız onları. Onlara tatbik edilecek uygun yol; istimnanın kendilerini deli yapacağını, fahişelerle düşüp kalkmanın istemez onlara zührevi hastalık aşılayacağını söylemektir. Bu düşüncelerin hiçbirisi doğru değildir, bunlar birtakım ak yalanlardır, çünkü ahlak uğruna söylenmiştir. Oğlan çocuğuna, hiçbir surette, evlilikte bile, cinsiyet üstüne konuşmaması gerektiği aşılanacaktır. Evlendiğinde, karısının zina yapmasını önleyecektir. Evlilik dışı cinsiyet, günahtır; insanların çoğalması için gerektiğinden, evlilik içindeki cinsiyet günah değildir, insanın kovulması yüzünden insana yüklenmiş hoş olmayan bir ödevdir, bu bakımdan tıpkı tıbbi bir ameliyat yapar gibi düşünmelidir cinsel birleşmeyi. Ne yazık ki, büyük zahmetlere katlanılmazsa, cinsel birleşme zevkli bir şey gibi oluyor, ama yeterli bir ahlaksal davranışla, hiç olmazsa kadında, bunun önüne geçilebilir. İngiltere'de, ileri sürüldüğüne göre, kitaplarda, bir kadın cinsel birleşmeden zevk alır, ya da almalıdır, sözünü etmek kanuna aykırıdır. Ben kendim, mahkemenin birinde bu yüzden –başka sebepler de vardı– bir broşürün mahkum edildiğini duydum. Kanun, kilise ve gençlerin yaşlı eğitimcileri, işte anlatmış olduğumuz, bu gözle bakıyor cinsiyete.

Bu durumun cinsiyet alanındaki etkisini göz önüne getirmeden önce, başka yönlerdeki sonuçları hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. İlk ve en tehlikeli sonuç, bana göre, gençlerin bilim merakını bozmaktır. Zeki çocuklar, dünyadaki her şey üstünde bilgi edinmek isterler: Trenler, otomobiller, uçaklar hakkında; yağmur nasıl yağar, çocuk nasıl olur? diye sorular sorarlar. Bütün bu merakların çocuk için birbirinden ayrı yanı yoktur: Her türlü bilimsel bilginin kaynağı olan Pavlov'un "O ne?" refleksi-

ni izlemektedir sadece. Bilgi peşindeki çocuk, isteğinin bazı yönlerde kötü olduğunu öğrenince, bilimsel merakı baştan başa kontrol altına alınmış oluyor. İlk anlamıyor, hangi hareketlerin kötü, hangilerinin iyi olduğunu; çocukların nasıl yapıldığı sorusu kötü olduğuna göre, uçakların nasıl yapıldığı konusu da kötü olabilir diye düşünüyor. Her ne halse, bilimsel merakın, kontrol altına alınması gereken, tehlikeli bir içtepi olduğu sonucuna varıyor. Bir şeyi bilmeye çalışmadan önce, insanın, kaygıyla bu, iyi bir bilgi midir, kötü bir bilgi midir? diye sorması gerekiyor. Dumura uğrayıncaya dek cinsel merak, pek kuvvetli olduğundan, istediği bilginin kötü olduğu sonucuna varacak, kerrat cetveli gibi, hiçbir insan varlığının hoşuna gitmeyecek olan bir bilginin, biricik erdemli bilgi olduğuna inancaktır. Bütün sıhhatli çocukların, kendiliğinden gelen içtepilerden biri olan, bilgi peşinde koşmaları, böylece bozulmuş oluyor, çocuklar da, suni bir şekilde aptallaştırılıyor. Kadınların, genel olarak, erkeklerden daha aptal olduğu inkar edilemez sanırım, bunun sebebinin büyük bir kısmının da kadınlardaki cinsel bilgi merakının daha etkili bir şekilde boğulmuş olmasından ileri geldiğini sanıyorum.

Zihin alanındaki bu zarardan başka, çoğu zaman pek tehlikeli, ahlaksal bir zarar da verilmiş oluyor. İlk olarak Freud'un göstermiş olduğu gibi, çocuklarla yakından ilgili olanların çabucak farkına varacağı gibi, çocukların leylekleri tarafından getirilmesine genel olarak inanılmıyor. Çocuk, ana-babasının yalan söyleyebileceği sonucuna varıyor. Bir durumda yalan söyleyen, başka bir durumda da söyler diye düşünüyor, böylece ahlak ve zihin alanındaki yetkileri yıkılmış oluyor. Üstelik, cinsiyet söz konusu olduğu zaman, yalan söylediklerine göre, çocuklar, anne-

babalarının başka konularda da yalan söyleyebileceği sonucuna varıyorlar. Aralarında konuşuyorlar, muhtemelen gizliden gizliye istimna da yapıyorlar. Bu yolda, aldatma, gizleme, alışkanlıkları ediniyorlar; bir yandan da annesinin tehditleri yüzünden hayatlarının üstüne korku bulutu iniyor. İstimnanın kötü sonuçları hakkındaki annesinin, dedesinin tehditleri, psikanalizmin göstermiş olduğu gibi, yalnız çocuklukta değil, büyüdükten sonra da bir sürü bozukluklara sebep olmaktadır.

Çocukları geleneksel cinsel eğitime tabi tutmanın sonuçları, insanları aptallaştırmak, yalancı, ürkek yapmak oluyor. Onları nerdeyse delilik sınırına yaklaştırıyor, ya da deli yapıp çıkıyor.

Bir noktaya kadar bu gerçekler, çocuklarla uğraşan bütün zeki kimseler tarafından tanınıyor; ama kanun veya kanunu yönetenler bu bölümün başında anlatılan olayda da görüleceği gibi, daha tanımıyor bunu. Bu bakımdan, çocuklarla uğraşacak aklı fikri yerinde olan herkesin, karar vermesi gerektir, kanuna karşı mı gelecek, yoksa sorumluluğu altındaki çocuklara ahlak bakımından olsun, zihin bakımından olsun zarar verilmesine mi bırakacak? Kanunu değiştirmek pek güç, çünkü yaşlıların çoğu, öyle bozulmuş bir durumda ki, cinsiyetten aldıkları zevk, cinsiyetin kötü ve iğrenç olduğu inancı üzerine dayanıyor. Şimdiki yaşlılar ve orta yaşlılar için, ölünceye kadar, yazık ki düzelmek ümidi yok.

Şimdiye dek geleneksel sistemlerin cinsiyet alanının dışındaki kötü etkilerini gözden geçirdik; şimdi, sorunun cinsel yanına daha kesin bir şekilde girmek zamanı. Ahlakçının amaçlarından biri, şüphesiz ki, cinsel konuların

sabit fikir haline gelmesini önlemektir: Bu sabit fikir, günümüzde almış yürümüştür. Eton'un eski başöğretmenlerinden biri, geçenlerde, öğrencilerin konuştuğu şeylerin, ya çok tatsız, ya da müstehcen olduğunu söylemişti. Buna rağmen, söz konusu ettiği öğrenciler, koyu geleneksel metodla yetiştirilmiş kimselerdir. Cinsiyetin bir sır haline getirilmesi, gencin bu konudaki tabii merakını iyiden iyiye arttırıyor. Büyükler, cinsiyeti, başka konular gibi ele alıp da bütün soruları cevaplandırsalar, isteyeceği veya anlayacağı bütün bilgileri verseler, çocuk hiçbir zaman müstehcenlik fikrine saplanmaz, çünkü müstehcenlik düşüncesi bazı konuların söz edilmemesi gerektiği inancına dayanmaktadır. Cinsel merak da, öteki meraklar gibi, tatmin olur olmaz ölür. Bu yüzden, gençleri sabit fikirden kurtarmanın en iyi yolu; istedikleri kadar bilgi vermektir.

Bunu söylerken, a priori konuşmuyorum, tecrübeye dayanarak konuşuyorum. Benim okulumdaki çocuklarda gördüğüme göre, edindiğin sonuç: Çocuklardaki müstehcenlik, büyüklerde, sonra, iffet taslamayı doğuruyor. Kendi iki çocuğuma (yedi yaşında bir oğlan, beş yaşında bir kız) ne cinsiyet konusunda, ne de aptes etmede hiçbir acayiplik olmadığını öğretmişimdir ve şimdiye dek mümkün olduğu kadar edeplilik veya edepsizlik hakkında bütün bilgilerden yoksun tutulmuşlardır. Çocukların nerden geldiğine dair, tabii ve sağlam bir ilgi gösterdiler, ama makine ve tren, onları daha çok çekmiştir. Büyükler olmadığı zaman olsun, büyüklerin yanında olsun, bu konular üstünde fazla durmaya karşı bir eğilim göstermemişlerdir. Okuldaki öteki çocuklara gelince, bize, iki, üç, hatta dört yaşında geldiklerinde, kendi çocuklarımız gibi geliştiğini gördük, yalnız, altı yedi yaşlarına gelenlerin çoğu, cinsel

organlara ait her şeye pis diye bakmaya alışmışlardı bile. Bu çocuklar, bu konuların, okulda, başka her türlü konu gibi konuşulduğunu görerek, şaşırmışlar ve bir süre, kendilerinin edepsizce sandığı şekilde konuşarak rahatlamışlar, ama büyüklerin böyle konuşmaları önlemek için bir şey yapmadığını görerek yavaş yavaş bıkip ve hemen hemen hiç edep öğretilmeyen çocuklar kadar temiz zihinli olmuşlardır. Okula yeni gelen çocuklar, son derece uygunsuz olduğunu bildikleri konular üstünde konuşmaya kalkınca, bayağı canları sıkılıyor. Böylece, konu temiz havaya bürünerek, mikroplardan temizlenmiş oldu, karanlıkta saklandığında üreyen zararlı tohumlar da ortadan kaldırıldı. Başka herhangi bir metodla, genel olarak uygunsuz karşılanan konulara karşı, davranışı bu kadar sağlam ve edepi olan bir çocuk topluluğunu, meydana getirmek imkansız sanıyorum.

Hıristiyan ahlakçıları tarafından pislikle kaplanan cinsiyeti temizlemek isteyenler tarafından, yeterince farkına varılmadığını sandığım, bir cephesi var bu meselenin. Cinsiyet konusu, tabiat tarafından apdes etmeyle yakından ilgili; bu fonksiyonlara iğrenerek bakıldıkça, bu iğrençliğin bir kısmının cinsiyete bağlanması psikolojik bakımdan tabiidir. Çocuklarla uğraşırken, bu konuyu üstelememeli. Bazı tedbirler, sıhhi bakımdan elbette gereklidir, ama çocuklar anlayabilir dereceye gelir gelmez, bu tedbirlerin sebebinin, sadece sıhhi olduğunu, yoksa bu söz konusu olan tabii fonksiyonlarda, aslında iğrenç bir taraf olmadığını anlatmak gerekir.

Cinsel davranışın nasıl olması gerektiğini tartışmıyorum bu bölümde, sadece cinsiyet bilgisi konusunda nasıl

davranmamız gerektiğini söylüyorum. Şimdiye dek çocuklara verilmesi gereken bilgi konusunda söylenenlerde günümüzün bütün aydın eğitimcilerinin sempatisini kazanacağını umut ediyor, inanıyor ve güveniyorum. Şimdiyse, tartışma konusu olan başka bir noktaya geliyorum; bunda, korkarım, okuyucunun sempatisini kazanmak daha güç olacak. Bu da müstehcen edebiyat konusudur.

İngiltere ve Amerika'da, kanunun dediğine göre, müstehcen bulunan edebiyat, bazı durumlarda yetkili makamlar tarafından yok edilebilir, yazar olsun, basan olsun cezalandırılabilir. İngiltere'de bu kanun 1857'de çıkarılan Lord Campbell'in kanunudur. Bu kanuna göre:

Her türlü müstehcen yayın, herhangi bir müessese veya başka bir yerde, satış ve yayma gayesiyle saklanıyorsa, veya bu gibi yazılardan biri veya daha fazlasının satıldığı veya yayıldığı ispat edilirse, böyle bir yer hakkında, adalet makamları, yayınlanmalarını bir suç veya takip edilir cinsten nitelik ve özellik taşıdığı tesbit edildiğinde, özel bir tevkif kararıyla bu makalelere el konacak ve müessesenin sahibi celbedilerek aynısı, veya başka adalet makamları bunlar tevkif müzekkeresindeki evsafa uyuyorsa ve yukarıda zikredilen gayeyle saklanmışsa, bunların imhasını emredecektir.

Bu kanundaki "müstehcen" kelimesinin belli bir anlamı yoktur. Tatbikatta, bir yayın, yargıç tarafından müstehcen bulunduğunda, kanunen müstehcen sayılıyor, başka durumlarda, müstehcen olabileceğini kabul eden, ama belli bir durumda faydalı bir amaç için kullanıldığını göster-

mek isteyen uzmanların ileri sürdükleri düşünceleri dinlemek zorunda değil. Bu, şu demektir; roman, sosyolojik bir eser, ya da cinsel konularla ilgili, kanunda yapılması gereken bir evrim teklifinde bulunan herkesin eseri, yaşlı, bilgisiz bir adamın hoşuna gitmiyorsa, yok edilebilir. Bu kanunun doğuracağı neticeler pek zararlıdır. Çok iyi bilindiği gibi, Havelock Ellis'in "Cinsiyet Psikolojisi Üstünde İncelemeler" adındaki kitabının birinci cildi, bu kanun marifetiyle mahkum edilmişti, yine de şükürler olsun, Amerika bu konuda daha liberal davrandı.

Havelock Ellis'in gayesinin ahlaka aykırı olduğunu düşünecek kimse olduğunu sanmıyorum. Böyle uzun, ciddi ve bilimsel bir kitabın sadece edepsizlik duygularını arayan kimseler tarafından okunacağı imkansız gibi görünüyor. Orta halli bir yargıcın, karısı ve kızları önünde söz konusu etmeyeceği şeyleri tartışmadan, böyle bir konuyu ele almak elbette ki, imkansız, ama böyle bir kitabın yayınlanmasının önüne geçmek, ciddi öğrencilerin bu alandaki olayları bilmesine izin verilmeyecek demektir. Havelock Ellis'in eserinin en itiraz edilebilecek kısmı, tahmini-me göre; erdem veya zihin sağlamlığı sağlamak için eldeki metodların nasıl başarısız olduğunu gösteren canlı örneklerdir. Bu gibi belgeler, cinsel eğitimin mevcut metodları üstüne rasyonel bir hüküm vermek için bilgiler sağlıyor; kanuna göre, bu bilgilere sahip olmamamız gerekiyor ve bu konudaki yargılarımızınsa bilgisizlik üstüne dayanmakta devam etmesi gerekiyor.

"Well of Loneliness" adlı kitabın mahkum edilmesi, sansürün başka bir cephesini meydana çıkarmıştır; yani romanda her türlü homoseksüellikten bahsetme, kanuna

aykırıdır. Kanunun daha az örtbas ettiği Avrupa ülkelerinde, öğrenciler tarafından elde edilmiş birçok bilgi var homoseksüellik konusunda, ama bu bilginin İngiltere'de yayılmasına –ister bilimsel olarak, ister hayali olarak– izin verilmemektedir. Homoseksüellik kadınlar arasında değilse de, erkekler arasında kanuna aykırıdır, bu konuda kanunu değiştirmek için ileri sürülecek bir fikir, bizzat kendisi de müstehcen olduğundan, kanuna aykırı olacaktır¹. Yine de bu konuyu incelemek zahmetine katlanan herkes, bu kanunun lehinde hiçbir mantıki fikir ileri sürülemeyecek barbarca ve bilgiden yoksun bir boş inancın sonucu olduğunu bilir. Aynı düşünceler, yakın akrabalarla sevişme konusunda da geçer. Bu neviden bazı ilişkileri suç sayan bir kanun konmuştur birkaç yıl önce, ama Lord Campbell'in kanununa göre, bu kanunun lehine veya aleyhine herhangi bir fikir ileri sürmek –bu gibi fikirler bütün gücünü kaybedecek kadar dikkatle soyut bir duruma sokulmadıkça– kanuna aykırı gelmekti, şimdi de öyledir.

Lord Campbell kanununun bir başka ilgi çekici yanı da şudur: Halk tarafından anlaşılmayan, sadece son derece okumuş insanlarca bilinen, uzun, teknik kelimelerle her konuda tartışılabilecekti. Bazı tedbirlere başvurarak bir kitapta "cinsel birleşme" kelimesinin geçmesine izin verilirdi da, aynı anlama gelen o tek heceli kelime kullanılmıyordu. Sleeveless Errand hakkında buna yakın bir karar verildi. Bazen, basit dil kullanmanın yasağı çok kötü sonuçlar doğurmuştur; örneğin Mrs. Sanger'in doğum kontrolü üstüne yazdığı broşür; işçi kadınlara yazılmış olan bu

1 Son günlerde çıkan bir kanunla bu yasak kaldırılmıştır. (Çev.)

yazı, işçi kadınların anlayacağı cinsten olduğu için, müstehcen olduğuna karar verilmişti. Öte yandan Dr. Marie Stopes'in kitapları kanuna aykırı değildir, çünkü bu kitapların dili ancak okumuş kimseler tarafından anlaşılabilir. Bundan şu çıkıyor; hali vakti yerinde olanlara doğum kontrolü hakkında bilgi vermeye izin verilirken, ücretli işçilere ve karılarına öğretmek suç oluyor. Bir yandan bu vâkıanın sebebi olan kanunu değiştirmek için herhangi bir teşebbüsten inceden inceye kaçınan, bir yandan ücretli işçilerin orta sınıf halktan daha çabuk üremesi vâkıasını esefle karşılayan Eugenics Cemiyeti'nin dikkatine sunuyorum bunu.

Çok kimse, kanunun müstehcen yayınlar üstündeki bu sonuçlarının esefle karşılanacak şeyler olduğunu söyleyecek, ama gene de böyle bir kanunun gerekli olduğunu ileri sürecektir. Müstehcenliğe karşı bu sakıncalı sonuçlara varmayacak, bir kanun yapılabileceğine inanmıyorum, bunu göz önünde tutarak bu konuda hiçbir kanun olmaması tarafçısıyım ben. Bu tezi destekleyen kanıtlar iki türlü: Bir yandan her kanun kötüyü yasak ederken, iyiyi de yasak eder; öte yandan açık saçık olduğundan şüphe olmayan yayınların, cinsel eğitim mantığı olduğu takdirde, zararı dokunmaz pek.

Bu tezlerin ilkini ele alacak olursak, İngiltere'de Lord Campbell kanununun sık sık tatbikiyle sağlanmıştı. Lord Campbell'in kanunu üstündeki tartışmaları okuyacak herkesin anlayacağı gibi, sadece açık saçık edebiyatın ortadan kaldırılması amacını güdüyordu, o sırada, bu kanunun başka tip edebiyatlara karşı kullanılmayacak gibi tertiplendiği sanılıyordu. Bu inanç, polisin marifetinin yetersiz

değerlendirilmesine ve yargıçların aptallığına dayanıyor-
du. Bütün sansür konusu Morris Ernst ve William Leag-
le'in bir kitabında pek iyi anlatılmıştır¹.

Hem İngiltere'deki, hem Amerika'daki durumu incele-
diği gibi, kısaca başka yerlerden de bahsediyorlar. Tecrü-
benin gösterdiğine göre, hele İngiltere'deki sahne sansü-
ründe şehveti uyandırmak için hesaplanan hafifmeşrep
oyunlar, ukala denilmesinden korkan sansürcüden kolay-
ca geçiyor; oysa, büyük konular ele alan ciddi oyunların,
–örneğin, Mrs. Carren's Profession– sansürden çıkması
yıllar sürüyor ve "Cenci" gibi büyük şairene özelliği olan
bir oyun, içinde St. Anthony'yi bile ayartacak bir söz ol-
mamasına rağmen, Lord Chamberlain'in erkek göğsünde
kabaran tiksintiyi yenmek için yüz yıla ihtiyaç gösterdi.
Tarihsel birtakım kanıtlara dayanarak ileri sürebiliriz ki,
sansür, ciddi sanat değeri olan, bilimsel özellikler taşıyan
eserlere karşı kullanılıyor; öte yandan, amacı müstehcen
olan kimseler, kanunun dişli çarkından geçmek için bir
kaçamak yolu buluyorlar.

Sansüre itiraz için bir sebep daha var; müstehcen ede-
biyat açıktan açığa kabul edilseydi, utanılacak bir tarafı
olmasaydı, zararı daha az olurdu, oysa gizliliği, sinsiliği
ilginç yapıyor onu. Kanuna rağmen, hemen hemen herkes
delikanlılığında edepsiz resimler görmüştür, elde edilmesi
güç olduğundan da onlara sahip olmakla övünmüştür. Ge-
leneğe bağlı kimseler böyle şeylerin başkalarına son dere-
ce zararlı olduğu düşüncesindeler, oysa hemen hemen hiç-
biri kendisine zararlı olduğunu kabul etmez. Şüphesiz ge-

1 Tothe Pure, Viking Press 1925.

çici bir şehvet duygusu yaratır, ancak cinsiyeti kuvvetli bir erkekte bu duygular, ama öyle ama böyle, nasıl olsa canlanır. Bir erkeğin şehvet duyma sıklığı kendi fiziksel durumuna bağlıdır, oysa bu duyguyu kışkırtan fırsatlar alışmış olduğu sosyal törelere bağlıdır. Viktorya çağının başlarında bir kadının ayak bilekleri, insanı baştan çıkar-maya yeterdi, ama günümüzdeki insan baldıra kadar bir şey duymamaktadır. Bu sadece giyim modasına bağlı. Çıplaklık moda olsaydı bizi kışkırtmazdı, kadınlar da bazı vahşi oymaklarda olduğu gibi, kendilerini cinsel bakımdan çekici göstermek için elbise giymek zorunda kalırlardı. Aynı düşünceleri edebiyat ve resime de uygulayabiliriz. Viktorya çağında heyecan veren şey, daha açık bir çağda heyecan vermez. Aşırı namusluluk taslayan kimse-ler cinsel çekiciliğin, izin verilecek derecesini ne kadar çok sınırlandırır, insanları kışkırtmak için, o kadar az şey yeter. Müstehcen edebiyatın çekiciliği, yüzde doksan, ahlakçıların gençlere aşıladığı edepsizlik duygusundan ileri geliyor; geri kalan yüzde onsa, fizyolojik; kanun ne olursa olsun, bu nasıl olsa ortaya çıkacaktır. Bu sebepler yüzünden, her ne kadar pek az kişinin buna muvafakat edeceğinden korkuyorsam da, müstehcen yayınlar konusunda hiçbir kanun olmamalıdır.

Çıplaklığa karşı olan tabu, cinsiyet konusundaki edep-li davranışa engel olmaktadır. Genç çocuklar söz konusu olduğu zaman, bu, bugün birçok kimse tarafından kabul edilmekte. Çocukların birbirlerini, ya da ana-babalarını tabii bir şekilde çıplak görmeleri iyidir. Kısa bir devre belki, belki üç yaşlarında, çocuk anneyle babası arasındaki ayrılığı anlamaya çalışır, kendisiyle kızkardeşini mukayese eder, ama bu devre çabuk geçer, bu devreden sonra

ha giyinik olmuşsun, ha çıplak, fark etmez. Anne-babalar, çocuklarının çıplak olarak kendilerini görmelerine bırakmazsalar, çocukta bir sır havası uyanır, bu duyguyla şehvet düşünüyü ve edepsiz olurlar. Edepsizliğin önüne geçilecek tek yol, sırrı ortadan kaldırmaktır.

Çıplaklığı destekleyecek birçok önemli sebepler de var, uygun şartlar içinde, güneşli havada, kırdaki yapılan idman hareketleri. Güneş ışığının çıplak deri üstünde son derece sıhhatli bir etkisi vardır. Üstelik açık havada çıplak koşan çocukları görenler, giyimli oldukları zamandan daha iyi, daha serbest, daha rahat davrandıklarını görerek şaşırılmışlardır. Aynı şey büyükler için de varittir. Çıplaklığın uygun yeri, açık hava, güneş ve sudur. Geleneğimiz buna müsaade etseydi, cinsel bir çekiciliği olmaktan çıkardı bu çıplaklığı; davranışlarımız daha iyi olur, havanın dokunması bizi daha sağlam yapar, güzellik ölçülerimiz de hemen hemen sağlamlık üstüne kurulurdu, çünkü sadece yüzde değil, vücutla da, vücudun davranışıyla da ölçülürdü. Bu bakımdan Yunanlıların yaptıkları tavsiye edilir.

BÖLÜM IX

AŞKIN İNSAN HAYATINDAKİ YERİ

Birçok topluluklarda aşka üstün gelen davranış acayip bir şekilde ikiyüzlüdür; bir yandan, şiirin, romanın ve oyunun ana konusu oluyor; öte yandan en ciddi sosyologlar tarafından göz yumuluyor, ekonomik ve politik evrimin planlarında gerekli bir unsur olarak düşünülüyor. Bu davranışın haklı çıkarılabileceğini sanmıyorum. Aşk hayatındaki en önemli şeylerden biri sayıyorum ve serbestçe gelişmesine karışan herhangi bir sistemi doğru bulmuyorum.

Aşk kelimesi tam anlamıyla kullanıldığı zaman, cinsler arasındaki herhangi bir bağıntıyı ya da her türlü bağıntıyı ifade etmez, sadece çok heyecan doğuran tek bir bağıntıdır aşk; fiziksel ve psikolojik olan bir bağıntıdır. Her türlü şiddet derecesine çıkabilir. Tristan ve İsolde de anlatılan duygular sayısız kadın ve erkekte yaşamaktadır. Aşk duygusuna sanat ifadesi verme gücüne, az rastlanır, ama duygunun kendisi, hiç olmazsa Avrupa'da sık görülür. Bazı toplumlarda, başka toplumlardan daha sık rastlanır; bu-

nun da ilgili eşlerin tabiatına değil, geleneğe ve kuruluşlara dayandığını sanıyorum. Çin'de az görülür; tarihte şeytan metresler tarafından baştan çıkarılan kötü imparatorların bir özelliği gibi görünüyor: Geleneksel Çin kültürü, bütün kuvvetli duygulara karşı olup, bir erkeğin, durum ne olursa olsun, aklını yerinde tutmasını gerektiriyordu. Bu bakımdan XVIII. yüzyılın başlarına benziyor. Arkamızda romantizm akımı, Fransız Devrimi, büyük savaş olan biz, insan hayatında aklın oynadığı rolün, Kraliçe Anne devrinde sanıldığı gibi, hakim olmadığının farkındayız. Aklın kendisi de psikanaliz doktrinini yaratarak kendi kendine ihanet etmiş oluyor. Modern hayattaki üç esas akıl dışı eylem: Din, savaş ve aşktır; bütün bunlar akıl dışıdır; ama aşk akla aykırı değildir, yani akli yerinde bir adam, aşktan akıllıca zevk alabilir. Bundan önceki bölümlerde üstünde durduğumuz sebepler yüzünden, dünyada, dinle aşk arasında bir karşıtlık vardır. Bu karşıtlığın önüne geçilemeyeceğini sanmıyorum, bunun biricik sebebi, Hristiyan dininin kökünün, öteki bazı dinlerden farklı olarak, riyazette oluşudur.

Bununla birlikte, günümüzün dünyasında, aşkın din-den daha tehlikeli bir düşmanı vardır, bu da; iş ve ekonomik başarı kutsal kitabıdır. Genel olarak, hele Amerika'da, bir erkeğin aşkı mesleğine karıştırmaması gerektiği, karıştırdığı takdirde, aptal olduğu düşünülüyor. Ama bunda da öteki, bütün insanı ilgilendiren konularda olduğu gibi, bir denge gerektir. Mesleğini aşk uğruna feda etmek, delice bir şey olabilir, —her ne kadar bazı durumlarda trajik bir kahramanlık olsa da—, aşkı meslek uğruna feda etmekse aynı derece delice bir şey olur, üstelik bunun kahramanca bir yanı olmaz. Yine de, herkesin para için didindiği bir

toplum düzeninde oluyor bu, ister istemez oluyor. Günümüzdeki tipik bir işadınının, –hele Amerika'daki– hayatını düşünün bir: Büyür büyümeyen en iyi düşüncelerini ve en iyi güçlerini para için sarfediyor; başka her şey önemsiz bir eğlence oluyor. Gençken, fiziksel gereksinimlerini ara sıra fahişeler yoluyla tatmin ediyor; çok geçmeden evleniyor, ama ilgilendiği şeyler, karısınınkinden tamamıyla başkadır, onunla hiç samimi olmuyor. Eve geç geliyor, bürodaki çalışması onu epey yormuş oluyor, sabahları karısı uyanmadan kalkıyor; pazarları golf oynamakla geçiriyor, çünkü para için didinebilmek idmanla vücudu zinde tutmayı gerektirir. Karısının ilgilendiği şeyler ona kadınca geliyor, o şeyleri uygun bulsa da bir türlü yanaşmıyor. Evlilik içindeki aşka zaman olmadığı gibi, evlilik dışı aşk için de zaman bulamıyor, yine de iş için evden uzak bir yere gittiğinde, ara sıra bir fahişeye uğradığı oluyor. Karısı, çoğu zaman ona karşı cinsel bakımdan soğuk davranıyor, bunun şaşılacak bir yanı yok. Bilinçaltı tatmin edilmemiş durumdadır erkeğin, ama neden olduğunu bilmez. Tatminsizliğinin büyük bir kısmını iş içinde boğuyor, ama bu tatminsizlik başka, daha az arzu edilir şeylerde de boğulabiliyor; örneğin, müşterek bahisli dövüşlerden, ya da radikallerin takibinden alınan sadistik zevklerde. Aynı derecede, tatmin olmamış karısı, ikinci derece bir kültürde çare arıyor; iyi kalpli serbest kişilerin rahatlarını bozmakla, erdemini koruyor. Böylece, karıda olsun kocada olsun, cinsel tatminsizlik, kamu ruhu ve yüksek bir ahlak seviyesi maskesi arkasında, insanlıktan nefret etmeyi doğuruyor. İşlerin bu kötü durumu cinsel gereksinimlerimizin yanlış anlaşılmasından doğmaktadır. St. Paul, evlilikte biricik gereksinmenin cinsel birleşme olduğunu düşünmüştü her-

halde, bu görüş de Hıristiyan ahlakçılarının öğretimiyle desteklenmiş oluyor. Cinsiyete karşı gösterdikleri nefret, cinsel hayatın bütün güzel taraflarına kör etmiştir onları; bunun sonucu da, gençliğinde onların öğretimi altında ezilenler, yaman güçlerine rağmen, dünyada körükörüne dolayıp duruyorlar. Aşk cinsel birleşme isteğinden çok daha fazla bir şeydir, hayatlarının büyük bir kısmında yalnızlık duyan birçok erkek ve kadının başvuracağı en iyi yoldur. Birçok kimselerde soğuk dünyadan, avamın muhtemel zalimliğinden doğan yerleşmiş bir korku vardır. Erkeklerde, ekseri kabalık ve kabadayılık halinde, kadınlardaysa dır-dır etme ve azarlamak şeklinde beliren, sevgiye karşı bir özlem vardır. Tutkulu ve karşılıklı bir aşk sürdükçe, öldürür bu duyguyu; ben'in sert duvarlarını yıkar, ikiye bir yaparak yepyeni bir varlık çıkarır ortaya. Tabiat, insanları yalnız başına kalsın diye yapmamıştır, çünkü birbirinin yardımı olmadan biyolojik amacını yerine getiremezler; uygar insanlarsa, aşksız cinsel içgüdülerini tam olarak tatmin edemezler. hem zihinsel, hem de fiziksel bütün varlığı işe karışmadan, içgüdü, tam olarak tatmin edilmez. Mutlu, karşılıklı aşkın derin samimiyetini ve şiddetli arkadaşlığını duymayanlar, hayatın verebileceği en büyük şeyi kaçırmışlar demektir; bilinçli olmasa bile, duyarlar bunu, bilinçaltında duyarlar, bundan doğan hayal kırıklığı ise, onları gıpta ettirmeye, baskıya ve zalimliğe doğru eğer. Tutkulu aşka yerini tanımak, sosyoloğu ilgilendirmesi gereken bir konu olmalıdır, çünkü erkek ve kadın, bu yaşantıdan yoksun kalırsa, tamlığa erişemezler. Dünyanın geri kalan parçasına karşı o yakınlığı duyamazlar, öyle bir yakınlıktır ki bu, onsuz sosyal hareketlerin zararlı olacağı açıktır.

Kadın ve erkeklerin çoğu, uygun durumlarda, hayatlarının bir çağında tutkulu aşk duyacaklardır. Tecrübesi olmayan biri için, tutkulu aşkı, basit bir çekicilikten ayırmak zordur yalnız, hele sevilmeyen erkek öpülmez diye öğretilen iyi yetiştirilmiş kızlarda bu böyledir. Evlendiği zaman, bakireyse, kız –cinsel tecrübesi olan bir kadının kolayca aşktan ayırabileceği– geçici ve önemsiz bir cinsel çekiciliğin tuzağına düşebilir. Bunun bir sürü mutsuz evlenmelerin sık rastlanan sebeplerinden biri olduğu şüphesizdir. Karşılıklı aşkın varolduğu yerde bile, birinden birinin günah işliyormuş inancıyla zehirlenebilir. Bu inanç tabii doğru bir temele de dayanabilir. Parnell, mesela, zina işleyerek şüphesiz ki, günah işlemiştir, çünkü bu yüzden İrlanda'nın ümitlerinin gerçekleştirilmesi birçok yıl geri kalmıştır. Ama günah duygusu herhangi bir sebebe dayanmasa bile, yine de zehirler. Aşkın elinden geldiği kadar bütün iyiliği getirmesi gerekse, serbest, cömert, kayıtsız ve candan olması gerektir.

Evlilikteki aşk bile olsa, geleneksel bir eğitimin aşka bağladığı günah duygusu, kadınlarda olduğu gibi, erkeklerde de çoğu zaman bilinçaltına işler; bilinçli fikirleri, ister özgür olsun, ister geleneklere bağlı olsun. Bu davranışın etkileri türlü türlüdür; bu, çoğu zaman erkekleri sevişirken, zalim, acemi ve sevimsiz yapar, kadının duygularını iyi anlamak için bu konuda konuşmaya bir türlü yanaşamazlar ve birçok kadınların zevk alması için gerekli olan son harekete yaklaşımadan, gereken okşamaların değerini veremezler. Bir kadının zevk alması gerektiğinin farkına varamazlar; kadın zevk almıyorsa, suç aşığıdır. Geleneksel bir eğitim görmüş kadınlarda, soğuk durmakta bir çeşit gururluluk vardır; fiziksel bir çekinme ve fizik

bakımından kolayca yakınlaşmaya karşı koyma duygusu vardır. Hünerli bir aşık bu çekingenliklerle baş edebilir, ama bir erkek, bunları namuslu bir kadının özelliği sanır ve onlara saygı gösterir, hayran kalırsa, bunu başaramaz; bunun sonucu olarak evlilikte birçok yıl geçtikten sonra bile karı-koca birleşmeleri gergin ve resmi olur. büyükbalarımızın zamanında, kocaların, karılarını çıplak görmeleri gerekiyordu, karılarıysa böyle bir teklif karşısında kalınca, dehşete düşüyorlardı. Bu davranış, bugün de sanıldığından çok daha fazla vardır, bu noktayı aşanlar arasında bile, eski gerginliğin çoğu hâlâ vardır.

Günümüzün dünyasında aşkın tam gelişmesi için bir psikolojik engel daha vardır; birçok kişinin duyduğu, kendi şahsiyetlerine dokunulmak korkusu. Bu saçma ve yeni bir korkudur. Birey başlı başına bir amaç değildir; dünyayla temasa gelip meyva vermesi gerektir, bunu yaparken de, ayrılığını kaybetmelidir. Camdan bir mahfaza içinde saklanan birey solar, öte yandan insan temaslarıyla serbestçe yayılan birey zenginleşir. Aşk, çocuk, iş, bireyle dünyanın geri kalan parçası arasındaki teması verimli kılan büyük kaynaklardır. Bunlardan aşk, zaman bakımından en önce gelir. Üstelik çocuk, hem annenin, hem babanın özelliklerini yansıtmaya eğilimli olduğundan, bir anne-baba sevgisinin gelişmesi için elzemdir; birbirlerini sevmezlerse, her biri çocuklarında kendi özelliğini görmekle sevinecek, ötekinin özelliklerini görmekten acı duyacaktır. İş, yalnız başına, kişiyi dış dünyayla verimli bir temasa getirmeye her zaman muktedir değildir. Bunu başarıp başaramaması işe girildiğindeki zihniyete bağlıdır. Sadece para amacı olan bir işin değeri olamaz; ama sadece kişilere, şeylere veya sadece bir hayale kendini adanmış bir

cins bağıllığı olan işin değeri olur. Sadece mülkiyete dayanan aşk da değersizdir. Söylediğimiz değere sahip olabilmesi için, aşk, sevilen kişinin ben'ini, kendi ben'i kadar önemli duymalı, ötekinin duygularını ve dileklerini kendisinininkinden ayırmamalıdır. Yani, öteki kişiyi de kapsayabilmek için, bencillik duygusunun sadece bilinçli olarak değil, aynı zamanda işgüdüsel olarak da yayılması gerektir. Bütün bunlar, kavgacı ve yarışçı toplumumuz tarafından, bir bakıma protestanlıktan, bir bakıma da romantik akımdan türeyen kişiye saçma bir şekilde tapmaktan, zorlaştırılıyor.

Günümüzün haklarını kazanmış insanları arasında, aşk, bizim söz konusu ettiğimiz ciddi anlamında, yeni bir tehlike geçirmekte. Gelişigüzel bir içtepi, insanları cinsel birleşmeye sürüklediğinde, karşısında her keresinde ahlak engeli bulamayınca, cinsiyeti ciddi duygulardan ve sevgi duygularından ayırma alışkanlığı doğuruyor; ona nefret duyguları bile karıştıracak kadar ileri gidilebiliyor. Aldous Huxley'in romanlarının kahramanları bunu çok iyi canlandırıyor. St. Paul gibi, cinsel birleşmeye sadece fizyolojik bir çare gibi bakıyorlar; bu duyguya katılabilecek yüksek değerler sanki onlarca bilinmiyor gibi. Bu davranışla riyazet arasında sadece bir adım var. Aşkın, kendine özel idealleri ve doğuştan gelen ahlaksal ölçüleri var. Hem Hıristiyan öğretimiyle, hem de genç neslin birçok bölümünde ortaya çıkmış olan, bütün cinsel ahlaka karşı fark gözetmeksizin, baş kaldırmayla, bunlar gölgelendirilmiştir. Aşksız cinsel birleşme, içgüdüyü tam olarak tatmin etmekten uzaktır. Bu hiç olmasın demiyorum, çünkü bunu sağlamak için öyle sıkı engeller koymamız gerekir ki, aşk da zorlaşır. Demek istediğim; aşksız cinsel birleşmenin

değeri azdır ve buna her şeyden önce aşk amacıyla girişilen bir tecrübe olarak bakmalıdır.

Aşkın insan hayatındaki yerinin tanınması için, ileri sürdüğü iddialar, görmüş olduğumuz gibi çok büyüktür. Ama aşk öyle bir anarşik kuvvettir ki, serbest bırakıldığı zaman, yasa ve törenin koyduğu her türlü sınırı yıkar. Çocuklar işin içine girmezse, bunun fazla zararı dokunmayabilir. Ama ortaya çocuklar çıkar çıkmaz, aşkın egemen olmadığı, soyun biyolojik amaçlarına hizmet ettiği başka bir bölgeye geçmişizdir. Çocuklarla ilgili sosyal bir ahlakın olması gerektir ki, çatışma olduğu yerde, tutkulu aşkın iddialarını yenebilsin. Sağlam bir ahlak, bu çatışmayı son derece azaltabilir, sadece, aşk aslında iyi olduğu için değil, aynı zamanda anne-babalar birbirlerini sevdiği zaman, aşk çocukları besler de ondan. Çocukların menfaatlerine uygun olduğu kadar, aşka fazla karışmamak sağlam bir cinsel ahlakın başlıca amaçlarından biri olmalıdır. Yalnız bu konu, aileyi gözden geçirmeden tartışılmaz.

BÖLÜM X

EVLİLİK

Bu bölümde, evliliği, çocukları ele almadan sadece erkek ve kadın arasındaki bir bağ olarak, incelemek istiyorum. Tabii evlilik, kanuni bir kuruluş olması yüzünden, başka cinsel birleşmelerden ayrı bir şeydir. Birçok topluluklarda aynı zamanda dinsel bir kuruluştur; ama asıl kanuni cephesi önemlidir. Yalnız ilkel insanlarda değil, maymunlarda ve başka hayvanlarda da var olan bir fiili ihtiva eden kanuni bir kuruluş. Hayvanlar yavrusunu yetiştirmek için, erkeğin yardımını gerekli gördüğü yerde evliymiş gibi davranırlar. Genel olarak, hayvan evlenmeleri tek-karılıdır, bazı yetkili kimselere göre de, bu özellikle antropoid maymunlarda görülmektedir. Bu yetkili kişilere inanırsak, insan toplumlarının sorunlarıyla bu talihli hayvanlar karşılaşmıyor, çünkü erkek bir kere evlendi mi, başka bir kadın tarafından çekici görünmüyor, dişi de başka erkeklere çekici gelmiyor. Bu yüzden, antropoid maymunlarda din yardımı olmadığına göre, günah nedir bilinmiyor, çünkü içgüdü erdemi meydana getirmeye yeti-

yor. En geri vahşi ırklarda da bu gibi bir durum olduğunu gösteren bazı kanıtlar var. Buşmanların hepsi tek-karılıdır, bildiğime göre, Tasmanyalılar da (şimdi nesilleri tükenmiştir) hepsi sadıkmış karılarına. Uygur insan dünyasında bile tek-karılık içgüdüsünün hafif bir izine rastlanmaktadır. Alışkanlığın davranış üstündeki etkisini düşünecek olursak, tek-karılık'ın, içgüdü üstündeki etkisi o kadar güçlü değil. Bu yine de insan yaratıklarının zihinsel bir tuhaflığının örneğidir, ki bundan hem kötülükleri, hem zekâları doğar; yani alışkanlıkları yıkacak olan ve yeni davranış yolları ortaya çıkaran hayal gücü.

İlkel tek-karılığı ilk bozan şey, ekonomik sebebin işe karışması gibi görünüyor. Bu sebep –cinsel davranış üstünde her nerede etkisi varsa–, ille de feci neticeler doğurmuştur; çünkü tutsaklık bağıntılarının ya da içgüdü üstüne dayanan bağıntıların satın alınmasının yerine geçiyor. İlk tarımla uğraşan köylü topluluklarında karılar olsun, çocuklar olsun bir erkeğin ekonomik servetiydi. Kadın, onun için çalışırdı, çocuklarsa beş altı yaşlarından sonra tarlalarda veya hayvan bakımında faydalı olmaya başlardı. Bunun sonucu olarak, çok kuvvetli erkekler, elden geldiği kadar çok sayıda karı almaya bakarlardı. Çokkarıllık sistemine pek rastlanmaz topluluklarda, çünkü genel olarak kadın nüfusu fazlalığı yoktur; başkanların ve zenginlerin ayrıcalığıdır bu. Çok-karı ve çocuk, değerli bir maldır, böylece sahiplerinin ayrıcalığını yükseltmiş olurlar. Böylece, bir kadının baş görevi, faydalı bir ev hayvanıkinden farksızdır, cinsel görevi ise ikinci dereceye düşmüş oluyor. Uygarlığın bu seviyesinde, genel olarak bir erkek için karı boşamak kolaydır, yine de bu durumda kadının getirmiş olduğu çeyizi kadının ailesine geri vermek zorunda-

dır. Öte yandan bir kadının kocasını boşaması hemen hemen imkansızdır.

Birçok yarı uygar toplulukların zinaya karşı davranışı ayrı bir görüş açısı içindedir. Uygarlığın pek aşağı bir seviyesinde, zinaya bazen göz yumulmaktadır. Dediklerine göre, Samoalılar, bir yolculuğa çıkmak gerektiğinde, karı-larının yokluklarında kendilerini tatmin edeceğini iyi bi-lirler¹. Biraz daha yüksek seviyede, kadınların zinası, ya ölümle, ya da olsa olsa pek ağır cezalarla cezalandırılır. Mungo Park'ın Mumbo Jumbo'su benim gençliğimde pek iyi bilinirdi, ama son yıllarda bazı züppe Amerikalıların Mumbo Jumbo'ya Kongo'nun bir tanrısı dediklerini du-yunca canım sıkıldı. Aslında ne bir tanrıydı, ne de Kon-go'yla ilgisi vardı. Yukarı Nigerliler tarafından günah iş-lediğinde kadını korkutmak için uydurmuş oldukları bir yalancı şeytandı. Mungo Park'ın görüşü, dinin çıkışı hak-kındaki Voltaire'in görüşüne öyle benziyor ki, vahşilerin işlerine rasyonel alçaklığın burnunu sokmasına dayanama-yan günümüzün antropologları tarafından gizlice ortadan kaldırılmıştı. Başka bir adamın karısıyla birleşen bir er-kek de, tabii suçluydu, ama evli olmayan bir kadınla cin-sel birleşmede bulunmuş olan bir erkek, evlenme pazarın-da kadının değerini indirmedikçe suç işlemiş olmazdı.

Bu görüş, Hıristiyanlığın ortaya çıkışıyla değişti. Di-nin evlilikteki rolü pek arttı ve evlilik kanununa karşı gel-me, mülkiyete tecavüzden çok, tabudan suçlandırılıyordu. Tabii başka bir erkeğin karısıyla cinsel birleşmede bulun-mak o adama karşı yapılmış bir suç olarak kaldı, ama ev-lilik dışı cinsel birleşmede bulunmak, Tanrıya karşı işlen-

1 Margaret Mead: *Coming of Age in Samoa*, 1928, s. 104

miş bir suç oluyordu, buysa kiliseye göre, çok daha ciddi bir durumdu. Aynı sebepten dolayı, önceleri kolay şartlar altında bahşedilen boşanma hakkının da kabul edilmeyecek olduğunu açıklamışlardı. Evlilik, kutsal bir bağ olduğundan, ömür boyunca sürmesi gerekiyordu.

Bu, kişinin mutluluğu için kazanç mı, kayıp mı? Cevabı güç. Köylüler arasında evli kadınların hayatı, hep güç olmuştur, az uygar köylülerdeyse daha da güçtür. Birçok barbar halkta, kadın yirmi beşinde yaşlanır, ve o yaşta artık güzellikten iz kalmayacağını bilir. Kadını bir ev hayvanı gibi görmek, şüphesiz ki erkeklere çok hoş geliyordu, ama kadın için didinme ve güçlükler hayatından başka bir şey değildi. Hristiyanlık bir yandan kadınları daha zor bir duruma soktuysa da, –hele bolluk içinde yaşayan ailelerde– hiç olmazsa onların erkeklerle eşit olan teolojik eşitliğini tanıtmada yardımcı dokunmuştur; aynı zamanda kadınlara kocalarının mülkü olarak bakılmayacağını kesin bir şekilde açıklamıştır. Evli bir kadının tabii başka bir adama gitmek için kocasını bırakmaya hakkı yoktu, ama kendini dine verirse bırakabilirdi. Genel olarak kadınların daha iyi bir durumuna doğru yapılan ilerleme, nüfusun birçok kısmında Hristiyanlıkta, Hristiyanlık öncesinden daha kolaydı.

Bugün dünyaya göz gezdirdiğimizde evlilikte mutluluğu ve mutsuzluğu sağlayan şeyler nelerdir? diye kendi kendimize sorduğumuzda, oldukça tuhaf bir sonuca varıyoruz; insanlar uygarlaştıkça, tek bir eşle olan hayat boyunca mutlulukları azalıyor. İrlanda köylüleri arasında her ne kadar yakın zamanlara kadar evlenmelere anne-babalar karar veriyorduysa da, onları tanıyanların dediklerine gö-

re, evlilikte hemen hemen hep mutlu ve namuslu oluyorlarmış. Evlilik genel olarak daha kolay oluyor insanların daha az sınıflandırıldığı yerlerde. Bir erkek, öteki erkeklerle nazaran, bir kadın öteki kadınlara nazaran fazla yüksek veya alçak bir durumda değilse, başka biriyle evlenmemiş olmanın esefle karşılanması için pek sebep yok. Ama türlü zevk, amaç ve ilgi duyan insanlar, eşlerinden bir yakınlık isterler; elde edebileceklerinden daha azını elde ettiklerini görünce, tatminsizlik duyabilirler. Evliliği sadece cinsiyet noktasından alan kilise, bir eş, öteki eşin yaptığını niye yapmasın, diyor, çoğu zaman ortaya çıkardığı zorlukların farkına varmadan evliliğin bozulmasını mümkün görmüyor.

Evlilikte mutluluğu sağlayacak bir şart daha; elde edilmemiş kadınların azlığı ve evli erkeklerin hanımlarla karşılaşabileceği sosyal fırsatların yokluğu. Karısından başka kimseyle cinsel birleşme imkanı olmazsa, erkeklerin çoğu, durumdan elinden geldiği kadar faydalanacak ve kötü anormal derecedeki istisnalar bir yana, buna tahammül edecektir. Aynı şey kadınlar için de varit, hele evliliğin fazla bir mutluluk getireceğini hayal etmiyorlarsa, yani, her iki taraf da evlilikten fazla bir mutluluk beklemiyorsa, mutlu dedikleri evlilik gerçekleşmiş olur.

Sosyal törelerin değişmezliği, aynı sebepten dolayı, mutsuz evlilik dedikleri şeyi engelleyebilir. Evlilik bağlarının kesin ve bozulamayacak olduğu tanınırsa, hayal gücünün, dışarda dolaştırmasını gerektirecek, ve daha güzel bir mutluluğun var olabileceğini düşündürecek, kısıktıcı bir kuvveti yok demektir. Bu gibi bir düşünüş şeklinin var olduğu yerde, ev içindeki barışı sağlamak için karı-koca-

nın, herkesin tanıdığı edepli davranış ölçüsünün –bu, ne olursa olsun– fazla aşığına düşmemesi yeter sadece.

Günümüzün dünyasındaki uygar insanlar arasında, şu mutluluk denen şey için bu gerekli şartlardan hiçbirini yok, bu yüzden birçok evliliklerin ilk birkaç yıl sonunda mutlu olmadığı görülüyor. Mutsuzluğun sebeplerinden bazıları, uygarlıktan geliyor; ama öteki sebepler erkek ve kadın şimdikinden daha fazla uygarlaştığında ortadan kalkar. Sonuncuyu ele alalım. Bunlardan en önemlisi kötü cinsel eğitim, buysa, köylülerden çok zenginler arasında daha sık. Köylü çocuklar, erkenden hayatın gerçekleri denen şeylerle karşılaşır, bunları sadece insanlarda değil, hayvanlarda da görürler. Böylece, hem bilgisizlikten, hem de titizlikten kurtulmuş olurlar. Zenginlerin üstüne düşülerek yetiştirilmiş olan çocukları, tersine, cinsel konularda her türlü pratik bilgiden yoksun; çocuklarına kitaplardan okutan en modern ana-baba bile, onlara köylü çocuğun erkenden elde ettiği pratik bilgi duygusunu veremiyorlar. Hristiyan öğretiminin zaferi, kadınla erkek önceden cinsel birleşmede bulunmamışsa ortaya çıkıyor. Bunun yer aldığı durumların birçoğunda sonuçlar pek kötü. İnsanlardaki cinsel davranış içgüdüsel değildir; böylece, tecrübesiz, muhtemelen bu durumun farkında olmayan gelin ve damat, utançlar, zorluklar içinde ne yapacaklarını bilemezler. Eşlerden yalnız kadın, tam bakire durumundaysa, erkek önceden fahişelerden bilgi edinmişse, durum biraz daha iyidir. Birçok erkek, evlendikten sonra da kur yapmasının gerektiğini farketmiyor ve iyi yetiştirilmiş birçok kadınlar çekingen ve fiziksel bakımdan uzak durmalarının, evliliğe ne kadar zararı olduğunu farkına varmıyorlar: Bütün bunlar daha iyi cinsel bir eğitimle düzelebilir; ve

nitekim yeni nesil anne-babalarından, büyükanne ve babalarından daha iyi başarmıştır bunu. Bir zamanlar kadınlar arasında çok yaygın olan bir inanç vardı, cinsiyetten daha az tad duyduklarından, erkeklere nazaran daha üstün sanıyorlardı kendilerini. Bu davranış, karı-koca arasındaki samimi açık arkadaşlığı imkansız yapıyordu. Bunun tutulur tarafı yoktu, çünkü cinsiyetten tad almamak, namuslu olup olmamak bir yana, bayağı fizyolojik ve psikolojik bir eksikliktir; tıpkı yemek yemekten tad almamak gibi bir şey; işte yüz yıl önce kibar dişilerden beklenen buydu.

Evlilikte mutsuzluğun başka modern sebepleri, o kadar kolayca halledilecek cinsten değil. Kadın olsun, erkek olsun, çekingen olmayan uygar insanların içgüdülerinde genel olarak çok-karlılık duygusu var sanıyorum. Tek bir kişiye delicesine aşık olabilir, birkaç yıl kendini ona verebilir, ama er geç cinsel alışkanlık tutkuyu körletir, bu kez eski heyecanı başka bir yerde aramaya başlarlar. Tabii, ahlak uğruna bu içtepinin önüne geçmek mümkündür, ama bu içtepinin varlığının önüne geçilmesine imkan yoktur. Kadınların özgürlüğünün gelişmesi sonucu, şimdi eski zamanlardan daha çok fırsat belirmiştir evlilikte sadakatin bozulabilmesi için. Fırsat düşünceyi doğurur, düşünce de isteği, dinsel kaygılar olmadığı zaman da istek, eyleme çevrilir.

Kadınların haklarını kazanmaları, birçok bakımdan, evliliği daha zor yapmıştır. Eskiden karının, kocasına kendisini uydurması gerekti, kocanın karısına kendini uydurması gerekmiyordu. Günümüzde birçok kadın, kendi kişilikleri ve meslekleri üstündeki hakları yüzünden kocalarına bir noktadan sonra kendilerini uydurmak istemiyorlar,

öte yandan hâlâ eski erkeğin hakimiyeti geleneğini izleyen erkeklerse, bütün uygunluğu kendilerinin sağlaması gerektiği konusunda bir sebep göremiyorlar. Bu zorluk hele sadakatsizlik konusunda çıkıyor ortaya. Eski zamanlarda, koca ara sıra sadakatsizlikte bulunuyordu, ama kadın, genel olarak bilmiyordu bunu. Öğrenirse, erkek günah işlediğini itiraf ediyor, karısını pişman olduğuna inandırıyor. Kadınsa, çoğunlukla namuslu oluyordu. Olmazsa, kocası da duyarsa evlilik bozuluyordu. Günümüzdeki evliliklerde olduğu gibi, karşılıklı sadakat istenmediği yerlerde, kıskançlık içgüdüğü yine yaşamaktadır, açıktan açığa kavgalara sebep olmasa bile, köklü bir samimilik olamaz.

Günümüzdeki evliliğin bir zorluğu daha var, bu hele aşkın değerini çok iyi bilenler tarafından duyulur. Aşk, özgür ve kendiliğinden olduğu zaman yeşerir ancak, ödev gibi düşünölmeye başladı mı, öldü gitti demektir. Filan falan kimseyi sevmen gerek, demek, onu ondan soğutmak demektir. Aşkla kanuni bağların karışımından doğan evlilik, iki karpuzu bir koltuğa sıkıştırmak gibi bir şey oluyor. Shelley şöyle der:

*O büyük mezhebe hiç bağlanmadım
Amacı herkesin seçmesi gerektiği,
Kalabalıktan bir metres, ya da bir dost,
Ve geri kalan hepsi, akıllı, iyi de olsa, göndermek
Soğuk unutkanlık ülkesine; her ne kadar karalıysa da*

*Yeni ahlakın ve aşınan yol
Ki şu zavallı tutsaklar yorğun adımlarla çiğner,
Evlerine doğru giden ölümler arasında
Geniş yolundan dünyanın, ve böylece*

*Bir tek zincirli dostla, belki de kıskanç bir düşman,
En sıkıcı ve en uzun yola giderler.*

İnsanın evlilik yüzünden, dışardan gelecek bütün aşk yavaşmalarına zihnini kapaması, değerli insan temaslarının fırsatlarını, yakınlığını, alıcılığını azaltması demektir. En idealist görüş açısından, aslında istenir bir şeye, eziyet etmek demektir. Her türlü sınırlayıcı ahlak düzeni gibi, bu da, bir polisin bütün insan hayatına bakışı diyebileceğimiz şeyi, yükseltmeye eğilimlidir, yani hep fırsat arar yasa-
sak edecek bir şey bulmak için.

Bütün bu sebeplerden dolayı, ki bunlardan çoğu iyi olan şeylerle ilgilidir, evlilik zor bir duruma gelmiştir, mutluluğun önüne geçmemesi gerekse, yeni bir yolda anlaşılması gerektir. İleri sürülen bir çare, Amerika'da yaygın olarak tatbik edilmekte olan, kolay boşanmadır. Tabii, ben, her insancıl insanın yapması gerektiği gibi, İngiliz kanunundakinden daha çok sebeplerin boşanmaya yol açabilmesi gerektiğine inanıyorum; ama boşanmayla, evlilik dertlerine son verileceğini sanmıyorum. Evlilikte çocuk olmadığı zaman, boşanma iyi bir çare olabilir, her iki eş kusursuz olmaya çalışsa bile; ama çocuk oldu mu, evlilikte bana göre çok önemli bir durum var demektir (Bu konuya aileyi ele aldığım zaman döneceğim). Bir evlilik meyve verir de, her iki taraf akıllıca, efendice davranırsa, ömür boyunca sürebilir, ama bu demek değildir ki, başka cinsel birleşmelerde bulunulmayacak. Tutkulu bir aşkla başlayan ve seve seve çocuk meydana getiren bir evliliğin, karı-koca arasında öyle sıkı bir bağ meydana getirmesi gerektir ki, cinsel tutku söndükten sonra bile, her ikisi de başkalarına karşı cinsel yakınlık duysa da, arkadaşlık-

larından son derece değerli taraflar bulacaklardır. Kıskaçlık, evliliğin bu tadını bozar, içgüdüsel bir duygu da olsa, kötü olduğu görülürse, sadece ahlaksal bir kızgınlık ifadesi olarak belirmezse, kontrol altına alınabilir. Uzun yıllar süren ve yoğun olarak yaşanmış birçok olaylardan sonra doğan arkadaşlığın, aşkın ilk günlerindeki arkadaşlıkta —bu arkadaşlık ne kadar hoş olursa olsun— olmayan bir zenginliği vardır. Zamanın, değerleri arttırmak için neler yapabildiğini gören bir kimse, yeni bir aşk için bu arkadaşlıktan vazgeçmez.

Bu yüzden, uygar bir erkek ve kadın için evlilikte mutlu olmak mümkündür. Yine de, durum böyle olursa, yerine getirilmesi gereken bazı şartlar vardır. Her iki tarafta da tam bir eşitlik duygusu olması gerektir. Karşılıklı serbestlikler için karışma olmamalıdır; tam bir fiziksel ve zihinsel yakınlık olması gerektir; değerler ölçüsü bakımından bir benzerlik olması gerektir: (Örneğin, biri paraya değer verir, öteki sadece işe değer verirse olmaz). Bütün bu şartlar sağlandığı zaman, evliliğin iki insan arasında var olabilecek en iyi ve en önemli bağ olduğuna inanıyorum. Bunun şimdiye kadar farkına varılmamış olmasının sebebi, karı-kocaların kendilerini birbirinin polisi sanmalarıdır. Evliliğin imkanlarına erişilmesi isteniyorsa, karılar ve kocalar, kanun ne derse desin, özel hayatlarında serbest olmaları gerektiğini öğrenmeli ve anlamalıdır.

BÖLÜM XI

FAHİŞELİK

Hanımların iffeti çok önemli görüldükçe, evlilik kuruluşu, aslında onun bir kısmı gibi görülecek olan başka bir kuruluşla tamamlanmalıdır, yani fahişelik kuruluşuyla. Lecky'nin, fahişelerden, yuvanın kutsallığının, karılarımızın, kızlarımızın namusunun koruyucusu olarak bahsettiğini herkes bilir. Bu duygu, Viktorya çağının duygusudur, ifade biçimiye, eski moda, ama gerçek olduğu belli. Ahlakçılar, Lecky'yi itham ettiler, sözleri onları dehşete düşürmüştü, neden olduğunu da bilmiyorlardı pek, ama sözlerinin doğru olmadığını ispat edemediler. Ahlakçı erkekler onun söylediği yolda giderlerse, fahişeliğin ortadan kalkacağını haklı olarak ileri sürüyor, ama şunu da iyi biliyor ki erkekler, kendisinin çizdiği yoldan gitmeyecek, böylece acaba o yoldan gitselerdi ne olurdu düşüncesi yersiz oluyor.

Fahişeliğe ihtiyaç görülmesindeki sebep şundan doğuyor, çoğu erkekler, ya evli değil, ya evlerinden uzak, perhiz yapmak istemiyor bu erkekler ve geleneksel namusun

hüküm sürdüğü bir toplulukta hanımefendileri bulamıyorlar. Toplum, bu yüzden, itiraf edilmesinden utanılan, ama tamamıyla tatmin edilmeden kalmaktan korkan, şu erkek gereksinmelerinin tatmini için belli bir kadın sınıfını bir yana ayırıyor. Fahişenin şu faydası var; yalnız, ne zaman istenirse emre amade olmakla kalmıyor, mesleğinin dışında başka bir yaşayışı olmadığı için birleşmeler kolayca gizli kalabiliyor, onunla yatan erkek de, vakarı bozulmamış durumda, karısına, ailesine, kilisesine dönebiliyor. Yalnız, zavallı kadın, şüphe götürmeyecek yardımına rağmen, eşleri, hanımefendileri ve kilise mütevellilerini korumasına rağmen, herkes tarafından hor görülüyor, toplumdışı sayılıyor, iş alanından başka yerlerde onunla bununla arkadaşlık etmesine izin verilmiyor. Bu açık haksızlık, Hıristiyan dininin zaferiyle başlamıştır, o gün bugün devam edegelmiştir, fahişenin işlediği gerçek suç, ahlakçıların boşluğunu göstermektir. Şu Freud'un sansür tarafından bilinçaltına itilen düşünceleri gibi, onun da bilinçaltına itilmesi gerekiyor. Yine de, orada fahişe, böyle sürgünlerin yaptığı gibi ister istemez öç almış oluyor.

*Ama ekseri gece yarısı sokaklarda duyarım
Genç orospunun lanetinin
Fıskırttığı yeni doğan bebeğin gözyaşını
Evlilik tabutunu belalarla çürüttüğünü.*

Fahişelik, şimdiki gibi hep gizli tutulmuş ve hor görülmüş değildir. Başlangıç pek yüksektir. İlkın, fahişe, bir tanrı veya tanrıçaya adanmış bir rahibeydi, ve yoldan geçen yabancıнын hizmetine girerek, bir tapınma eyleminde bulunuyordu. O zamanlarda saygı görürdü, erkekler onları

kullanırken saygı gösterirlerdi. Hristiyan babalar, bu sisteme karşı küfürlerle sayfalar doldurmuşlardır, dediklerine göre bu, putperestliğin müstehcenliğini gösteriyormuş, ve şeytanın desiselerinin başlangıcıymış Tapınaklar kapanmış, fahişelik de her yerde kâr için işletilen ticari bir kuruluş olup çıkmıştı; tabii fahişelerin menfaatine değil, tutsağı oldukları kimsenin menfaatine; çünkü pek yakın bir zamana kadar bir fahişe, tek başına, şimdiki gibi, iş yapamazdı, çoğu genelevlerde, hamamlarda, ya da adı çıkmış başka kuruluşlardaydı. Hindistan'da dinsel fahişelikten ticari fahişeliğe tam olarak geçilmemiştir daha. MOTHER İNDIA'nın yazarı, Katherine Mayo, dinsel fahişeliğin yaşamasını o ülkeye karşı olan ithamlarının biri olarak doğrulamaya çalışıyor.

Güney Amerika bir yana¹, fahişelik gözden düşüyor gibi, bunun sebebi; bir bakıma kadınların başka yollarla para kazanabilmesi, bir bakıma da eskisinden çok daha fazla kadın, ticari gayeyle değil, sırf kendileri istedikleri için evlilik dışı birleşmelerde bulunabildikleri için. Yine de fahişeliğin tamamıyla ortadan kaldırılabileceğini sanmıyorum. Uzun bir yolculuktan dönen denizcileri düşünün örneğin. Sevgiyle yaşayıp kur yapılmasını isteyen kadınları tatmin etmek için sabır beklenemez onlardan. Evlilikte mutlu olmayan, ya da karılarından korkan, sayısı oldukça çok, erkek kütlesini düşünün. Bu erkekler, evlerinden uzak oldukları zaman, rahatlık ve kolaylık arayacaktır, bunu da psikolojik zorunluktan mümkün olduğu kadar uzak bir şekilde isteyecektir. Bununla birlikte fahişeliği azaltmak istemenin ciddi sebepleri var. Üç ciddi itirazda

1 Bak: Albert Londres, The Road to Buenos Aires, 1929.

bulunulabilir: Önce topluluğun sağlığını tehlikeye düşürmesi, ikincisi kadınlara yapılan psikolojik zarar, üçüncüsü erkeklere yapılan psikolojik zarar

Sağlığa yapılan zarar bu üçünün en önemlisidir. Zührevi hastalıklar, esas fahişeler tarafından yayılmaktadır. Devlet kontrolü ve fahişelerin kaydedilmesi, tıbbi bakımdan yeterli bulunmamaktadır, polislerin fahişeleri suistimal edecekleri ihtimali vardır, ara sıra da, fahişeliği meslek için değil, zevk için yapan kadınların da kötüye kullanılmaları ihtimali vardır. Zührevi hastalıklarla, şimdikinden daha faal bir şekilde savaşmak mümkündür, ancak, bu hastalıklara, günah işleme sonucu hak edilen bir ceza olarak bakılmaması gerektir. Zührevi hastalığa yakalanmayı önleyecek birçok tedbir almak mümkündür, ama bu tedbirler, günahı arttırabilecek bilgilerden olduğu düşünülerek herkesin bilgisine sunulmamıştır. Zührevi hastalığa tutalanlar, utandıklarından, bu cins her hastalıktan utanılması gerekeceği için, tedavisini uzatırlar. Topluluğun bu duruma karşı davranışı eskisinden çok daha iyidir; bu davranış daha da iyileşirse, zührevi hastalıklar epey azalır. Yine de, fahişelik var olduğu süre herhangi başka bir yoldan daha tehlikeli olarak, hastalık yaymasına devam edecektir.

Fahişelik, bugünkü durumunda, elbette arzu edilmeyecek bir yaşayıştır. Hastalık tehlikesi yeter, fahişeliği beyaz kurşun ticareti gibi tehlikeli bir ticaret yapmaya, ama bundan başka, bu yaşayış, insanın iç yaşayışını da bozar. Başı boş bir hayattır, ayyaşlığa yol açabilir. Büyük bir sakıncası da, fahişe genel olarak ve muhtemelen, müşterileri tarafından da görülür. İçgüdüye aykırı bir yaşayıştır bu –rahibenin yaşayışının içgüdüye aykırı olduğu gibi–.

Bütün bu sebeplerden dolayı, Hıristiyan ülkeler söz konusu olduğunda, fahişelik hiç de arzu edilir bir meslek değildir.

Söylenişine göre Japonya'da durum bambaşkaymış. Fahişelik bir meslek olarak tanınıyor, saygı görüyormuş, hatta bu mesleğe anne babanın ısrarıyla atılıyorlarmış. Bir çeyiz kazanmak için de çoğunluk bu yola başvuruluyormuş. Bazı yetkili kimselere göre, Japonların kısmen muafiyetleri varmış frengiye karşı. Bu yüzden, Japonya'daki fahişelik mesleğinin, ahlak sisteminin daha sıkı olduğu yerlerdeki çirkinliği yoktur. Açıkça, fahişeliğin yaşaması gerekiyorsa, Avrupa'da alıştığımız biçiminden çok, Japonya'daki biçimiyle yaşaması daha iyi olur. Bir ülkede, ahlak ölçüsü ne kadar sıkıysa, fahişenin yaşayışına o kadar aşağı bakılacağı bellidir.

Fahişelerle düşüp kalkmak bir alışkanlık olursa, erkek üstünde kötü psikolojik etkileri olabilir. Cinsel birleşmede bulunmak için başkasını zevklendirmek gerekmeyeceği duygusuna alışır. Aynı zamanda, her zamanki ahlak kurallarına uyacak olursa, cinsel birleşmede bulunduğu kadınları hor görecektir. Bu zihin durumunun, evlilik üstündeki etkisi pek kötü olabilir; ya evlilik fahişelikle bir tutulmaya başlanır, ya da tam tersi iki bağıntı tamamıyla birbirinden ayrılır. Bazı erkekler, son derece sevdikleri ve saygı gösterdikleri kadınlarla cinsel birleşmede bulunamazlar. Freud'çular, buna Ödipus Kompleksi diyorlar, ama bana göre, böyle kadınlarla fahişeler arasına mümkün olduğu kadar büyük bir uçurum koymak istegindendir bu. Bu aşırı noktalara gitmeden, birçok adam, hele eski kafalılar, karılarına aşırı derecede saygı gösterirler, bu da onları

psikolojik bakımdan bakir bırakır, ve cinsel zevk almalarını önler. Bunun tersine olarak da, aynı kötü sonuçlar, erkek, karısını fahişe gibi görmeye başladığında, ortaya çıkar. Bu, erkeğin, cinsel birleşmenin her iki tarafın istediği zaman olması ve önce okşamaların başlaması gerektiğini unutmamasına sebep olur. Bu yüzden karısına karşı kaba ve haşın davranır, kadında silinmesi güç bir iğrenme duygusu doğurur.

Ekonomik sebebin cinsiyette işin içine karışması, ama az, ama çok, hep feci oluyor. Cinsel birleşmelerin, her iki tarafın kendiliğinden gelmesi gereken, içtepilerden doğan, karşılıklı bir zevk olması gerektir. Durumun böyle olmadığı yerde, değerli olan bir şey yoktur. Başka bir kimseyi bu derece yakın bir şekilde kullanmak, insana karşı, bütün gerçek ahlak sisteminin fışkırması gerektiği insana karşı, saygı göstermemek demektir. Duygulu bir kimse için böyle bir fiilin herhangi ciddi bir çekiciliği yoktur. Fiziksel istekten ille yapılıyorsa da, pişmanlığa yol açabilir, pişmanlıktaysa bir erkeğin değerler üstüne vereceği yargı bozuk olur. Bu, tabii sadece fahişelik için değil, aynı şekilde evlilik için de vardır. Kadınlar için, evlilik en çok karşılaşılan geçim yoludur, ve kadınlar tarafından istenilmeyen, sadece tahammül edilen cinsel birleşme sayısı, evlilikte, fahişelikten herhalde daha çoktur. Cinsel birleşmelerdeki ahlak, boş inançlardan uzak olduğu zaman, başlıca öteki kimseye saygı göstermeyi, ve o kimsenin, kadın olsun, erkek olsun isteklerini umursamadan kişisel bir zevklenme vasıtası olarak bakmamayı gerektirir. Fahişelik, fahişeler saygı görse de ve zührevi hastalık tehlikesi ortadan kaldırılsa da, bu ilkeye karşı günah işlediğinden dolayı bu böyledir.

Havelock Ellis, fahişelik üstünde çok ilgi çekici incelemesinde, tutarlı olmadığını sandığım bir nokta ileri sürüyor. İlk uygarlıklarda olan ve başka zamanlarda kontrol edilmesi gereken anarşik içtepiler için bir çıkış yolu olan (ORJİ)'yi, cümbüşü ile alıyor. Ona göre fahişelik cümbüşten doğmuştur ve bir zamanlar cümbüş tarafından yerine getirilen gayeye bir derece hizmet etmektedir. Erkeklerin çoğu, diyor, geleneksel bir evliliğin sınırlamalarında, tam tatmin olamıyor ve bu gibi erkekler fahişeye ara sıra uğruyor, onlar için mümkün olan başka her türlü çareden, daha az topluma aykırı bir çare bulmuş oluyor. Biçimi modern olmasına rağmen, bu düşünce de, aslında Lecky'ninkinin aynı. Cinsel yaşayışı çekingen olmayan kadınlar, Havelock Ellis'in bahsetmiş olduğu içtepilere, erkekler kadar açıktırlar, kadınların cinsel yaşayışı serbestliğe kavuşursa, erkekler, amaçları sadece para olan meslekten fahişeleri aramadan, tatmin yolunu bulmuş olacaklardır. Kadınların cinsel özgürlüğe kavuşmalarından beklenecek büyük faydalardan biridir bu. Görebildiğime göre, cinsiyet konusundaki düşünce ve duyguları eski tabulara bağlı olmayan kadınlar evlilikte Viktorya çağındakilerinden çok daha zevk veriyor ve zevk alıyorlar. Eski ahlak sistemi bozulan yerde, fahişelik de azalmıştır. Bir zamanlar, ara sıra fahişeye uğrayan delikanlı, şimdi kendi ayarında kızlarla konuşabilmektedir, bu bağıntılar, her iki taraftan da serbesttir, sırf fiziksel unsur kadar önemli, psikolojik bir unsur da vardır, ve her iki eş için epey tutkulu bir aşka sebep olabilir. Her gerçek ahlak sistemi bakımından, bu, eski sisteme göre büyük bir ilerlemedir. Saklanması kolay olduğu için, ahlakçılar bunu kötü karşılıyorlar. Ama bu, ne

de olsa, ahlakçının kulağına gitmemesi gereken erdemden ayrılan ahlakın ilk ilkesi değildir. Gençler arasındaki yeni özgürlük bana göre tamamıyla sevinilecek bir şey, kabalık etmeyen bir erkek ve titiz olmayan bir kadın nesli ortaya çıkmaktadır. Yeni özgürlüğe karşı gelenlerin aslında gerçekleştirilemeyen sıkı bir kanun sisteminin baskısına karşı, biricik emniyet supabı olarak, fahişeliğin devam etmesini savunduklarını açıkça kabul etmeleri gerektir.

BÖLÜM XII

DENEME EVLİLİK

Rasyonel bir ahlak içinde, çocuksuz bir evliliğe, evlilik denmemesi gerekir. Kısır bir evliliğin kolayca bozulabilmesi gerekir; çünkü cinsel birleşmeler, ancak çocuklarla toplum için önemli oluyor, ve kanun tarafından dikkate alınması gerekiyor. Tabii, bu, kilisenin görüşü değil; kilise, St. Paul'un etkisi altında, evliliği bir çocuk yetiştirme kuruluşu değil, zinayı önlemek için bir çare olarak düşünüyor; bugün kilise üyeleri bile, ne erkeğin, ne kadının, cinsel birleşmede bulunmak için, evliliği beklemediklerinin farkındalar. Erkekler söz konusu olduğunda, fahişelerle birleştiği ve bu doğru dürüst gizli tutulduğu süre, bağışlanmaları oldukça kolay oluyordu, ama geleneksel ahlakçılar meslekten olmayan fahişelerden başka kadınlarda, ahlaksızlık dedikleri şeyi dayanılması güç bir şey buluyorlar. Yalnız, Amerika'da, İngiltere'de, Almanya'da, İskandinavya'da savaştan beri büyük bir değişiklik olmuştur. Saygıdeğer ailelerin birçok kızları "namuslarını" saklamanın boşuna olduğunu düşünmeye, delikanlılarsa, fahi-

şelere baş vuracağına, para durumları iyi olduğu zaman evlenebilecekleri cinsten kızlarla düşüp kalkmaya başlamışlardır. Bu sistem Birleşik Devletler'de, İngiltere'den daha çok yaygın gibi görünüyor, buna sebep herhalde içki yasağı ve otomobil bolluğu olacak. İçki yasağından dolayı her neşeli partide azbuçuk sarhoş olmak moda olmuştur. Kızların çoğunun arabaları olduğundan, anne babaların, komşuların gözlerinden sevgiliyle kaçmak kolaylaşmıştır. Bu durumdan doğan sonuçlar yargıç Lindsey'in kitaplarında¹ anlatılmıştır. Yaşlılar işi büyüttüğünü, gençlerse bunun gerçek olduğunu söylüyorlar. Yoldan geçen bir yolcu gibi, bu konuda gençleri sorguya çektim. Anlatılan gerçeklerin hiçbirisi de inkar edilecek cinsten değil. Amerika'da yaygın görünen bir şey: Daha sonra evlenip herkes tarafından saygı gören kızların çoğu, gençliklerinde çoğu zaman türlü aşklar yaşamışlardır. Tam bir cinsel birleşme olmadığı zamanlarda bile, o kadar oynaşma oluyor ki, tam cinsel birleşme devede kulak kalıyor. Ben kendim bu durumun tatmin edici olduğunu sanmıyorum. Geleneksel ahlakçılar tarafından zorla kabul ettirilmiş olan bazı arzu edilmeyen taraflar var, geleneksel ahlak düzeni değişmedikçe bu arzu edilmeyen tarafların nasıl ortadan kaldırılabilceğini bilmiyorum. Kaçak cinsiyet, kaçak içki gibi bir şeydir. Şimdi zengin Amerika'da delikanlılar arasında sarhoşluğun içki yasağından öncekine nazaran çok daha arttığını kimse inkar edemez. Kanunu aldatmada bir türlü tad, bir hünerlilik gururu var, içki konusunda kanuna aykırı gelinirken cinsiyet alanındaki geleneklere de aykırı gelinmesi tabiidir. Burda da cüret duygusu, kışkırtıcı bir ilaç yerine geçiyor.

1 The Revolt of Modern Youth, 1925, Companionate Marriage 1927.

Bunun sonucu, gençler arasındaki cinsel birleşmeler, el-den geldiği kadar saçmalıklarla doluyor, sevgi rol oynamıyor, gövde gösterisi gibi bir şey oluyor; bazen de sarhoşluktan oluyor. Cinsiyetin de içki gibi, damağa dokunmayacak gibi, konsantre bir şekilde alınması gerekiyor, çünkü ancak bu şekilde yetkililerin gözünden kaçabiliyor. Bütün şahsiyetin karıştığı cinsel birleşmeler, vakarlı, rasyonel, candan bir eylem olarak, Amerika'da, evlilik dışında pek rastlanmıyor. Buraya kadar ahlakçılar başarılı. Zinanın önüne geçmiş değiller, tersine, karşı durmaları bu işi tatlı yaparak daha sık yapılmasına sebep olmuştur. Ama başarıları şurda, ahlakçıların dedikleri kadar istenmeyecek bir hale getirilmiştir; içilen alkolün miktarı da, zehirli dedikleri kadar zehirli derecede olmuştur. Gençleri, cinsiyeti, günlük arkadaşlıktan, ortak bir işten ve bütün psikolojik yakınlıktan uzak olarak kabul etmeye zorlamışlardır. Gençlerin arasında çekingen olanlar, cinsel birleşmede bulunacak kadar ileri gitmiyorlar, ama tatmin olmadan cinsel tad almayı alabildiğine uzatmakla yetiniyorlar, ki bu da sinir yorgunluğuna sebep oluyor, tam cinsel tadı daha sonra, alıyorlar; ya da hiçbir zaman tad alamayacak duruma geliyorlar. Amerika'daki gençler arasında yaygın olan sakıncalardan bir başkası da iyi çalışmamak ve uykusuzluk; çünkü bu işler çoğu zaman geç vakitlere kadar süren partilerde oluyor.

Daha ciddi bir sorun daha var, her ne kadar ahlak sistemi, resmen eskisi gibi devam ediyorsa da, ara sıra facialar çıkıyor ortaya. Kötü bir talih eseri, öyle oluyor ki, birinin karıştırdığı işler, bir ahlak bekçisinin kulağına geliyor, o da iyi vicdanıyla bir sadistik dedikodu cümbüşüne başlıyor. Amerika'daki gençler için, gebeliği önleme

metodları hakkında sağlam bir bilgi edinmek, hemen hemen imkansız olduğuna göre, istemeyerek, sık sık gebe kalınıyor. Tehlikeli, acı verici, kanuna aykırı ve gizli tutulması pek güç olan çocuk düşürtmeye baş vuruluyor. Bugünkü Amerika'da sık rastlanan yaşlıların ahlak biçimiyle, gençlerin ahlak biçimi arasındaki uçurum, kötü bir sonuç daha çıkarıyor ortaya, çoğu zaman çocuklarla anne babalar arasında gerçek bir yakınlık olamıyor, böylece anne babalar, çocuklarına, ne akıl verebiliyorlar, ne de yakınlık gösteriyorlar. Gençlerin başı belaya girince rezalet çıkıyor, isterik bağırıp çağırımlar oluyor, anne babalarına açamıyorlar dertlerini. Çocukla anne baba arasındaki bağ, çocuk ergenlik çağına geldikten sonra, faydalı bir fonksiyon olmaktan çıkıyor. Trobrian Adalıları, bakın ne kadar uygar; kızının sevgilisine baba şöyle diyor: "Benim çocuğumla yatıyorsun. Güzel, o halde evlen onunla"¹.

Üstünde durduğumuz engellere rağmen, kısmi bile olsa, Amerikan gençliğinin, haklarına kavuşmalarında, büyük faydalar var. Ukalalıktan uzak, daha az çekingen, akli bir temele dayanmayan yetkinin daha az baskısı altında. Öyle sanıyorum ki, büyüklerine nazaran herhalde daha az zalim, daha az kaba, daha az sert cinsiyette bir çıkış yolu bulamayan anarşik içtepileri çekip çıkarmak, Amerikan yaşayışının bir özelliğidir. Şimdiki gençlerin, orta yaşa gelince gençlikteki davranışlarını tamamıyla unutmayacakları, şimdi gizli tutulma ihtiyacı yüzünden pek mümkün olmayan cinsel tecrübeleri kötü karşılamayacakları da ümit edilebilir.

İngiltere'deki durum, Amerika'dakinin hemen hemen

1 Malinowski: Vahşilerin Cinsel Yaşamı, s. 73.

aynı, yalnız, içki yasağı ve otomobil bolluğu olmadığı için, o derece gelişmiş durumda değil. Avrupa'da olduğu gibi, İngiltere'de de cinsiyetten, tatmin olmadan zevk alma, kalmadı gibi bir şey. İngiltere'deki saygıdeğer kimse-ler, birkaç istisna bir yana, Amerika'dakilere nazaran daha az takip heveslisi. Yine de iki ülke arasındaki ayrılık, bir derece ayrılığı sadece.

Denver gençlik mahkemesinin yıllardır yargıcı olan ve o mevkide bir sürü olay görebilmek fırsatını ele geçiren yargıç Bn. B. Lindsey "arkadaş evlenmesi" diye yeni bir kuruluş ileri sürmüştür. Yazık ki resmi makamından olmuştur, çünkü gençlere günah duygusu aşılayacağına, onların mutluluğunu arttırmak istediği anlaşılnca, Ku Klux Klan'la, katolikler birleşerek, kovmuşlardır onu. "Arkadaş evlenmesi" akıllı bir muhafazakarın teklifiydi. Şimdiki, onunla bununla düşüp kalkma yerine, gençlerin cinsel birleşmelerinde bir istikrar sağlamaya çalışıyordu. İleri sürdüğü şey çok açık: gençlerin evlenmesine engel olan paradır; evlilikte, para çocuklar için gereklidir, ama kadının kazanması gereken bir şey değildir. Ona göre gençler yeni bir evlenme yapmalıdır. Bu, bildiğimiz evlilikten üç bakımdan ayrılıyor. İlkin bir süre çocuk yapmak istememek, bunun için de gençlere gebeliği önleme konusunda mümkün olduğu kadar iyi bilgi vermek; ikincisi, çocuk olmadıkça, kadın gebe kalmadıkça, iki tarafın serbestçe boşanabilmeleri; üçüncüsü, boşanma olduğu zaman kadının herhangi bir nafaka talebinde bulunmamasıdır. İleri sürdüğüne göre –ben de aynı fikirdeyim– böyle bir kuruluşu kanun tanıdığı zaman çoğu gençler, örneğin üniversiteli öğrenciler, epey devamlı bir arkadaşlık halinde yaşamaya başlayacak, birlikte bir yaşayışları olacak, şim-

diki cinsel birleşmelerinin Diyonizyak özellikleri taşımayacak. Evli olan genç öğrencilerin, evli olmayanlardan daha iyi çalıştıklarını ileri sürüyor. İşte, cinsiyet, alkolün tahrik ettiği partilerdeki keşmekeşten, yarı-devamlı bir bağtıda, daha iyi bağdaşmaktadır. Ayrı yaşamakta olan iki kişinin, birleşince daha çok para sarfetmeleri için bir sebep yoktur, bu bakımdan evliliği geciktiren ekonomik sebepler ortadan kalkıyor. Yargıç Lindsey'in planı kanunlaşsa çok faydalı olacağından, şüphem yok, etkisi öyle olurdu ki, herkes bunun ahlak açısından çok kazançlı olacağını kabul ederdi.

Bir var ki, yargıç Lindsey'in teklifi, orta yaşlılar ve Amerika'nın bütün gazeteleri tarafından yuhalandı. Yuva'nın kutsallığına saldırdığı ileri sürüldü; hemen çocuk yapmak amacı olmayan evliliklere göz yummanın, kanunlaşmış şehvete sel kapılarını açacağı söylendi; evlilik dışı cinsel birleşmelerin çok olduğunu söylemesi, mübalağa olarak karşılandı, temiz Amerikan kadınlığına iftira ettiği söylendi, işadamlarının çoğunun otuz-otuz beş yaşlarına kadar sevine sevine bakır kaldığı söylendi. Söylendi bütün bunlar, bunları söyleyenler arasında, söylediklerine inanlar da olacağını düşünmeye çalışıyorum. Yargıç Lindsey'e karşı edilen küfürlerin çoğunu gördüm, ama ileri sürülen kesin kanıtların iki olduğunu çıkardım. Biri, yargıç Lindsey'in teklifinin İsa tarafından tasvip edilmeyeceği, ikincisiye daha liberal Amerikan rahipleri tarafından uygun görülmediği. Bu kanıtların ikincisi daha ağır basıyor gibime geliyordu, öteki sırf varsayımlı olup, doğrulanabilecek gibi değildi. Yargıç Lindsey'in teklifinde insan mutluluğunu azaltacağını göstermeye yeltenen bir fikir görmedim. Şu sonuca varmak zorunda kaldım, bu düşünüş

geleneksel ahlak sistemini benimsemiş olanlar tarafından önemsiz sayılıyor.

"Arkadaş evlenmesi"nin doğru yolda atılacak bir adım olduğuna, bunun iyi sonuçlar doğuracağına inanıyorsam da, yine de yeterli olmadığını sanıyorum. İşin içine çocuk girmeyen bütün cinsel birleşmelere, tamamıyla özel bir konu olarak bakmak gerektiğini ve bir erkekle bir kadın çocuk yapmadan yaşamak istiyorlarsa, buna kimsenin karışmaması gerektiğini sanıyorum. Bir erkekle bir kadının önceden cinsel tecrübesi olmadan, çocuk yapmak niyeti olan ciddi evlilik mesleğine, atılmasını iyi bulmuyorum. İlk cinsel tecrübeye girecek biri, önceden tecrübesi olan biriyle bu işi yapmalıdır, bunu destekleyecek bir sürü gerçek var. Cinsel birleşme, insanlarda içgüdüsel değildir, hiçbir zaman da içgüdüsel olmamıştır. Bu kanıt bir yana, cinsel uygunlukları hakkında bilgisi olmadan ömür boyunca birbirine bağlanmayı, insanlardan istemek saçma gibi görünüyor. Bu tıpkı satış muamelesini tamamlamadan evi görmesine izin verilmeyen birinin, bir ev satın almak niyetinde oluşu gibi bir şey. Evliliğin biyolojik fonksiyonu tam olarak tanındığı takdirde, uygun yol, hiçbir evliliğin karının ilk gebe kalışına kadar kanuni bir bağ teşkil etmemesi gerektiğidir. Bugün evlilik, cinsel birleşme imkansız olduğu zaman, hükümsüz sayılıyor, ama evliliğin amacı cinsel birleşme değildir, çocuklardır, bu yüzden çocuk olma ihtimali ortaya çıkmadan, evlilik tamamlanmış sayılmamalıdır. Bu görüş, hiç olmazsa kısmen, gebelik önleyici şeylerin ortaya çıkardığı, cinsiyetle, çocuk yapma arasındaki ayrılığa dayanıyor. Gebelik önleyici şeyler, cinsiyetin olsun, evliliğin olsun, bütün görünüşünü değiştirmiştir, eskiden önemsenmeyebilecek ayrılıkları gerekli

kılmıştır. İnsanlar sırf cinsiyet yüzünden bir araya gelebilir, fahişelikte olduğu gibi, ya da cinsel unsur taşıyan bir arkadaşlık yüzünden, bu da yargıç Lindsey'in evlenmesinde vardır; ya da bir aile kurmak için. Bütün bunlar ayrı ayrı şeyler; bunları bir arada toplayan hiçbir ahlak sistemi, modern şartları yeterli bir şekilde karşılayamaz.

BÖLÜM XIII

GÜNÜMÜZDEKİ AİLE

Okuyucu, bölüm II ve III de, anaerkil ve ataerkil aileleri ve bu ailelerin cinsel ahlakın ilkel görüşleri üstündeki önemini incelediğimizi unutmuş olabilir. Cinsel özgürlüğün sınırlanmasının en rasyonel temelini sağlayan aileyi, ele almamız zamanı geldi. Cinsiyetle günahı, büyük bir parantez içine almış olduk; cinsiyetle günah arasındaki bağı ortaya çıkaran, ilk Hristiyanlar değildir, yalnız onlar tarafından kötüye kullanılmış ve şimdi de çoğumuzun kendiliğinden gelen ahlaksal yargılarımıza karışmıştır. Cinsiyetin ta kendisinde öyle şeytanca bir şey vardır ki, bunu ancak çocuk yapmak amacıyla olan evlilikle savmak mümkündür, diyen dinsel görüş üstünde artık tartışmaya-
cağım. Şimdi, çocukların menfaati için istenen, cinsel birleşmelerdeki istikrar konusunu ele almamız gerekiyor. Yani aileyi, istikrarlı bir evlilik sebebi olarak inceleyeceğiz. Bu pek kolay bir iş değil. Çocuğun ailenin bir üyesi olarak elde ettiği menfaat, başka bir durumda artmaz, ya da eksilmez mi acaba; örneğin, birçok ailelere üstün tutu-

labilecek çocuk yuvaları olabilir. Aile hayatında babanın rolünün gerekli olup olmadığı üstünde düşünmeliyiz. Çünkü kadının namusluluğu bu yüzden aile için elzem görülmüştür. Çocuğun bireysel psikolojisi üstündeki ailenin etkisini de incelememiz gerekir. –Bu konuyu Freud oldukça korkunç bir zihinle incelemiştir.– Babanın önemini arttırma ve eksiltmedeki, ekonomik sistemlerin etkisini de incelememiz gerektir. Babanın, ya da hatta Eflatun'un ileri sürdüğü gibi, hem babanın hem de ananın yerini Devletin almasını isteyip istemediğimizi, kendimize sormalıyız bir. Normal durumlarda, çocuk için en iyi ortam sağlayan şeyin, anne baba olduğuna karar vermek tarafçısı olduğumuza farzetset bile, yine de annenin veya babanın, anne-babalık sorumluluğuna layık olmadığı, ya da ikisinin arasında bir uyuşmazlık olduğundan, çocuğun menfaati için ayrılık gerektiren, birçok durumları da göz önüne getirmeliyiz.

Teolojik sebeplerden dolayı, cinsel özgürlüğe karşı duranlar arasında, çocukların menfaatine aykırıdır diye, boşanmanın aleyhinde bulunmak bir alışkanlık olup çıkmıştır. Yine de bu kanıt, dinsel kafalılar tarafından kullanıldığında, gerçek bir kanıt olmuyor; şu var ki, bu gibi insanlar, anne babadan biri frengili olsa da ve çocukların frengili olma ihtimali mevcutsa da, ne boşanmaya izin veriyor, ne de gebelik önleyici şeyler kullanmaya. Bu gibi olaylar gösteriyor ki, çocukların menfaatine değildir diye bu türlü ağlayıp sızlamada aşırı gidildiğinde, zalimliği örtmek için baş vurulan bir bahane olup çıkıyor. Evliliğin çocuğun menfaatiyle ilgisi, önyargısız, yeniden gözden geçirilmeidir; bu arada şunu da göze almalıdır ki, varılacak sonuç kesin olarak belli değildir. Burada birkaç nok-

tayı tekrarlamak iyi olur. Aile, insan öncesi bir kuruluş olup, biyolojik bakımdan, gebelikte, süt emzirme süresinde ve bebeğin yaşamasında babanın yardımını gerektirir. Trobrian Adalılarında gördüğümüz gibi ve antropoid maymunlardan da güvenle çıkarabileceğimiz gibi ilkel şartlar altında, uygar bir toplulukta, babayı harekete getiren aynı sebepler yüzünden, bu yardım yapılmamaktadır. İlkel baba, çocuğun kendisiyle herhangi bir biyolojik bağı olduğunu bilmiyor, çocuk sevdiği kadının yavrusudur. Bunu bilir, çünkü çocuğun doğduğunu gözleriyle görür, bu olaydır işte kendisiyle çocuk arasındaki içgüdüsel bağı meydana getiren. Bu bakımdan karısının namusunu korumada biyolojik bir önem görmemektedir, yine de sadık olmadığı öğrenirse, tabii, içgüdüsel bir kıskançlık duyar. Çocuk üstünde mülkiyet duygusu yoktur. Çocuk karısının ve kayınbiraderinin malıdır. Kendi sadece sevgiyle bağlıdır çocuğa.

Yine de zekanın gelişmesiyle, insan, er geç, iyi ve kötü bilgi ağacından yiyecektir. Çocuğun kendi tohumundan çıktığının farkına varır, bu yüzden karısının namusunu güven altına alması gerektir. Karısı ve çocuğu kendi malı olur ve ekonomik gelişmenin belli bir seviyesinde, değerli mülk olabilirler. Dinin, karısının ve çocuklarının kendine karşı bir ödev duygusu uyandırmadığına inanır. Çocuklar için çok önemlidir bu, her ne kadar küçükken babaları daha kuvvetliyse de, çocuklar büyüyüp tam erkek olduklarında, babaların kuvvetten düşecek zamanları gelecektir. O zaman, çocukların kendisine saygı göstermeleri son derece önemlidir. Bu konudaki buyruk sinsice ifade edilmiştir. Şöyle olması gerektir: "Anne babana saygı göster ki, ONLARIN ömürleri uzun olsun". İlk uygarlıklarda karşı-

laşılan baba katilliğinin verdiği dehşet, yenilmesi gereken ayartılmanın ne denli büyük olduğunu gösterir; bugün kendimizin işleyebileceğimizi düşünmediğimiz bir bilgisizlik, örneğin yamyamlık bizi o kadar dehşete salmıyor.

Aileyi yeşerten, ilk köylü ve tarımcı toplulukların ekonomik şartlarıydı. Çoğu kimseler için esir çalıştırmak mümkün değildi. Bu yüzden biricik çare işçi yetiştirmektir. Çocukların, babaları için çalışacaklarını güven altına almak için, ailenin dine ve ahlaka dayanması gerekti. Çocuklar, aile birliğini, yavaş yavaş, bir noktası bağlı, türlü kollara ayırdı, böylece aile başkanının kuvvetini arttırdı. Krallık ve aristokrasi, esasında bu düşünce düzeni üstüne kurulmuştur, tanrıların ve insanların babası olan Zeus'tan beri, tanrılar bile böyle düzenlenmişti.

Bu noktaya kadar, uygarlığın gelişmesi ailenin gücünü arttırmıştı. Ama bu noktadan sonra, aile, Batı dünyasında eskisinin sadece bir gölgesi oluncaya kadar, karşı bir hareket çıktı ortaya. Aileyi çöktüren sebeplerin bazıları ekonomik, bazıları da kültürelidir. Aile tam gelişmiş durumunda, ne şehirli halka uyuyordu, ne de denizcilere. Yalnız çağımızda değil, bütün çağlarda, ticaret, kültürün yayılmasının başlıca sebebi olmuştu. Çünkü insanlar kendinkilerden başka töreleri olan kimselerle temasa gelmiş oluyor, oymaksal önyargılardan kurtuluyordu. Böylece denizci Yunanlılar, çağdaşları öteki insanlara nazaran, daha az esiridirler ailenin. Denizin kişiye özgürlüğe kavuşturması üstünde örnekler, Venedik'te, Hollanda'da, İngiltere'de Elizabeth çağında görülebilir. Yalnız bu, konumuz dışında. Bizi ilgilendiren tek nokta şu: Ailenin bir üyesi, ötekileri bırakıp dışarı gittiğinde, ister istemez, aile kont-

rolünden çıkmış oluyor, aile de nisbeten zayıflıyor. İlerleyen uygarlığın her çağında görülen bir özellik olan, köylünün şehirlere akması, ailenin zayıflamasında, deniz ticaretinin sebep olduğu aynı sonucu meydana getirmiştir. Toplumun aşağı tabakası söz konusu olduğunda daha da önemli başka bir etki vardır: Esirlik. Efendi, esirlerinin aile bağlarına pek saygı göstermezdi, aklına eserse karı kocayı birbirinden ayırabilirdi, sonra, tabii, hoşuna giden dişi bir esirle dilediği gibi cinsel birleşmede bulunabilirdi. Bu etkilerin; İtalya'da, Ortaçağın sonunda ve Rönesanstaki şehir hayatı kadar eski şehir hayatının özelliği olan Montague ve Capulet kavgalarındaki başarı uğruna ve itibarın bozulmaması için birbirini tutmakta devam eden aristokratik aileyi zayıflatmadığı doğrudur. Bir var ki, aristokrasi, Roma İmparatorluğu'nun ilk yüzyıllarında önemini yitirmiş ve Hıristiyanlık –sonradan fethedecek olan Hıristiyanlık– ilkin esirlerin ve proletaryanın dini olmuştur. Ailenin ilk bu sosyal sınıflarda zayıflamasının sebebi, ilk Hıristiyanlığın aileye bir bakımdan düşman olması, ve aileye, Budizm bir yana, herhangi daha önceki bir ahlak sistemindekinden daha az önemli bir yer veren bir ahlak sistemi kurmasıdır. Hıristiyan ahlakında önemli olan, ruhun Tanrıyla olan bağıdır, insanın öteki insanlarla olan bağı değil.

Budizm olgusunu görüp, dinlerin ekonomik sebeplerden doğmadığını da düşünmemiz gerekir. Budizmin, bireyin ruhuna verdiği önemin ekonomik sebeplerden doğduğunu ileri sürebilecek derecede yayıldığı zamanki Hindistan'ın şartlarını iyi bilmiyorum, ve bu sebeplerin varlığına şüpheyle bakıyorum. Budizm Hindistan'da geliştiği süre, her şeyden önce bir prensler dini olduğu görülüyor; ailey-

le ilgili fikirlerin aristokraside, herhangi başka bir sınıftakinden daha sağlam bir bağ kurması gerekirdi. Yine de, bu dünya hor görülmeye ve kurtuluş yolu aranmaya başlandı; aile, böylece, Budist ahlakında çok aşağı bir durumdadır. Bütün din adamları, Muhammed hariç –bir de din adamı denebilirse, Confucius– sosyal ve politik düşüncelere karşı genel olarak kaygısız kalmışlar ve ruhu, daha çok tefekkür, disiplin ve nefis öldürmesiyle mükemmelleştirmeye çalışmışlardır. Tarihten sonraki zamanlarda doğmuş olan dinler, tarih kayıtlarının başlangıcındaki dinlere karşılık, genel olarak, bireyci olmuş ve insanın bütün ödevini yalnızlıkta yapabileceğini sanmaya eğilim göstermişlerdir. Bir insanın sosyal bağları varsa, bu bağlarla ilgili tanınan ödevleri yerine getirmeleri gerektiği üstünde durmuşlar, ama, genel olarak, bu bağların kurulmasının zaten aslında bir ödev olduğunu ileri sürmüşlerdir, aileye karşı türlü türlü davranışları olan Hristiyanlıkta hele, bu böyleydi. "Anasını babasını benden çok seven, bana layık değildir" diye okuyoruz İncil'de, bu, şu demek oluyor, anne baba yanlış olduğunu söylese bile insan doğru sandığı şeyi yapmalıdır –eski bir Romalının, ya da eski kafalı bir Çinlinin benimsemeyeceği bir görüş.– Hristiyanlıktaki bireycilik mayası ağır ağır gelişmiştir, ama yavaş yavaş sosyal bağları zayıflatmaya eğilim göstermiştir, hele koyu Hristiyanlarda, bu etki, katolikte, protestanlıktakinden daha az görülmektedir; çünkü protestanlıkta, insandan çok Tanrıya itaat etmeli ilkesi içindeki anarşik unsur ön plana geçmiştir. Tanrıya itaat etmek, insanın kendi vicdanını dinlemesi demektir; insan vicdanıysa değişebilir. Bu bakımdan vicdanla yasa arasında, ara sıra çatışmalar olacaktır. Bu çatışmalarda gerçek Hristiyan, yasanın buyurduğundan çok

kendi vicdanını dinleyen insana saygı gösterecektir. İlk uygarlıklarda baba Tanrıydı, Hristiyanlıkta Tanrı babadır; bunun sonucu olarak sadece insan olan anne-babanın yetkisi zayıflamıştır.

Pek yakın zamanlarda ailenin çökmesine baş sebep, şüphesiz ki, endüstri devrimidir, ama çöküş bu olaydan daha önce başlamıştı bile, ilkin bireyci teori sebep olmuştur buna. Gençler anne babalarının buyruklarına göre değil, kendi isteklerine göre evlenmek hakkını ileri sürdüler. Evlenen oğullar, babalarının evinde oturmamaya başladı. Oğulların, eğitimleri biter bitmez, hayatlarını kazanmak için evden ayrılması, bir töre oldu. Küçük çocuklar fabrikada çalıştığı süre, işten ölünceye dek anne babalarına bir geçim kaynağı oluyorlardı, onunla geçinenlerin karşı koymalarına rağmen fabrika kanunu bu gibi sömürmeye son verdi. Çocuklar, bir geçim yolu olmaktan çıktı, yük olmaya başladılar. Bu arada gebelik önleme yolları öğrenildi, doğum nisbeti da azalmaya başladı. Normal insan, her çağda, gelir kaynağına göre çocuk yapar, diyenler için denemek çok söz var. Her ne halse, Avusturyalı yerliler için, Lancashire pamuk işçileri için ve İngiliz asılzadeleri için bu böyle. Bu görüşün teorik bir dakiklikle savunulabileceğini sanmıyorum, insanın sanacağı kadar, gerçekten de uzak değil pek.

Günümüzde, aile, Devletin son kalesine kadar zayıflamıştır. Aile şaşaalı günlerinde, yaşlı bir dede, bir sürü yetiştirilmiş oğul, karılar, çocuklar –hatta belki torunları da– hepsi bir evde yaşırdı, hepsi ekonomik bir birlik içinde işbirliği yapardı, hepsi dış dünyaya karşı, günümüzün militaristik uluslarının vatandaşları kadar cephe almış du-

rumdaydı. Günümüzdeki aile ana, baba, bir de çocuklardan ibarettir, ama çocuklar bile, Devletin kararıyla, zamanlarının çoğunu okulda geçiriyor, orada Devletin kendileri için neyi uygun bulduğunu öğreniyorlar, anne babalarının neyi uygun bulduklarını değil. (Yalnız din bir bakıma istisna oluyor). Çocuklarının hayatı ve ölümü elinde olan Romalı babadan ayrı olan İngiliz baba, çocuklarını ahlaklı yetiştirmek için, yüzyıl önceki babalar gibi zalimlikle davranmaya kalkarsa, savcılık, çocuğa zulüm yapıyor diye babayı takip edebilir. Devlet sağlığını koruyor, anne baba yoksulsa, çocuğu besliyor. Babanın ödevi, böylece iyiden iyiye azalmış oluyor, çünkü ödevlerinin çoğunu Devlet üstüne almış bulunuyor. Bu, ilerlemekte olan uygarlığın kaçınılmaz sonucu. İkel şartlar altında kuşlarda ve antropoid maymunlarda olduğu gibi, baba, ekonomik sebepler yüzünden anneyle yavrularını saldırıdan korumak için gerekliydi. Bu ödevi nicedir, devlet üstüne almış bulunmaktadır. Babası olan bir çocuğun öldürülmediği gibi, babası olmayan bir çocuk da aynı şekilde, öldürülmemektedir. Zengin sınıflarda baba ölmüşse, ekonomik fonksiyonu, hayattakinden daha iyi yerine getirilmektedir; çünkü kendi canı için bir kısmını bile kullanmaksızın, parasını pulunu çocuklarına bırakabiliyor. Kazanılan paraya dayananlarda baba yine ekonomik bakımdan faydalıdır, ama işçiler söz konusu olunca bu fayda, babasının parası olmasa da çocuğun az da olsa bir bakım görmesi gerektir diyen topluluğun insancıl duygusuyla gittikçe azalmaktadır. Bugün babanın en önemli yeri, orta sınıf halkta; çünkü yaşadığı ve iyi bir gelir sağladığı süre, çocuklarına pahalı bir eğitim sağlayabilir, bu eğitim onların sosyal ve ekonomik durumlarını korumasını sağlar, oysa baba, ço-

cuklar küçükken ölürse, çocukları sosyal katların oldukça aşağısına düşebilir. Bu durumun tehlikesi hayat sigortası yardımıyla çok azalmıştır, bu yolla profesyonel sınıflarda bile, kendi faydasını azaltmak için çok şey yapabilir.

Günümüzün dünyasında, çoğu babalar kendi çocuklarını görmeye vakit bulamayacak kadar çok çalıştırılmaktadır. Sabahları, işi öyle başından aşkın oluyor ki, konuşacak vakit bulamıyor; akşamları eve döndüğünde çocuklar yatmışlardır (yatmaları gerektir). Öyle çocuk hikayeleri duyuluyor ki, babalarını, "Hafta sonu için gelen adam" diye biliyorlar. Çocukların bakımı gibi ciddi bir konuda babaların rolü pek az, bu iş anneyle eğitim makamları arasında paylaşıyor. Çocuklarla az bir süre birlikte kalmalarına rağmen babaların çocuklarına karşı sevgi duydukları gerçektir. Her pazar Londra'nın yoksul mahallerinde, birçok baba göze çarpar çocuklarıyla birlikte, babalar, çocukları tanımak için elde ettikleri bu kısa fırsatı bulduklarından sevinçlidir. Babanın görüşü ne olursa olsun, çocuk bunu bir oyun arkadaşlığı gibi bir şey görür, onun için ciddi bir önemi yoktur bunun.

Üst ve profesyonel sınıflarda çocukları küçükken dâdılara vermek, büyüyünce de yatılı bir okula koymak bir töredir. Anne, dadıyı seçer, baba da okulu; böylece çocukları üstündeki hakimiyet duygusunu korurlar, oysa bu işçi sınıfına müsaade edilmemiştir. Anneyle çocuk arasındaki yakın temas, söz konusu oldukça, işçi sınıfındakinden, genel olarak, daha az vardır. Baba, tatil günlerinde çocuklarıyla oynar, ama bir işçi sınıfı babasından daha çok katılmaz çocuğun gerçek eğitimine. Eğitim göreceği yeri seçme sorumluluğu olduğu gibi, ekonomik sorumluluğu da

vardır, ama onlarla olan kişisel teması ciddi değildir pek.

Çocuk ergenliğe eriştiği zaman, anne-babayla çocuk arasında çatışma olması pek mümkündür, çünkü delikanlı kendi işlerini kendi ayarlayabilecek durumda olduğunu düşünecektir, oysa anne-baba aslında kuvvet aşkının başka bir görünüşü olan aile kaygısı ile doludur; anne-babalar, genel olarak ergenlikte ortaya çıkan, birçok ahlak sorunlarını, tuhaf bir şekilde, kendileri halledeceklerini sanır. Yalnız ileri sürdükleri düşünceler, öyle dogmatiktir ki, çocuk onlara güvenmez ve çoğu zaman gizliden gizliye kendi düşünceleri arkasından gider. bu düzeyde anne-babaların çocuğuna faydalı olacağı söylenemez pek.

Şimdiye dek sadece günümüzdeki ailenin zayıflığını ele aldık. Şimdi de ne bakımdan hâlâ güçlü olduğunu görelim. Ailenin günümüzdeki önemi bütün sebepler bir yana, aslında birtakım duygular ortaya çıkarmakta. Kadınlarda çok daha önemlidir. Erkekler olsun, kadınlar olsun, çocuklar varsa, genel olarak, yaşayışlarını çocuklarına göre ayarlarlar, çocuklar da erkek ve kadınların bazı bakımlardan bencilce davranmamasına sebep olur, bunlardan hayat sigortası en kesin ve ölçülebilir cinsten olanıdır. Yüzyıl önceki ekonomi adamı, kitaplarda çocukla ilgili bir şey göremezdi, sadece iktisatçıların hayalinde vardı, ama iktisatçılar genel rekabetin babalarla oğullar arasında mevcut olmadığını varsayım olarak kabul etmişlerdi. Hayat sigortası psikolojisinin klasik ekonomi politikteki ele alınan (cycles of motives) sebepler çemberinin tamamıyla dışında olduğu açık, ama ekonomi politik, psikolojik bakımdan bağımsız değildi; çünkü, mülk edinme arzusu babalık duygularıyla yakından ilgilidir. Rivers, bütün kişisel mülkiye-

tin aile duygularından türediğini söyleyecek kadar ileri gitmiştir. Sadece yetiştirme mevsiminde, toprak üstünde kişisel mülkiyeti olan kuşlardan bahsediyor; insanların çocukları olduğu zaman, olmadığı zamankine nazaran çok daha fazla şey elde etmek istediklerini hepimiz biliriz. Bu eylem, kaba anlamında, içgüdüsel bir eylemdir, yani kendiliğinden olur, ve bilinçaltı kaynaklarından çıkar. Bu bakımdan ailenin, insanlığın ekonomik gelişmesinde büyük önemi oluşur, şimdi de para biriktirebilecek derecede zengin olanlarda, önemini hâlâ saklamaktadır.

Çok çalışan bir adam, tembel tembel gezinen çocuğuna, ömrü boyunca onun için didindiğini söyleyecektir, oğulsa, tersine, birkaç kuruşla biraz yakınlığı, babası öldüğünde, bir servete üstün tutacağını söyleyecektir. Çocuk üstelik babasının şehre, alışkanlık yüzünden –aile sevgisi uğruna değil– gittiğinin farkına varır. Oğul, babasının hilekâr olduğundan ne kadar eminse, baba da oğlunun işe yaramaz olduğundan o derece emindir. Oğul, yine de haksızdır. Babasının yaşı olgunlaşmıştır, bütün alışkanlıkları yerleşmiştir; bu alışkanlıkların yerleşmesine sebep olan, bilinçaltı güçlerini fark etmemektedir. Baba gençliğinde yoksulluk çekmiş olabilir, ve içgüdüğü, ilk çocuğu doğduğunda, hiçbir çocuğunun kendi çektiğini çekmeyeceğine, yemin ettirmiş olabilir ona. Böyle bir karar önemli ve hayatidir. Bu yüzden bilinçte tekrarlanması gerekir. Çünkü tekrarlanma ihtiyacı olmaksızın davranışı değişmiştir artık. Aile bu bakımdan hâlâ pek güçlü bir kuvvettir.

Çocuk bakımında, anne-babaların önemli tarafı, kardeşlerinden başka kimseye yöneltilmeyen bir sevgi kayna-

ğl olmalarıdır: Bu bir bakımdan iyi, bir bakımdan kötüdür. Ailenin çocuklar üstündeki psikolojik etkilerini gelecek bölümde ele almak istiyorum. Bu bakımdan şimdi bu konuda sadece şunu söylemekle yetiniyorum: Karakterin gelişiminde bunun çok önemli bir unsur olduğu bellidir; ve anne-babadan uzak bir yerde yetiştirilen çocuklar, normal çocuklardan, ama iyi ama kötü, pek ayırırlar.

Aristokratik bir toplumda, ya da kişisel üstünlük'e izin veren her toplumda, aile, bazı önemli kişilere göre, tarihsel süreklilikle ilgili bir semboldür. Gözlemler şunu gösteriyor gibi; soyadları Darwin olanlar, bilim alanında bebekken, soyadları Snooks olan kişilerden daha başarı göstermekte, soyadlar, erkekten geleceğine, kadınlardan gelseydi, bu türlü etkiler, yine şimdiki kuvvette olurlardı. Bu gibi durumlarda, irsiyetle çevrenin oynadığı rollerin nisbetini belirtmek güç; ama Galton ve arkasından gidenlerin irsiyete atfettikleri fenomende, aile geleneğinin büyük rol oynadığına, iyiden iyiye inanıyorum. Aile geleneğinin etkisinin örneği olarak, Samuel Butler'in bilinçdışı hafızası doktrinini icat ettirmeye ve bir de neo-Lamarckian irsiyet teorisini savunmaya kışkırttığı söylenen sebebi gösterebiliriz. Sebep, Samuel Butler'in ailevi sebeplerden dolayı Charles Darwin'e karşı fikir ileri sürmek ihtiyacıydı. Büyükbabası (öyle diyorlar) Darwin'in büyükbabasıyla kavga etmiş, babası da babasıyla, böylece kendi de onunla, Darwin ve Butler'in babaları kötü huylu olduklarından, Shaw'ın Methuselâh'sı da böyle oluyor.

Gebelik önleyici şeylerin olduğu bu günlerde, ailenin en büyük önemi, belki çocuk yapmak alışkanlığını hâlâ devam ettirmesidir. Bir baba, kendi çocuğuna mülkiyet

duymasaydı, ve ona karşı sevgi gösterecek fırsat eline geçmeseydi, onu doğurtmakta hiçbir mana göremeyecekti. Ekonomik kuruluşlardaki ufak bir değişiklikle, tabii, sadece annelerden kurulu bir aile, mümkün olabilirdi, ama şimdi benim bahsettiğim böyle aileler değil, çünkü bu aileler iffetlilik gütmüyorlar, burda istikrarlı bir evlilik sebebi olan aile ilgilendiriyor bizi. Babanın çok geçmeden ortadan kaldırılması mümkündür, –hiç de olmayacak şey değil bu– zengin sınıflar bir yana (onları da sosyalizm kaldırmazsa). O zaman kadınlar, çocuklarını belli bir babayla değil, Devletle paylaşacaktır, istedikleri kadar çocuk sahibi olabileceklerdir, babaların hiçbir sorumluluğu olmayacaktır. Hele anneler, şıpsevdi cinsten olursa, babalığın tayini de imkansız olacaktır. Ama böyle olduğu takdirde, insanların psikolojisinde ve hareketlerinde çok büyük bir değişiklik olacaktır, bazılarının sandığından da fazla. Cinsiyet aşkı kadar önemli, biricik duyguyu hayatlarından silecektir. Cinsel sevişmeyi alabildiğine adileştirecektir. İnsanın kendi ölümünden sonra ilgileneyeceği bir şey bulması güç olacaktır. İnsanı tembelleştirecektir. Tarihe karşı olan ilgilerini ve tarihsel geleneklerin sürekliliği duygusunu azaltacaktır. Aynı zamanda karısını ve çocuklarını renkli ırkların saldırısından korumaktaki şiddetini, uygar insanlardaki o yabani arzuyu ortadan kaldıracaktır. İnsanlar savaşa daha az eğilim gösterecekler, daha az mal edinme isteği duyacaklardır. İyi ve kötü etkiler arasında bir denge sağlamak, hemen hemen imkansız olacaktır, ama etkilerin derin ve uzun ömürlü olacağı bellidir. Ataerkil aile, bu yüzden hâlâ önemlidir, ama daha ne kadar böyle kalacağı belli olmaz.

BÖLÜM XIV

KİŞİSEL PSİKOLOJİDE AİLENİN YERİ

Bu bölümde bireyin karakterinin aile bağıntılarıyla nasıl etkilendiğini incelemek istiyorum. Bu konunun üç cephesi vardır: Çocukların üstündeki etki, annenin üstündeki etki, babanın üstündeki etki. Aile, sıkı bir örgü gibi olduğundan ve anne-babayı etkileyen her şey, çocuklar üstünde de etki gösterdiğinden, bu üç cepheyi birbirinden ayırmak elbette güçtür. Yine de bu üç başlık altında incelemeye çalışacağım, anne-baba olmadan herkes, önce çocuk olduğundan, ilk olarak çocuğu ele almamız tabiidir.

Freud'a inanacak olursak, küçük çocuğun, ailenin öteki üyelerine karşı duyguları korkunçtur. Oğlan, kendisine cinsel rakip diye gördüğü babasından nefret eder. Annesi için öyle şeyler duyar ki, bunlara geleneksel ahlak dehşet içinde bakmaktadır. Anne-babanın dikkatinin bir kısmını aldıklarından, kız ve erkek kardeşlerinden nefret eder, dikkatin hepsinin kendisine yönelmesini ister. Büyüdükçe bu dalgalı tutkuların etkileri türlü türlü ve korkunç oluyor,

en hafif olan homoseksüellikten tutun da, manyaklığa kadar gidiyor.

Freud doktrini, beklenebileceğinden daha az dehşet vermiştir. Buna inandıklarından birtakım profesörler, yerlerinden olmuş, İngiliz polisi neslinin en iyi adamlarından birini bu metotla hareket ediyor diye, sınırdışı etmiştir. Hıristiyan aletisizminin etkisi öyle olmuştur ki, insanlar, Freud'un, çocukluktaki nefretten çok, cinsiyet üstünde ısrar etmesi yüzünden altüst olmuşlardır. Biz, yine de, önyargılara sapmadan, Freud'un çocukların tutkuları üstündeki fikirlerinin doğruluğu ve yanlışlığı üstünde karar vermeliyiz. Başlangıçta itiraf edeyim ki, şu son yıllar içinde küçük çocuklardan edindiğim tecrübe beni, Freud'un teorilerinde, eskiden sandığımdan daha çok gerçek payı olduğu düşüncesine sürükledi. Yine de, gerçeğin ancak bir yönünü gösterdiğini sanıyorum, öyle bir yön ki bu, anne-babaların biraz sağduyusuyla önemini kaybedebilir.

Ödipus kompleksini ele alalım. Çocuktaki cinsiyet, Freud'dan öncekilerinin düşündüklerinden çok daha kuvvetlidir. Hatta karşı cinse olan cinsel isteğin bile, Freud'un yazılarındakinden daha kuvvetli olduğunu sanıyorum. Akılsız bir anne, küçük oğlunun karşı cinse olan bu duygularını, istemeden, kendisine yöneltebilir, böyle olursa Freud'un gösterdiği kötü sonuçlar doğabilir. Ama, annenin cinsel hayatı tatmin edilmişse, bu duygunun ortaya çıkma ihtimali azalır, çünkü bu durumda büyüklerden beklediği cinsel tatmini oğlunda aramayacaktır, saf annelik babalık içtepisi, çocuğa bakma içtepidir, çocuklardan sevgi beklemezler, bir kadın cinsel hayatından memnunsa, çocuğundan, her türlü uygunsuz duygusal bir karşılıktan

kaçınır. Bu bakımdan mutlu bir kadın, mutlu olmayan bir kadından, herhalde daha iyi bir anne olur. Yine de, hiçbir kadın, daima mutlu kalacağından emin değildir, mutlu olmadığı zamanlar da, çocukların aşırı isteklerini önleyebilecek kadar biraz kendi kendilerini tutmaları gerektir. Kendi kendini tutmanın bu derecesi güç değildir, ama eski zamanlarda bu ihtiyacın farkında değildi insanlar ve anne, çocuklarını okşarken normal bir şey, iyi bir şey yaptığını sanırdı. Küçük çocukların karşı cinse olan cinsel duyguları, öteki çocuklarda tabii, sıhhi ve temiz bir çıkış yolu bulabilir. Bu şekilde oyunun bir rolünü oynamış oluyorlar; büyüklükte oynayacakları rolü küçükten hazırlamış oluyorlar. Üç ile dört yaşından sonra, bir çocuk, kız olsun. erkek olsun, duygularının gelişmesi için, her iki cinsten başka çocuklar ister, daha küçük ya da daha büyük olan yalnız erkek veya kız kardeş değil, kendi yaşında çocuklar. Günümüzdeki bozulmamış küçük aile, sıhhi bir yetiştirme için hatasızdır, ama çocuk için bunun da gerekli olduğu söylenebilir.

Küçüklükte kötü sevgi çeşitlerine sadece analar sebep olmaz. Hizmetçiler, dadılar, daha sonra öğretmenler de sebep olur, bunlar daha da tehlikelidir, çünkü çoğunluk cinsel bakımdan açtırlar. Eğitim makamlarına göre, gençlerle uğraşacak olanların, mutsuz, evlenmemiş kızlar olması gerekmektedir. Bu görüş, büyük psikolojik bir yanlışı gösteriyor, küçük çocukların duygularının gelişmesine yakından bakan biri, bunu görmemezlik edemez.

Erkek ve kızkardeş kıskançlığı ailelerde çok görülür, bazen ömrünün daha sonraki bir çağında adam öldürme manyaklığı doğurabileceği gibi, daha az ciddi sinir bozuk-

luklarına da yol açabilir. Ufak tefek kıskançlıklar bir yana, anne-babalar veya çocukların sorumluluğunu taşıyan herkes, kendi davranışlarını biraz kontrol altına almakla bunu önleyebilir. kayırma, elbette olmamalıdır; oyuncak, davranış ve bakım konusunda hak geçmesin diye titizlik gösterilmelidir. Yeni bir erkek veya kızkardeşin doğumunda, öteki çocuklara önemleri azalmış gibi bir duygu vermekten, mümkün olduğu kadar kaçınmalıdır. Ciddi kıskançlık olduğu zaman, bu basit ilkelerin göz önünde tutulmamış olduğu görülür.

Çocukların üstünde ailenin etkisinin iyi olması için sağlanması gereken şartlara geliyoruz. Anne-baba, hele anne, cinsel hayatlarında ellerinden geldiği kadar mutlu olmalıdır. Hem anne hem baba, çocuklarına karşı bahsetmiş olduğumuz sevgi gösterisinden kaçınmalıdır. Her biri tarafsız bir adilikle yönetilmelidir. Üç, dört yaşından sonra da, çocuk evde kapalı kalmamalıdır; zamanının büyük bir kısmını akranları arasında geçirmelidir. Bu şartlar yerine getirildiği takdirde, Freud'un korktuğu kötü sonuçların çıkabileceğini pek sanmıyorum.

Öte yandan, anne-baba sevgisi, doğru tatbik edilirse, şüphesiz ki, çocuğun gelişmesini destekler. Anneleri fazla sevgi göstermeyen çocuklar, zayıflamaya, sinirli olmaya ve bazen kleptomaniye tutulmaya eğilim gösterirler. Anne-babanın sevgisi çocuklara, bu tehlikeli dünyada bir güven sağlar, denemelerinde ve çevreyi araştırmada onları cesur yapar. Çocuğun zihin hayatı için, kendini sıcak bir sevginin konusu görmesi, gereklidir; çünkü, içgüdüsel olarak, çaresiz bir durumda ve yalnız sevginin sağlayabileceği bir korunma ihtiyacında olduğunun farkındadır.

Çocuğun mutlu, çevreye açık, korkusuz yetişmesi isteniyorsa, ancak anne-babayla elde edebileceği sıcak bir ortamda büyümesi şarttır.

Her ne kadar yakın zamanlara kadar yapmıyorlardıysa da, akıllı bir anne veya babanın çocukları için yapmaları gereken bir şey daha vardır. O da, en iyi şekilde cinsiyet ve anne-babalık konusunda onlara bilgi vermektir. Çocuk, cinsiyeti, kendi varlığını borçlu olduğu, anne-baba arasındaki bir bağıntı olarak görürse, en iyi biçimde ve biyolojik amacıyla anlamış olur. Eski zamanlarda, ilkin edepsizce bir şaka ve ahlaka aykırı sayılan zevklerin kaynağı olarak öğrenirlerdi. Gizli, edepsizce konuşmalarla bu ilk bilgi edinme, çoğu zaman silinmez bir izlenim bırakıyor; öyle ki, artık cinsiyetle ilgili herhangi bir konuda, doğru dürüst davranmanın imkanı kalmıyor.

Aile hayatı, arzu edilir bir şey midir, değil mi, bu konuda karar vermek için, başka çıkar yollar var mı acaba diye araştırmalıyız tabii. İki yol var gibi: Bir anaerkil aile, iki yoksullarevi gibi kamu kuruluşları. Bunlardan birini kural olarak kabul etmek, epey ekonomik değişiklikleri gerektirir. Bunların yerine getirildiğini farzedip, çocukların psikolojisi üstündeki etkisini inceleyelim.

İlkin, anaerkil aileyi ele alalım. Çocukların ebeveyn olarak sadece anne tanıyacağını, kadının istediği zaman çocuk yapacağını, ama babanın belli bir ilgi göstermesini beklemeksizin, türlü çocuklar için ayrı babalar seçmeyebileceklerini farzedebiliriz. Ekonomik düzenlerin tatmin edici olduğunu kabul edersek, bu sistem çocuklara dokunur mu? Aslında bir babanın, çocukları üstündeki psikolojik faydası nedir? En önemli faydanın bu son noktada ola-

bileceğini sanıyorum, yani cinsiyetin, evlilikteki aşk ve çocuk yetiştirmeye olan bağı. Çocuklukta ilk yıllardan sonra, hem erkeğin, hem kadının dünya görüşüyle temasa gelmesi çocuk için kesin bir kazançtır. Hele oğlanların zihinleri için bu pek önemlidir. Aynı zamanda bundan edinecek kazancın da pek büyük olduğunu sanmıyorum. Babaları, bebekken ölen çocuklar, bildiğime göre, ötekilerinden daha kötü olmuyor. Şüphesiz, ideal bir baba, hiç yoktan iyidir, ama babaların çoğu ideal olmaktan o kadar uzak ki, var olmamaları çocuk için olumlu bir faydadır.

Yukarıda söylediklerimiz, şimdikinden çok ayrı olan bir geleneği düşünmemizden ileri geliyor. Bir geleneğe karşı gelmek, çocuklar için pek üzücü olmaktadır, herhangi bir bakımdan acayip görünmek kadar çocukları üzen şey yoktur. Bu, günümüzün toplumunda boşanmaya uygulanabilir. Anne-babaya alışmış bir çocuk, boşanmalarının, bütün güven duygusunu yıktığını görür. Bu gibi durumlarda, fobiler ve başka sinir bozuklukları ortaya çıkabilir; çocuk, hem annesine hem de babasına bağlandıktan sonra ayrılırsa, anne-babaya çok büyük bir sorumluluk yüklenmiş olur. Bu yüzden, babaların olmadığı bir toplumun çocuklar için –her ne kadar az diyorsak da– boşanması sık olan bir toplumdan daha iyi olduğunu sanıyorum.

Çocukları, babalarından olduğu gibi, annelerinden de ayırmayı teklif eden Eflatun'da pek tutar taraf göremiyorum. Yukarda ileri sürülen sebeplerden, anne-baba sevgisi, çocuğun gelişiminde büyük rol oynar, bir tek ebeveyninden sevgi görmek, hiç yoktan iyidir. Ama ikisinden de yoksun kalmak, pek kötü olur. Bugün ilgilenmekte olduğumuz cinsel ahlak açısından, önemli mesele, babanın

faydasıdır. Bu konuda olumlu bir şey söylemek zorsa da, varılan sonuca göre, iyi şartlar altında, sınırlı bir faydası oluyor, kötü şartlar altındaysa, zalimlik, kötü huy, kavgacı bir karakter gibi iyilikten çok kötülük yapabiliyor. Babaların varlığı, çocukların psikolojisi bakımından, bu yüzden pek faydalı değil.

Bugünkü durumunda, ailenin anneler psikolojisindeki önemini değerlendirmek pek güçtür. Gebelikte ve emzirme süresinde kadın, genel olarak, bir erkeğe sığınmak için, içgüdüsel bir istek duyabilir, —bu duygu, şüphesiz ki, antropoid maymunlardan gelmektedir—. Günümüzün haşın dünyasındaki sığınacak bir yeri olmayan kadın, kavgacı ve küstah oluyor. Bu duygular, yine de, bir bakıma içgüdüselidir. Devlet, gebe ve loğusa kadınlara ve yavrulara gereken bakımda bulunursa, bu pek azalır. Babanın eski yerinin yok edilmesindeki en büyük zarar, onların erkek cinsiyle olan bağlarındaki ciddiliği ve yakınlığı azaltmasıdır. İnsanlar öyle yaratılmışlardır ki, cinslerin birbirinden birçok şey öğrenmesi gerekmektedir, tutkulu bile olsa, sırf cinsel bağlar bu öğretimi sağlayamaz. Çocukların yetişmesi gibi ciddi bir işteki işbirliği ve uzun yıllar arkadaşlık, erkekler çocuklarının sorumluluklarını taşımadığı zamankinden çok daha önemli bir bağ olmakta ve her iki tarafı da daha bir zenginleştirmektedir. Tamamıyla kadın havası içinde yaşayan, ya da erkeklerle olan bağıntısı bayağı olan anneler, birkaç istisna hariç, mutlu evli olanlarınkı kadar ve ikide bir, kocasına danışan kadınlar kadar, duygusal eğitim bakımından çocukları için faydalı olabilirler. Ama bunun yanında, birçok durumlarda, başka bir düşünce silsilesini de göz önüne getirmeliyiz. Kadın, evliliğinden belirli bir şekilde mutlu değilse —buna sık sık rastlanmakta-

dır— mutsuzluğu çocuklarına karşı duygusal bir denge göstermesini önler. Böylece bayağı bir sonuca varmış oluyoruz: Mutlu evlilikler iyidir, mutsuz evlilikler kötü.

Birey psikolojisindeki, aileyle ilgili en önemli sorun, babanın üstündeki etkidir. Babalığın ve ona bağlı tutkuların anlamını defalarca gösterdik. Ataerkli ailenin gelişmesiyle ve kadınların boyunduruk altına girmesiyle ilgili tarihin ilk çağlarındaki rolünü gördük, bundan babalık duygusunun ne denli güçlü bir tutku olduğunu çıkarabiliriz. Ölçülmesi kolay olmayan sebeplerden, başka yerlerde olduğu kadar, yüksek uygarlık seviyesinde pek o kadar güçlü değil. İmparatorluk zamanında üst sınıf Romalılar, bunu duymamaya başladılar, günümüzdeki birçok entellektüel kimseler, bundan tamamıyla yoksun. Yine de bu duygu çoğu erkeklerde var, en uygar topluluklarda bile. Cinsiyetten çok, işte bu yüzden evleniyor erkekler; çünkü evlenmeden cinsel bakımdan tatmin olmak zor değil. Çocuk istemenin kadınlarda, erkeklerden daha çok olduğunu söyleyen bir teori var; bana göre, ama doğru, ama yanlış, gerçek bunun tam tersi. Günümüzdeki evliliklerin çoğunda, çocuklar, kadın tarafından erkeklerin istekleri için yapılan bir lütuf. Kadın, çocuğu ne de olsa karnında taşıyor, acısını çekiyor, hatta güzelliğini bile kaybedebiliyor onun uğruna, ama bu kaygılar erkekte yok. Bir erkeğin ailesini sınırlamadaki kaygısı genel olarak ekonomiktir; bu kaygı kadında da var, ama, ayrıca kendi özel kaygıları da vardır. Sınıflarının gerekli gördüğü pahalı bir şekilde bir aileyi eğitmeyi üstüne aldıklarında, profesyonel adamların maddi rahatını kaybettiğini düşünürsek, erkeklerin çocuklara karşı duyduğu isteğin kuvvetini açıkça görürüz.

Bugün, babalığın vermiş olduğu hakları kullanmasalardı, erkekler çocuk ister miydi acaba? Bazıları diyecek ki, madem ki sorumluluk denen şey yok, istediği kadar olsun. Buna inanmıyorum. Çocuk isteyen bir erkek, bunun ortaya çıkaracağı sorumlulukları da istiyor demektir. Üstelik, gebeliği önleyici şeylerin olduğu günümüzde bir erkek, zevk uğruna gelişi güzel çocuk doğurtmaz. Tabii, kanunun durumu ne olursa olsun, içinde erkeğin bir bakıma babalık rolünü oynayabileceği devamlı bir birlik halinde yaşamak kadın ve erkek için serbest olacaktır; ama, kanunla, töre, çocuklar sadece annenindir diyecek olursa, şimdiki bildiğimiz evliliğe yakın her şeyin, bağımsızlıklarına karşı yapılmış bir suç olduğunu duyacaklar ve çocukları üstündeki tam mülkiyet duygusunu, boşuna kaybetmiş olduklarını göreceklerdir. Bu yüzden, kadınları kendilerine verilmiş haklardan vazgeçirmek için erkekler her seferinde başarı elde edemeyeceğini bilmelidirler.

Son bölümde, böyle bir sistemin erkek psikolojisi üstündeki etkisi hakkında söz etmiştik. Bunun, erkeklerin kadınlarla olan bağlarının ciddiyetini son derece azaltacağını ve bunları sırf bir zevk meselesi yapacağını, yürek, kafa, vücuttan meydana gelen samimi bir birlik yaratmayacağını sanmaktayım. Bu, bütün kişisel bağıntılarda bir bayağılık yaratabilecektir; öyle ki, bir erkeğin ciddi duyguları mesleğine, vatanına, ya da tamamıyla kişiliğiyle ilgili olmayan şeylere yayılacaktır. Bütün bunlar, yine de genel olarak biraz fazla genelleştirilmekte, çünkü insanları birbirinden çok ayırırlar, birinin yoksunluk sayacağı bir şey, ötekisine tamamıyla uygun gelebilir. Kendi inancıma göre, bunu söylerken biraz duraklıyorum, sosyal bir bağ olarak tanınan babalığın ortadan kaldırılması, erkeğin

duygu hayatını bayağı boş yapabilecek, sonunda bir sıkıntı, bir umutsuzluk doğuracak, bu da, çocuk yapmayı yavaş yavaş öldürecek ve insan ırkını, eski geleneği saklamış olan soylar tarafından yeniden doldurulmasına bırakacaktır. Sıkıntı ve boşluk duygusunun kaçınılmaz olduğunu sanıyorum. Nüfusun azalması, kadınlara annelik yapması için ödenecek yeterli bir parayla önlenebilir tabii. Militarizm, şimdiki gibi kuvvetli kalırsa, bu yakında böyle olabilir. Ama bu düşünceler nüfus meselesinde ilerde gözden geçirilecektir. Bu yüzden, bu konuda fazla durmuyorum.

BÖLÜM XV

AİLE VE DEVLET

Aile, her ne kadar biyolojik bir başlangıcı varsa da, uygar topluluklarda kanun tarafından tayin edilmemiştir. Evliliği kanun ayarlar, anne-babanın çocukları üstündeki hakları, inceden inceye belirtilir. Evlilik olmayan yerde, babanın hakları yoktur, çocuk da sadece anneye bağlıdır. Ama her ne kadar kanunun amacı aileyi ayakta tutmaksa da, günümüzde gittikçe anne-babayla çocuklar arasına girmektedir, kanun yapanların isteğine ve niyetine karşılık, aile sisteminin bozulmasında baş sebeptir. Bu, topluluğun genel duygusuna göre kötü ana-babaların çocuklarını gerektiği gibi yetiştiremeyeceği inancından ileri gelmektedir. Üstelik, sadece kötü ana-babalar değil, pek yoksul durumda olanlar da, çocuklarını felaketlerden korumak için Devletin karışmasına ihtiyaç göstermektedirler. XIX. yüzyılın başlarında, fabrikada çalışan çocukların işine Devletin karışmaya kalkmasına, bunun ana-baba sorumluluğunu zayıflatacağı ileri sürülerek, şiddetle karşı konmuştu. Her ne kadar İngiliz kanunu, eski Roma'daki gibi, ana-baba-

ların çocuklarını, çabucak acı çektirmeden öldürmelerine izin vermiyorsa da, ağır ağır, işkence ederek ömürlerini törpülemeye izin veriyordu. Bu kutsal hak, ana-babalar, işverenler ve iktisatçılar tarafından savunulmuştur. Yine de topluluğun ahlak duygusu böyle soyut bir züppeliğe karşı başkaldırmış, böylece Fabrika Kanunu konmuştu. Bundan sonra atılan adım, önemli bir adımdı; zorunlu eğitimin açılışı. Bu, ana-babalığa ciddi bir karışmaydı, çünkü tatil günleri bir yana, çocuklar her gün evlerinden uzak oluyor, Devletin gerekli gördüğü şeyleri öğreniyorlar, anne-baba bu konuda ne düşünürse düşünsün, yersiz oluyordu. Okullar yoluyla, Devletin çocukların hayatı üzerindeki kontrolü gittikçe genişliyor. Anne-babaları Hıristiyan Bilimciler bile olsa, çocukların sıhhatine bakılıyor. Zekâca geri çocuklar özel okullarda eğitiliyor. Yoksulsa besleniyor. Anne-babaları alamayacak durumdaysa, ayakkabı alınıyor. Çocuklar, okulda, anne-babalarının kendisine kötü davrandığını belli ederse, anne-babalara ceza verilebiliyor. Eskiden, çocukların ergenliğe erişmeden kazandıklarını, anne-babanın almaya hakkı vardı; şimdi, her ne kadar kazandıklarını elde tutmaları zorsa da, çocuklara bu hak tanınmıştır, durum gerektirirse, bu hakkını kanun yoluyla kullanabilirler. İşçi sınıfında anne-babaya kalan haklardan biri de, aynı dolaylarda oturan birçok anne-babaların arasında paylaşılmakta olan her türlü boş inancı çocuklarına öğretmek. Bu hak bile birçok ülkede anne-babaların elinden alınmıştır.

Devleti, babanın yerine koyma işinde herhangi bir sınır çizilemez. Devletin üstüne almış olduğu, anneninkinden çok, babanın ödevleridir, çünkü yapmış olduğu yardımlar, başka durumlarda, babanın parasıyla almak zorun-

da kalacağı şeylerdir. Üst ve orta sınıflarda bu gerçekleşmiş filan değil, bu yüzden işçi sınıfındakine nazaran zenginlerde baba daha önemli, aile daha istikrarlı oluyor. Sovyet Rusya'daki gibi, sosyalizmin ciddiye alındığı yerlerde, ilkin zengin çocukları için düşünülen eğitim kuruluşlarının kaldırılması, ya da tamamıyla değişmesi, önemli, hayati bir ihtiyaç olarak bilinmektedir. Bunun İngiltere'de olabileceğini düşünmek pek güç. İleri gelen öyle İngiliz sosyalistleri gördüm ki, bütün çocukların ilkokula gitmesi gerektir deyince, öfkeden ağızları köpürüyor. "Ne! Benim çocuklarım, aşağı mahallelerin çocuklarıyla yanyana ha! Asla!" diye bağırıyorlar. Tuhaftır ki, sınıflar arasındaki ayrılığın eğitim sistemiyle ne kadar derinden bağlı olduğunun farkına varınıyorlar.

Bütün ülkelerde şimdiki eğilim, işçi sınıfındaki babanın kudret ve ödevlerinin gittikçe Devlet tarafından alınması –Rusya bir yana–, başka sınıflarda böyle bir karışma olmuyor Devlet tarafından. Bunun sonucu olarak, zenginlerle yoksullar, birbirinden epey ayrı iki görüş ortaya çıkarmış oluyorlar, yoksullar söz konusu olduğunda, aile zayıflıyor, zenginlerdeyse bunun gibi bir değişme görülüyor. Devletin işe karışmasına sebep olan, çocuklara karşı duyulan insani duygunun, devam edeceğini ve bu işe karışmanın genişleyeceğini sanıyorum. Londra'nın yoksul kısımlarında ve hele kuzey endüstri şehirlerinde, çocukların çoğunun, örneğin, kemik hastalığına tutulmuş olması, kamunun harekete geçmesini gerektiren bir olaydır. Ne kadar arzu ederlerse etsinler, anne-baba, kötüye karşı savaşamaz, çünkü gereken besi rejimini, temiz hava ve aydınlığı sağlayamazlar. Çocukları hayatlarının ilk yıllarında fiziksel bakımdan yıkılmalara bırakmak, hem savurgan,

hem de zalim olmak demektir, sağlık bilgisi ve rejimin önemi daha iyi anlaşıldıkça, çocukların boşu boşuna zarar görmemesi istenecektir. Bütün bu düşüncelere karşı tabii müthiş, politik bir karşı koyma olduğu gerçek. Londra mahallelerindeki zenginler, nisbeti aşağıda tumak için birleşiyorlar, yoksullar arasındaki hastalık ve sefaleti hafifletmek için mümkün olduğu kadar az çaba gösterilmesini sağlamaya çalışıyorlar. Poplar'daki gibi, mahalli makamlar, çocuk ölüm nisbetini azaltmak için gerekli tedbirleri alınca hapse giriyorlar. Yine de, zenginin bu direnmesine karşı, başarı elde ediliyor gittikçe ve yoksulun sıhhati gittikçe düzeliyor. Bu bakımdan, güvenle umut edebiliriz ki, işçi çocuklarının bakımı konusundaki Devletin ödevleri azalmayacak, yakın bir gelecekte artacaktır, buna uygun olarak babaların ödevleri de azalacaktır. Babanın biyolojik amacı, çocuklarını muhtaç olduğu yıllarında korumaktır, bu biyolojik ödev Devlet tarafından alınır, baba varlığının anlamı kalmaz. Bu yüzden, kapitalci topluluklarda, toplumun gittikçe iki kasta ayrılmasını bekleyebiliriz, zengin ailesini eski biçimde saklayacak, yoksulsa gelenek olarak babaya bağlı ekonomik ödevleri gittikçe Devletten beklemeye başlayacaktır.

Sovyet Rusya'da ailenin daha radikal değiştirilmesine kalkışılmıştır, ama nüfusun yüzde sekseni, ortaçağda Batı Avrupa'daki gibi aileyi ayakta tutan köylü olduğundan, komünistlerin teorileri oldukça az bir şehir kısmında etki gösterebilir ancak. Bu bakımdan Rusya'da kapitalci ülkelerdeki durumun antitezini görmektediriz, yani ailesiz kalacak bir üst sınıf, ailenin kuvvetli olduğu bir alt sınıf. Babanın ortadan kaldırılması yönünde çalışan güçlü bir kuvvet daha var, o da; kadınların ekonomik bağımsızlığını is-

temesi. Politik alanda sesleri çıkan kadınlar, hep evli olmayan kadınlar olmuştur, ama bu durum herhalde geçici olacaktır. Evli kadınların işledikleri yanlışlar, evli olmayanlarınkinden şimdi daha çok büyüktür. Evli bir öğretmen, açıktan açığa günah işleyen bir öğretmenle aynı tutulmaktadır. Doğum doktorlarının bile evli olmamaları gerekiyor. Bütün bunların sebebi, evli kadınların iş yapamayacaklarından değildir, ne de çalışmaları için kanuni herhangi bir engel vardır; tersine, evli olmasından hiçbir kadının yetisi kısır bırakılamaz diye, bir kanun çıkmıştı birkaç yıl önce. Evli kadınların çalışmamasının bütün sebebi, erkeğin, üstlerinde ekonomik gücünü muhafaza etmesidir. Kadınların, bu zalimliğe uzun süre boyun eğecekleri sanılmamalıdır. Davalarını savunacak bir parti bulmak, belki biraz zor olacaktır, çünkü muhafazakarlar evlerini severler, işçi partisiyse çalışkan erkeği sever. Yine de seçmenlerin çoğunluğunu kadın teşkil ettiğine göre, hep arka planda kalmalarına boyun eğmeleri beklenemez. İstekleri tanındığı takdirde, muhtemelen aile üstünde büyük etkisi olacaktır. Evli kadınların, ekonomik bağımsızlığı elde edebilmeleri için iki yol var: Biri, evlenmeden önce çalıştıkları işte çalışmaya devam etmek. Bu, çocukların bakılması için onları başkalarına vermeyi gerektirecek, bu da birçok kreşler ve çocuk yuvaları açılmasına sebep olacaktır, bunlar çıkacak mantıki sonuçsa, çocuk psikolojisinde büyük rol oynayacak olan anne-babanın, ikisinin birden ortadan kalkacağıdır. Öteki yolsa, çocuklu kadınlara çocuklarına bakmaları için Devletin bir maaş bağlaması. Bu yol tabii başlı başına yeterli olmayabilir, aynı zamanda öyle yasalar konması gerekir ki, kadınlar, çocuklarını büyüttüklerinde, işlerine dönebilsin. Tek bir erkeğe dayan-

madan, çocuklara, kadınlar kendi başlarına bakacaklarından, bunun faydası olacaktır. Bir zamanlar cinsel zevkin sonucu olan çocuk edinmenin, şimdi, bile bile girilmiş bir ödev olduğu ortaya çıkacaktır; ana-babadan çok, Devletin menfaatine olduğu için de; yük, ana-babadan alınıp, masraflar Devlet tarafından karşılanacaktır; durum bugün gittikçe bu yöne gitmektedir. Bu son nokta, ile ödenekleri konusunda tanınmaktadır; bununla birlikte çocuklar için verilen parayı yalnız annenin alması, daha kabul edilmektedir. Yine de işçi sınıfı feminizmi, bunun kabul edilip, kanunlaştırılacağı noktaya varacaktır.

Böyle bir kanun çıktığı takdirde, aile ahlakı üzerinde etkileri, tasarlanışına göre değişecektir. Kanun öyle tasarlanmış olabilir ki, çocuk meşru değilse, anneye para bağlanmayabilir; ya da bir kere bile zina yaptığı ortaya çıkarsa, para kadından alınıp kocasına verilebilir. Kanun böyle olursa, her evli kadına gidip, ahlaksal durumunda bir araştırma yapmak, mahalli polisin ödevi olacaktır. Bunun sonucu çok yükseltici olabilir; ama bu, o yükselenlerin, hoşuna gider mi, gitmez mi, belli değil. Sanıyorum, öyle bir zaman gelecek ki, polisin işe karışmasına karşı konmaya başlanacaktır ve meşru olmayan çocukların annelerinin de ödenek alması istenecektir. Bu böyle olursa, işçi sınıfındaki babanın ekonomik gücü tamamıyla ölecek ve aile de bir süre sonra iki kişi olmaktan çıkacak, babanın kedi-köpekten farkı kalmayacaktır.

Yine de, günümüzde, bireysel kadın, eve karşı öyle bir dehşet duymaktadır ki, kadınların çoğu, çocuklarına bakmak için para almaktansa, evlenmeden önceki işlerine dönmek isteyeceklerdir. Birçok kadın, evlerinden çıkıp,

meslek olduğu için kreşlerde çocuklara bakmak isteyecektir; ama işçi kadınların çoğunun, kendilerine bırakılsa, evlenmeden önceki işte çalışmak istediğı kadar, kendi çocuklarına bakıp da para kazanmayı isteyeceğini sanıyorum. Tabii bu düşünce, kişilere göre değişebilir. Bunun belli kesin sebeplere dayandığını söyleyemem. Yine de olabilir, söylediklerimizde bir gerçek payı varsa, evli kadınlardaki feminizmin gelişmesi yakın bir gelecekte, kapitalci toplumun çerçevesi içinde bile, işçi sınıfındaki küçüklerin bakımında anne-babanın ikisini birden değilse de, birini ortadan kaldıracaktır.

Erkeklerin egemenliğine karşı, kadınların baş kaldırması, tam politik anlamında başarılı bir harekettir, ama konu daha geniş cepheleriyle henüz çocukluk çağındadır. Etkileri; ilerde gelişecektir. Kadınların duyması gereken duygular, hâlâ, şimdilik, erkeklerin menfaat ve duygularının yansımasıdır. Erkek romancıların eserlerinde, kadınların çocuklarını emzirirken fiziksel zevk duyduklarını okursunuz, annelere sorduğunuzda bunun böyle olmadığı cevabını alırsınız, ama kadınlar oy hakkını elde edinceye dek hiçbir erkeğin aklına gelmemiştir bu. Erkeklerin, bilinçaltında kendi egemenliklerini gerçekleştirmekte işe yarayacak bir alet olarak gördükleri annelik duyguları, erkekler tarafından o kadar uzun zamandan beri atılıp tutulmuştur ki, kadınların bu bakımdan neler duyduklarını anlamak için epeyce güç sarfetmek gerekir. Pek yakın zamana kadar bütün namuslu kadınların çocuk istediğı, yalnız, cinsiyetten nefret ettiği kabul edilmekteydi. Şimdi bile, çocuk istemeyen kadın görünce, bayağı yadırgayan erkek var. Bu gibi kadınlara vaaz eden erkekler çok. Kadınlar, boyunduruk altında kaldığı süre, kendi duygularını açıktan açığa

söylemekten çekiniyorlardı, erkeğin hoşuna gidenleri yapmaya çalışıyorlardı. Kadınların çocuklara karşı normal davranışları şöyleydi böyleydi diyemeyiz bu bakımdan, çünkü kadınlar haklarını elde edeli, genel olarak şimdiye dek söylenenlerden, davranışların çok ayrı olduğunu görebilir. Öyle sanıyorum ki, uygarlık, hiç olmazsa şimdiye kadar var olduğu şekilde, kadının annelik duygularını azaltacak gibi. Kadınlar, mesleğinin getireceği para kadar çocuk yapmak için para almadığı süre, yüksek bir uygarlık, gelecekte sağlanamayacaktır. Böyle yapılırsa, bütün kadınların, ya da çoğunluğunun bu mesleği benimsemesi gerekmeyecektir. Bu da öteki mesleklerden olacaktır bu bakımdan, profesyonel yetki aranacaktır. Bütün bunlar yine de düşünce sadece. Oldukça güvenle söyleyebileceğimiz, biricik şey, feminizmin bu son gelişmesinin, tarih öncesi zamanlarında erkeğin kadına olan zaferinin örneği ataerkil ailenin bozulmasında büyük etkisi olacağıdır.

Devletin baba yerine geçmesi, Batıda şimdiye dek gördüğümüz şekilde, aslında büyük ileri bir adım. Topluluğun sıhhatini ve genel eğitimi seviyesini pek iyiye doğru götürmüştür. Çocuklara yapılan zalimliği azaltmıştır. David Copperfield'inki gibi eziyet çekmeleri imkansız yapmıştır. Fiziksel sağlamlığın zihinsel başarıların genel seviyesini yükseltmeye devam edeceği umut edebilir, hele aile sistemi bozulduğu zaman doğan en kötü durumları bile önleyecektir. Devletin, ailenin yerine geçmesinde, büyük tehlikeler var yine de. Anne-baba genel olarak çocuklarını sever ve onlara kendi politik planları için sadece bir vasıta olarak bakmaz. Devletten bu davranış beklenemez. Kuruluşlarda çocuklarla temas eden bireyler, örneğin okul öğretmenleri, fazla işle yüklü değilse, iyi para alıyorsa,

anne-baba duygusundan bir şey muhafaza edebilirler. Ama öğretmenlerin yetkisi azdır: Yetki yöneticilerindir. Yöneticiler, hayatlarını kontrol ettikleri çocukları, hiç görmezler ve yönetici cinsten olduklarından, (yoksa başka türlü o mevkilere gelemezlerdi), insanlara, başlı başına bir amaç olarak değil, bir türlü kuruluş için gereken hammadde gibi bakmaya eğilim göstermektedirler. Üstelik, yönetici, aynılık ister. İstatistik için, çekmecelere yerleştirmek için elverişlidir, ve istenilen cins aynılıksa, tam istenilen cinsten bir sürü yaratık demektir. Kuruluşlara verilecek çocukların hepsi aynı olmaya eğilim göstereceklerdir. Buna uymayan ayrılıklarsa, takibe uğrayacaktır, sadece arkadaşları tarafından değil, aynı zamanda makamlar tarafından da. Bu demektir ki, en büyük güç ve kabiliyetleri olanların çoğu, ruhlarını kaybedinceye dek ezilecek, acı çekecektir. Bu demektir ki, uyabilen çoğunluk, kendisine son derece güvenecek, takipten muaf tutulacak, herhangi bir düşünceye kulak veremeyecek. Hele, dünya, birbiriyle yarışan militaristik Devletler arasında bölünmüş kaldıkça, kamu kuruluşlarının eğitimde anne-babanın yerini alması, vatanseverlik denen şeyin şiddetlenmesi demektir. Örneğin hükümetlerin aklına esti mi, bir an duraklamaksızın insan öldürmeye kalkabileceklerdir. Şüphesiz ki, vatanseverlik denen şey, uygarlığın şimdi karşı durmakta olduğu en büyük tehlikedir ve bu mikrobik durumu arttıran her şeyden, vebadan, felaketlerden, kıtlıktan, daha korkulacak bir şeydir. Şimdiki halde, gençlerde kısmi bir itaatkarlık var, bir yandan ana-babalarına, öte yandan Devlete. Biri-cik itaat Devlete karşı olacak olursa, dünyanın şimdikiinden daha çok kana bulanacağından korkulabilir. Bu yüzden, uluslararasılık sorunu çözülmedikçe, çocukların ba-

kım ve eğitimde Devletin artan rolü öyle tehlike gösteriyor ki, belli faydalarını gölgeyor.

Öte yandan, uluslararası bir hükümet kurulacak olursa, uluslararası kavgaları kanunla ayarlayabilecek durumda olursa, iş değişir. Böyle bir hükümet, sakat milliyetçiliğin, herhangi bir ülkenin eğitim programında yer almayacağına dair kanun çıkarabilir. Uluslararası üstün Devlete itaatın, her yerde öğretilmesi ve şimdiki ulusal bayrağa karşı olan sevginin bir uluslararasılık duygusu olarak aşılması gerektiği üstünde durabilir. Bu durumda, her ne kadar büyük bir aynılık tehlikesi varsa da, kaprislere izin verilmese de, savaş tehlikesi savulmuş olur. Doğrusu, üstün-Devletin eğitimdeki kontrolü savaşa karşı kesin bir korumadır. Sonuç olarak şunu diyebiliriz; Devlet, uluslararası bir Devlet olduğu süre, Devletin baba yerine geçmesi uygarlık için bir kazançtır, ama Devlet milliyetçi ve militaristik olduğu süre, uygarlık için savaş bakımından gittikçe artan bir tehlike ortaya çıkmaktadır. Aile hızla çürümekte uluslararasılıksa, yavaş yavaş büyümede. Bu bakımdan, durum ciddi korkularımızı doğrulamakta. Yine de o kadar ümitsiz değil pek, çünkü gelecekte uluslararasılık geçmiştekinden daha hızlı gelişebilir. Geleceği önceden bilemememiz bir bakımdan iyi belki, böylece geleceğin şimdiden daha iyi olmasını, ümit etmesek bile, dileyebiliriz.

BÖLÜM XVI

BOŞANMA

Boşanmaya, kuruluş olarak, birçok çağlarda ve ülkelerde bazı sebeplerden dolayı izin verilmiştir. Tek-karılı aile sistemine karşı cephe almak değildir amacı, sadece özel sebeplerden dolayı evliliğin devam etmesi mümkün olmadığı zaman, zorlukların önüne geçmektir. Bu konuda, kanun türlü çağlara ve yerlere göre değişik olmuştur; bugün dahi böyledir. Birleşik Devletler'de bile, boşanma olmayan South Carolina'dan, bunun tam tersini göreceğimiz Nevada'ya kadar, türlü şekiller vardır¹. Birçok Hristiyan uygarlıklarında, boşanma, koca için kolay olmuştur. Bazı durumlarda karı için de. Musa'nın yasası, kocanın bir boşanma ilamı vermesine izin verir; Çin kanunu, kadın birlikte getirdiği çeyizini geri alması şartıyla boşanmaya izin

1 Nevada'daki sebepler, bile bile evden kaçma, sahtekarlık ve cürumden mahkumiyet, alışkanlık haline gelmiş ayyaşlık, evlilik zamanından boşanma zamanına kadar süren iktidarsızlık, zalimlik, bir yıl aileyi ihmal etme, iki yıl süren delilik... Sex ve Civilization.

verir. Katolik kilise, evliliğe bir kutsal bağ olarak baktığından, boşanmaya hiçbir surette izin vermemektedir, ama tatbikatta bu sıkılık biraz gevşemiş durumdadır, –hele yeryüzünün büyükleri söz konusu olduğu zaman– evliliğin hükümsüz sayılması için birçok sebep olması yüzünden¹. Hristiyan ülkelerde boşanmaya karşı gösterilen yumuşak davranış, protestanlığın derecesine göre değişmektedir. Milton, herkesin bildiği gibi, boşanmanın lehine yazmıştı, çünkü kendi koyu protestandı. İngiliz Kilisesi, kendisini protestan saydığı günlerde, boşanmaya zina yüzünden izin veriyordu, ama yalnız bu sebepten; günümüzde, İngiliz Kilisesi'ndeki kilise üyelerinin çoğu, her türlü boşanmaya karşıdır. İskandinavya'da kolay boşanma kanunları vardır. Amerika'nın protestan bölgelerinin çoğunda böyledir. İskoçya, İngiltere'den daha çok boşanma taraftarıdır. Fransa'da kilise-aleyhtarlığı kolay boşanmayı sağlamaktadır. Rusya'da iki taraftan birinin isteği üzerine boşanmaya izin verilir. Ama Rusya'da ne sosyal, ne de kanuni cezalar, zina ve meşru olmayan çocuğa uygulanmadığı için, evlilik, başka yerlerdeki önemini kaybetmiştir; hiç olmazsa yöneten sınıfta.

Boşanmanın en tuhaf tarafı; kanunla töre arasındaki ayrılıktır. En kolay boşanma kanunları, en çok sayıda boşanma doğuracak demek, değildir. Yakın zamandaki ayaklanmalardan önce, Çin'de boşanma nedir bilinmezdi hemen hemen, çünkü Confucius'un örneğine rağmen, saygıya aykırı bir şey sayılmıştı. İsveç, karşılıklı anlaşmayla

1 Hatırlardadır ki, Marlborough dük ve düşesi hadisesinde kadının zorla evlendirildiği ileri sürülerek evlilik hükümsüz sayılmıştı; oysa yıllarca birlikte yaşamış çoluk çocuk sahibi olmuşlardı.

izin verir, bu herhangi bir Amerika eyaletinde sebep olarak tanınmamaktadır. Yine de 1922 yılında, –mukayeseli rakamları elimde olan son yıl– nüfusun yüz binine düşen sayı İsveç'te 24, Birleşik Devletler'de 136'dır¹. Töreyle kanun arasındaki bu ayrılığın önemli olduğunu sanıyorum. Her ne kadar bu konuda müsamahakâr kanun tarafçısıysam da, anne-baba ailesi düstur olarak kaldığı süre, istisnai had durumlar hariç, törenin boşanmaya karşı olmasında kuvvetli sebepler olduğunu sanıyorum. Bu görüşte olmamın sebebi, evliliğe sadece bir cinsel eşlik olarak bakmamam, aynı zamanda çocukların doğurulup yetiştirilmesinde evliliği bir işbirliği olarak da dikkate almamdır. Mümkün ve muhtemeldir ki, önceki bölümlerde görmüş olduğumuz gibi, böyle anlaşılan evlilik, başlıca sebebi ekonomik olan, türlü kuvvetlerin etkisi altında bozulabilir, bu böyle olursa, boşanma da ortadan kalkar, çünkü emniyet supabı rolünü oynayan boşanma kuruluşu, evliliğin varlığına bağlıdır. Bu yüzden, tartışmakta olduğumuz tamamıyla anne-babalı ailenin çerçevesinde olacaktır.

Protestanlar olsun, katolikler olsun, genel olarak, boşanmaya ailenin biyolojik amacı yönünden bakmamışlardır. Günahın teolojik kavramı gözüyle bakmışlardır. Katolikler, evliliğin Tanrının gözünde bozulamayacağını sandıklarından, iki kişi bir kere evlendi mi, evlilikte ne olursa olsun, hiçbirinin, öteki hayattayken başka biriyle günah işlemekten bir birleşmede bulunamayacağına inanmaktadırlar. Protestanların boşanmanın lehinde olmalarına se-

1 O zamandan bu yana İsveç'teki boşanma ve hükümsüz evlilik toplamı 1923 yılında 1531'den 1927'de 1966'ya yükselmiş, Amerika'daysa yüzde 13.5-15 artmıştır.

bep; kısmen katoliklerin kutsal bağ doktrinine karşı gelmeleri, kısmen de evliliğin bozulamamasının zina doğuracağı ve boşanmanın kolay olduğu takdirde, zinayı daha bir azaltacağına inanmalarıdır. Bu yüzden, evliliğin kolayca bozulabileceği protestan ülkelerde, zinaya son derece kötü gözle bakılmaktadır. Boşanmayı tanımayan ülkelerdeyse, zinaya, günah gibi bakılıyorsa da, göz yumuluyor, hele söz konusu erkekler olunca!

Boşanmanın pek güç olduğu Çarlık Rusyası'nda, politikası konusunda ne düşünürlerse düşünsünler, kimse Gorki'nin özel yaşayışına kötü gözle bakmamıştı. Oysa, Amerika'da tersine, kimse politikasına bir şey dememesine karşılık, ahlak sebeplerinden dolayı kapı dışarı edilmiş, hiçbir otel yatak vermeye yanaşmamıştı.

Mantıki sebeplere dayanarak ne protestanların görüşü haklı çıkarılabilir, ne katoliklerinki. İlk katolik görüşünü ele alalım. Kocanın, ya da karının evlilikten sonra delirdiğini düşünelim, bundan sonra sağlam olmayan bir soydan çocuk gelmesi arzu edilecek bir şey değildir. Doğmuş çocuk varsa, akıl bozukluğu olan biriyle temas ettirilmeyecektir. Bu yüzden, çocukların tamamıyla ayrılması, çocukların menfaati bakımından istenir. Akıl bozukluğu süresince, hastanın ara sıra akıllıca davranışlı araları olsa bile, bu durumda akıllı yerinde olan eşe, kanunun tanıdığı cinsel birleşmede bulunmasını yasak etmek büyük zulümdür. Bu, hiçbir kamu amacına yardım etmemektedir. Akıllı yerinde olan eş, acı bir seçme zorundadır; kadın veya erkek cinsel perhize karar verebilir; bu da kanun ve kamu ahlakının gerektirdiği şeydir; ya da gizli bağıntılar kurar, bu bağıntılar, çocuksuz olur herhalde; ya da çocuklu veya çocuksuz olarak açıktan açığa günah hayatı dedikleri ha-

yatı yaşar. Bu üç yol da ciddi itirazlara uğrayabilir. Cinsiyetten tamamıyla el ayak çekmek, hele evlilikte alışmış olan biri için, pek zordur. Kadın veya erkeği zamanından önce yaşlandırır. Sinir buhranları doğurabilir, sarfedilecek çaba da, hoş olmayan bir kin, ve kötü bir huy doğurabilir. Erkek, kendi kendini tutmanın durup dururken patlak verebileceği korkusu vardır; bu da onu zalimce hareketlere sürükler, çünkü evlilik dışı bütün birleşmelerin kötü olduğuna inanmışsa, ve bu türlü birleşme ararsa, kuzu veya koyun olarak asılmakta bir ayrılık görmediğinden, bütün ahlaksal sınırları aşabilir.

İkinci çare, yani gizli çocuksuz birleşmelerde bulunmak, tatbikatta en çok görülendir, ele almış olduğumuz bu gibi durumlarda, buna da ciddi itirazlar vardır. Hiçbir gizlilik arzu edilir şey değildir, ve ciddi birleşmelerse, çocuksuz ve bayağı bir yaşayışla en iyi imkanlarını geliştiremez. Üstelik kadın veya erkek gençse ve güçlüyse, "artık çocuk yapmayacaksın" demek, kamu menfaatine uygun gelmez. Hele kanunun dediği gibi, (anne veya baba, deli de olsa, başka anne, babadan çocuk edinmeyeceksin) demekse bütün bütün aykırıdır kamu menfaatine.

Üçüncü çareyse, yani "açıktan açığa günah içinde yaşamak" en az zararlı olanıdır. Hem birey için, hem o topluluk için; ama bu, ekonomik sebepler yüzünden birçok durumlarda imkansızdır. Açıktan açığa günah içinde yaşamaya kalkan bir doktor, veya bir avukat, bütün hastalarını ve müşterilerini kaybeder, öğretmen yerinden olur¹. Ekonomik sebepler, açıktan açığa günah hayatı yaşamayı

1 Eski üniversitelerin birinde öğretmenlik yapıyorsa, bir de bakanlardan birinin akrabasıysa iş değişir.

mümkün kılmıyorsa, birçok kimse, sosyal cezalarla cezalandırılır. Erkekler, kulüplere üye olmak ister, kadınlarsa saygı görmek isterler, öteki kadınların ziyarete gelmesini isterler. Bu zevklerden yoksun kalmak büyük zorluklara katlanmak oluyormuş. Zenginler ve meslekleri gerektirdiği için bohem hayatı yaşamaları oldukça kolay olan sanatçı ve yazarlar bir yana, bu yüzden açıktan açığa günah işlemek zor oluyor.

Bundan şu çıkıyor: Akıl hastalığından dolayı boşanmayı kabul etmeyen her ülke, İngiltere'de olduğu gibi, karı veya kocası deliren kadın veya erkeği tahammül edemeyecek bir duruma sokmuş oluyor, bunu doğrulayacak teolojik boş inançtan başka da hiçbir kanıt yok ortada. Akıl hastalığı neyse, zührevi hastalık, alışkanlık halinde suç işleme ve ayyaşlık da o. Bütün bunlar, her bakımdan evliliği bozan şeyler. Arkadaşlığı imkansızlaştırır, çocuk yapmayı arzu edilmez yapar ve suçlu bir anne veya babanın çocukla temas etmesi, önlenmesi gereken bir şeydir. Bu gibi durumlarda boşanmaya karşı gelinebilecek tek sebep var: Evliliğin, gafilin aldatılarak işkenceyle durulaştırıldığı bir tuzak olduğunun kabul edilmesi.

Bırakıp kaçma, gerçekten olduğu zaman, elbette bir boşanma sebebi olmalıdır, çünkü bu durumda kanun sadece olayı tanımış oluyor, yani evliliğin bittiğini. Fakat kanuni açıdan bakılırsa, yine de şu acayıplık çıkıyor ortaya: Kaçmak, boşanma sebebiyse, boşanmak isteyen buna başvuracaktır, böyle boşanma, bu sebep tanındığı zaman daha sık olacaktır eskisinden. Aslında tamamıyla yerinde olan türlü sebeplerde de aynı güçlük çıkıyor ortaya, birçok evli çiftler, o kadar tutkuyla ayrılmak istiyorlar ki, kanunun

izin verdiği her çareye başvuruyorlar. Eskiden İngiltere'de erkeğin boşanabilmesi için, hem zalimlikten, hem zinadan suçlu olması gerektiği zamanlarda, koca öyle ayarlayabilirdi ki, karısına, hizmetçilerinin yanında vururdu, böylece zalimlik kanıtı göstermiş olurdu. Tutkuyla ayrılmak isteyen bir çiftin, kanunun baskısı altında, eşliklerini zorla devam ettirmesinin doğru olup olmadığı ayrı konu. Ama bütün doğruluğumuzla kabul etmeliyiz ki, boşanma için ne sebep konursa konsun, mümkün olduğu kadar çekip çekiştirilecektir; ve sebep ortaya çıkarmak için çoğu kimse, böyle davranacaktır. Yine de, kanuni zorlukları bir yana, biz, bir evliliğin devamını, gerçekten arzu edilmez bir halle koyan sebepleri araştırmaya devam edelim.

Bence zina, başlı başına bir boşanma sebebi olmamalıdır. İnsanlar, içlerine atmış olduğu duygularla ve kuvvetli ahlak kaygılarıyla sınırlı olmadıkça, ara sıra, zina etmek için kuvvetli içtepileri olmadan yaşayamazlar. Ama bu gibi içtepiler, evliliğin amacını ille de yerine getiremiyor demek değildir. Karı ve koca arasında yine ateşli sevgi olabilir ve evliliğin devam etmesini canı gönülden isteyebilirler. Farzedelim ki, bir erkek, sonu gelmeyen aylar boyunca, iş yüzünden evden uzak, karısını ne kadar severse sevsin, fiziksel bakımdan kuvvetli ise, bütün bu zaman boyunca perhiz edemez. Aynı şey karısı için de varittir. Kadın, tamamıyla geleneksel ahlakın doğruluğuna inanmamışsa, bu durumlardaki sadakatsizlik, gelecekteki mutluluğa hiçbir bakımdan engel teşkil etmemelidir, etmez de. Karı-koca birtakım melodramatik kıskançlık gösterilerine kalkışmazlarsa, daha da ileri gidebiliriz, sevgi değişmedikçe her iki eşin olması muhtemel böyle geçici aşklara dayanması gerekir. Birine karşı duyulan çekicilik, başka

biri için duyulan ciddi bir sevgiyle birlikte yaşayamaz diye düşünen geleneksel ahlakın yer aldığı tek-karılı evliliğin yaygın olduğu ülkelerde, zina psikolojisine yanlış anlam verilmiştir. Herkes, bunun doğru olduğunu biliyor, ama yine herkes kıskançlık etkisi altında bu yanlış teoriye dönüyor ve işi büyütüyor. Bile bile başka birini tercih etmek bir yana, zina, bu yüzden, boşanma için iyi bir sebep değil; karı için olsun, koca için olsun.

Bunu derken, tabii zina münasebetinin çocuk yapılmayacak şekilde olmasını düşünüyorum. Meşru olmayan çocuklar ortaya çıkınca, sonuç daha karışık. Hele çocuklar, karının olursa, çünkü bu durumda evlilik devam ederse, koca başkasının çocuğunu kendisinininkiyle birlikte büyütmek zorunda kalacak, hatta (dedikodunun önüne geçilebildiği takdirde) kendi çocuğu gibi büyütecektir, bu da evliliğin biyolojik temeline aykırı olacak ve dayanılması güç, içgüdüsel bir sinir gerginliğine sebep olacaktır. Bu sebepten dolayı, gebelik önleyici şeyler çıkmadan önce, zina, o zaman verilen önemini hak ediyordu belki. Zinayı, çocuk yetiştiren bir eşlik olan evlilikten ayırmak için, gebelik önleyici şeylerin çok yardımı dokunmuştur. Bu bakımdan şimdi zinaya geleneksel yasadakinden daha az önem vermek mümkündür.

Boşanmayı gerektirecek sebepler iki türlüdür: Birincisi, eşlerden birinin sakat olması, yani akıl hastası, ayyaş, mücrim olması; ikincisi, karı ve koca bağıntılarıyla ilgili sebepler. Öyle olabilir ki, eşlerden hiçbirinin kusuru olmasa bile, dostça, ya da ağır fedakarlıklara girmeden birlikte yaşamaları mümkün olmaz. Öyle olabilir ki, ikisinin de önemli işleri olabilir; işleri yüzünden ayrı ayrı yerlerde

oturmaları gerekebilir. Öyle olabilir ki, eşlerden biri ötekinden nefret etmeden başka birine içinden bağlanır, öyle bağlanabilir ki, evliliğe dayanılamayacak bir bağ gibi barmaya başlayabilir. Bu duruma kanun bir çare bulmazsa, nefret doğabilir. Doğrusu, herkes bilir ki, bu gibi durumlar insanı cinayete sürükleyebilir. Uyuşmazlıktan, ya da eşlerden birinin başka birine tutulması yüzünden bozulan evlilikte, eşlere şimdiki gibi suç bulmaya çalışmamalıdır. Bu bakımdan, bütün bu durumlarda, en iyi sebep; karşılıklı rıza olmalıdır. Karşılıklı rızadan başka, eşlerden biri sakatsa, ancak, sebep aranmalıdır.

Boşanma hakkında kanun tasarlamak çok güçtür, çünkü kanun ne olursa olsun, yargıç ve jüri, kendi tutkularıyla hareket edecektir, bir yandan da karı-kocalar, kanuncuların niyetlerine, hileyi şerriyeyle karşı koyacaklardır. Her ne kadar İngiliz kanununa göre, karı-koca anlaştığı zaman boşanmıyorlarsa da, herkes biliyor ki, tatbikatta bu anlaşma var. New York eyaletinde kanuni zinayı ispat için, yalancı tanık kiralamaya kadar varıldı. Zalimlik, teoride tamamıyla bir boşanma sebebidir, ama bu saçmalayınca ya kadar gidebilir. Film yıldızlarının en ünlülerinden biri, karısı tarafından zalimlik yüzünden boşanmıştı, zalimliğin delili de, kocasının eve, Kant üstünde konuşan arkadaşlar getirmesi. Ara sıra huzurunda akıllıca konuşmalarda bulunmanın, bir kadının kocasından ayrılması için yeterli sebep olabileceğini California kanun koyucularının böyle bir niyeti olabileceğini pek sanmıyorum. Bütün bu karışıklıkların, bahanelerin, saçmalıkların biricik çıkar yolu; boşanmayı tek tarafın istemesini haklı çıkaracak bir durum, eşlerden birinin akıl hastası olması gibi bir durum olmadıkça, karşılıklı rızayla boşanabilmektir. Taraflar, bü-

tün para ayarlamalarını mahkeme dışında yapacaklar, ve eşler de birbirlerinin kötülük canavarları olduğunu göstermek için adam tutmak zorunda kalmayacaktır. Cinsel birleşmenin imkansız olduğu zaman, evlilik nasıl hükümsüz sayılıyorsa, evlilik kısır olduğu zaman da hükümsüz sayılmaktadır. Yani, çocuğu olmayan karı-koca, ayrılmak isterse, kadının gebe kalmadığını gösteren tıbbi bir raporla, boşanabilmelidirler. Çocuk, evliliğin amacıdır, bir evlilikte insanları zorla tutma büyük bir alçaklıktır.

Boşanma kanunu hakkında bu kadar, töreye gelince, o ayrı bir konu. Görmüş olduğumuz gibi, kanun, boşanmayı kolaylaştırabiliyor, oysa töre için bu zor. Amerika'da sık sık boşanma sebeplerinin bir bakıma da zinaya göz yumulmaması olduğunu sanıyorum. Evliliğin, hiç olmazsa çocuklar büyüyünceye kadar devam etmesi gereken bir eşlik olarak kabul edilmesi eşlerce, geçici aşkların keyfine bırakılmış bir şey olarak bakılmamalıdır. Bu geçici aşklar, kamuoyu ya da ilgililerin vicdanı tarafından hor görülmezse, evliliklere yol açıyor. Bu anne-babalı bir aileyi yok etmeye kadar götürebilir, çünkü bir kadın iki yılda bir, yeni bir koca bulur ve her birinden yeni bir çocuk yaparsa, çocuklar sonunda babalarından yoksun olur, evliliğin de anlamı kalmaz.Yine St. Paul'e geliyoruz: Amerika'da evliliğe Karintosluların ilk mektubundaki gibi, zina'yı önlemek için bir çare olarak bakılmaktadır; bu yüzden, bir erkek boşanmadığından dolayı, zina ediyorsa, boşanması gerektir.

Evliliğe çocuklar bakımından bakacak olursak bambaşka bir ahlak işin içine giriyor. Karı-koca, çocuklarına karşı birazcık sevgileri varsa, çocuklarına en sıhhatli ve

neşeli bir gelişme fırsatı verecek gibi yaşayışlarını ayarlarlar. Bu, zaman zaman insanın epey kendi kendini tutmasını gerektirir. Her iki eşin de çocuklarının isteklerini, kendi romantik duygularının isteklerine üstün tutmaları gerektiğinin farkına varmasını da gerektirir. Ana-baba sevgisi gerçekse ve yanlış bir ahlak, kıskançlık uyandırmıyorsa, bu kendiliğinden gelir, tamamıyla tabii olarak gelir. Karı-koca artık tutkuyla birbirlerini sevmiyorlarsa, ve birbirlerine evlilik dışı cinsel birleşmelerde set çekmiyorlarsa, çocuklarının eğitiminde, tam bir işbirliği etmeleri imkansızdır, diyenler var. Mr. Walter Lipman, şöyle diyor: "Mr. Bertrand Russell'ın düşündüğü gibi, birbirlerini sevmeyen eşler, çocukları *yaparken*, gerçekte işbirliği yapmazlar, akılları başka yerde olur, yetersiz olurlar ve daha da kötüsü, sadece ödevlerini yerine getirirler"¹. Burada her şeyden önce, belki kasten olmayan, küçük bir yanlış var. Eşler, çocuklarını *yaparken* elbette işbirliği yapmazlar; ama çocuklar, Mr. Walter Lipman'ın ima ettiği gibi doğunca, işleri bitmez. Çocukları yetiştirmekte, tutkulu aşk bittikten sonra bile, işbirliği yapmak, tabii bir sevgi gösterecek kadar yetisi olan duygulu kimseler için, hiç de insanüstü bir ödev değildir. Bu konuda kendim tanıklık ettiğim özel olaylar gösterebilirim. Anne-babaların sadece "ödevlerini yerine getireceğini" "söylemek, anne-baba sevgisinin duygusunu görmemezliğe gelmek demektir, öyle bir duygu ki, gerçek ve kuvvetli olduğu zaman, karı-koca arasında, fiziksel duygu çürüdükten sonra bile, koparılamayacak bir bağ olarak kalır. Zina konusunda istisnai bir serbestlik olmasına rağmen, ailenin kuvvetli olduğu ve

1 Preface to *Morals*, 1929, s. 308.

anne-babanın ödevlerini yerine getirdiği Fransa'dan, Mr. Lipman'ın hiç haberi olmadığını sanası geliyor insanın. Amerika'da aile duygusu, son derece zayıftır, boşanma sıklığı da bunun bir sonucudur. Aile duygusunun kuvvetli olduğu yerde, boşanma, kanunen kolay bile olsa, oldukça az olur. Kolay boşanmaya, Amerika'daki durumuyla anne-baba ailesinden, sade anne ailesine geçmek için bir mertebe olarak bakılmaktadır. Bu mertebe, yine çocuklar için büyük zorluk çıkarmaktadır; çünkü bu durumdaki dünyada çocuklar, anne-babanın ikisini de isterler ve boşanma yer almadan babalarına bağlanmış olabilirler. Anne-babalı aile, kural olarak tanındıkça, birbirlerini boşayan ana-babalar, ciddi sebep yoksa, ödevlerini yerine getirmiyorlar gibi geliyor bana. Evliliğin devamı için, kanuni bir zorlamanın işleri düzeltereğini sanmıyorum. Bana her şeyden önce, eksik gelen şey; evliliği tahammül edilir yapacak bir derece karşılıklı özgürlük, bir de çocukların, öneminin farkına varılması, ki bu. St. Paul'e ve romantik akıma borçlu olduğumuz cinsiyete verilen önemle örtül müştür.

Sonuç şöyle görünüyor; İngiltere'de olduğu gibi, birçok ülkelerde boşanma zor, ama kolay boşanma evlilik problemi için gerçek bir çözüm değil. Evlilik devam edecekse, çocukların menfaati için evlilikte istikrar önemlidir, bu istikrar en iyi şöyle bulunur; evlilikle, sırf cinsel birleşmeleri ayırmakla ve evlilikteki aşkın romantik cephesine karşı, biyolojik cephesini koyarak önemini belirtmekle. Evliliğin ağır ödevlerden kurtulabileceğini sanmıyorum. Tavsiye ettiğim sistemde, erkeklerin cinsel evlilik sadakatinden kurtulduğu doğrudur, ama buna karşılık kıs-

kançlık duygularını kontrol etmeleri gerekmektedir. İyi bir hayat, kendi kendini kontrol etmeksizin yaşanamaz, ama aşk gibi cömert ve yaygın bir duygudan, kıskançlık gibi sıkıcı ve yaygın bir duyguyu kontrol etmek daha iyidir. Geleneksel ahlak, kendi kendini kontrol etmeyi istediği için değil, kontrolü yanlış yerde istediği için yanılmıştır.

BÖLÜM XVII

NÜFUS

Evliliğin esas amacı, yeryüzünün insan nüfusunu yenilemektir; bazı evlilik sistemleri bu ödevi yetersiz, bazıları da fazlasıyla yeterli olarak yapıyorlar. Cinsel ahlakı, bu bölümde, bu bakımdan ele almak istiyorum.

Tabiatı, büyük memelilerin her biri, kendini hayatta tutabilmek için oldukça geniş bir alana ihtiyaç gösterir. Bu bakımdan, büyük vahşi memeli hayvanların herhangi bir cinsinin sayısı azdır. Koyun ve ineklerin sayısı çoktur, ama buna sebep insandır. İnsan nüfusuysa, öteki bütün büyük memelilere nazaran en çoğudur. Bu da elbette bizim hünerimizden ileri geliyor. Yay ve ok icadı, geviş getirenlerin ehlileştirilmesi, tarımının başlaması, endüstri devrimi, bir milkare içinde yaşayabilecek insanların sayısını arttırmıştır. İstatistiklerden öğrendiğimize göre, ekonomik ilerlemelerin sonuncusu, bu amaç için kullanılmıştır, etkiler de amaç için kullanılmış olacak. İnsanın zekâsı başka her şeyden çok, kendi sayısını arttırmak için kullanılmıştır.

Mr. Carr Saunders'in gösterdiği gibi, genel kuralın, nüfusu bir seviyede tutmak olduğu gerçek ve XIX. yüzyıldaki artışta pek istisnai bir olgu. Sulamaya ve dikkatli tarıma başladıklarında, aynı şeyin Mısır ve Babil'de olduğunu da düşünebiliriz. Ama tarihsel zamanlarda böyle bir şey olmamıştır, XIX. yüzyıldan önceki bütün nüfus sayımı tahmini olmuştur, ama bu konuda hepsi aynı yerde birleşiyorlar. Çabuk artan bir nüfus, bu bakımdan az görülen istisnai bir olaydır. Durum birçok uygar ülkelerde yine istikrarlı olmaya eğilim gösterirse, –öyle de görünüyor– bu, şimdiye kadar anormal şartlar altında bulunduğunu belirtiyor, şimdiye insanlığın normal durumuna dönülüyor.

Mr. Carr Saunders'in nüfus üstündeki büyük meziyeti, nüfusun artmasının isteyerek önlenmesinin, her yerde, her çağda yapıldığını ve yüksek bir ölüm nisbetiyle tasfiye-deyse, istikrarlı bir nüfus muhafaza etmekte büyük etkisi olduğunu göstermekte olmuştur. Davasını belirtirken, biraz ileri gitmiş olabilir. Hindistan ve Çin'de örneğin, nüfusun artmasını önleyen başlıca şeyin yüksek ölüm nisbeti olduğu görünüyor. Çin hakkında istatistik elimizde yok, ama Hindistan için var. Orada doğum nisbeti çok büyük, ama nüfus, Mr. Carr Saunders'in kendisinin de gösterdiği gibi, İngiltere'dekinden daha yavaş artıyor. Bunun başlıca sebepleri, bebeklerin ölmesi, veba ve öteki hastalıklar. İstatistik elimizde olsaydı, aynı durumun Çin'de de görüleceğini sanıyorum. Bu önemli istisnalara rağmen, yine de Mr. Carr Saunders'in tezi şüphesiz ki, ana çizgileri bakımından doğru. Nüfusun sınırlanması için türlü yollara başvurulmuştur. Bunlardan en basiti; çocukların doğar doğmaz öldürülmesidir, dinin izin verdiği yerlerde bu, çok yaygın olmuştur. Bazı topluluklar, Hristiyanlığı kabul

ederken, doğan çocukları öldürebilme şartını koşmuşlardır¹. İnsan hayatı kutsaldır diye askerlik yapmak istemediklerinden, Çar hükümetiyle başı derde giren Dukhobor ailesi, sonradan doğan çocukları öldürmeye kalkışmaları yüzünden, Kanada hükümeti tarafından başlarına dert açılmıştı. Başka yollara da başvurulduğu olmuştur. Birçok ırklarda kadın, sadece gebelik zamanında değil, emzirme zamanında da cinsel birleşmede bulunmaz, bu iki, üç yıl sürebilir ve ister istemez verimliliğini azaltır; hele uygar ırklardan çok daha çabuk yaşlanan vahşiler arasında. Avusturalya yerlileri, erkeğin cinsel gücünü azaltan ve verimliliğini bir dereceye kadar kısan, acı verici bir ameliyat yapmaktadırlar. Tekvin'den² öğrendiğimize göre, dinleri koyu Malthus'çu olduğundan, Yahudilerce benimsenmemesine rağmen, Antikite'de hiç olmazsa bir tek kesin doğum kontrol metodu biliniyordu. Erkekler, verimliliğini alabildiğine kullanacak olsaydı, hepsi açlıktan ölürdü, böylece türlü yollara başvuruyorlardı.

Açlık, yine de, nüfusun artamamasında büyük rol oynamıştır; pek ilerlememiş cinsten olan, tarımla uğraşan köylü topluluklardaki gibi ilkel şartlar altında pek rolü olmamış olabilir. İrlanda'da açlık (1846-1847) öyle ağırdı ki, nüfus hiçbir zaman eski seviyesine erişememiştir. Rusya'da sık sık açlık olmuştur, 1921 yılındaki herkesin hatırasında taptaze durmaktadır. Ben, 1920'de Çin'deyken, bu ülkenin birçok yerlerinde, ertesi yıl Rusya'da olan açlık kadar açlık vardı, ama kurbanlar Volga'dakinden daha az

1 Örneğin, İzlanda'da olduğu gibi, Carr Saunders, Population 1925, s. 19.

2 Tekvin XXXVIII 9, 10.

acındırıyordu, çünkü kara bahtları komünistliğe yüklene-miyordu. Bu olaylar, nüfusun bazen yükseldiğini ve insan-ların yaşama imkanlarını yitirdiğini göstermektedir. Yal-nız, bu eksilip artmaların yiyeceklerin miktarını birdenbi-re şiddetle azaltması muhtemel olan yerlerde oluyor.

Hristiyanlık benimsendiği yerde, perhiz bir yana, nü-fusun gelişmesini önleyecek tedbirlere son verilmiştir. Çocuk öldürme, çocuk düşürtme ve bütün gebelik önleyici şeyler tabii yasak edilmişti. Kilise üyelerinin, rahip ve ra-hibelerin olduğu gerçek, ama bugün İngiltere'deki evli ol-mayan kadınlarınkı kadar, Ortaçağ Avrupa'sında kilise üyelerinin büyük bir çoğunluk olduğunu sanmıyorum. Bu bakımdan verimlilik üstünde istatistik bakımından önemli bir engel sayılmazlar. Böylece, Ortaçağ'da, eski çağlara nazaran, yoksulluk ve felaketler yüzünden daha çok ölüm oluyordu herhalde. Nüfus pek yavaş artıyordu. XVIII. yüzyılda biraz yükseldi bu artış, ama XIX. yüzyılla birlik-te, pek olağanüstü bir değişme oldu, bu artış nisbeti eski-sinden çok daha yükseldi. 1066 yılında İngiltere ve Wa-les'de mil-kare başına 26 kişi düştüğü tahmin ediliyor. 1801'de bu 153'e, 1901'de 561'e yükseldi. XIX. yüzyılda mutlak artış, Normanların, istilasından XIX. yüzyılın başı-na kadar olan artıştan hemen hemen dört misli fazla. İngil-tere ve Wales'deki nüfus artışı olguyu tam olarak göster-miyor, çünkü bu zaman içinde İngiliz soyu, önceleri bir-kaç vahşinin kapladığı dünyanın geniş bölgelerine yayıl-maktaydı.

Bu nüfus artışının sebebini, doğum nisbetindeki artışa yoracak pek az sebep var. Bunun daha fazla ölüm nisbeti-nin azalmasından ileri geldiğini sanıyorum, bunun bir se-bebi de tıbbın ilerlemesidir, ama aslında endüstri devri-

miyle ortaya çıkan zenginliğin yükselen seviyesi olduğunu sanıyorum. İngiltere'de doğum nisbetinin kaydedilmeye başlandığı 1841 yılından, 1871-1875 yıllarına kadar, doğum nisbeti hemen hemen değişmemiş olup, son zamanda en çok 35.5'e yükselmiştir. Bu arada iki olay yer almıştır. Biri 1870 tarihli eğitim kanunu; ikincisiyse Bradlaugh'ın 1878 yılında Neo-Malthusian propagandası yüzünden kanunun takibine uğraması. Böylece, doğum nisbeti o andan sonra, ilkin yavaş, sonra feci derecede azalmaya başladı. Eğitim kanunu, sebebi ortaya koydu, çünkü çocuklar artık kârlı bir yatırım olmaktan çıktı; Bradlaugh da yolları açmış oldu, 1911-1915 beş yıllık devrede doğum nisbeti 23.6'ya düşmüştür. 1929 yılının ilk üç ayında 16.5'e düşmüştür. Tıp ve sağlık bilgisindeki ilerlemelerden dolayı, İngiltere'de nüfus, yavaş yavaş artmaktadır, ama hızla istikrarlı bir rakama yaklaşmaktadır¹. Fransa'nın bilindiği gibi, uzun bir süre oldukça istikrarlı bir nüfusu olmuştur.

Batı Avrupa'nın hemen hemen her yerinde doğum nisbetinde azalma pek çabuk olmuştur. Biricik istisna, Portekiz gibi geri ülkelerde olmuştur. Şehirli topluluklarda köylü topluluklardakine nazaran daha belirli olmuştur. Zenginlerde başlamıştır, ama şimdi, şehir ve endüstri alanlarında, bütün sınıflara girmiştir. Doğum nisbeti, hâlâ, yoksullarda zenginlerden daha yüksektir, ama on yıl önceki zengin mahallelerden, şimdi Londra'nın en yoksul mahallelerinde, daha azdır. Bu düşüş, herkesin bildiği gibi (bazıları kabul etmese de) gebelik önleyici şeylerden ve

1 1929'un ilk üç ayında yükseldi ama bunun sebebini İspanyol nezlesi salgınına yormalıyız.

çocuk düşürtmelerinden ileri gelmektedir. İstikrarlı bir nüfus elde edildiğinde, ille de öyle kalmayabilir. Pekala böyle devam edebilir. Nüfus azalmaya başlayıncaya kadar. En sonunda da, bir de bakarsınız birçok uygarlıkların sönmesiyle bitebilir.

Problemi faydalı bir şekilde tartışmadan önce, ne istediğimiz hakkında karara varmalıyız. Her türlü belli bir ekonomik teknik dönemde, Carr Saunders'in nüfusun en elverişli yoğunluğu dediği şey vardır, yani kişi başına en çok geliri sağlayan bir yoğunluk. Nüfus, bu seviyenin altına düşer, ya da yukarısına çıkarsa, ekonomik zenginliğin genel seviyesi azalmış demektir. Avla geçinenler arasında, milkare başına bir insan olması normaldir, oysa, ileri endüstri ülkelerinde, milkare başına birkaç yüz kişilik nüfus, fazla olmasa gerek. İngiltere'nin nüfusu savaştan beri bayığı artmıştır. Aynı şeyi Fransa, hele Amerika için söyleyemeyiz. Ama Fransa'nın, ya da Batı Avrupa'daki herhangi bir ülkenin nüfus artışıyla zenginleşmesi muhtemel değildir. Bu böyle olduğuna göre ekonomik bakımdan nüfusun artışı istememiz için bir sebep kalmıyor. Bu isteği duyanlar, milliyetçi militarizm amacıyla etkilenmemiş olarılardır ve istedikleri nüfus artışıysa devamlı olacak değildir, çünkü amaç güttükleri savaşa başlar başlamaz silinecektir. Bu yüzden bu gibi kimseler şöyle düşünmüş oluyor, nüfusun artmasını gebelik önleyici şeylerle engellemektense, savaş sahnesindeki ölüm daha iyi. Bu konuda düşünüp taşınan hiç kimse bu görüşü benimseyemez, benimsiyor görünenlerse bunu zihin karışıklığından yapıyor. Savaşla ilgili düşünceler bir yana, doğum-kontrol metodları bilgisinin, uygar ülkelerin nüfusunu istikrarlı yapmakta olduğunu görerek sevinmeliyiz doğrusu.

Nüfus azalacak olsaydı, problem başka türlü olurdu, çünkü önüne geçilemeyen bir eksilme, sonunda ortadan kalkma demektir: Dünyanın en uygar ırklarının yeryüzünden silinmesini de isteyemeyiz. Bu yüzden, gebelik önleyici şeylerin nüfusu şimdiki düzeyinde tutacak kadar kullanılması için tedbir alınırsa, bu sevinilecek bir şey olur. Bunda bir zorluk olduğunu sanmıyorum. Aile sınırlamasının sebepleri, başlıca, bütün bütün olmasa da, ekonomiktir ve doğum nisbeti çocukların masrafını azaltarak arttırılabilir, ya da, gerekirse, çocuklar anne-babalarına bir gelir kaynağı olacak duruma sokulabilir. Bu gibi tedbir yine de, şimdiki milliyetçi dünyada çok tehlikeli olur, çünkü askeri üstünlüğü sağlama yolunda kullanılabilir. Bütün ileri gelen militarist ulusların silah yarışmasına "Topun beslenmesi gerektir" parolası altında bir nüfus yarışı ilave edilebilir. Uygarlık yaşayacaksa uluslararası bir hükümet elzemdir. Böyle bir hükümetin dünya barışını koruyacak güçte olması gerekiyorsa, bütün militarist ulusların nüfuslarını arttırmamak için sınırlayıcı kararlar almalıdır. Avustralya'yla Japonya arasındaki düşmanlık, bu problemin ciddiyetini gösteriyor. Japonya'nın nüfusu çok hızlı artmaktadır. Avustralya'ninkiyse (göçmenler hariç) oldukça yavaş artmaktadır. Bu, içinden çıkılması çok güç bir düşmanlık yaratmaktadır; çünkü iki taraf da haklıdır. Amerika ve bütün Batı dünyasında doğum nisbeti öyle olacak ki, bu amacı gözeterek hükümetler tarafından kesin tedbirler alınmadıkça, nüfus alabildiğine artacaktır sanırım. Ama başka uluslar nüfus arttırma yoluyla kuvvet terazisini bozarken, güçlü militarist ulusların uslu duracağı beklenemez. Uluslararası bir makamın, ödevini iyi yapması gerekiyorsa, nüfus meselesini ele alması gerekecek

ve inatçı bir ulusta, doğum kontrol propagandası üstünde durması gerekecektir.

Böylece nüfus meselesi iki cepheli oluyor. Hem fazla artışa, hem fazla eksilişe karşı durmalıyız. Birinci tehlike, eskiden beri var, İspanya, Portekiz, Rusya ve Japonya gibi ülkelerde hâlâ var, öteki tehlike yeni ve şimdilik sadece Batı Avrupa'da; nüfusun artışı sadece doğumdan ileri gelseydi aynı şey Amerika'da da olurdu; ama Amerika'nın yerlisi olarak doğan Amerikalılardaki doğum nisbetinin az olmasına rağmen, şimdiye kadar yapılan göçler, nüfusu hiç olmazsa istendiği kadar yükseltmiştir. Yeni tehlike, nüfusun azalması tehlikesi, bizim geleneksel düşünme yolumuza uymuyor. Ahlak öğütleriyle karşılaşıyoruz, doğum kontrolü propagandası kanunlarla yasak ediliyor. Bu gibi metodlar, istatistiğin gösterdiği gibi boşuna. Gebelik önleyici şeylerin kullanılması, bütün uygar ülkelerde bir alışkanlık haline gelmiştir, artık kaldırılamaz. Cinsiyet söz konusu olduğunda, gerçekleri görmemezliğe gelmek, hükümetlerde ve önemli kişilerde öyle derinlere kök salmıştır ki, birdenbire düzeltilemez. Yine de, hoş olmayan bir alışkanlıktır bu, şimdiki gençler önemli yerlere geçtiklerinde, babalarına ve atalarına nazaran, bu bakımdan daha iyi davranacakları ümit edilebilir sanıyorum. Nüfusun azalmasına sebep olduğu süre, gebelik önleyici şeylerin kullanılması kaçınılmazlığının gerekli bir şey olduğunun farkına varacaklardır. Gerçek nüfus azalması tehlikesi olan her ulusun tutacağı yol şimdiki nüfusunu muhafaza edebilecek dereceye varıncaya kadar, çocuklarının mali yükünün şöyle bir azaltılmasıdır.

Bu noktada mevcut ahlak kurallarımızın faydalı olarak değiştirebileceği bir özellik var. İngiltere'de erkeğe

nazaran, 2 milyon fazla kadın var, bunlar yasa ve töre yüzünden, çocuksuz kalmaya mahkum, bu da onların çoğu için büyük bir yoksunluk. Töre, evli olmayan kadını hoş görseydi ve ekonomik durumunu dayanılır yapsaydı, şüphesiz ki, şimdi bekar kalmaya mahkum bu kadınların çoğu çocuk yapardı. Tek-karılı sistem, cinslerin sayısının eşit olması faraziyesi üstüne dayanmaktadır. durumun böyle olmadığı yerlerde, ve aritmatik'in bekar kalmaya zorladığı kişilere çok zalimlik yapılmış oluyor. Doğum oranının artması istenilen bir yerde, bu zalimlik, hem kamuca, hem bireyce istenmeyen bir şey olabilir. Bilgi arttıkça, şimdiye dek tabiat kuvvetleri gibi görünen kuvvetleri, hükümetin kontrol etmesi gittikçe mümkünleşmektedir. Nüfusun artışı bunlardan biridir. Hristiyanlığın çıkışından beri nüfus artması içgüdü'nün kör ameliyesine bırakılmıştı. Devletin kontrol edeceği zaman çabuk yaklaşmakta. Bu konuda, önceden çocukluğun Devlet tarafından kontrolünde olduğu gibi, Devletin karışmasının fayda edilecek cinsten olması için, günümüzün yarışan askeri devletlerinin değil, uluslararası bir Devletin karışması gerektir.

BÖLÜM XVIII

EUGENICS

Eugenics, birtakım metodlarla, bir soyun biyolojik özelliğini düzeltmek için yapılan teşebbüslerdir. Darwin'in düşünceleri üstüne dayanılmaktadır, bu kurumun başkanı da Charles Darwin'in oğullarından biridir. Ama Eugenics düşüncelerinin ilk yaratıcısı, insan başarısındaki irsi unsurun önemini iyice belirten Francis Galton'dur. Günümüzde, hele Amerika'da, irsiyet, bir parti meselesi olmuştur. Amerikalı muhafazakarlara göre yetişmiş bir adamın gelişmiş karakteri, aslında doğuştan olan özelliklerden meydana gelmektedir. Amerikalı radikalistlerse, tersine her şeyin eğitimden geldiğini, irsiyetin rolü olmadığını ileri sürmektedir. Bu iki aşırı düşünceye de katılmıyorum; ne de karşı önyargılara sebep olan varsayımı kabul edebiliyorum, yani İtalyanlar, Güney Slavları, ya da bu gibileri, bitmiş imalat olarak, Ku Klux Klan'ın yerli doğmuş Amerikalılarına nazaran düşüncesi daha aşağıdır. İnsanın, zihni kabiliyetinde, irsiyete ve eğitime ne yer verileceğine

dair kesin bir şey söyleyebilmemiz için, elimizde bilgi yoktur. Sorun bilimce çözülmesi gerekiyorsa, birbirinin aynı, ikizlerden binlercesini alıp, doğar doğmaz ayırarak mümkün olduğu kadar karşıt sistemlerle yetiştirmek gerekir. Şimdilik bu deney imkansız, ama. Bilimsel olmayan sadece izlenime dayanan kendi inancıma göre, herkes kötü bir eğitimle bozulabilir, –ve hemen hemen herkes bozulmuştur da– ancak, bazı doğuştan olan istidatlar türlü yönlerde büyük başarı elde edebilir. Eğitim, ne olursa olsun, sanmıyorum ki, vasat bir oğlan çocuğunu birinci sınıf bir piyanist yapabilsin; Napolyon'un, Brienne'deki sınıf arkadaşlarına nazaran, doğuştan istidat bakımından daha yüksek olmadığına inanmıyorum, stratejiyi annesinin yaramaz çocuklarına bakarak öğrendiğini sanmıyorum. İnanıyorum ki, bu gibi durumlarda, ve her türlü kabiliyette, eğitimin orta halli bir hammaddenin daha iyi sonuç vermesine sebep olduğu doğuştan olan eğilim vardır. Nitekim açık bazı olgular var bu sonucu destekleyen, örneğin, kafa biçimiyle, akıllı bir adamla aptal bir adam belli olmaktadır, bunda eğitimin rolünü görmenin imkanı yoktur. Sonra bunun tam karşıtını düşünün, idyoluk, embesillik, geri-zekâlılık. Eugenics'in en koyu rakibi bile idyoluğun birçok hallerde irsi olduğunu inkar edemiyor ve istatistik simetri duygusu olan herkese bu gösterir ki, buna karşı anormal derecede büyük kabiliyeti olan bir yüzde olacaktır. Bu yüzden, bu konuda fazla uğraşmadan şu sonuca varıyorum: İnsanlar irsi zihin kabiliyetine göre ayrılıyor. Aynı zamanda daha şüpheli olan bir şey kabul ediyorum, akıllı insanlar karşıtlarına üstün tutulur. Bu iki nokta teslim edildikten sonra Eugenics'lerin davası için temeller atılmış demektir. Bu yüzden, bazı savunucuların bazı te-

ferruatları hakkında ne düşünürsek düşünelim, bütün bu davranışı alaya almamız gerek.

Eugenics konusunda yazılmış, eşine az rastlanır cinsten saçmalıklar vardır. Savunucuların çoğu, sağlam biyolojik temellerine, şüpheyile karşılanacak bazı sosyolojik düşünceler katmaktadırlar. Örneğin, namusluluk, gelirle orantılıdır; miras kalan yoksulluk (yazık ki çok sık oluyor) kanuni olmayıp biyolojik bir olgudur; bu yüzden yoksullardan çok, zenginleri yetiştirecek olursak herkes zengin olacaktır. Yoksulların zenginlerden daha çok yetiştirdiği olgusu konusunda, bir sürü saçmalıklar yazılmıştır. Bu olaylara esefle bakmıyorum pek, çünkü zengin hiçbir surette yoksula üstün değildir. Esef edilecek bir şey bile olsaydı, pek o kadar esef edilmezdi, çünkü aslında birkaç yıl geri kalma var sadece. Doğum nisbeti yoksullarda eksiliyor, bundan dokuz yıl önce zenginlerdeki seviyedeki kadar azalmaktadır¹. Arzu edilemeyecek cinsten bu doğum nisbeti ayrılığını meydana getiren bazı unsurlar olduğu doğru. Örneğin, hükümetler ve polis makamları doğum kontrolü hakkında bilgi edinmenin önüne geçince, zekâları normalden biraz aşağı düşen kişiler, bu bilgiden yoksun kalıyor, ötekilerdeyse makamların teşebbüsleri bir işe yaramıyor. Böylece gebelik önleyici şeyler ile ilgili bütün bilgilerin yayılmasına karşılık, aptal kimselerin, zekilere nazaran daha geniş ailesi olmasına sebebiyet veriyor. Yine de bu geçici bir unsur olsa gerek, çünkü çok geçmeden en aptal kişi bile ya doğum kontrol bilgisini elde etmiş ola-

1 Bak. Julius Wolf, Die neue Sexualmoral und das Geburtenproblem unserer Tage 1928, s. 165-7.

cak, ya da –yazık ki makamların örtbas etmesinin sık doğuracağı– çocuk düşürtecek kimseler bulacaktır¹.

Eugenics iki türlüdür: Pozitif ve negatif. İlki, iyi soyları yetiştirmek amacını gütmekte, ikincisiyse kötü soyları yok etmek amacını. İkincisini yapmak şimdi daha pratik. Bazı Amerika Devletlerinde büyük adımlarla ilerlemekte, ve yeterli olmayanın kısırlaştırılması İngiltere'deki pratik politikanın çerçevesi içinde. Böyle bir tedbire karşı insanın ister istemez duyduğu itirazların yersiz olduğunu sanıyorum. Aklı kıt kadınlar, herkesin bildiği gibi sürü sürü meşru olmayan çocuk yapmaya kalkarlar, oysa bu çocuklar genel olarak hemen hemen toplum için faydasız. Bu kadınlar kısırlaştırıldığı takdirde daha sevinecekler, çünkü gebe kalışları çocuk sevdiklerinden değil. Aynı şey şüphesiz aklı kıt erkekler için de varit. Bu sistemde çok tehlikeli cepheler olduğu gerçek, çünkü makamlar kendilerine karşı olan her şeyi, orta malı olmayan bir düşüncenin akıl kılığının bir belirtisi olduğunu sanacaklardır. Yine de bu tehlikelere atılmaya değer, çünkü idyo, embesil ve kıt akıllılar bu yollarla azaltılabilir.

Kısırlaştırma tedbirleri, bana göre, zihnen bozuk olanlara uygulanmalıdır. Saralı, yaradılıştan mücrim, düşük ahlaklı, cinsel sapık gibi "*zihni bozuk*" olanların kısırlaştırılmasını uygun gören İdaho'daki kanunlar gibi ka-

1 Julius Wolf'a göre (aynı eser) Almanya'daki doğum oranının düşmesinin sebebinde çocuk düşürtme, gebelik önleyici şeylerden daha büyük rol oynuyor. Tahminine göre, Almanya'da günümüzde yılda 600.000 çocuk düşürtme vakası varmış. İngiltere için tahminde bulunmak daha güç; çünkü düşen çocukların kaydı yapılmıyor, ama durumun Almanya'dakinden başka olacağını gösteren bir sebep yok.

nunların tarafçısı olamıyorum. Son iki kategori oldukça belirsiz türlü topluluklarda, türlü şekillerde karşılanır. İdaho kanunu Socrates, Eflatun, J. Sezar, St Paul'ün kısırlaştırılmasını da uygun bulabilirdi. Üstelik mücrim tabiat pekala fonksiyonel bir sinir bozukluğundan ileri gelebilir ki, hiç olmazsa teorik bakımdan psikanalizle düzeltilebilir ve ırsi olmayabilir. İngiltere'de olsun, Amerika'da olsun, bu konulardaki kanunlar psikanalistlerin eserlerinin tanınmadığı için yapılmıştır ve bu yüzden birbirinden tamamıyla ayrı tip bozuklukları yan yana koymaktadır, sebebi de sadece birbirine benzer belirtiler göstermesi. Zamanın bilgisinden en aşağı otuz yıl gerideler. Onyıllar boyunca karşı çıkılamayacak, istikrarlı sonuçlara varmadıkça bilim, bu konularda kanun koymak pek tehlikeli; yoksa tüzüklerde yanlış düşünceler yer alabilir, yargıçlar tarafından benimsenebilir ve iyi düşüncelerin uygulanması gecikir. Bence bu alanda hakkında kesin kanun konması gereken biricik şey zihin bozukluğu. Makamların karşı koyacağı tarafsız bir şekilde karar verilebilir, oysa ahlak düşüklüğü, düşüncelere göre değişebilir. Bazılarınca düşük ahlaklı denebilecek biri, başkalarınca bir peygamber sayılabilir. Kanun, gelecekte daha genişletilmesin demiyorum, bu konudaki bilimsel bilgimiz yeterli değil demek istiyorum sadece, birçok Amerikan Devletinde şüphesiz olduğu gibi, bilim adı altında ahlaksal cezalar, topluluk tarafından verilmeye kalkılırsa, pek tehlikeli olabilir.

Her ne kadar geleceğe aitse de, daha ilginç imkanları olan pozitif Eugenics'e geliyorum şimdi. Pozitif Eugenics, arzu edilir ana-babaların çok sayıda çocuk yapmalarını teşvike çalışmaktır. Şimdi bunun tam tersi oluyor. İlkokuldaki çok akıllı bir çocuğu alalım örneğin, meslek sahi-

bi olacak ve aşığı yukarı 35-40 yaşlarında evlenecek, oysa çevresindekiler, pek akıllı olmayanlar 25'inde evleneceklerdir. Eğitim masrafı profesyonel sınıflarda büyük bir yüküdür, bu yüzden ailelerini son derece kısmak zorunda kalıyorlar. Zihin kabiliyetleri muhtemelen birçok sınıftakinden daha yüksek oluyor, bu bakımdan esef edilecek bir durum bu. Bu davaların halledilmesinin en iyi çaresi, çocukların üniversiteye kadar ve üniversiteyi de bedava okuyabilmelerini sağlamak. Yani, genel olarak, burslar çocuklara değil, ana-babalara verilmelidir. En akıllı gençlerin, 21 yaşına varmadan, çok çalışmanın hem zekâsına, hem vücuduna zarar veren, fazla ödevle yüklemeyi, ortadan kaldırmakla büyük fayda vermiş olacaktır. Yine de, İngiltere'de ve Amerika'da Devletin, profesyonel erkekleri büyük aile sahibi olmalarına zorlaması için gerçekten yeterli bir tedbir alması imkansızdır. Engel de demokrasidir. Eugenics'in düşünceleri insanların eşit olmadığı düşünce-sine dayanmaktadır, oysa demokrasi insanların eşit olduğunu söylüyor. Bu bakımdan, embesil gibi aşığı insanlar olduğunu değil, az bir üstün insan sayısı olduğunu ileri süren, demokratik bir toplulukta Eugenics düşüncelerini gerçekleştirmek politik bakımdan çok zordur. Bunların ilki, çoğunluğun hoşuna gider, ikincisi hiç hoş değil. Bu olayların ilki için olan tedbirler, çoğunluğun oyunu alabilir, öteki tedbirlerse almaz.

Yine de, konu hakkında düşünen herkes, biliyor ki, her ne kadar şimdilik iyi soyları neyin yaptığını belirtmek zorsa da, bilimin çok geçmeden çözeceğini umduğu bazı ayrılıklar var bu konuda. Çiftçiye bütün boğalarına aynı fırsatı ver deyince, neler duyar düşünün bir. Nitekim gelecek neslin doğurtucusu olacak boğa, dişi tarafından gelen

atalarının süt verme kabiliyetleri için dikkatle seçilmektedir. (Şunu da söyleyelim ki, bilim, sanat ve savaş bu cins tarafından bilinmediğinden, esas meziyet sadece dışıde görülüyor, erkekse kadının mükemmelliklerinin sadece yayıcısı). Bilimsel yetiştirmeye, bütün ehli hayvanlar son derece düzeltilmiştir, insanların aynı metodlarla istenilen yöne sürüklenebileceği tartışma konusu olamaz. Elbette, insanlardan ne beklediğimizi belirtmek güç. İnsanların fizik tarafını geliştirecek olursak, bir de bakarsınız beyinlerini küçültmüş oluruz. Zihni melekelerini geliştirecek olursak, birçok hastalıklara tutulmasına sebep olmuş oluruz. Duygu dengesini sağlarken, sanatçı yönünü bozmuş oluruz. Bütün bu konularda yeterli bilgi yok. Bu yüzden şimdilik pozitif Eugenics konusunda fazla bir şey yapmak doğru değil. Ama önümüzdeki yüzyıl içinde irsiyet ve biokimya bilimleri öyle adımlar atmış olacak ki, herkesin şimdiki varoluşa nazaran yenisinin üstün olacağını kabul edeceği bir ırkın yetiştirilmesine muvafakat gösterilecektir. Yine de bu cins bilimsel bilginin tatbiki, aile konusunda bu sayfalarda şimdiye dek düşünülen her şeyden daha radikal bir başkaldırma demektir. Bilimsel yetiştirme, tamamıyla yerine getirilecek olursa, her nesilde erkeklerin %2-3'ünü ve dişilerin %25'ini bu amaç için bir yana ayırmak gerekecektir. Herhalde ergenlikte bir inceleme yapılacak, bunun sonucu olarak da bütün başarı gösteremeyen adaylar kısırlaştırılacak. Boğa veya aygırın babası, bugün babasından habersiz olduğu gibi bu insanlar da çocuklarını tanımayacaklardır, anne de öteki kadınlardan başka olacak, profesyonel bir uzman olacaktır. Böyle bir durum olacağını söylemiyorum, ne de böyle olmasını istiyorum,

çünkü bunu son derece iğrenç buluyorum. Yine de, konu objektif olarak ele alındığında, böyle bir tasarının kayda değer sonuçlar vereceği görülebilir. Tartışma uğruna farzedelim ki, Japonya'da oldu bu, ve üç nesil sonunda Japonların çoğu Edison gibi akıllı ve boks şampiyonu kadar kuvvetli oldu. Eğer bu arada dünyanın öteki ulusları, işleri tabiata bırakmışsa, Japonya'ya karşı bir savaşta dayanamayacaklardır. Şüphe yok ki, yüksek bir kabiliyet derecesine erişen Japonyalı, başka ulusların adamlarını asker gibi kullanmak yollarını bulacak ve zafer için elde edeceklerine güvendiği zafer için bilimsel tekniğine güvenecektir. Böyle bir sistemde, Devlete körü körüne bağlanma, gençlikte kolayca aşılana bilecektir. Böyle bir gelişmenin yer almayacağını kim söyleyebilir?

Irk Eugenics'i diyebileceğimiz, bazı politikacı ve siyasi gazetecilerde sık görülen bir türlü Eugenics var. Buna göre (yazarın ait olacağı tabii) bir ırk veya ulusun ötekilerin çok üstünde ve aşağı soyların zararına sayısını arttırmak için askeri gücünü kullanması gerekecek. Örneğin göçmen kanunlarında kanun tarafından tanınmayı başarmış Kuzey Propagandası var Amerika'da. Bu türlü Eugenics, Darwin'in "kuvvetlinin yaşaması" prensibine uygun; bir var ki, en ateşli savunucularının, Darwinizm öğretisi kanuna aykırı olmalıdır, diyenler olması tuhaf. Irkçı Eugenics ile, bununla ilgili politik propaganda hiç de hoş bir şey değil; ama bunu bir yana bırakıp konuyu başarıları bakımından ele alalım.

Aşırı durumlarda, bir ırkın, öteki ırka üstün olduğunda şüphe yok. Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda, hâlâ yerliler tarafından kaplı olsaydı uygarlığa getirdikleri

yardım daha az olurdu. Zencilere, beyazlara nazaran, genel olarak, daha aşağı bakmak, doğru gibi görünüyor; oysa tropik bölgelerde varlıkları elzemdir, öyle ki, ortadan kaldırılmaları (insaniyet bir yana) hiç arzu edilmez. Ama Avrupa ırkları arasında ayırım yapmaya gelince, politik yargıyı desteklemek için, bir sürü kötü bilimi işin içine sokmak gerektir. Sarı ırkı bizim asıl ben'lerimizden aşağı görecek bir sebep de görmüyorum. Bütün bu gibi durumlarda ırki Eugenics vatanseverlikte taassubun bir bahanesi sadece.

Julius Wolf¹ istatistikleri olan başlıca ülkelerdeki nüfusun doğumların ölümlere fazlalığının bindesini gösteren bir tablo veriyor. Fransa'da en aşağı (1.3), sonra Amerika geliyor (4.0), İsveç'te (5.8), İngiliz Hindistan'ında (5.9), İsviçre'de (6.2), İngiltere'de (6.2), Almanya'da (7.8), İtalya'da (10.9), Japonya'da (14.6), Rusya'da (19.5) ve dünyanın başında gelen Ekvator'da (23.1). Olaylar bilinmediğinden, Çin listede yok. Wolf, Batı dünyasının Doğu yönünden, yani Rusya, Çin ve Japonya tarafından yenilgiye uğrayacağı sonucuna varıyor. İnancımı Ekvator'a bağlayarak düşüncesine karşı koyacak değilim. Yalnız, Londra'da zengin ve yoksullardaki nisbi doğum oranı için, rakamlarına işaret edeceğim (önce de söz konusu etmiştik bunu) ve yoksullardaki doğumun birkaç yıl öncekine nazaran zenginlerdekinden daha aşağı olduğunu göstereceğim. Aynı şey, daha uzun bir zaman arasıyla da olsa, Doğuya uygulanabilir, Doğu batılaştıkça, doğum oranı ister istemez düşecektir. Bir ülke, askeri anlamda, endüstrileşmiş olmadan büyüyemez, endüstricilik ise aile sınırlamasına yol açan

1 Aynı eser.

zihin biçimini de birlikte getirir. Şu sonuca varıyoruz ister istemez: Batının aşırı vatanseverlerinin (sabık Kayzer'den örnek alarak) korktuklarını söylediği Doğunun hakim olması —o da olursa— büyük bir felaket olmayacağı gibi, bunun böyle olmasını gerektirecek bir sebep de yok ortada. Yine de, savaş tüccarları, uluslararası bir makam türlü devletlerin nüfuslarını tayin edinceye kadar, muhtemelen bu korku aletini kullanacaklardır. Burda da görmüş olduğumuz ilk durumdaki gibi, bilim, ilerler de, uluslararası anarşi devam ederse, insanlığın karşılaşacağı tehlikeler olacaktır. Bilim, amaçlarımızın farkına varmamıza sebep oluyor. Amaçlarımız kötüyse, sonuç felaket olur. Dünya nefret ve kötülükle dolu olmakta devam ederse, nice bilimsel olursa, o kadar korkunç olacaktır. Bu tutkuların mikrobikliğini azaltmak, insani ilerlemenin bir şartıdır. Çoğu, varlıklarını cinsel bir ahlaka ve kötü bir cinsel eğitime borçludurlar. Uygarlığın geleceği için, yeni ve daha iyi bir cinsel ahlak elzemdir. Cinsel ahlakın reformunu zamanımızın hayati ihtiyaçlarından biri yapan budur. Özel ahlak açısından, cinsel ahlak, bilimsel ve boş inançsız olursa, Eugenics kaygılarına baş yeri verir. Yani cinsel birleşmelerdeki sıkılık ne kadar gevşetilirse gevşetilsin, vicdanlı bir karı-koca çocuklarının muhtemel değeri konusunda, ciddi düşünmeden, çocuk yapmaya kalkmaz. Gebelik önleyici şeyler, anne-babalığı isteğe bırakmıştır, çocuk cinsel birleşmenin kendiliğinden gelen bir sonucu değildir. Önceki bölümlerde üstünde durduğumuz türlü ekonomik sebeplerden, babanın, geçmişe nazaran, çocukların gelecekteki eğitim ve bakımında, muhtemelen daha az rolü olacaktır; bir kadının aşığı ve arkadaşı olarak üstün tuttuğu adamı, çocuğunun babası olarak seçmesi için, hiçbir

ikna edici sebep yok. Gelecekte, kadınlar için, ciddi bir mutluluk fedakarlığında bulunmaksızın, babaları Eugenics kaygılarıyla seçmeleri mümkün olacak. Her zaman cinsel arkadaşlık konusunda duygularına istedikleri gibi kendilerini koyuvereceklerdir. Çocukların anası olacak kişiyi seçmek, erkekler için daha kolay olacaktır. Benim gibi, cinsel davranışın, çocuklar söz konusu olduğu süre toplumu ilgilendireceği düşüncesinde olanların, geleceğin ahlakı hakkında, bu varsayımdan iki cepheli bir sonuç çıkarmaları gerektir. Bir kere, çocuklar bir yana, aşk serbest olmalıdır; öte yandan, çocukların yetiştirilmesi, şimdikine nazaran ahlaksal düşüncelerle çok daha dikkatle ayarlanması gereken bir mesele olmalıdır. İşin içine girecek düşünceler şimdiye dek kabul edilmiş olanlardan değişik olacaktır ama. Belli bir durumda çocuk yapmanın erdemli bir iş olması için bir papazın bazı kelimeler okuması, ya da nüfus memuru tarafından bazı evraklar hazırlanması gerekmeyecek, çünkü bu gibi hareketlerin çocukların sağlık ve zekâsında etki gösterdiğine dair bir kanıt yok. Göz önüne alınacak nokta şu; kadın ve erkeğin, hem kendileri, hem irsiyetleri öyle olmalı ki, arzu edilir çocuklar çıkarabilsin ortaya. Bilim, bu konuda şimdikine nazaran daha güvenle bir şeyler söylemeye başladığı zaman, topluluğun ahlak duygusu, Eugenics bakımından daha titiz olabilir. İrsiyeti en iyi olan erkekler baba diye aranıp duracak, öteki erkeklerse aşık olarak kabul edilebilirse de babalığa kalkıştığında reddedilecektir. Evlilik kuruluşu, şimdiye dek bu gibi tasarıları tabiata aykırı yapmıştır, öyle ki Eugenics'in pratik imkanlarının pek dar olduğu düşünülmüştür. Gebelik önleyici şeyler, çocuk yapmayı, çocuksuz cinsel birleşme-

lerden ayırdığına göre, ve babaların gelecekte, muhtemelen, geçmişte olduğu gibi, çocuklarıyla kişisel bağıntısı olmayacağına göre, insan tabiatı gelecekte ille de aynı engelleri koyacak demek değildir. Ahlakçıların geçmişte evliliğe bağladığı ciddiyet ve yüksek sosyal amaç, dünya ahlakında daha bilimsel olduğu takdirde, sadece çocuk yapmaya bağlanacaktır.

Bu Eugenics dünya görüşü, her ne kadar bazı olağanüstü bilimsel kişilerin özel ahlakı olarak başlaması gerekse de, muhtemelen gittikçe yayılacak, sonunda kanunlaşacaktır; herhalde, arzu edilen ana-babalara para mükafatı şeklinde, ya da arzu edilmeyenlere para cezaları şeklinde uygulanacaktır. Bilimi, kendimize özgü içtepilere karıştırmak düşüncesi şüphesiz ki iğrenç. Ama bu işe karışma, çağlar boyunca dinin karışmasından, çok daha az olacaktır. Bilim, dünya için yenidir; ve dinin çoğumuzun üstündeki ilk ve geleneksel etkisinin yetkisini haiz değildir; ama aynı yetkiyi kazanmaya kabiliyeti vardır, insanın dinsel ilkelere karşı davranışını nitelendiren aynı boyun eğme derecesinin altına girmek kabiliyeti vardır.

Normal insanı, tutkulu anlarında kontrol altına alması için, geleceğin zenginliğinin yeterli bir sebep olmadığı bellidir, ama sadece övmek ve suçlamak müeyyidesiyle değil, ekonomik mükafat ve ceza müeyyidesiyle de kabul edilmiş olan pozitif ahlakın bir kısmı olduğu takdirde, iyi yöneltilmiş bir insanın bilmemezliğe gelemeyeceği bir düşünüş olduğu çok geçmeden kabul olunurdu. Din, tarihin ağarmasından daha önceden vardır, oysa bilim ancak dört yüz yıldır var; ama bilim de yaşlanıp saygı görmeye baş-

layınca din kadar hayatımızı kontrol altına alacaktır. İnsan ruhunun özgürlüğü için çırpınanların, bilimsel bir istibda-
da karşı başkaldıracakları zamanı önceden görüyorum. Yi-
ne de bir istibdat olacaksa bilimsel olması daha iyidir.

BÖLÜM XIX

CİNSİYET VE BİREYSEL HUZUR

Bu bölümde, cinsiyet ve cinsel ahlakın, bireyin mutluluğu ve huzuru üstündeki etkisi konusunda geçen bölümlerde gördüğümüz şeyleri tekrarlamak istiyorum. Burada, ne sadece hayatın faal cinsel çağıyla, ne de gerçek cinsel birleşmeyle uğraşıyoruz. Cinsel ahlak, çocukluk çağını, hatta yaşlılığı bile, duruma göre, iyi, ya da kötü, türlü yollarla etkiler.

Geleneksel ahlak, çocukluktan, tabular koyarak yürümeye başlar. Büyüklerin yanındayken vücudun bazı yerlerine dokunmaması öğretilir çocuğa. Aptesi gelince fısıltıyla söylemesi, aptesini ederken de gizli bir yere çekilmesi öğretilir. Vücudun bazı kısımlarının ve bazı fiillerin, çocuğun hemencecik anlayamayacağı, kendilerine esrarlı görünen, özel bir ilginin doğmasına sebep olan bazı tuhaf nitelikleri vardır. Çocukların nereden geldiği problemi gibi bazı akıl yorulan problemler, gizlice düşünülmelidir, çünkü büyüklerin verdiği cevaplar ya kaçamaklıdır, ya da açıktan açığa yanlıştır. Hiç de yaşlı olmayan öyle adamlar

tanıyorum ki, bebekken vücutlarının bazı yerlerine dokunduklarında, son derece ciddiyetle şöyle öğütlenmişlerdi: "Keşke ölseydin de senin böyle yaptığını görmeseydim." Esefle söylüyorum ki, hayatın daha sonrası için iffet yapmaya çalışmanın etkisi, geleneksel ahlakçıların düşündüğü gibi olmamıştır her zaman. Sık sık tehditlere başvurulur. Belki, eskisi kadar, hadım ederim seni diye tehdit edilmiyor çocuklar, ama onlara deli olacaksın demek hâlâ uygun görülmekte. Deli olmadıkça, çocuğa deli olmanın tehlikesi var demek kanuna aykırıdır New York eyaletinde. Bu öğretimin sonucu, çocukların çoğunda küçüklüklerinde cinsel konularla ilgili derin bir suç ve dehşet duygusu belirliyor. Cinsiyetin, suçla ve korkuyla birleştirilmesi, öyle derine iniyor ki, hemen hemen tamamıyla bilinçaltına işlemiş oluyor. Bu gibi çocuk hikâyelerinden kurtulduğuna inanan insanlar arasında, gökgürültülü bir fırtınada, başka zamanki gibi, zina eder mi, etmez mi diye bir anket yapılması mümkün olsaydı keşke, öyle sanıyorum ki yüzde doksanı, yüreklerinin tâ derinlerinde böyle yaptıkları takdirde yıldırımın çarpacağına inanırlar.

Sadistlik olsun mazoşistlik olsun, hafif olduğu zaman normalse de, tehlikeli belirtilerinde cinsel suçla ilgilidir. Mazoşist, cinsiyetle ilgili kendi suçunu pek iyi bilen biridir. Sadist, kadının baştan çıkarıcılığını iyiden iyiye duyan bir kimsedir. Bu gibi etkiler, ileri yaşlarda, çocukluktaki gereksiz sıkı ahlak eğitimi tarafından meydana getirilen ilk izlenimin ne kadar kuvvetli olduğunu gösteriyor. Bu konuda, çocukların eğitimiyle ilgili kimseler, hele pek küçüklere bakanlar, gittikçe aydınlanmaktadır. Ama yazık ki bu aydınlık mahkemelere daha erişmemiştir. Çocukluk ve gençlik öyle bir çağdır ki, dayak, yaramazlık,

yasak hareketlerinin yapılması tabiidir, kendiliğinden olur, bunlar, aşırı gidilmedikçe zararlı değildir. Ama cinsiyet yasaklarına karşı gelme, büyükler tarafından bütün öteki kanunlara aykırı gelmekten bambaşka bir şekilde ele alınmaktadır, çocuk da ister istemez onu ayrı bir sınıftan sanır. Çocuk büfeden meyve istemez çalarsa canınızı sıkabilir, haşlayabilirsiniz onu, ahlak bakımından korkunç bir şey olmaz bu, çocuğa da korkunçluk duygusu vermiş olmazsınız. Öte yandan, eski kafalı biriyseniz ve çocuğu istimna etmekteyken yakalarsanız, sesinizin tonu hiç duyulmadık bir hal alır. Bu ton iğrenç bir dehşet verir, çünkü çocuk, azarlanan bu davranışından, kaçınmayı imkânsız bulabilir. Ciddiyetinizin etkisi altında kalan çocuk, istimanın sizin dediğiniz kadar kötü olduğuna inanabilir. Yine de, devam eder buna. Böylece belki hayat boyunca devam edecek olan bir hastalığın temeli atılmış olur. Küçüklükten kendini günahkâr görmeye başlar. Çok geçmeden gizliden gizliye günah işlemeyi öğrenir, günahını kimse bilmiyor diye de yarım yamalak bir avuntu bulur kendi kendine. Son derece mutsuz olduğu için, gizli tutmayı beceremeyen aynı günahı işleyen kimseleri cezalandırarak dünyadan öç almak ister. Çocukken yalan söylemeye alıştığından, aynı şeyi büyüdükten sonra yapmakta güçlük çekmez. Anne-babaların, çocuklarını erdemli yapmak için giriştikleri yanlış teşebbüsler sonucu, çocuk, hasta, içe dönük, ikiyüzlü ve zalim olur çıkar. Çocukların hayatına suç, utanç, korku hâkim olmaması gerektir, çocuk mutlu, neşeli olmalı, hareketleri de kendiliğinden gelmelidir, kendi içtepilerinden dehşet duymamalıdır; tabii olguları araştırmaktan kaçınmamalıdır. Bütün içgüdüsel hayatını karanlıkta saklamamalıdır. Bütün çabalarına rağmen öldü-

remedikleri bilinçdışı içtepileri, derinliklere gömmemeli-
dir. Zihnen namuslu, toplum bakımından korkusuz, eylem-
de güçlü, düşüncede hoşgörür dosdoğru erkek ve kadınlar
yetiştirmek istiyorsak, istenilen sonuçları elde etmemiz
için tâ baştan onları eğitmemiz gerekir. İnsanları ayı terbi-
ye eder gibi terbiye etmeye kalkmışlardır. Ayıların nasıl
terbiye edildiğini herkes bilir. Sıcak bir yer üstüne bırakı-
lır, o da ayak parmakları yandığı için dans etmek zorunda
kalır. Bunun yanında belli bir müzik parçası çalınır. Der-
ken o müzikle oynamaya başlar. Çocuklarda da böyledir.
Çocuk cinsel organını fark edince, büyükler azarlarlar.
Sonunda bu fark ediş azarlamaları hatırlatır onlara, böyle-
ce o azar, müziğine göre oynamaya başlarlar, bu da sağ-
lam ve mutlu bir cinsel hayatın bütün imkânlarını kökün-
den yıkar.

Bundan sonra gelen çağda cinsiyetin geleneksel tutu-
mu tarafından meydana getirilen sefillik, çocukluktakin-
den daha büyüktür. Çoğu oğlanlar, üstlerine neler geldiği-
ni bilmezler ve ilk gece inzali olunca dehşete düşerler.
Son derece kötü olduğu öğretilen içtepilerle dolu oldukla-
rını görürler. Bu içtepiler, gece ve gündüz musallat olacak
kadar kuvvetlidir. Daha iyi cins çocukta, aynı zamanda
güzelliğe, şiire, ideal aşka doğru –ki bunların tamamıyla
cinsiyetten ayrı şeyler olduğu sanılır– koyu idealistik içte-
piler bulunur. Hristiyan öğretimindeki Manißeizm unsur-
larından dolayı, ergenlik çağının idealistik ve bedensel iç-
tepileri, içimizde tamamıyla ayrılmış bir durumda olmaya
ve hatta birbirleriyle çatışmaya eğilim gösterirler. Oku-
muş bir dostun, bir itirafını yazayım bununla ilgili olarak.
"Benim kendi ergenlik çağımın bir özelliği vardı; içimde-

ki ikiye yarılma belirli bir şekilde dışarı vrmuştu. Gün boyunca Shelley okurdum, şu mısralar pek dokunurdu bana:

*Gece kelebeği yıldızı ister,
geceyse gündüzü.*

Derken birden bu yükseklikleri bırakır ve soyunmakta olan hizmetçiyi dikizlerdim. Son içtepi pek utanç verirdi bana; birincisinde tabii aptalımsı bir şey vardı, çünkü idealizm cinsiyetten saçma bir şekilde korkmanın başka yüzüydü."

Sinir buhranlarının sık olduğu bir çağdır ergenlik, herkes bilir. Kişiler başka zamanlarda dengeliyken, bir de bakarsınız tam tersi olur çıkarlar. Miss Mead "Coming of Age in Samoa" adlı kitabında, o adada sinir buhranları olmadığını söylüyor, bu olguyu da cinsel özgürlüğe bağlıyor¹. Bu cinsel özgürlüğün, misyoner faaliyetiyle biraz azaldığı doğrudur. Sorguya çektiği kızların bazıları, misyoner evlerinde oturuyorlarmış ve bunlar ergenlik çağında sadece istimnada bulunuyor ve homoseksüellik yapıyorlarmış, başka yerlerde yaşayanlar, öteki cinsle de birleşmede bulunuyormuş. Bizim en ünlü erkek okulları da, bu bakımdan Samoa'lı misyonerin evinden farklı değil, ama Samoa'da zararsız olabilen davranışın psikolojik etkisi, bir İngiliz öğrencisinde felakete sebep olabilir, belki yüreğinde hâlâ geleneksel öğretime saygı duyuyordur, oysa Samoa'lı misyonere alaya alınmış tuhaf zevkleri olan bir beyaz adam diye bakıyorlar sadece.

1 Coming of Age in Samoa, s. 157

Birçok delikanlı yeni ergenliğe erdiklerinde, cinsiyet konusunda hiç gereği olmayan birtakım zorluklar ve sıkıntılardan geçiyorlar. Delikanlı bakır kalırsa, kendi kendini tutma zorluğu, muhtemelen onun çekingen ve içe kapanık olmasına sebep olur, ki böylece ilerde evlendiğinde kendi kendini kontrol etmiş olduğu, arkasında bıraktığı yıllardan kurtulamaz, belki birdenbire zalimce kurtulabilir, bu da karısına karşı bir âşık rolü oynamasına engel olur. Fahişelere giderse, ergenlik çağında başlamış olan aşkın fiziksel ve idealistlik cepheleri arasındaki ikiye bölünme devam eder, böylece bundan sonraki kadınlarla olacak bağıntıları, platonik olur, ya da pek alçaltıcı olur. Üstelik zührevi hastalık tehlikesine atılır. Kendi ayarındaki kızlarla düşer kalkarsa, o kadar zarar etmez, ama o zaman bile gizlilik ihtiyacı zararlıdır ve istikrarlı bağıntıları bozmaya çalışır. Kısmen züppelikten, kısmen evliliğin çocuk yapması gerektirdiği inancı yüzünden bir erkeğin genç yaşta evlenmesi zordur. Üstelik, boşanmanın güç olduğu yerde, erken evlenmenin büyük tehlikeleri vardır, yirmi yaşındayken uyuşan iki kişi, otuzunda uyuşmayabilir. Tür-lü yaşantıları olmayan bir kimse için, bir eşle istikrarlı bağıntılar kurmak çok kimse için güçtür, Cinsiyet görüşümüz sağlam olsaydı, üniversiteli öğrencilerin geçici olarak, çocuk yapmamaları şartıyla evlenmelerini bekleyebilirdik. Bugün çalışmasına son derece engel olan cinsiyet sabit fikrinden böylece kurtulmuş olurlardı. Çocuklu bir evliliğin ciddi eşliğine bir giriş olarak öteki cinsin yaşantıları konusunda birçok bilgi edinirlerdi. Şimdi genç maceraları zehirleyen hastalık korkusu, gizlilik, bahane aramak gibi şeyler olmadan aşkı tatmakta serbest olurlardı.

Şimdiki durumda evlenmemeye mahkûm birçok kadın

için, geleneksel ahlak çok acıklı ve birçok durumlarda zararlı. Hepimizin gördüğü gibi, ben de, sıkı geleneksel erdemini saklayan, her bakımdan hayran kalınacak kadınlar gördüm. Ama genel kuralın başka türlü olduğunu sanıyorum. Cinsel yaşantısı olmamış ve iffetini saklamasının önemli olduğunu düşünmüştür bir kadın, olumsuz bir karşı koymaya alışmıştır, bu yüzden genel olarak çekingen olur, bir yandan da içgüdüsel bilindişı kıskançlık, onun normal insanları tasvip etmemesine sebep olur ve kendisinin çekmiş olduğunu başkalarının da çekmesini ister. Zihni ekingenlik uzun bir zaman devam etmiş bakirliğin sık karşılaşılan bir tarafıdır. Kadınların zihin alanında aşağı olmaları, cinsiyet korkusunun, meraklarına set ektirmesinden ileri gelmektedir. Kendilerine bir koca bulamayan kadınların ömür boyunca bakire kalmalarının sebep olduğu ziyan ve mutsuzluk için hiçbir sebep yoktur. Bunun sık sık yer aldığı şimdiki durum, evliliğin kuruluşunun ilk günlerinde hiç düşünülmemişti, çünkü o zamanlar cinslerin sayısı hemen hemen eşitti. şüphe yoktur ki, birçok ülkelerdeki kadınların çokluğu, geleneksel ahlak kanunun değiştirilmesi lehinde ciddi delil teşkil etmektedir. Cinsiyet için hoş görülen çare olan evliliğin kendisi, kanunun sıkılığından çekmektedir. Çocuklukta elde edilen kompleksler, erkeklerin fahişelerle olan yaşantıları, iffetlerini saklasınlar diye küçük hanımlara aşılanan, cinsiyete karşı nefretle bakış, bunların hepsi evlilikteki mutluluğa karşı gelmektedir. İyi yetiştirilmemiş bir kız, cinsel içtepileri güçlüyse, bir erkekle seviştiğinde ciddi bir yakınlıkla, sırf cinsel çekiciliği ayıramayacaktır. Onu cinsel bakımdan uyandıran, karşısına çıkacak ilk adamla kolayca evlenebilir ve cinsel açlığı giderildiğinde, onunla ortak

bir yanı olmadığının çok geç farkına varır. Cinsel konuda kızı, son derece çekingen ve erkeği son derece ani hareket eder yapmak için elden gelen eğitimden kaçınılmamıştır. Herkesin sahip olması gereken cinsel konulardaki bilgisizlik ve çoğu zaman bu bilgisizlikten doğan ilk başarısızlıklar yüzünden, her iki eş de sonradan ille de tatmin olmaz demek değildir. Yalnız zihinsel ve fiziksel arkadaşlık güçleştirilmiş olur. Bir kadın, cinsel konular üstünde istediği gibi konuşamaz. Bir erkek bu konuda sadece başka erkeklerle veya fahişelerle konuşabilir ancak. Karşılıklı hayatlarının samimi olması gerekirken, evdeki ortak hayatlarında utangaç, acemi ve tamamıyla sessiz kalıyorlar. Kadın, belki tatmin olmamış yatıyor, ne istediğini bile bilmiyor. Belki erkeğin aklına geliyor, ilk önce şöyle bir geliyor, derken kayboluveriyor, ama gittikçe kendini duyurmaya başlıyor, öyle ki fahişelerin bile kendisine kanuni karısından daha çok şey verdiğini düşünmeye başlıyor. Erkek uyandırmasını bilmediğinden, kadını, eziyet çekmekteyken, tam o sırada erkek, kadını soğuk olarak kırılmış oluyor. Bütün bu feci durum, bizim sessiz durma edebimizi muhafaza etme kaygımızdan ileri geliyor

Bütün bu yollarla, çocukluktan tutun da, ergenliğe, delikanlılığa ve evliliğe kadar, eski ahlak sisteminin aşkı zehirlemesine bırakılmıştır; bu, aşkı karanlıklara, korkuya, karşılıklı anlaşmazlığa, nedamete, sinir gerginliğine boğmuş cinsiyetin fiziksel içtepisine ideal aşkın manevi içtepisini, iki ayrı bölüme ayırmış, birisi hayvan, ötekini kısır yapmıştır. Hayat böyle yaşanmaz. Hayvansal ve manevi tabiatlar çatışmamalıdır. Birbirine uymayacak bir şey yok ikisinde de ve bir araya gelmedir. meyve veremezler. Kadın ve erkek aşkının en iyisi, özgür ve korkusuz olanı-

dır, beden ve zihin eşit oranlarla birleşir; ideal aşkı bozar diye, fiziksel yüzünden korkmaz aşk; aşk, kökleri toprağın derinine inmiş, dalları göğe yükselen bir ağaç olmalıdır. Ama aşk, çitlerle, yasaklarla, boş inancın doğurduğu dehşetlerle çevrilirse, gelişip yeşeremez. Kadın ve erkek aşkıysa, anne-baba ve çocuk aşkı duygusal hayatımızdaki baş yeri kaplayan bir olgudur. Geleneksel ahlak, birini alçaltırken, ötekini yükseltmek istemiştir; ama esasında anne-babaların çocuklara olan aşkı, anne-babaların birbirine karşı olan aşkının bozulmasıyla zarar görmüştür. Sevincin ve karşılıklı tamamlanmanın meyvesi olan çocuklar, açlıktan ölen, aç, iştahlı, evlilikte onlara verilmeyen besinin tek tük lokmasını zavallı yavrusuna uzatan ve bunu yaparken bebeğin zihnini doğru yoldan ayıran ve gelecek nesil için dertlerin temelini atan ana-babalardan, daha sıhhatli, daha sağlam, tabiat kanunlarına daha uygun bir şekilde, daha basit, daha doğrudan doğruya, daha hayvansal, buna rağmen daha az bencil ve meyve verici olmuştur. Aşktan korkmak hayattan korkmak demektir ve hayattan korkanlar da hemen hemen ölmüş demektir.

BÖLÜM XX

CİNSİYETİN İNSANİ DEĞERLER İÇİNDEKİ YERİ

Cinsel konuyla uğraşan bir yazar, bu gibi konulardan söz edilmemesi gerektiğini düşünenler tarafından, itham edilebilir. Bu konunun onlarda sabit fikir olduğu ileri sürülür. Konudaki ilgisi önemine uygun bir şekilde oldukça, iffet taslayan kimselerin sansür tehlikesine uğramayacağı sanılmaktadır. Bu görüş, yine de geleneksel ahlakta değişiklikleri savunan kişiler konusundadır. Çekici yapmak için fahişelere rahat vermeyenler, beyaz esir ticaretine karşı, —ama aslında gönüllü ve edepi evlilik dışı birleşmelere karşı— sözde olarak kanun koyanlar, kısa etek giyip ruj sürdükleri için kadınları suçlandıranlar ve plajlarda açık mayo görürüm diye dikizleyenler, bütün bunların hiçbirisi cinsel sabit fikrin kurbanları değildir. Yine de neticede, bunlar, bu şekilde daha büyük bir cinsel özgürlüğü savunanlardan, daha fazla eziyet çekmektedirler. Şiddetli ahlak sistemi genel olarak, şehvet duygularına karşı bir tepkidir ve bunu ifadelendiren insan, genel olarak, edepsiz

düşüncelerle doludur, bunlar öyle düşünceler ki, bunların edepsiz olmasına sebep, cinsel bir yanı olduğu için değil, ahlak sisteminin, bu konuda düşünenin temiz ve sıhhatli olarak düşünmesini bozmasından ileri geliyor. Cinsel konuların sabit fikir olmasının kötü olduğunu düşünen kili-seyle aynı düşüncedeyim; ama bu kötü ile savaşmak için kilisenin yollarını uygun bulmuyorum, St. Anthony'de cinsiyetin şimdiye dek yaşamış olan en şehvetli kimseden daha bir sabit fikir haline geldiğini herkes bilir. Onu bunu incitmekten çekindiğim için, bu konuda daha yakın zamanlardan örnek vermek istemiyorum. Cinsiyet, yiyecek içecek gibi tabii bir şeydir. Oburla, ayyaşı suçlandırıyoruz, çünkü her birinde hayatta belli meşru bir yeri olan bir ilgi, düşünce ve duyguların büyük bir kısmını zorla eline geçirmiştir. Ama akla yatkın miktarda yemek yiyen bir kimsenin, normal zevk almasını suçlandırmıyoruz. Riya-zetçiler böyle yapmışlardır, bir insanın ancak yaşayabilecek derecede yemesini ileri sürmüşlerdir, ama bu görüş, şimdi pek yaygın olmadığı için, bir yana bırakılabilir. Cinsiyetten kaçınmaya karar veren Puriten'ler, kendilerini sofranın zevklerine eskisinden daha çok vermişlerdir. Püritanizmin XVII. yüzyıl eleştiricisinin dediği gibi:

*Neşeli geceler, güzel yemekler mi istersin,
Azizlerle otur, günahkârlarla yat kalk.*

Bu yüzden Puriten'ler, insan tabiatının sırf bedensel tarafını bastırmayı başaramamışlardır, cinsiyetten aldıklarını, oburluğa vermişlerdir. Hristiyanlığın görüşüne göre, oburluk yedi öldürücü günahın biridir ve oburlar Dante tarafından cehennemın en aşağı bölgelerinden birine yer-

leştirilmiştir; ama biraz belirsiz bir günahtır bu, çünkü yiyeceğe karşı olan ilginin oburluk denebilmesi için belli bir derecesi yoktur. Besi değeri olmayan bir şeyi yemek kötü müdür? Öyleyse yediğimiz her tuzlu badem, bizi cehenneme indiriyor demektir. Bu görüşlerin modası geçmiştir ama. Görür görmez hepimiz tanırız oburu, her ne kadar kötü bakılırsa da, ciddi bir şekilde suçlandırılmaz. Bu gerçeğe rağmen, yokluk çekmeyenler arasında yiyeceğe fazla düşkünlük pek görülmez. Birçok insan, yemeklerini yedikten sonra, öteki yemeğe kadar başka şeyler düşünürler, öte yandan riyazete gönül verenler, ancak yaşayabilecek kadar yiyen kimseler, zengin sofralar, pek tatlı meyveler getiren şeytanca rüyalar görüp dururlar. Sadece balina yağı yemek zorunda kalan Antartik kâşifleri, yurtlarına döndüklerinde Carlton'da yiyecekleri yemeği düşünürler.

Bu olay gösteriyor ki, cinsiyetin sabit fikir olmasını istemiyorsak, ahlakçıların yiyeceğe karşı davranışlarıyla davranmalıdır cinsiyete karşı, Thebai keşişlerinin yiyeceğe karşı davranışları gibi değil. Cinsiyet, yemek, içmek gibi insani bir ihtiyaçtır. İnsan, yemeden içmeden yaşayamaz, ama cinsiyetsiz yaşar, bu doğrudur, ama psikolojik bakımdan cinsiyete karşı olan istek, tıpkı yemek, içmeye karşı olan istek gibidir. Bu istek, kaçınıldığında artar, tatmin edildiğinde de geçici olarak diner. İstek arttı mı, insanın gözü kör olur dünyaya karşı. Bütün öteki ilgiler o anda ölür ve yapılacak hareketler sonradan delilik gibi görünür işleyene. Üstelik, yemekte, içmekte olduğu gibi, istek, yasakla artar. Masada elma yemek istemeyip de bahçeye çıkıp elma çalan çok çocuk gördüm, oysa masadaki elmalar olgundu, bahçedekilerse ham. Amerika'da zenginlerde-

ki alkol isteğinin şimdi yirmi yıl öncekinden daha çok olduğunun inkâr edebileceğini sanmıyorum. Aynı şekilde Hıristiyan öğretimi ve Hıristiyan yetkisi cinsiyete karşı olan ilgiyi son derece kışkırtmıştır. Geleneksel öğretime ilk inanmayan nesil, bu yüzden cinsel özgürlükte aşırı gider, öyle ki, cinsiyet üzerindeki görüşleri olumlu veya olumsuz olarak boş inanç telkin eden öğretime etkilenmemiş kimselerden, çok daha aşırı gider. Ancak, özgürlük önleyebilir cinsiyet konusundaki sabit fikri; ama özgürlük alışkanlık haline gelmedikçe ve cinsiyet akıllıca bir eğitimle birleşmedikçe, özgürlük bile bu sonucu doğurmaz. Yine de söyleyeyim ki, bu konuyla fazla uğraşmak kötüdür, bu kötülük, günümüzde, hele Amerika'da, ciddi ahlakçılarda daha bir belirli, bu rakipleri diye baktıkları kimseler hakkında yanlış şeylere inanmaya hazır oluşları, bunu iyiden iyiye belirtiyor. Öbür şehvet düşkünü ve riyazetçiler, ufukları, ya tatmin olmayla, ya da dünyadan el ayak çekmekle kendi istekleri tarafından sınırlandırılan, kendi kendilerinin içlerine gömülmüş kişilerdir. Kafası, vücudu sağlam bir insan; ilgilerini kendi üstünde toplamaz, gözlerini dünyaya çevirir ve orada dikkatini çekecek şeyler bulur. Kendi içine kapanmak, bazılarının sandığı gibi, ahlakla ilgisi olmayan kişinin tabii şartı değildir. Hemen hemen her zaman, tabii itici kuvvetlerin önüne geçmekten ileri gelen bir hastalıktır. Cinsel tatminlilik düşünceleri üstüne iştahla bakan şehvet düşkünü, genel olarak, bir yoksunluk sonucudur, tıpkı açlık ve yoksulluk çekmiş bir adamın yiyecekleri yığması gibi. Sağlam, dışarıya bakan kadın ve erkekler, tabii içtepilerin önüne geçilmesiyle elde edilmez. Mutlu bir hayat için esas olan, bütün içtepilerin eşit ve dengeli bir gelişmesiyle olur. Yemek, içmek

konusunda olduğu gibi, cinsiyet konusunda da hiçbir ahlak sistemi ve kendini tutma olmasın demiyorum. Yemek, içmek konusunda üç türlü sınırlama var; kanunun koyduğu, törelerin koyduğu ve sağlığın koyduğu sınırlamalar. Yiyecek çalmanın, sofrada başkasından daha çok yemek almanın ve iğrendirecek bir şekilde yemek yemenin kötü olduğunu biliriz. Cinsiyet söz konusu olduğu zaman bu gibi sınırlamalar olmalıdır, ama bu konuda daha karışiktır ve daha fazla kendini tutmayı gerektirir. Hem bir insanın başka bir insanın malı olmaması gerektiğinden, çalmanın karşılığı zina değildir, kız kaçırmadır, bu elbette kanun tarafından yasak edilmelidir. Sağlık konusunda ortaya çıkan sorun, zührevi hastalıktır, fahişelikten bahsederken bu konuya dokunmuştuk. Tıp bir yana, bu kötülükle baş etmek için, profesyonel fahişeliğin azalmasının en iyi yol olduğu açıktır ve profesyonel fahişeliğin azalması yakın yıllarda gelişmekte olan gençler arasındaki özgürlükle sağlanabilir.

Derli-toplu, cinsel bir ahlak, cinsiyete, sadece tabii bir açlık ve muhtemel bir tehlike kaynağı diye bakamaz, bu iki görüş de önemlidir; ama şunu da unutmamalıdır ki, cinsiyet insan hayatındaki en büyük iyi şeylerden biridir. Bu iyi şeylerden başta gelen ; lirik aşk, evlilikte mutluluk ve sanattır. Lirik aşk ve evlilik üstünde konuşmuş bulunuyoruz. Bazıları, sanatın cinsiyetle ilgisi olmadığını sanır, ama şimdi, eskisi gibi düşünmeyenler çok. Her türlü estetik yaratma itepisinin, aşkla psikolojik bakımdan bağlı olduğu açıktır. İlle de doğrudan doğruya kesin bir şekilde olmayabilir bu bağ; bu türlü bağ, gelişigüzel bir bağ değildir. Cinsel içtepinin sanatçı ifadesine yol aması için bazı şartlar gerekmektedir. Sanatçı, istidadı olması

gerektir; ama sanatçı istidadına belli bir ırkta bile, bazen sık rastlanıyor, bazen seyrek; bundan güvenle şunu çıkarabiliriz; doğuştan olan istidatların karşısındaki çevre, içtepinin gelişiminde rol oynuyor, bir türlü özgürlük olması gerektir, sanatçıyı mükâfatlandıran cinsten değil, onu filistiye çevirecek alışkanlıklar edinmesine zorlamayan cinsten, Julius II, Mikelanji'yi hapsettiğinde, sanatçıya gerek olan bu türlü özgürlüğe hiç karışmamıştı, kendisini önemli bir adam gördüğü için ve Papa seviyesinde olmayan bir kimse tarafından kendisine karşı yapılan en ufak bir suça dayanamadığı için ama. Sanatçı, zengin patron veya şehir meclisi üyelerine, saygı göstermek zorunda kalırsa ve eserini onların estetik kanunlarına uydurmaya zorlanırsa, sanatçının özgürlüğü kaybolmuştur. Sosyal ve ekonomik takip korkusundan, dayanılması güçleşen bir evlilik hayatında yaşamak zorunda kalırsa, sanatçı, yaratmanın gerektirdiği güçten yoksun kalmış demektir. Geleneksel iffetini muhafaza etmiş olan toplumlar büyük sanat yaratmamışlardır. Yaratmış olanlar İdaho'nun kısırlaştıracağı kimseler olmuştur. Amerika şimdi, özgürlüğün hâlâ biraz bulunduğu Avrupa'dan ithal ediyor sanatçı istidatlarının çoğunu. Ama Avrupa'nın Amerikalılaşması, zencilere dönülmesini gerektiriyor. Sanatın son yurdu Tibet'in yüksek topraklarında, ya da üst Kongo'nun bir tarafında olacak gibi. Ama ölüp gitmesine uzun zaman kalmadı pek, çünkü yabancı sanatçılara Amerika'nın vermeye hazır olduğu mükâfatlar, sanatçılığı öldürebilecek cinsten. Geçmişte sanat, halka dayanırdı, bu da hayat sevincine bağlıydı. Hayat sevinciyse, cinsiyet duygusundaki, bu kendiliğinden oluşa bağlıdır. Cinsiyetin içe atıldığı yerde sadece çalışma kalır ve çalışmak için çalışmayı öğütlemek, ya-

pılmaya değer bir iş meydana getirmemiştir. Amerika'da bir günde (gece desek daha iyi) yapılan cinsel birleşmelerin sayısı hesaplanmış ve insan başına başka bütün ülkelerden daha az olmadığı çıkmıştır, demenin anlamı yok. Bunun böyle olup olmadığını bilmiyorum, bunun böyle olmadığını söylemenin önem yok bence. Geleneksel ahlakçıların tehlikeli yanlışlarından biri daha iyi dil uzatmak için, cinsiyeti cinsel birleşmeye inhisar ettirmeleri. Hiçbir uygar insanın, hiçbir vahşinin, sırf cinsel birleşmeyle içgüdüsünü tatmin ettiğini duymadım. Eyleme sürükleyen içtepinin tatmin edilmesi gerekiyorsa, flört aşk, arkadaşlık olması gerektir. Bunlar olmadan, her ne kadar fiziksel açlık bir ara dinerse de, zihin açlığı dinmez ve tam tatmin olunmaz. Sanatçı için gereken özgürlükse, geleneksel ahlakçıların kabul etmeyeceği özgürlüktür. Sanat, dünya Amerikalılaştıktan sonra yeniden canlanacaksa, Amerika'nın değişmesi gerektir, ahlakçılarının daha az ahlaklı ve ahlaksızlarının daha az ahlaksız olması gerekir. Yani ikisi de, cinsiyetle ilgili yüksek değerleri ve neşenin banka hesabından daha değerli olduğunu tanımalı. Amerika'da gezgine en acı gelen şey; neşe yokluğudur. Eğlenceler çılgın içki işret halindedir, unutulur gider, insan kendinden geçiren bir ben'in ifadesi değildir. Ataları Balkanlar'da ve Polonya köylerinde zumayla oynayan adamlar, bütün gün boyunca daktilolar, telefonlar ortasında masalarında oturur; ciddi, önemli, değersiz. Akşamları içkiye sığınır, yeni bir gürültü içine atarlar kendilerini mutluluk bulduklarını sanırlar, oysa para doğuran paranın umutsuz alışkanlığının doğurduğu tam bir çılgınlık içinde kendilerinden geçiyorlardır, para için ruhları esirliğe satılmış bu insanlar vücutlarını aşındırıp durmaktadırlar.

Dünyadaki bütün iyi şeylerin en iyisi cinsiyettir demek istemiyorum, ne de buna inanıyorum. Bilimin pratik veya teorik bakımdan cinsiyetle ilgili olduğunu sanmadığım gibi, bazı sosyal ve politik hareketlerin de onunla ilgisi olmadığına inanmıyorum. Yetişkin kimseleri hayatın karışık isteklerine sürükleyen içtepiller birkaç basit başlık altında toplanabilir. İktidar, cinsiyet ve anne-babalık, insanın kendini koruması için çabası bir yana, insanların yaptığı şeylerin çoğunun kaynağıdır. Bu üçünün başında da, sonunda da iktidar vardır. Çocuk, pek az iktidarı olduğundan, baba fazlasını edinmek ister. Hareketlerinin çoğunu bu istek doğurur işte. Öteki üstün gelen istek, gurur, övünülmek dileği, suçlandırılmak ve bir yana bırakılmak korkusu. Onu sosyal bir yaratık yapan ve ona toplulukta gereken erdemleri sağlayan bu gururdur. Hem ne kadar teoride ayrılabilirse de, cinsiyetle içiçe girmiş bir sebeptir gururluluk. Ama iktidarın bence cinsiyetle pek az ilgisi vardır, çocuğu derslerine çalıştıran ve kaslarını geliştiren, gurur olduğu kadar, iktidar aşkıdır da. Merak ve bilim arkasında koşma, iktidar aşkının bir kısmıdır sanırım. Bilgi iktidarsa, bilgi aşkı da iktidar aşkıdır. Bilimin, bu yüzden, fizyoloji ve biyolojinin birkaç kolu bir yana, cinsel duyguların dışında olduğu kabul edilmelidir. Frederick II, artık hayatta olmadığına göre, fikir hemen hemen varsayım olarak kalacak. Şimdi hayatta olsaydı, yüksek bir matematikçiyi, ünlü bir besteciyi kısırlaştırarak eserleri üstündeki etkileri gözlerdi. Matematikçinin üstünde hiçbir etkisi olmayacağını, besteci üstünde çok etkisi olacağını sanıyorum. Bilgi arkasından koşmanın, insan tabiatının en değerli unsurlarından biri olduğunu kabul edersek, pek

önemli bir eylem alanı, gözlemimiz doğruysa, cinsiyetin hakimiyetinden uzak demektir.

İktidar geniş anlamında, birçok politik hareketlerin sâikidir. Büyük bir devlet adamı kamu menfaatine karşı kaygısız davranacak demek istemiyorum, tersine, onda an-ne-babalık duygusunun son derece yaygın bulunduğunu sanıyorum. Aynı zamanda güçlü bir iktidar aşkı yoksa, politik bir teşebbüsteki başarı için, gerekli çalışmaları destekleyemez. Kamu işlerinde birçok yüksek zekâlı insanlar bilirim, epey bir kişisel tutkusu yoksa, yöneldikleri amaca varmak için nadiren güçleri olmuştur. Abraham Lincoln, kritik bir durumda, bir keresinde, iki inatçı senatöre karşı nutuk çekmiş, nutku: "İktidarla dolu Birleşik Devletler'in başkanıyım ben," diye başlayıp bitirmiştir. Bunu söylerken, biraz zevk duyduğundan şüphe yok. İyi veya kötü, bütün politikalarda, iki ana kuvvet ekonomik amaçla, iktidar aşkıdır: Politikayı Freud'un kurallarına göre izah etmek bence bir yanlış.

Söylediklerimiz doğruysa, sanatçılardan başka büyük adamların çoğu önemli eylemlerinde cinsiyetle ilgisiz sebepler tarafından harekete getirilmektedir. Bu eylemlerin devam etmesi gerekiyorsa, cinsiyetin bir insanın geri kalan duygusal ve tutkulu tabiatını gölgelendirmemesi gerektir. Dünyayı anlama ve onu düzeltmek isteği, ilerlemenin en büyük makineleridir, onsuz insan toplumu yerinde duramaz, geriler. Fazla bir mutluluk da, bilgi ve devrim içtepilerini öldürebilir. Cobden, John Bright'ı, serbest ticaret kampanyası listesine koymak istediğinde, Bright'ın, karısının ölümü yüzünden duyduğu acıya ortak oldu. Yoksa, Cobden, başkalarının acılarına karşı daha anlayışsız davranabilirdi. Birçok insan, bu dünyadan kaçıp soyut

şeyler peşinden koşmuştur. Yeterli derecede gücü olan bir adam için, acı değerli bir kışkırtma gücü olabilir; hepimiz mutlu olsaydık, daha mutlu olmayı aramazdık. Ama verimli olur diye başkalarına gelişi güzel acı vermenin, insanların ödevi olduğunu kabul edemem. Yüz olgunun doksan dokuzunda, acı, ezebilir kişiyi. Yüzüncüsündeyse, insan vücudunun kaderi olan tabii şoklara güvenmek gerekir. Ölüm oldukça, acı da olacaktır, acı oldukça da miktarını arttırmak insanlara düşmez. Az bulunan birkaç zekâ, bunu nasıl başka bir şeye değiştireceğini bilse bile.

SONUÇ

Tartışmamız boyunca, bazıları tarihsel, bazıları ahlaksal birtakım sonuçlara vardık. Tarihsel bakımdan uygar toplumlardaki cinsel ahlak sisteminin iki kaynaktan çıktığını gördük, bir yandan babalığın belli olması isteği, öte yandan, –çocuk yapmak için olan bir yana– cinsiyetin şeytanca bir şey olduğu düşüncesine dayanan riyazete inanma. Hristiyanlık öncesi zamanlarındaki ve Uzakdoğu'da günümüze kadar gelen ahlak, riyazetin oralardan çıktığı sanıldığından, Hindistan'la İran bir yana, bu ilk kaynağa dayanıyordu. Babalıktan emin olmak isteği, neslin üremesinde babanın rolü olmadığına inanan geri ırklarda tabii yok. Onlarda, her ne kadar erkek kıskançlığı, dişiye bazı bakımlardan sınırılıyorsa da, kadınlar ilk ataerkil toplumlardakinden genel olarak daha serbesttir. Geçiş devresinde birtakım anlaşmazlıkların olmuş olacağı belli; kadının özgürlüğü üstüne konan engeller, kendi çocuklarının babası olmak isteyen babalar tarafından gerekli görülmüştür. Bu mertebede cinsel ahlak, sadece kadınlar için vardı. Erkek evli bir kadınla birleşmedikçe, serbestti.

Hristiyanlıkla, günahın önlenmesi amacı giriyor işin

içine ve ahlaksal ölçü, kadın ve erkek için teoride bir oluyor, yalnız bunu erkeklere uygulamak zor olduğundan, erkeklere, kadınlardan daha çok göz yumulmuştur. İlk cinsel ahlakın açıktan açığa biyolojik bir amacı vardı, yani yavrunun, ilk yıllarında, bir kişi tarafından değil, anne-baba tarafından korunmasını güdüyordu. Bu amaç, Hıristiyan pratiğinde kaybolmamışsa, teqrیده kaybolmuştur.

Pek yakın zamanlarda, hem Hıristiyanlık, hem de Hıristiyanlık öncesi cinsel ahlakın değişmekte olduğunu gösteren belirtiler var. Hıristiyanlığın rolü eskisi gibi güçlü değil, çünkü koyu dindarlık kaybolmak üzere ve inanlar arasında bile inanç gittikçe azalmakta. XX. yüzyılda doğmuş olan erkek ve kadınlar, her ne kadar bilinçaltıları eski davranışlara bağlı kalmaya eğilim gösteriyorsa da, zinanın günah olmadığına inanıyorlar. Cinsel ahlakta ki Hıristiyanlık öncesi unsurlarına gelince, bunları bir tek unsur değiştirmiştir, bir başka unsur tarafından da değiştirilmektedir. Bu unsurların birincisi; gebelik önleyici şeylerin cinsel birleşmenin gebe bırakmasını gittikçe önlemesi ve evli olmayan kadınların çocuk yapmamasını, evli olanların sadece kocalarından yapmasını, mümkün kılması; bu durumda başkalarıyla da rahatça birleşebilmektedir. Bu ameliye daha tamamlanmış değil, çünkü gebelik önleyici şeylere tam olarak güvenilemiyor henüz, ama çok geçmeden güvenileceğe benziyor. O zaman, kadınlar evlilik dışı birleşmelerde bulunabilecek, çocuğun babası da gebelik önleyici şeylerin kullanılmasıyla belli olacak. Kadınların, istedikleri zaman kocalarını aldatabilecekleri ileri sürülebilir, ama bu aldatma biriyle, cinsel birleşmede bulunmalı mı, bulunmamalı mı sorunu, baba kim olacak sorusuna çevrildiği zaman, aldatma sebebinin anla-

mı yarı yarıya kaçmış oluyor. Her ne kadar ara sıra olursa da, babalık konusunda aldatma, bir zamanki zina yüzünden aldatmadan daha az rastlanacak. Kocaların kıskançlığını yeni bir kurala uydurmaları da mümkündür, bu, kadınları, çocukları için başka birini seçtiğinde ortaya çıkabilir. Doğuda erkekler, harem ağalarına hep göz yummuşlardı, oysa buna Avrupalı bozulur. Hiçbir zaman baba olmayacaklarından onlara göz yummuşlardır. Aynı göz yumma, gebelik önleyici şeylerle de sağlanabilir.

Böylece anne-babalı evlilik, geçmişteki gibi kadınların perhiz etmesini gerektirmeden, gelecekte bu şekilde yaşayabilir. Cinsel ahlakta olan öteki değişikliğin daha uzun süreli etkileri olabilir. Bu da çocukların bakım ve eğitiminde Devletin gittikçe artan yardımıdır. Bu unsur şimdiye kadar işçi sınıfını etkilemiştir, ama ne de olsa bu sınıf nüfusun büyük bir kısmıdır ve Devletin, baba yerine geçmesi, yavaş yavaş bütün nüfusa yayılacaktır. Hayvan ailelerinde olduğu gibi, insan ailesinde de babanın ödevi, bakım ve korumayı sağlamaktır, ama uygar topluluklarda bu koruma, polis tarafından yapılmaktadır. Devletse, bakımı tamamıyla üstüne alabilir; şimdilik bu sadece yoksullara yapılmaktadır. Böyle olduğu takdirde, babanın rolünün anlamı kalmaz. Anne için imkân var, işine devam edebilir ve çocuklarını müesseselere verebilir, ya da kanun emrederse, Devlet, çocuklara küçüklüğünde bakar. Bu son sistem kabul edilirse, bir süre geleneksel ahlakı desteklemeye kesilebilir. Ama nafakası kesilirse, çalışmadan çocuklarına bakamaz, bu yüzden, çocuklarını bir müesseseye vermek zorunda kalır. Anne-baba zengin değilse, ekonomik kuvvetlerin babayı ortadan kaldıracığı gibi, bir bakıma anneyi de ortadan kaldıracığı muhtemeldir. Böyle

olursa, geleneksel ahlak için bütün geleneksel amaçlar kaybolmuş olacak ve yeni ahlak için yeni amaçlar aramak gerekecektir.

Ailenin bozulması –bozulursa– hiç de sevinilecek bir şey değil. Anne-baba sevgisi çocuklar için gereklidir, müesseseler genişlerse, fazla resmî ve sert olurlar. Türlü ev çevrelerinin türlü etkileri, aşırı derecede tek düzen haline gelmiş olacaktır. Önceden uluslararası bir hükümet kurulmazsa, türlü ulusların çocuklarına mikrobik bir vatanseverlik aşılarmış olacak, bunlar büyüyünce de, birbirlerini mutlaka yiyeceklerdir. Uluslararası bir hükümetin gerekliliği, nüfus bakımından da gerektir; çünkü, hükümet olmazsa, milliyetçiler, gerektiğinden çok nüfus arttırmaya çalışacaktır ve tıpla sağlık bilgisinin ilerlemesiyle nüfus fazlalığını önleyecek biricik yol, savaş olacaktır.

Sosyolojik sorunları çözmek, çoğu zaman zor ve karışık sa da, kişisel meseleler bence pek basit. Cinsiyette günahkârane bir şey var diyen doktrinin bireyin karakterine sonsuz zararı dokunmuştur, bu zarar, çocuklukta başlar, büyüyünceye kadar da devam eder. Cinsiyet aşkını hapiste tutarak, geleneksel ahlak, bütün öteki dostça duyguları da hapiste tutmuş ve insanları daha az cömert, daha az merhametli ve daha çok küstah ve daha çok zalim yapmıştır. Cinsel ahlak, sonunda her nerde kabul edilirse edilsin, boş inançlardan uzak olmalı ve kuvvetli sebeplere dayanmalıdır. İş, spor ve bilimsel araştırma veya insan faaliyetinin herhangi bir kolu, nasıl bir ahlak gerektirirse, cinsiyet ve ahlaksız yapamaz. Hiçbir şekilde kendimizinkine benzemeyen bir toplumdaki, sadece okumamış kimseler tarafından ortaya konmuş eski yasaklara dayanan kişiler, ahlaka ihtiyaç duymayabilirler. Ekonomide ve politikada olduğu

gibi, cinsiyetteki ahlakımız, hâlâ günümüzün keşiflerinin akla aykırı olduğunu gösterdiği, korku altındadır ve bu keşiflerden elde edilecek faydalar, kendimizi onlara psikolojik bakımdan uydurmadığımızdan kaybolmaktadır.

Her geçiş devresi gibi, eski sistemden yeni sisteme geçiş de birçok zorluklar çıkarmaktadır. Ahlak alanında yenilik teklif edenler, Socrates gibi gençliği bozuyor diye suçlanıyorlar; bu suçlama pek temelsiz de değil; yeni ahlak tamamıyla kabul edilse ve düzeltmeye çalıştıkları ahlaktan daha iyi bir hayata götüirse bile. Muhammed'in Doğu'sunu tanıyan, herkes, der ki; günde beş vakit namaz kılmayı bırakanlar, bizim önemli gördüğümüz ahlak kurallarını da bırakmışlardır. Cinsel ahlakta herhangi bir değişiklik ileri süren kimse, bu bakımdan yanlış anlaşılabilir, benim söylediğim şeylerden de bazı okuyucuların yanlış şeyler çıkaracağını biliyorum. Yeni ahlak sisteminin eski Puritanizmin geleneksel ahlakından ayrılan tarafı şu ki; biz, içgüdünün önlenmesi değil, eğitilmesi tarafçısıyız. Görüşe engel olarak öyle bakıldığında, günümüzdeki birçok kadın ve erkek bunu kabul edeceklerdir. Ama bu insanın ilk yıllarında bütün cepheleriyle kabul edilip, tatbik edilmesi gerektir. İçgüdü, çocuklukta, eğitileceğine, sınırlandırılrsa, bu sınırlamalar ömrün sonuna kadar devam edebilir, çünkü ilk yıllardaki sınırlamalar çok kötü sonuçlar doğuracaktır. İleri sürdüğüm ahlak sistemi büyüklere ve delikanlılara sadece, "içgüdünüzü izleyin" demek değil. Hayatta bir bütünlük olması gerekir. Birden faydalanılamayacak, ilkin çekici gelmeyen amaçlara yönelen, devamlı çabalar olmalıdır. Başkalarını düşünmek gerektir; belli bir, doğru hareket ölçüsü olması gerektir. Yine de, insanın kendi kendini tutmasına başlı başına bir amaç diye bakmı-

yorum ve kuruluşlarımızı, ahlaksal törelerimizin öyle olmasını isterdim ki, kendini tutma, mümkün olduğu kadar az olsun. Kendi kendini tutma, trenin frenlerine benzer. Yanlış yöne gittiğini farkedince, işe yarar, ama yön doğruysa zararlıdır. Tren hep frenle gitmelidir, diyen kimse olamaz, ama kendi kendini zor tutma alışkanlığının faydalı eylemler için çok zararlı etkisi vardır. Kendi kendini tutmada bu güçler dışarıya aktarılacağına, kendi kendini yok eder; bu bakımdan, bazen gerekliyse de, çok zararlıdır; hayatta kendi kendini tutma derecesi, içgüdünün tâ baştan eğitime bağlıdır. Çocuklardaki içgüdüler, lokomotifteki buharın lokomotifi doğru yola sevk edebileceği veya yanlış yola götürüp raydan çıkarabileceği gibi, faydalı veya zararlı eylemlere sürükleyebilir. Eğitimin ödevi, zararlı eylemlerden çok, faydalı eylemlere götürmesidir içgüdüyü. Bu ödev ta baştan gerektiği gibi yerine getirilirse, kadın veya erkek, genel olarak, birkaç istisnâî buhran hariç, kendi kendini tutarak pekâlâ faydalı bir hayat sürebilir. Ama ilk eğitim, içgüdüyü engellemekle başlarsa, daha sonraki hayatta içgüdünün sebep olacağı eylemler kısmen zararlı olur ve bu yüzden devamlı bir şekilde kendi kendini tutmayı gerektirir.

Bu genel düşünceler, özel olarak cinsel içtepilere tatbik edilmektedir; çünkü bunlar çok kuvvetlidir; geleneksel ahlak sistemi de özel olarak bunu kaygı edinmiştir. Geleneksel ahlakçıların çoğu, cinsel içtepilerimiz sıkı kontrol altına alınmadığı takdirde, adileşeceğini, anarşik olacağını ve kabalaşacağını düşünüyorlar. İlk yıllarında içe attıkları şeyleri, sonradan bilmemezliğe gelmekten çıkıyor sanıyorum bu görüş. Ama bu gibi adamlarda, yasak edemedikleri yasaklar, hâlâ iş görmektedir. Vicdan dedik-

İcri şey, yani akılla düşünmemek ve gençlikte öğrenilen ilkelerin hemen hemen bilinçdışı olarak kabulü, geleneğin yasak ettiği her şeyi yanlış olduğunu insanlara düşündürüyor, bu duygu zihnen kabul edilmese de, böyle oluyor kendine karşı; bu durumda içgüdüyle akıl elele veremezler, içgüdü bayağılaşmış, akıl da kansız kalmış demektir. Günümüzün dünyasında, geleneksel öğretime karşı, türlü derecelerde başkaldırımlar var. Hepsinden çok karşılaşılmasını, gençliğinde öğretilen ahlak sisteminin ahlak gerçeğini zihnen kabul eden, fakat bir türlü o tarzda yaşayamadığını pek gerçek olmayan bir esefle, itiraf eden, adamın başkaldırısıdır. Bu türlü adam için pek söylenecek bir şey yok. Ya inancını, ya da davranışlarını değiştirip bir denge yaratırsa, onun için daha iyi olur. Sonra, akıllı çocukluğunda öğrendiği şeylerin çoğunu kabul etmemiş olan, fakat bilinçaltının onları bütünüyle benimsediği adamlar var. Böyle bir adam, her türlü kuvvetli duygunun altında, hele korkuyla, davranışı değişebilir. Ağır bir hastalık, ya da bir depresyon onu pişman edebilir ve çocukça inançlarının başkaldırması sonucu, zihin alanındaki kanılarını bıraktırabilir ona. Normal zamanlarda bile, davranışı içe kapanık olacaktır, bu içe attıkları şeyler ona zarar verebilir. Bunlar geleneksel ahlak tarafından mahkûm edilen yollarda hareket etmesini önlemez, ama hareketleri içten gelmiyordur; hareketine değer verecek olan bazı unsurları da ortadan kaldırır. Eski bir ahlak kanununun yerine, yenisinin konması, sadece bilinçli düşünmemizle değil, bütün kişiselliklerle kabul edilmedikçe, tatmin edici olmaz. Küçük yaşta eski ahlak sistemiyle büyümüş olanlar için çok zordur bu. Bu bakımdan ilk yıllardan tatbikine başlamadıkça, yeni bir ahlak sistemini yaygınlamanın imkânı yoktur.

Cinsel ahlak sistemi oldukça, herkesin katıldığı ilkelere çıkarılmalıdır; bunlardan çıkacak sonuçlar hakkında büyük anlaşmazlıklar olsa bile. Her şeyden önce, her iki eşi zenginleştiren ve yükselten, kaynaşmaya sürükleyen bütün kişiliği içine alan, kadın ve erkek arasındaki, şu derin ciddi aşktan mümkün olduğu kadar çok olmalıdır. İkinci önemli şey, çocuklar için yeterli bakımın sağlanmasıdır. Bu ilkelerin hiçbirinde şaşılacak bir şey yok, yine de bu geleneksel kanunda bu iki ilke uğruna değişme yapılmasını istiyorum. Erkek ve kadınların çoğunun şimdiki durumda –ilk yılları yasaklarla sınırlandırılmasaydı, böyle olmazdı– evliliğe getirdikleri aşk, candan ve cömert değil, ya önceden gerekli tecrübeleri olmuyor, ya da bu tecrübeleri kaçak ve kötü yollarla elde etmiş oluyorlar. Yine de ahlakçılar kıskançlığa karşı müeyyide koymuş olmalarına rağmen, birbirlerini aldatmayacak kadar sevmeleri çok hoş bir şey elbette, ama sadakatsizliğin de, –yer alırsa, müthiş şey olduğu düşünülmemelidir–. Öteki cinslerle dostluklara set çekecek kadar ileri götürmemelidir. İyi bir hayat, korku, yasak ve kişilerin birbirlerini hapsedmesi üstüne dayanmamalıdır. Bunlar olmaksızın, birbirine sadık kalınırsa, iyi, ama bütün bunlar gerekse, fedakârlıkta bulunmak ve ara sıra olan kaçamakları biraz hoş görmek daha iyi olur. Karşılıklı kıskançlık, fiziksel bir sadakat olduğu zaman bile evlilikte mutsuzluk doğurur, oysa derin ve devamlı bir sevgiye inanıldığı takdirde, böyle olmaz.

Anne-babaların çocuklarına karşı olan borçları, kendilerini erdemli sayan kişiler tarafından pek hafiften alınıyor, doğru bulmuyorum bunu. Şimdiki anne-babalı bir aile sisteminde çocuk olur olmaz, insanın epey bir kendi kendini tutması gerekirse de, ahengi sağlamak her iki eşin

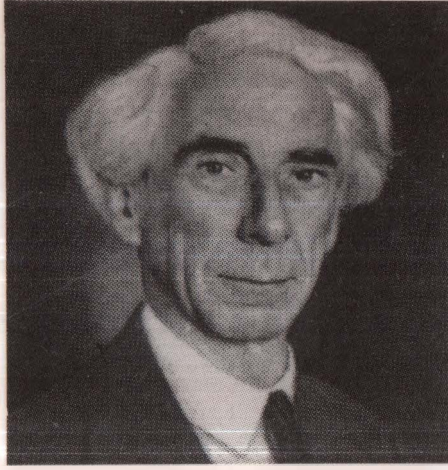
ödevidir. Ama aranan kendi kendini tutma, geleneksel ah-lakçıların sandığı gibi sadakatsizliğe karşı olan her içtepi-yi kontrol altına almak değildir; kıskançlık, öfkeleniver-me, hakimiyet gibi şeyleri tutmakta en az o kadar önemli-dir. Şüphe yok ki, anne-baba arasındaki kavgalar çoğu za-man çocuklarda sinir buhranları doğurur; bu yüzden bu gi-bi kavgaları önlemek için ne gerekse yapmalıdır. Aynı za-manda eşlerden biri veya ikisi, bu anlaşmazlıkları çocuk-lardan saklayamıyorsa, ayrılmaları daha iyi olur. Bu evli-liğin bozulması çocuklar bakımından o kadar kötü bir şey değildir, hele çocukların, kötü yuvalarda tanıklık ettiği yüksek sesler, dehşetli suçlamalar, hatta şiddet kullanma gibi şeylerden daha iyidir. Daha büyük bir özgürlüğün ak-lı yerinde savunucusunun istediği şeyin, içtepilerin, uluor-ta tahrikine bırakarak, sınırlayıcı, sert, eski düsturlarla bü-yümüş olan yetişkin kimseleri ve hatta delikanlıları bir-denbire elde edeceği sanılmamalıdır. Bu gerekli bir merte-be, yoksa çocuklarını kendilerinin yetişmiş oldukları gibi kötü yetiştirmiş olurlar; ama bu sadece bir mertebe. Sağ-lam özgürlük, ilk yıllarda öğrenilmelidir, yoksa bu özgür-lük, havai, sathi bir özgürlük olur, bütün kişiliğin özgürlü-ğü olmaz. Adi, içtepiler fiziksel bakımdan aşırı gitmelere sebep olurken, ruh bağlar içinde kalıyor. Ta baştan doğru eğitilmiş olan içgüdü, Calvinistik ilk günah inancının ve-receği sonuçlardan daha iyi sonuçlar verebilir, ama küçük yaştan böyle eğitilen birinden etkiyi silmek son derece zordur. Psikanalizin dünyaya yaptığı faydaların en önem-lisi; küçük yaştaki yasak ve tehditlerin kötü sonuçlarını bulmak olmuştur. Bu etkileri silebilmek uzun bir psikana-liz tedavisine ihtiyaç gösterir. Bu yalnız herkesçe görüle-bilen belirli sinir hastaları için gerçek değil, aynı zamanda

görünüşte çok normal kimseler için de doğrudur. Öyle sanıyorum ki, küçük yaşta geleneksel eğitimle yetişmiş kimselerin onda dokuzu, genel olarak evlilik ve cinsiyet konusunda hemen hemen sağlam akılla davranamayacak hale geliyor. En iyi bulduğum davranış ve tutum; bu gibi kimseler için imkânsız yapılmıştır. Yapılabilecek en iyi şey, onlara zararı anlatmak ve kendileri gibi çocukları zarar görnesin diye onları kandırmaktır.

Ortaya koyduğum doktrin, cinsiyette her şeyi hür gören bir doktrin değildir; en az, geleneksel doktrindeki kadar kendi kendini tutmayı gerektirmektedir. Ama bu kendi kendini tutma, başkalarının özgürlüğüne karışmamakta kendini tutmadır, kendi kendinin özgürlüğünü sınırlamada değil. Başlangıçtan iyi bir eğitim verilirse, başkalarının özgürlüğüne ve kişiliğine saygı kolayca sağlanabilir sanıyorum; ama, başkalarının hareketlerini kısıtlamanın bir hak olduğu telkiniyle yetiştirilmiş bizim gibi insanların başkalarının beğenmediği davranışlarını yasaklamaya kalkışmaktan kurtulmaları elbette zor, hatta bazen imkânsızdır. Ama küçük yaşta daha az sıkı bir eğitim görmüşler için de imkânsız olacağı çıkarılmamalıdır bundan. İyi bir evliliğin özü, eşlerin birbirinin kişiliğine saygı göstermeleridir, buna, şu fiziksel, zihni ve manevi derin samimiyet katılır ki, bu da erkek-kadın arasındaki aşkı, bütün insani yaşantıların en verimliyi yapar. Değerli ve büyük her şey gibi, böyle bir aşk, kendi ahlak sistemini gerektirir ve çoğu zaman oldukça bir fedakârlık ister ve bu fedakârlık istenerek yapılmazsa, aşkı temelinden yıkar.

İÇİNDEKİLER

<i>Bölüm I</i>	Giriş	5
<i>Bölüm II</i>	Anaerkil (Maderşahi) Toplamlar	12
<i>Bölüm III</i>	Ataerkil (Pederşahi) Sistemler	19
<i>Bölüm IV</i>	Erkeklik Organına Tapma, Asetisizm (Riyazet) ve Günah	25
<i>Bölüm V</i>	Hıristiyan Ahlakı	33
<i>Bölüm VI</i>	Romantik Aşk	47
<i>Bölüm VII</i>	Kadınların Haklarına Kavuşması	57
<i>Bölüm VIII</i>	Cinsiyet Bilgisi Üstündeki Tabu	67
<i>Bölüm IX</i>	Aşkın İnsan Hayatındaki Yeri	84
<i>Bölüm X</i>	Evlilik	92
<i>Bölüm XI</i>	Fahişelik	102
<i>Bölüm XII</i>	Deneme Evlilik	110
<i>Bölüm XIII</i>	Günümüzdeki Aile	118
<i>Bölüm XIV</i>	Kişisel Psikolojide Ailenin Yeri	131
<i>Bölüm XV</i>	Aile ve Devlet	141
<i>Bölüm XVI</i>	Boşanma	151
<i>Bölüm XVII</i>	Nüfus	164
<i>Bölüm XVIII</i>	Eugenics	173
<i>Bölüm XIX</i>	Cinsiyet ve Bireysel Huzur	186
<i>Bölüm XX</i>	Cinsiyetin İnsani Değerler İçindeki Yeri	195
	Sonuç	205

Çağımızın en büyük filozof, bilgin ve toplumsal eleştirmecilerinden olan **Bertrand Russell** (1872-1970), İngiltere'nin tanınmış liberal ve soylu bir ailesinden gelir. Cambridge Üniversitesi'ni bitirdikten sonra bilimsel çalışmalarına 1895'te gittiği Almanya'da başladı. Birinci Dünya Savaşı'na tüm gücüyle karşı çıktığı için Cambridge'de görevine son verildi ve altı ay hapis cezasına mahkûm edildi (1918).

Russell, ABD'nin Vietnam'da sürdürdüğü savaşa karşı çıkanlardan biridir. ABD'nin Vietnam'daki suçları ile ilgili uluslararası mahkemenin başkanlığını yaptığı için bu mahkemeye "Russell Mahkemesi" adını vermiştir.

1950'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Russell, yalnızca felsefe, matematik, sosyalizm ve eğitim konularında değil, aynı zamanda önemli yapıtlar yazmıştır. Yayınevimiz daha önce yayınladığı "İktidar" ile "Aylaklığa Övgü" adlı yapıtlarıyla birlikte Russell'in **Evlilik ve Ahlak** adlı kitabını sunar.

ISBN 975-406-638-8

9 789754 066388

